

T.C.
ERZİNCAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI

**İLKÖĞRETİM DERGİSİNİN EĞİTİM
AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ
(1939-1966)**

Yüksek Lisans Tezi

Nevin BATUR

Erzincan 2010

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu alışma, İlköğretim Anabilim Dalının Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalında jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak Kabul edilmiştir.

Danışman / Jüri

Doç. Dr. Nurcan TOKSOY

Jüri

Yard. Doç. Dr. Ahmet TOKSOY

Jüri

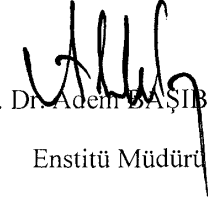
Yard. Doç. Dr. Müjdat AVCI

Yukarıdaki imzalar, adı geçen öğretim üyelerine aittir. 24/12/2010

Doç. Dr. Adem BAŞIBÜYÜK

Enstitü Müdürü

ÖZET
İLKÖĞRETİM DERGİSİNİN EĞİTİM AÇISINDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ
(1939-1966)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Nevin BATUR

Danışman : Doç. Dr. Nurcan TOKSOY

2010 – 354 + XXI

Jüri : Doç. Dr. Nurcan TOKSOY

Yrd. Doç. Dr. Ahmet TOKSOY

Yrd. Doç. Dr. Müjdat AVCI

Bu araştırma, Cumhuriyet Döneminde ki ilköğretim gelişmelerinin yurda katkısını incelemeyi ve konu ile ilgili yeni çalışmalara zemin hazırlayabilmeyi amaçlamıştır.. Araştırmanın evrenini Maarif Vekaleti'nin 1939-1966 yılları arasında çıkarmış olduğu 620 sayıdan oluşan İlköğretim Dergisi'nin 330 sayısı oluşturmuştur.

Çalışma bir giriş, dört bölüm ve sonuç olmak üzere 6 başlık altında ele alınmıştır.Giriş bölümünde toplumların geleceğini şekillendiren ilköğretimin önemine yer verilmiştir. Birinci bölümde ilköğretimi kalkındırma çalışmalarına yer verilmiştir. İlköğretimin yakın tarihçesi incelenmiştir. İlköğretimi geliştirmek için Maarif Vekilliği'nin yaptığı çalışmalar anlatılmıştır. 1923-1945 yılları arasında ki Maarif Çalışmaları değerlendirilip yurda katkısı dile getirilmiştir. İkinci bölümde eğitime gelişme fırsatları veren Türkiye Cumhuriyet'i kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ün hayatına, hatıralarına ve vefatının toplumda yarattığı acı tesire yer verilmiştir. Üçüncü bölümde eğitim öğretim faaliyetleri anlatılmıştır. Yapılan faaliyetler İlköğretimde çocuk eğitimi, köyde eğitim öğretim meselesi ve öğretmen eğitimi ile ilgili problemler olarak üç başlıkta incelenmiştir. Dördüncü bölümde aktüalite, köy öğretmen anıları, gazetelerde çıkan ilköğretim haberleri, tarım eğitimi,

şarkılar ve şiirler adı altında genel kültür konularına yer verilmiştir. Sonuç bölümünde ise konu ile ilgili değerlendirme yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İlköğretim, Köy Okulları, Öğretmenler

ABSTRACT
JOURNAL EVALUATION OF PRIMARY EDUCATION
MAGAZINE
(1939-1966)

Nevin BATUR

Supervision: Assoc. Prof. Dr. Nurcan TOKSOY

2010- 354+XXI

Jüri: Assoc. Prof. Dr. Nurcan TOKSOY

Assit. Prof. Dr. Ahmet TOKSOY

Assit. Prof. Dr. Müjdat AVCI

This study aims to research the contributions of the developments in primary education during the Republic Period to the country and to form basis for new studies about the subject. The 620 of 330 issues of the Primary Education Magazine, published by the Ministry Of Education in the years between 1939-1966, form the scope of the research.

The study is approached 6 chapters as introduction, four chapters and conclusion. In the introduction part, the importance of primary education which shapes futures of communities is referred. In the first chapter, the studies for the improvement of the primary education are mentioned. The late history of the primary education is examined. The studies, which the Ministry of Education made to develop the primary education, are mentioned. The studies of the Ministry of Education between the years 1923-1945 are evaluated and their contributions to the country are mentioned. In the second chapter, the life, memories and the sorrowful effect of death of the founder of the Turkish Republic Mustafa Kemal Atatürk, who gave chances of development to education, to the community, are referred. In the third chapter, the education and teaching activities are told. The activities are analyzed in 3 titles as child education in the primary education, the matter of

education and teaching in village and the problem of teacher education. In the forth chapter, under the name of actuality, memories of village teachers, primary education news published in newspapers, agriculture education, songs and poems, the subjects of general knowledge are mentioned. In the conclusion part, evaluation about the subject is carried out.

Key Words: Primary education, Rural schools, Instructor.

ÖNSÖZ

Türk Milleti yüzyıllarca tarih sahnesinde bağımsızlığını korumuş ve Osmanlı Devleti adıyla yaklaşık altı asır dünya devletlerine hükmetmiştir. Ancak bu hükümdarlık devlet idaresinde yaşanan sorunlar, dış savaşlar, zamanla değişen ve gelişen medeniyete ayak uyduramama gibi şansızlıklardan dolayı sona ermiştir. Hükümdarlığın sona erdiğini gören dünya devletleri vatanımızı işgal etmiştir. Böylece Türk Milleti, Mustafa Kemal Atatürk'ün önderliğiyle Kurtuluş Savaşı'nı başlatmış ve zaferle sonuçlandırmıştır. Kazanılan bu bağımsızlığın bir daha tehlikeye düşmemesi için Türkiye Cumhuriyeti Devleti kurulmuştur.

Türk milletinin kaybettiği itibarı geri alabilmesi, güçlü bir toplum olarak yaşayabilmesi, her hangi bir tehlike karşısında milli ruhu sergileyebilmesi ve zamanın ihtiyaçlarını karşılayacak bilgi birikimine sahip olabilmesi için pek çok alanda köklü değişiklikler yapılmıştır. Bu değişikliklerin en önemlilerinden biri de eğitim alanında olmuştur. Türkiye'nin yeni yapımında en sağlam temelin eğitim olduğu anlaşılmıştır. Bunun üzerine ilköğretim davası ele alınmıştır. Bu dava ile ülkenin gelişmesini sağlayacak, başarılı, ahlaklı, eğitilmiş bireylerin yetiştirilmesi hedeflenmiştir.

İlköğretim davası ile köylerde ve şehirlerde okuryazarlık oranı tespit edilmiş ve okuma çağında ki çocukların yüzde sekseninin köylerde olduğu anlaşılmıştır. Böylece ilköğretim davası köylerde gelişmiştir. Okullar açılmış, öğretmenler yetiştirilmiştir. Yetiştirilen öğretmenlerin ihtiyacı karşılayamaması üzerine Köy Enstitüleri açılmıştır. Enstitülere ilkokulu bitirmiş köy çocukları alınmıştır. Eğitim beş yıl sürmüştür. Beş yıldan sonra eğitimini başarıyla tamamlayan öğrenciler ihtiyaç olan köylerde öğretmen olarak vazifelendirilmiştir. Bu öğretmenler gittikleri yerde çocukları okutmak, bağ-bahçe yapmak, hayvan yetiştirmek ve atölye kurmak gibi işlerle uğraşmışlardır. Öğretmenler ve okuttukları öğrenciler köylerde tarımdan, ziraatten, hayvancılıktan ve küçük atölye işlerinden anlayan bireyler olarak köy hayatına katkı sağlamışlardır. Böylece halk, okulun insanı köy hayatından uzaklaştırmadığını aksine yapılan işlerde başarılı olmayı öğrettiğini fark etmiştir. Atılan her adımın gelecek nesiller için olduğu düşüncesine inanmış ve eğitimsiz bir

milletin yok olmaya mahkum olduğunu anlamıştır. Bu yönüyle ilköğretim alanında yapılan çalışmalar halkın eğitim adına bilinçlenmesinde büyük bir rol oynamıştır. Tabii ki ilköğretim alanında yapılan çalışmalar sadece halka meselenin ciddiyetini anlatmakla kalmamıştır. Okullarda görev alan öğretmenlere de mesleki eğitim çalışmaları yapılmıştır. Öğretmenlere çocuk eğitimi, ders sunum teknikleri, meslek bilincini geliştirme, başarılı öğretim uygulamaları, okullarda karşılaşılabilecek salgın hastalıklar, tarım faaliyetleri ve diğer memleketlerde görev yapan meslektaşlarının çalışmaları hakkında bilgilendirmeler yapılmıştır. Böylece ilköğretim yurt genelinde ortak bir ideal olarak uygulanmış ve yapılan çalışmalar Maarif Vekilliği'nin 1939-1966 yılları arasında haftalık çıkarmış olduğu "İlköğretim Dergisi" n de yayınlanmıştır. Ve dergi 620 sayıdan oluşmuştur.

İlköğretim Dergisi Türkiye Cumhuriyet'inin ilk yıllarında eğitim adına çıkan en önemli dergilerden birisi olmuştur. Özellikle 1939-1966 yıllarında ki ilköğretimde yapılan çalışmaları geniş bir şekilde içermiştir. Bu bilgi birikimine rağmen hakkıyla araştırılmasının yapılamadığını düşündüğüm için İlköğretim Dergisi'ni incelemek istedim.

Amacım Cumhuriyet Döneminde ki ilköğretim gelişmelerinin yurda katkısını incelemek ve konu ile ilgili yeni çalışmalara zemin hazırlayabilmektir. Bu nedenle 620 sayıdan oluşan ve 27 yıl basımı yapılan derginin 330'una ulaştım. İstediğim oranda hepsini elde edemedim. 330 dergiyi okumak ve konu olarak ayırmak epey zamanımı aldı. Özellikle yazımda kullanılan Osmanlıca ifadelerin Türkçe karşılığını bulmak ve cümlenin ahengini bozmayacak bir şekilde yerine koymak beni çok zorladı. Ancak konuların güncel ve dikkat çekici olması işin zevkini artırdı.

Hazırlanan bu çalışma dört bölümden oluştu. Birinci bölümde ilköğretimi kalkındırma çalışmalarına yer verildi. İlköğretimin yakın tarihçesi incelendi. İlköğretimi geliştirmek için Maarif Vekilliği'nin yaptığı çalışmalar anlatıldı. 1923-1945 yılları arasında ki Maarif Çalışmaları değerlendirilip yurda katkısı dile getirildi. İkinci bölümde eğitime gelişme fırsatları veren Türkiye Cumhuriyet'i kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ün hayatına, hatıralarına ve vefatının toplumda yarattığı acı tesire yer verildi. Üçüncü bölümde eğitim öğretim faaliyetleri anlatıldı. Yapılan

faaliyetler İlköğretimde çocuk eğitimi, köyde eğitim öğretim meselesi ve öğretmen eğitimi ile ilgili problemler olarak üç başlıkta incelendi. Çocuklarda karakter ve okul eğitimi, köylerde eğitim durumu, Köy Enstitüsü faaliyetleri, köy öğretmenleri için yapılan hazırlıklar ve öğretmenlerin mesleki başarılarını artırmak için yapılan çalışmalar ifade edildi. Dördüncü bölümde aktüalite, köy öğretmen anıları, gazetelerde çıkan ilköğretim haberleri, tarım eğitimi, şarkılar ve şiirler adı altında genel kültür konularına yer verildi.

Çalışmayı yaparken Cumhuriyet döneminde devletin sınırlı imkanlarına rağmen ne kadar yüce işlerin fedakarlıkla yapıldığını anladım. Öğretmenlerin terk edilmiş bir ahırını bazen okul bazen kendileri ve aileleri için lojman bazen de köy halkına beceri kazandırmak için atölye yaptıklarını öğrendim. Çekilen sıkıntıların yarınlar adına atılan adımlar oluşu onlara olan şükranımı artırdı. Ülkemin kalkınması adına yapılan hizmetlerden gurur duydum ve bir Türk vatandaşı olarak kendilerine şükranlarımı sunuyorum.

Bu çalışmayı hazırlamam da bana danışmanlık yapan, çalışmanın planının yapılmasında, düzenlemesinde yol gösteren, her zaman moral ve destek veren değerli hocam Doç. Dr. Nurcan TOKSOY'a ve çalışma süreci içinde benden yardımlarını esirgemeyen hocam Yrd. Doç. Dr. Ahmet TOKSOY' a, her zaman tavsiyelerini aldığım hocam Doç. Dr. Adem BAŞIBÜYÜK'e, teşekkür ediyorum. Varlığından güç ve destek aldığım Anneme ve Babama, yazılarımın bilgisayara aktarılmasında katkıları olan Süheyla KIRIKTAŞ'a ve Muttalip COŞĞUN'a teşekkürlerimi sunuyorum.

Ayrıca her zaman yanımda olup maddi manevi desteğini benden esirgemeyen değerli eşim Tarık BATUR'a teşekkür ediyorum.

Nevin BATUR

Erzincan, 2010

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	VII
GİRİŞ	1
I. BÖLÜM.....	4
İLKÖĞRETİMİ KALKINDIRMA ÇALIŞMALARI	4
A. İLKÖĞRETİMİN YAKIN TARİHÇESİ.....	5
1. Osmanlı Devleti'nde İlköğretim	6
2. Cumhuriyet Döneminde İlköğretim.....	8
a) 1923-1950 Yıllarında ki Okul Sayısı Artışı.....	10
b) 1923-1950 Yıllarında ki Eğitimci-Öğretmen Sayısı Artışı.....	11
c) 1923-1950 Yıllarında ki Öğrenci Sayısı Artışı.....	11
B. İLKÖĞRETİMİ GELİŞTİRMEK İÇİN YAPILAN ÇALIŞMALAR	11
1. İlköğretim Meselesi	11
2. İlköğretimde Devam Meselesi	13
3. Okul İnşaatlarının Tamamlanması Meselesi	13
4. Kitaplarda Yapılan Düzenlemeler	14
5. Ders Saatinde Yapılan Düzenlemeler.....	15
6. Devlet Konservatuarındaki Gelişmeler	16
7. İlköğretim İçin Yapılan Kongreler	17
8. İlköğretimi Kalkındırmanın Yolları.....	17
a) Okullarda Ahlak Eğitimi.....	18
b) Okullarda Dil Eğitimi	19

c) Okullarda Tarih Eğitimi.....	19
9. Türk Gençliğine Tavsiyeler	21
a) İsmet İnönü'nün İlköğretime Yönelik Tavsiyeleri	22
b) Milliyetçilik ve Irkçılık Meselesi ile İlgili Çalışmalar	24
c) Dil Bayramı ve Türkçe'nin Zenginleştirilmesine Yönelik Çalışmalar.....	25
C. 1945'E KADAR CUMHURİYET DÖNEMİNDE MİLLİ EĞİTİMDEKİ GELİŞMELER.....	26
1. İlköğretim ile İlgili Faaliyetler:.....	26
a) Köy Eğitmeni Yetiştirme Çalışmaları:	26
b) Eğitmen Kursları Açma Çalışmaları:	26
c) Köy Öğretmen Okulları Oluşturma Çalışmaları:.....	27
d) İlk Tedrisat Müfettişlerinin Genel Bütçeye Alınma Çalışmaları:	27
e) İlköğretimin Gerçekleştirilmesi Meselesi:.....	27
2. Orta Öğretim ile İlgili Çalışmalar:.....	29
3. Teknik Öğretim ile İlgili Çalışmalar:.....	30
4. Yüksek Öğretim ile İlgili Çalışmalar:.....	31
5. Mesleki Ve Teknik Tedrisat ile İlgili Çalışmalar:	33
6. Güzel Sanatlar Akademisinin Oluşturulması Çalışmaları:	34
7. Beden Eğitimi ile İlgili Çalışmalar:	35
8. Devlet Konservatuarı ile İlgili Faaliyetler:	35
9. Kütüphaneler ile İlgili Çalışmalar:	36
10. Müzelerinin Oluşturulmasına Yönelik Çalışmalar:	37
11. Yayın İşleri ile İlgili Çalışmalar:	39
D. İLKÖĞRETİM DAVASININ EĞİTİME KATKISI.....	43
II. BÖLÜM	45

EĞİTİME GELİŞME FIRSATLARI VEREN ATATÜRK'ÜN HAYATI.....	45
A. MUSTAFA KEMAL ATATÜRK'ÜN HAYATI.....	47
1. Mustafa Kemal'in Eğitim Hayatı.....	47
2. Mustafa Kemal'in Bağımsızlık Mücadelesi	49
3. Mustafa Kemal'in Savaş Yılları	50
4. Mustafa Kemal'den Büyük Bir Fedakarlık Örneği.....	52
5. Türkiye Cumhuriyeti'nin Doğuşu.....	53
6. Mustafa Kemal'i Liderliğe Taşıyan Şartlar	54
7. Mucizeli Bir Ömür.....	55
8. Atatürk'ün Yaptığı Çalışmalar.....	57
a) Mustafa Kemal'i Atatürk Yapan Düşünceleri	57
b) Mustafa Kemal'in Milli Mücadele Yolunda Yabancı Gazetecilerle Yaptığı Görüşmeler.....	58
(1) Atanın Mektubu	58
(2) Türkiye'yi Ziyaret	58
(3) İlk İntiba	59
(4) Yeni Türkiye	59
(5) O Günler.....	59
(6) Bütün Ümit O'nda.....	60
(7) Konferansın İlk Günleri	60
(8) Madam Gaulis'in Mektupları	60
c) Atatürk ve Tarih.....	61
d) Mustafa Kemal'in Eğitime Bakış Açısı.....	62
e) Atatürk'ün Öğretmene Verdiği Değer	64
B. ATATÜRK'ÜN HATIRALARINDAN BİRKAÇ SAYFA	66

1. Mustafa Kemalle İstanbul'dan Samsun'a	66
2. Karadeniz'in Kayalıkları ve Bandırma Gemisi	67
3. Bandırma'yı Takip Eden İngiliz Savaş Gemisi	67
4. İstanbul Hükümeti'nin Mustafa Kemal'e Geri Dön' Emri	68
5. Unutulmaz Bir Harp Hatırası	69
6. Mustafa Kemal'in Büyük Zaferi	69
7. Kırmızı Laleler	71
8. Atatürk'ün Hayatında Yaşadığı En Büyük Zevk	72
9. Atatürk Bizden Biridir	72
10. Bir Türk Dünyaya Bedeldir!	73
C. ATATÜRK'ÜN VEFATI	73
1. Hüzünlü Bekleyiş	73
2. İstanbul'da İnsan Seli	74
3. Atatürk'ün Naşı Ankara'da	76
4. İstiklal Gazisinin Tabutu	76
5. Atatürk'ün Mecliste Son Beş Dakikası	77
6. Dostun Gözyaşları	78
7. Son Yolculuk	78
D. ATATÜRK'ÜN VEFATININ YANKILARI	79
1. Atatürk'ün Vefatının Dünyada ki Yankıları	79
2. Atatürk'ün Vefatının Yurttaki Yankıları	81
a) Atatürk Yaşıyor	81
b) Söz Veriyoruz	82
c) Türk Anasına	82
d) Atatürk'e Şiirler	83

III. BÖLÜM.....	86
EĞİTİM- ÖĞRETİM FAALİYETLERİ	86
A. İlköğretimde Çocuk Eğitimi Problemi.....	86
1. Çocuklarda Karakter Eğitimi	86
a) Çocuklarda Disiplin Oluşturma Çabaları.....	87
b) Nasihat Etmek Yerine, Yaşayarak Örnek Olma Formülü	89
d) Çocukların Problemleriyle İlgilenme Yolları	92
e) Ergenlik Çağında Sosyal İlgiler	93
g) Çocuklarında Cinsellik	96
h) Çocuk Gelişiminde Oyunun Rolü	97
ı) Çocuklarda Ahlaki Değerlerin Geliştirilmesi Meselesi.....	97
i) Çocukların Ahlak Gelişim Problemi	98
j) Ahlak Gelişiminde Çocuğa Uygulanacak Hareket Tarzı	101
l) Çocuk ve Yalan	103
m) Çocuklarda Ruhsal Gelişim	105
n) Ailede Çocuk Eğitimi	106
o) Çocuklarda Sosyal İlişkilerin Geliştirilmesi	107
2. Çocuklarda Okul Eğitimi	110
a) Çocuklarda Okuma Zevkini Geliştirme Çabaları	110
b) Üstün Zekâlı Çocukların Eğitimi Meselesi	111
c) Öğrenme Geriliği Olan Çocukların Eğitimi	113
d) Çocuklardaki Başarısızlığın Nedenleri İle İlgili Çalışmalar	114
e) Çocukların Başarısızlığını Önleme Çalışmaları	118
f) Çocuklara Öğrenmenin Öğretilmesi Meselesi.....	119
g) Çocukların Ders Çalışmaları	120

h) Çocukların Boş Zamanlarını Değerlendirme Çalışmaları	122
ı) Çocuklarda Tembelliğin Geliştirilmesi Meselesi	124
i) Çocuk Rüyalarının Yorumu	125
j) Çocuklarda Konuşma Becerisinin Geliştirilmesi	128
k) Çocuklarda Sözlü İfadenin Geliştirilmesi Meselesi	129
B. KÖYDE EĞİTİM ÖĞRETİM MESELESİ	130
1) Köylerde Eğitim Durumu	131
a) Köy Enstitülerinin Açılışı	133
b) Köy Enstitüsünde Öğretmen İhtiyacının Karşlanması	135
c) Eğitmenin Yapması Gerekenler	136
2. Köy Enstitülerinin Faaliyetleri	137
a) Köy Okulunun İhtiyaçları Meselesi	138
b) Köy Öğretmeninin Ev İhtiyacı Meselesi	139
c) Okuma Odalarının Kültür Hayatımıza Katkıları	139
d) Köy Enstitülerinin Toprak Mahsulü Yetiştirme Faaliyetleri	140
e) Köy Enstitülerinde Bıçkı Dikiş Kursları	141
f) Köy Okullarında İş ve Ziraat Dersleri	142
(1) Kıyafet, Tamir İşleri:	142
(2) Küçük Eşyaların Tamiri:	143
(3) Eşya Üretimi Ve İnşaat Çalışmaları:	143
g) Köy Enstitülerinin Çevre Düzenleme Faaliyetleri	144
h) Halkevleri ve Çalışmaları	146
3. Köy Öğretmenleri İçin Yapılan Hazırlıklar	149
a) Öğretmenler İçin Arazi İşleri	149
b) Köylerde Okul, Öğretmen Evi ve Derslik Yapımı	150

c) Eğitimcilere Sağlık ve Sosyal Yardım Teşkilatı.....	152
d) İlmî Araştırmalarda Öğretmenin Yardımı	154
e) 3 Sınıflı Köy Okulundan 5 Sınıflı Köy Okuluna	155
(1) 5 Sınıflı Köy Okulu İhtiyacı Meselesi	155
(2) 5 Sınıflı Köy Okuluna Geçilmesinin Sonuçları	156
f) Köy Enstitüsü Öğrencileri Arasında yapılan Yarışmalar	157
g) Köy Enstitülerinin Ülke Eğitimine Katkısı	158
C. ÖĞRETMEN EĞİTİMİ İLE İLGİLİ PROBLEMLER.....	158
1.Öğretmenin Ders Öğretim Usulleri ve Tekniği	159
a) Okuma ve Anlamanın Teknikleri	159
(1) Kelime Hazinesi Zenginleştirilmesi Meselesi.....	159
(2) Okuma Yöntemlerinin Kazandırılması Meselesi.....	159
(3) İlkokul Programı Okuma Dersinin Hedefleri Meselesi	160
(4) Okuma Alışkanlığının Kazandırılması Meselesi	161
b) Yazı Öğretimi	162
(1)Güzel Yazı Yazma Becerisinin Kazandırılması Meselesi	162
(2)Seslerin Öğretimi	162
(3) Yazılı Anlatım	163
c) Ders Sunumlarının Geliştirilmesi	163
(1)Dil Tarih Ve Ahlak Eğitimi	163
(2)Örnek Bir Hayat Bilgisi Dersi.....	164
(3)Tarih Derslerinde Başarısızlığın Nedenleri.....	166
(4)Tarih Derslerini Anlatma Teknikleri.....	167
(a)Çevrede Bulunan Tarihi Eserlerden Faydalanmanın Yolları	167
(b)Levhalar ve Resimlerden Faydalanmanın Yolları	168

(c) Kitap ve Yazılardan Faydalanmanın Yolları	168
(5) Coğrafya Öğretimi İçin Yapılan Çalışmalar.....	169
(6) Matematiğin Hayatın Disiplinindeki Rolü	169
(7) Resim ve Levhaların Öğrenmeyi Kolaylaştırma Teknikleri	170
(8) Drama Dersinin Önemi.....	171
(10) Resimlerin Öğrenmeye Katkısı	172
(11) Beden ve Fikir Eğitiminde Oyunun Önemi	174
(12) Sinemanın Eğitimdeki Rolü.....	175
(13) Fen ve Tabiat Dersinin Önemi	177
(14) Başarılı Bir Konuşmanın Püf Noktaları	178
(15) Öğretimde Değerlendirme Meselesi	179
2. Öğretmenlerin Meslek Bilincinin Geliştirilmesi Meselesi	179
a) Meslek Seçimi	179
b) Meslek olarak Öğretmenlik	181
c) Köy Okullarında Öğretmenlik	182
d) Öğretmen'e Önemli Tavsiyeler.....	184
e) Eğitimde Rehberliğin Önemi	185
f) Savaş Yıllarında Öğrencilere Yapılacak Rehberlik	187
g) Maarif Vekili Hasan Ali Yücel'in Öğretmenlerle Görüşmesi.....	188
h) İsmet İnönü'nün Öğretmenlerle Yaptığı Görüşme.....	189
ı) Derslerin Güncel Sorunların Çözümüne Katkısı.....	191
i) Öğretmenlik Mesleğine Hazırlanma Aşamaları	192
J) Gezici Baş Öğretmenlerin Görevleri	194
k) Köy Enstitüleri Mezunu Öğretmenlerden Gelen Mektuplar ve Cevapları.....	198
l) 1953-1954 Öğretim Yılında Üstün Başarılı Öğretmenler	220

3. Başarılı Bir Öğretmenin Okul Uygulamaları.....	220
a) Okullarda Terbiye Ve Disiplin Olayı	220
b) Terbiye Prensipleri mi? Otorite mi?	222
c) Velilerin Yapması Gerekenler	224
d) Doğanın Öğrenci Çalışmalarına Etkisi.....	226
e) Eğitimsel Ders Gezilerinin Önemi.....	227
f) Sınıf Öğretmeninin Görevleri	228
g) Öğretmen Toplantılarının Eğitime Katkısı.....	230
h) Köy Okullarında Devam Meselesi	232
k) Okul Öncesinde Etkinlik	240
l) Verimli Öğrenme Yöntemi.....	241
m) Verimli Öğrenmede Öğrenci Merkezli Eğitimin Önemi.....	242
n) Okullarda Aktif Sınıf Oluşturulması	243
o) Sınıf ve Okul Köşelerinin Eğitime Katkısı.....	245
ö) Ev Ödevlerinin Eğitime Katkısı	247
IV. BÖLÜM.....	249
GENEL KÜLTÜR FAALİYETLERİ.....	249
A. AKTÜALİTE.....	249
1) Kültür.....	249
2)Asya Tarihinde Atın Önemi	250
3) Alaca Hüyük Müzesi	251
4) İnsan Kalbinin Çalışma Düzeni.....	252
5) Hormonların İnsan Kişiliğine Etkisi.....	252
6) Eski Masal Kitaplarında ki Devler	253
7) 1045-1784 Tarihleri Arasında Erzincan Depremleri	254

8) Köylülerin Tarla Çalışmaları	255
9) İnsan Ruhunun Yazılara Etkisi	257
10) Makyaj ve Yapılma Şekli	258
11) Cumhuriyetimizin Kuruluşundan 1939'a Kadar ki Çalışmaları.....	259
12) Bulaşıcı Çocuk Felcinin Eğitimi	264
13) Tifo Hastalığının Eğitimi	266
14) Kolera Hastalığının Eğitimi	269
B. KÖY ÖĞRETMENLERİNİN ANILARI	271
1. Hayırlı Dere	271
2. Yıkık Kaya Köyü Öğretmeni.....	274
3. Korkunç Bir Gece	279
4. Su Derdimiz	283
5. Bunlar, Bizim Köyün İnsanları	286
6. Köy Enstitüsü Öğretmenlerinin Vazife Şuuru Durmayan İş	289
C. GAZETELERDEN HABERLER	297
1. Ulus Gazetesi "Baş Öğretmenin Dersi"	297
2. Vatan Gazetesi "Bir Kuvvet Aşısı"	299
3. Tanin Gazetesi "Kurtuluş Yolu"	300
D. TARIM EĞİTİMİ	302
1. İneklerin Bakım ve Beslenmesi Eğitimi	302
2. Yumurtlayıcı Tavukların Seçilmesi Eğitimi.....	304
a) İbik ve Sakalların Durumu:	304
b) Gözlerin İriliği, Parlaklığı ve Canlılığı	304
c) Vücut Büyüklüğünün İncelenmesi:.....	304
3.Yonca Yetiştirilmesi Eğitimi	305

a) Yetiştığı Yerler:	306
b) Toprağı:	306
c) Yonca Yerinin Hazırlanması:	306
d) Ekim Zamanı:	306
e) Ne Kadar Tohum Ekilir?	306
f) Tohumun Temini:	307
g) Ekim Nasıl Yapılır?	307
h) Yoncanın Sulanması	308
ı) Bakım İşleri:	308
4. Kavak Yetiştirilmesi Eğitimi	308
a) Kavak Çeşitleri	309
(1) Ak Kavaklar:	309
(2) Titrek Kavaklar:	309
(3) Yapışkan Kavaklar:	309
(4) Kara Kavaklar:	309
b) İklim:	309
c) Toprak:	309
d) Kavakların Üretilmesi:	310
(1) Tohumla Üretme:	310
(2) Çelikle Üretme:	310
(b) Normal Çelik:	310
(c) Sırk Çeliği:	311
(d) Köklü Çelikler	311
e) Kavakların Dikimi:	311
(1) Toprağın İşlenmesi:	311

(2) <i>Dikim</i> :	311
f) Kavakların Bakımı:	311
g) Sulama:	312
h) Budama:	312
5. Fidan Dikimi Eğitimi	312
6. Ay Çiçeği Yetiştirme Eğitimi	314
a) Toprağın Hazırlanması	314
b) Ekim Nöbeti	315
c) Gübrenmesi	315
d) Ekim Aralığı	316
e) Ekim Zamanı:	316
f) Tohumluk:	316
g) Bakım:	317
7. Asma Çubuklarının Dikim Usulleri Eğitimi	317
a) Adi Usul:	317
b) Kümbet Usulü:	318
c) Kazık Usulü:	318
d) Hendek Usulü:	319
e) Kirizme Usulü:	320
f) Çukur Usulü:	320
D.ŞARKILAR VE ŞİİRLER	321
1.Şarkılar	321
Köy Enstitüleri	321
Yurt Sevgisi	322
Bayrak Marşı	323

Asker Şarkısı.....	324
Köy Enstitüleri Marşı.....	325
2. Şiirler	326
Ankaralı Aşık Ömer'in İlköğretim Destanı	326
Köyden Gelen Ses.....	328
Türkiye Haritası	329
Öğretmen	332
Ata'ya İnanç.....	334
SONUÇ.....	336
KAYNAKLAR	342

GİRİŞ

“İlköğretim, önceki bütün savaşlardan daha önemli daha yüce bir savaş”¹ olarak görülmüş ve kültür davasının ana kaynağı olmuştur. İlköğretimde ki başarıların milleti yükselteceği tespit edilmiş ve davaya milletçe sahip çıkılması istenmiştir. Yurtta okuma yazma oranı artırılmasına çalışılmış, okuma yazmayı öğrenemeyecek olanlar için de mesleğini icra edebilecek kadar kültür seviyesinin geliştirilmesi hedeflenmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti Kurucusu Mustafa Kemal Atatürk’e göre Türk milleti bu hedefi gerçekleştirmek zorundadır. 1933’te Cumhuriyet’in onuncu yıl dönümünde yaptığı konuşmasında şu ifadelerle yer vermiştir. “...Az zamanda çok işler yaptık. Bu işlerin en büyüğü, temeli Türk kahramanlığı ve yüksek Türk kültürü olan Türkiye Cumhuriyeti’dir. Bundaki muvaffakiyeti Türk milletinin ve onun değerli ordusunun bir ve beraber olarak azimkarane yürümesine borçluyuz. Fakat yaptıklarımızı asla kaftı göremeyiz. Çünkü daha çok ve daha büyük işler yapmak mecburiyetinde ve azmindeyiz. Yurdumuzu dünyanın en mamur ve medeni memleketleri seviyesine çıkaracağız. Milletimizi en geniş refah, vasıta ve kaynaklarına sahip kılacağız. Milli kültürümüzü, muasır medeniyet seviyesinin üstüne çıkaracağız.”²

Öğretmenlerle yaptığı bir konuşmasında kültür seviyesinin geliştirilmesi meselesini; “Dünyada her şey için, maddiyat için maneviyat için, hayat için, muvaffakiyet için en hakiki mürşit ilimdir, fendir. İlim ve fennin haricinde mürşit aramak gaflettir, cehalettir, delalettir. Yalnız ilim ve fennin yaşadığımız her dakika safhalarının tekamülünü idrak etmek ve terakkiyatını zamanında takip eylemek şarttır.”³Bir milletin halası hakikisi ancak bu suretle olur. Bu zaferin temini için hepimizin yek can ve yek fikir olarak esaslı bir program üzerinde çalışması lazımdır.Bence bu programın esaslı noktaları hayatı içtimaiyemizin ihtiyaca tetabuk etmesi ve icabatı asriyeye tevafuk etmesidir. Gözlerimizi kapayıp mücerret yaşadığımızı farz edemeyiz. Memleketimizi bir çember içine alıp cihan ile alakasız

¹ İlköğretim Dergisi, C. 9, S. 164-165, s. 2156

² İlköğretim Dergisi, C. 2, S. 24, s. 69

³ İlköğretim Dergisi, C. 25, S. 472, s. 2

yaşayamayız. Bilakis müterakki, mütemeddin bir millet olarak medeniyet sahasının üzerinde yaşayacağız, bu hayat ancak ilim ve fen ile olur. İlim ve fen nerede ise oradan alacağız. Ve her ferdi milletin kafasına koyacağız. İlim ve fen için kayıt ve şart yoktur. Bütün bu hakikatlerin milletçe hüsnü telakki ve hüsnü hazmedilmesi için her şeyden evvel cehli izale etmek lazımdır. Binaenaleyh maarif programımızın, maarif siyasetimizin temel taşı, cehlin izalesidir.”⁴ cümleleriyle açıklamıştır.

Mustafa Kemal Atatürk 1928’de Yeni Türk Harflerinin kabul gününde yaptığı konuşmasında ise *“Çok söz, uzun söz bir şey için söylenir. Hakikati anlamayanları hakikate getirmek için... Ben bu devirleri geçirdim. Şimdi sözden ziyade iş zamanıdır. Artık benim için, hepimiz için çok söz söylemeye ihtiyaç kalmadı kanaatindeyim. Bundan sonra bizim için faaliyet, hareket ve yürümek lazımdır.”⁵ ifadelerini dile getirmiştir.*

Mustafa Kemal Atatürk’ün 10 Kasım 1938’de vefatıyla O’nu anlayan ve anlamakla kalmayıp yeniliklerini, devrimlerini hayata geçirmeye çalışan dönemin Başvekili İsmet İnönü ve Maarif Vekili Hasan Ali Yücel ilköğretim davasına dört elle sarılmış, okuryazarlık oranını artırmanın çarelerini aramışlardır. Yaptıkları çalışmalarda ilköğretim çağındaki çocukların çoğunun köylerde olması, meselenin hallinin köylerde başlayacağı fikrini ortaya çıkarmıştır. Böylece ilköğretim davasının ruhunun köyde olduğunu anlamış ve köylerdeki okul, öğretmen sayılarını artırmaya çalışmışlardır. Ancak yetiştirilen öğretmen sayısının ihtiyacın gerisinde kalması yeni çözüm yolları aratmıştır. Ve o güne kadar yapılan bütün çalışmaları tetkik ederek, çareyi köy enstitüleri kurmakta bulmuşlardır. Köy Enstitüleri Kanunuyla ilköğretim meselesini 15 senede halletmeyi tasarlamışlardır. 1939’da bütçe hazırlanmış, 1940’da 14 yerde köy enstitüsü kurmuşlardır. Türk çocukları, 18 köy enstitüsünde köy öğretmeni olmak için ilk yıl 3.000, ikinci yıl 6.000, üçüncü yıl ise 12.000 mevcutla okumuşlardır. Bu çocuklar hem okumuş hem de canla başla okul inşaatlarında çalışmışlardır. İsmet İnönü onların bu fedakârlıklarını *“Köy enstitülerini cumhuriyetin eserleri içinde en kıymetlisi ve en sevgilisi sayıyorum. Köy*

⁴ *İlköğretim Dergisi*, C. 4, S. 61, s. 722

⁵ *İlköğretim Dergisi*, C. 2, S. 24, s. 74

enstitülerinden yetişen evlatlarımızın muvaffakiyetlerini ömrüm oldukça yakından, candan takip edeceğim.”⁶ sözleriyle anlatmıştır.

Maarif Vekili Hasan Ali Yücel Türk milletinin ülküsünü “ *Bütün sıkıntuların kaynağı olan bilgisizlik kaldırılacak, yeraltı ve yerüstü servetlerimiz işletilecek, hastalıkların önü alınacak, çalışan bütün yurttaşların iktisadi refahı sağlanacak, yurt müdafaa teşkilatımız en ileri teknikle donanacak, cemiyetimiz üstün ve ileri bir cemiyet olacaktır. Bunlar ancak günlük ödevlerimizi bütün vicdanımızla yapmakla gerçekleşebilir. Esas teşkilat kanunumuz, Büyük Millet Meclisinin kararları, Atatürk’ün ve İnönü’nün emirleri, direktifleri ve söylevleri, yolumuzu çizmiştir. Hiçbir Türk ferdinin şaşırmasına ve şaşkınlığını başkalarına da sirayet ettirmeye kalkışmasına yer yoktur. Yolumuz, Türk vatanını en güzel ve en ileri vatan haline getirme yoludur.”⁷ şeklinde ifade etmiştir.*

İlköğretimin önemini anlamak için o günün şartlarından yapılan faaliyetlere bakmak gerekiyor. Köylere okullar açılmış, okullarda eğitim öğretim yapacak öğretmenler yetiştirilmiştir. Bu öğretmenlerin yetişmesi için Köy Enstitüleri açılmıştır. Enstitüden mezun olan öğretmenler gittikleri köylerde okulda ders yapmanın yanı sıra bağ-bahçe, ağaç dikme, küçük atölyeler kurma ve işletme, okuma odaları açma ve buralarda köy halkına kurs verme, dikiş- nakış kursu gibi köy kadınlarına yönelik çalışmalar yapma gibi bir çok görevler yapmışlardır. Bunların sonucunda köyde ki vatandaşın kendi imkanları doğrultusunda ihtiyacını karşılayabilecek bilgi ve beceriye sahip olması sağlanmıştır. Okur yazarlık oranı artmıştır. Yani köylerde ciddi bir eğitim seferberliğinin yapıldığı görülmüştür.

⁶ *İlköğretim Dergisi*, C. 7, S. 123-124, İkinci Kanun 1943, s. 1641

⁷ *İlköğretim Dergisi*, C. 8, S. 155-156 s. 2045

I. BÖLÜM

İLKÖĞRETİMİ KALKINDIRMA ÇALIŞMALARI

İlköğretim dergisinin bu yayın bölümünde “İlköğretim Davası” tanıtılmıştır. İlköğretimin bir millet için ne denli önemli olduğu vatandaşlara ve ilköğretim davasına sahip çıkacak eğitmenlere anlatılmaya çalışılmıştır. Savaştan yeni çıkan ve asırlık imparatorluğunu kaybederek ümitsizliğe kapılan bir milletin yeniden dirilmesi, ilerlemesi ve kaybettiği itibarını geri alabilmesi için düzenlemeler yapılmış ve bu düzenlemelerin en önemlilerinden biri olarak eğitim davası öne çıkmıştır.

Dönemin Trakya Umumi Müfettişliği Maarif Müşaviri Fakir Erdem meseleyi şu cümlelerle ifade etmiştir. “... Dünya medeniyetinin şahikalarına yükselmiş milletler, bu yönde elde ettikleri başarıyı her şeyden önce ilköğretime verdikleri değer ve önemin derecesine göre borçludurlar. Fertlerin kafalarını bilgi ışığıyla aydınlatmayan milletlerin insanlık ailesi arasında medeni vasfını takınmaya hakları yoktur. İrfan halesiyle süslenmeyen nice istikbal taçlarının ağır bir yük gibi taşındığı başları ezdiğini tarih bize daima göstermiş ve göstermektedir.”¹

Yaşanan olaylar milletleri ayakta tutacak olan değer, sahip oldukları topraklar değil, eğitime verdikleri önem olduğunu ortaya koymuştur. Zamanın eğitim seviyesini yakalayamayan milletlerin ise yok olmaya mahkum oldukları anlaşılmıştır.

Prof. dr Sadi Irmak “... Milletçe üzerinde bulunduğumuz büyük meselelerden birisi ilmi hayatın inkişafıdır. Son harp apaçık gösterdi ki yaratıcı bir ilme malik olmayan milletlerin mukadderatı tehlikelidir. Türk toprağında, Türk insanında gizli bulunan sınırsız imkânları açığa çıkararak, onları işleterek, istismar edecek, bir ilme sahip olmak rejimin üzerine titrediği bir mesele haline gelmiştir. Bu meseleyi şöyle de ifade edebiliriz. “Malumatça adam tipinden ilim yaratan adam tipine geçmek”. Şüphesiz bu nesil her şeyden evvel ilköğretimin nesli olacaktır.”² sözleriyle davanın ciddiyetini anlatmıştır.

¹ *İlköğretim Dergisi*, C. 9, S. 171-174, Ocak-Mart 1945, s. 2266

² *İlköğretim Dergisi*, C. 5, S. 93, Eylül 1941, s. 1160

1950’de Köy Enstitülerinin kuruluş yıl dönümlerinde konuşma yapan Cumhurbaşkanı İsmet İnönü, Köy Enstitülerinin hedefinin ilköğretim davasını gerçekleştirmek olduğunu ifade etmiştir. Konuşmasında “ ...İlköğretimi, büyük kütleyi maddi ve manevi alanda kalkındırıp yükseltecek ana tedbir sayıyorum. Yirminci asrın ileri ve kudretli bir milleti olabilmek için, ilköğretim çözeceğimiz ilk meseledir.”³ diyerek ilköğretimin önemini ortaya koymuştur. Ayrıca Cumhurbaşkanı İsmet İnönü İlköğretim Davamız adlı makalesinde “...Türk milleti ilköğretimde göz diktiğimiz amaca vardıktan sonra büsbütün başka kudrette bir varlık olacaktır. Kazancımız bu sayede çok artacak; yurt yüksek bir teknik kabiliyet elde edinecek; büyük milletimizin yaradılıştaki kabiliyetleri içinde insanlığın bütün iyi vasıfları engin değerler alacaktır. Çok kuvvetli ve çok kıymetli bir millet olmanın çaresi, ilköğretimin tamamlanması ile elde edilmeye başlanır.”⁴ sözleriyle bütün vazifelilerin ve halkın ilköğretimin gerekliliğine inanmasını istemiştir.

İlköğretim davasının Türkiye’nin yeni yapımında güvenilecek en kuvvetli unsur, dayanabilecek en sağlam temel olduğu anlaşılmıştır. Daha iyi, daha müreffeh ve daha mesut bir hayata ancak onun gelişmesiyle girilebileceği sonucu ortaya çıkmıştır. Köylünün zamanın ihtiyaçlarına ve gereklerine kolaylıkla ayak uydurması için bilgili olmasının gerekliliği anlaşılmıştır. Bu gerçekler İlköğretim davasının neden bir hayat davası olduğu açıklamıştır.⁵

A. İLKÖĞRETİMİN YAKIN TARİHÇESİ

İlköğretimin bir millet üzerinde ki etkisinin fark edilmesi dönemin aydınlarını ilköğretimin tarihçesini araştırmaya sevk etmiştir. Yapılan araştırmaların neticesinde Osmanlı İmparatorluğu’nun Batı medeniyetine ayak uyduramamasında ve süratle çökmesinde ilköğretimin benimsenmemiş olmasının büyük payı olduğu anlaşılmıştır. Dönemin aydınları ise ilköğretimin tarihçesi hakkındaki araştırmalarını “Osmanlı İmparatorluğunda İlköğretim ve Cumhuriyet Döneminde İlköğretim” şeklinde kayıtlara geçirmişlerdir.

³ *İlköğretim Dergisi*, C. 15. S. 297-298, Haziran 1950, s. 3882

⁴ *İlköğretim Dergisi* C. 9, S. 162-163, s. 2125

⁵ *İlköğretim Dergisi* C. 9, S. 162-163, s. 2139

1. Osmanlı Devleti'nde İlköğretim

Osmanlı Devleti zamanında bazı padişahlar ve devlet adamları ilköğretimle ilgilenmişlerdir. Ancak bu çalışmalar yeterli olmamıştır. II. Sultan Mahmut 1824'de ilköğretimin Osmanlılar için bir ödev olduğunu ileriye sürmüştü ve bu iş için bir ferman çıkarmıştır. Fakat bu fermanı zamanın başkenti İstanbul'da bile uygulamak mümkün olmamıştır. Osmanlı İmparatorluğunda ilköğretim mahalle mekteplerinde yapılmıştır. Burada eğitimi caminin imamı yapmıştır. İmam çocuklara dini süreleri ve bilgileri de öğretmiştir.

Mahalle mekteplerinin yerine yeni anlamda okulların açılması teşebbüsleri ise Tanzimat yıllarına rastlamaktadır. 1839'da Takvimi Vaka-i' de çıkan bir habere dayanarak İstanbul'da açılan iki rüştiye okulunun idaresine bakmak üzere kurulan Maarif Nezareti bütün yurttaki bilimsizliğin giderilmesi için atılan ilk esaslı adımlardan birisi olmuştur. Bu tarihi olay devlet adamlarının işe ilköğretimden başlamak gerektiğini kavradıklarını göstermiştir. Açılan okulların beklenen başarıyı verebilmeleri ancak iyi öğretmenler sayesinde olduğu için Türkiye'de ilk defa 1848'de "Darülmüallimin" adıyla öğretmen okulu açılmıştır. Bu öğretmen okulunu ilk defa açan zamanın Mektepler Nazırı Maarif Kemal Efendi bir taraftan da iptidaiye ve rüştiye diye anılan ilkokul devlet adamlarını da maarif işleriyle ilgilendirmeye muvaffak olmuştur.⁶ Bu şekilde okullara verilen önem gittikçe artmış ve geniş imparatorluk sınırları içinde birçok yeni okullar açılmaya başlanmıştır.

1853 senesinde Sofya, Selanik, Şumnu, Bursa, Konya, Lefkoşa, Trabzon ve Ankara gibi büyük şehirlerde 25 kadar rüştiye açılmıştır. İlköğretimin yayılması ve gerçekleşmesi için çalışmalar yapılmış fakat istenilen başarı yakalanamamıştır. Bu durum karşısında 1869'da Saffet Paşa'nın ilk Maarif Nazırlığı zamanında bütün maarif teşkilatını içine almak üzere bir "Maarif Umumiye Nizamnamesi" hazırlanmıştır. Bu nizamnameye göre kurulacak olan sübyan ve rüştiye okulları bugünkü ilköğretim esasını teşkil etmiştir. İlköğretim başlangıçta 4 yılı sübyan ve 4 yılı da rüştiye olmak üzere iki safhaya ayrılmıştır. Sonraları iptidai ve rüştiye adını alan bu okulların öğretim süresi 3'er yıl olarak kararlaştırılmış ve sübyan okullarına

⁶ *İlköğretim Dergisi*. C. 15, S. 297-298, Haziran 1950, s. 3882

6-10 yaşındaki kızlarla 7-11 yaşındaki erkeklerin devam ettirilmesi mecburiyeti konulmuştur. Yine bu nizamnameye göre köylerde ve mahallelerde sübyan, 500 haneye sahip kasabalarda ise rüştiye açılması kararlaştırılmıştır.⁷

Bu nizamname ile ilk maarif işleri ve ilköğretim davası teşkilatlandırılmak istenmişse de bunda da birçok sebepler yüzünden muvaffak olunamamıştır. Bütün gayretlere rağmen ancak büyük şehirlerde ilk ve orta dereceli okullar açılabilmiş; bunların da işletilmesi mahalli idarelere ve onların mali imkanlarına bırakılmıştır. Okulların haftalık ders programı 24 saatten oluşmuştur. Anadil, tarih, coğrafya, hesap dersleri okutulmuş ancak beden eğitimine, elişlerine, müziğe hatta fen bilgisine bir saat bile ayrılmamıştır. Ayrıca ders programına göre din dersleri ile arapça, acemce ve bir saat okutulan eşya dersine yer verilmiştir. Eşya dersiyile öğrenciyeye müsbet ilim hakkında fikir vermeye fırsat olmamıştır. Kısacası 2. Meşrutiyete kadar maarifin ilerlemesi ve bilimsizliğin giderilmesi yolunda düşünülen reformlar ancak kağıt üzerinde kalmıştır.

Meşrutiyet ikinci defa ilan edildiği zaman 1869 Maarifi Umumiye Nizamnamesi yürürlükte olmuştur. Meşrutiyetçiler ilköğretime ve onun ilk şartı olan öğretmen yetiştirmeye de önem vermişlerdir. Ancak II. Meşrutiyetin ilanında rüştiyelerin sayısının sınırlı olduğu ve meslek bilgisinden mahrum hatta bazı yerlerde yazı yazmasını dahi bilmeyen hocaların görev yaptığı görülmüştür. II. Meşrutiyetin tanınmış Maarif Nazılarından Emrullah Efendi 1910 yılında İstanbul'da Sabah gazetesine yaptığı bir röportajda : “Muallim yoktur. 70.000 ilk mektep muallimine ihtiyaç vardır. Gerekli olan maarif binasının temeli olan ilköğretimdir.” diye öğretmen yetiştirme işinin önemini belirtmiştir. Bunun için İstanbul Öğretmen Okulu yeniden kurulmuş ve taşralarda da öğretmen okulları açılması kararlaştırılmıştır. Meşrutiyetten sonra devlet bütçesine ilköğretim için az da olsa bir tahsilat konmaya başlanmıştır. 1910 bütçesinde bu tahsisatın miktarının 100.000 lira olduğu görülmüştür. Bu arada İstanbul'da numune ilkokulları açılmaya başlanmıştır. Bu ilkokulların müfredat programına resim, eliş, müzik gibi derslerle tabiata bilgisi ve eşya dersleri de konmuştur. Bir yandan da eski mahalle mekteplerinin kaldırılması

⁷ *İlköğretim Dergisi*, C. 15, S. 297-298, Haziran 1950, s. 3883

çalışmaları yapılmıştır. Bu okullar taşralarda Cumhuriyet devrine kadar devam etmiştir. Meşrutiyetçiler 1913 yılında neşrettikleri Tedrisati İptidaiye Kanunu Muvakkati ile ilköğretimi mecburi ve parasız yapacaklarını ifade etmişlerdir. 1913-1914 yılında imparatorlukta okuyan öğrenci sayısı 41.895'i kız olmak üzere toplam 233.279 iken Cumhuriyetin ilanı sıralarında bu sayı 336.061'e çıkmıştır.⁸

1824'ten Cumhuriyete kadar geçen zaman içinde bu dava defalarca ele alınmış fakat yapılan çalışmalar yetersiz kalmıştır. Çünkü başarının gerçekleşmesini sağlayacak esaslı tedbirleri alınamamıştır. İlköğretim masraflarının hepsi mahalli idarelere bırakılmıştır. İlköğretimin her ne pahasına olursa olsun mutlaka başarılmasının gerektiği aydınlara benimsetilememiştir. Üstelik son zamanlarında sık sık yapılan savaşlar ve iç karışıklıklar İmparatorluğun ilköğretime eğilmesine fırsat vermemiştir. Cumhuriyetin ilanından sonra ise dönemin aydınları ilköğretimin eksikliklerin neler olduğunu, nasıl karşılanacağını düşünmüş ve Cumhuriyet dönemine yeni bir ilköğretim anlayışıyla girmişlerdir.

2. Cumhuriyet Döneminde İlköğretim

Osmanlı İmparatorluğu ve İlköğretim gelişmelerine bakılınca Tanzimat döneminde eğitim adına doğru ve güzel tespitlerin yapıldığı görülmüştür. Yani imparatorluğun farklı şehirlerinde yeni okulların açılması, okullara eğitimli öğretmen yetiştirmek için öğretmen okullarının açılması, okulların sübyan ve rüştiye olarak sınıflandırılması, okullarda okutulacak derslerin planlanması, ilköğretim için devletin bütçe ayırması ve son olarak Cumhuriyetin ilanına kadar öğrenci sayısındaki artış hızla çökmekte olan imparatorluğun eğitim adına düzenlemeler yapmaya çalıştığının göstergesi olmuştur. Ancak bu gelişmeler ilköğretim davasının halli için yeterli olmamıştır. Cumhuriyetin ilanından 1950 yıllarına kadar ilköğretimdeki gelişmelere bakıldığında daha önce yapılanların yetersizliği ortaya çıkmıştır. Derginin farklı sayılarında Cumhuriyet Dönemi ilköğretim gelişmeleri hakkında şu bilgiler yer almıştır.

⁸ *İlköğretim Dergisi*, C. 15, S. 297-298, Haziran 1950, s. 3884

“Anayasanın 87. maddesinde yazılı olan “Kadın erkek bütün Türkler ilköğretimden geçmek ödevindedirler. İlköğretim devlet okullarında parasızdır.” hükmünü yerine getirmek gerekmiştir. Bunun için Cumhuriyet Hükümeti birçok esaslı kanunlar çıkarmıştır. Mecburi ve parasız bir ilköğretimi gerçekleştirmek için çeşitli teşebbüslere girişilmiştir. Bu arada okullarının sayıları arttırılarak ilköğretim ordusu kuvvetlendirilmek istenmiştir. 1927 sayımı sonunda Türkiye sınırları içinde yaşayan 13.648.000 kişiden yalnız 1.111.000’nin yani 12 kişide 1 kişinin Arap harfleriyle okuma yazma bildiği anlaşılmıştır. Harf inkılabından sonra bu alanda bir ilerleme görülmüştür. 1935 sayımında okuma bilenlerin sayısı 16.158.000 kişide 2.518.000’e yani yedide bire yükselmiştir. 1935 sayımında mecburi öğrenim çağındaki çocuklardan okuma bilenlerin oranı ancak yüzde 25, 3 iken 1941’de bu oran yüzde 34, 1’e yükselmiştir.⁹

Zorunlu öğrenim çağındaki çocukların yüzde 80’i köylerde olduğu için Cumhuriyetin ilanından sonra ki 12 yıl içerisinde ilköğretim adına istenen başarı elde edilememiştir. Ve ilköğretim davasının halline köyden başlamak gerektiği anlaşılmıştır. Bunun için de köye göre öğretmen ve eğitmen yetiştirilmeye çalışılmıştır.

1937’de “Köy Eğitmenleri Kanunu” çıkarılmıştır. 1943-1944 ders yılının başında mevcut eğitmen sayısı 6.257 iken 1948-1949 ders yılı başında bu rakam 71.392’ye yükselmiştir. Ancak bu artışlarında okullarda ki eğitmen ihtiyacına cevap veremediği görülmüştür. Yani davanın bir an evvel halli için kaliteli ve çok sayıda öğretmen yetiştirilmesi gerekmiştir. Çare ise köylü çocuklarından yine köye öğretmen yetiştirmekte bulunmuştur. Öğrenciler Köy Enstitülerinde yetiştirilmiştir. Bu şekilde mecburi ve parasız eğitimin yüzde yüz gerçekleşmesi hedeflenmiştir. Bu enstitülere her yıl alınan 3.000 öğrenci ile on sene gibi kısa bir zamanda 30.000 Türk köyü öğretmene kavuşması planlanmıştır. Böylece bir asır halledilememiş bir davanın on yılda halledilmesine çalışılmıştır. İlk olarak 7.159’u eğitmen ile 11.700 köy enstitüsü mezunu öğretmen yani toplamda 18.859 kişilik irfan ordusu köylerde

⁹ *İlköğretim Dergisi*, C. 15, S. 297-298, Haziran 1950, s. 3885

vazifeye başlamıştır. Cumhuriyetin ilanından 1950 yılına kadar ilköğretimdeki gelişmeler şu şekilde kayıtlara geçmiştir.

1923-1950 Yılları Arası Resmi İlkokullardaki Öğretmen ve Öğrenci Sayısını Gösteren Tablo

Ders Yılı	Resmi İlkokul Sayısı	Öğretmen Eğitimci	Öğrenci	Mezun
1923-24	5062	10238	341941	_
1928-29	6754	15718	477569	24114
1934-35	6229	13701	627253	28035
1938-1939	7727	16257	798409	54395
1941-42	10827	21202	926869	89625
1944-45	12190	23614	1240266	167378
1946-47	15007	29353	1454581	104613
1948-49	15189	29629	1460469	Henüz mezun yok

1950 yılında ise yurt genelinde 14.680'i köyde ve 1.436'sı da şehirlerde olmak üzere 16.116 resmi ilkokul eğitim yapmıştır. Resmi ilkokullarda çalışan öğretmen sayısı 29.567 olup, bunun 7.159'unu eğitimci ve 11.700'ünü ise enstitü mezunu öğretmenler oluşturmuştur. Ayrıca 1948-1949 ders yılı başında 21 köy enstitüsünde 797'si kız olmak üzere 12.273 öğrenci okumuştur. 1951 yılı kayıtlarında ise Köy Enstitülerinin son sınıflarında 1.795 öğrencinin eğitime devam ettiği görülmüştür. Bu verilerle beraber bir sonra ki yılda öğretmen sayısının 2.000 artacağı anlaşılmıştır.¹⁰

Bu rakamların daha iyi değerlendirebilmek için ilköğretim davasının üç unsuru olan okul, öğretmen ve öğrenci durumlarını karşılaştırmak gerekmiştir.

a) 1923-1950 Yıllarında ki Okul Sayısı Artışı

Cumhuriyetin ilan edildiği yıllarda 5.062 olan resmi okul sayısı, 1938-39'a kadar 6.000'e çıkarılabilmiş ve asıl artış bundan sonra başlamıştır. Yani köy eğitimcilerinin yetişmesinden sonra başlamıştır.

¹⁰ 'İlköğretim Dergisi, C. 15, S. 297-298, Haziran 1950, s. 3886

b) 1923-1950 Yıllarında ki Eğitim-Öğretmen Sayısı Artışı

1923-1924 yılında öğretmen sayısı 10.238 iken 12 yıl sonra bu rakam ancak 13.701'e yükselbilmiştir. Burada da asıl artış eğitimcilerin yetişmesi ile başlamıştır. O zamana kadar bu sayıda bazen artma bazen de azalma görülmüştür. İkinci ve büyük artış 1944-1945 ders yılında Köy Enstitülerinin ilk mezunlarını vermesi ile olmuştur.

c) 1923-1950 Yıllarında ki Öğrenci Sayısı Artışı

Öğrenci sayısı okul ve öğretmen sayısı ile birlikte artmıştır. 1923-24 ders yılı başında resmi ilkokullardaki öğrenci sayısı 341.941 iken 1948-1949 yılında bu sayı 1.460.469'a yükselmiştir.

Bütün bu karşılaştırmalardan da anlaşılacağı gibi köy enstitüleri ile ilköğretim alanında büyük ilerleme ve hamle gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmalar dönemin Başvekili İsmet İnönü ve Maarif Vekili Hasan Ali Yücel'in, Mustafa Kemal'in "En mühim vazife ve en feyizli vazifelerimiz maarif işleridir. Maarif işlerinde behemahal muzaffer olmak lazımdır. Bir milletin halası hakikisi ancak bu suretle olur."¹¹ Sözüne çok iyi anladıklarını ve bunu başarabilmek için canla başla çalıştıklarını göstermiştir.

B. İLKÖĞRETİMİ GELİŞTİRMEK İÇİN YAPILAN ÇALIŞMALAR

Cumhuriyet yönetiminin amacı insanların sorumluluk sahibi birer vatandaş olmasını sağlamak olmuştur. Yani haklarını özgürlüklerini ve vazifelerini bilen bireyler olarak toplumda yerlerini almalarıdır. Böylece hem insanlar huzurlu olacak hem de toplum kalkınacaktır. Bu amaca ulaşmak için diğer alanlarda olduğu gibi ilköğretim alanında da ciddi çalışmalar ve düzenlemeler yapılmıştır.

1. İlköğretim Meselesi

İlköğretim davasını Maarif Vekili Hasan Ali Yücel şöyle ifade etmiştir. "...Davanın esası şudur: Demokrasinin düşmanı cehalettir. Düşmanı kovmak ve karanlığı bilginin ışığıyla dağıtma milletin hakimiyetini kabul etmiş bir rejim için

¹¹ *İlköğretim Dergisi*, C. 2, S. 24, s. 93

halli gereken ilk meseledir. Okuma çağına gelen çocukların köylerde yüzde yirmisini, şehirlerde ise yüzde seksenini okutmaya muvaffak olan Cumhuriyet maarifi düne nazaran çok farklı bir gelişme kaydetmiş sayılabilir. Ancak davanın önemi yanında bu netice bizi tatmin etmiyor. Türk milletini teşkil eden vatandaşların hepsi, en az ilköğretimin temin edeceği idrak seviyesine yükseldikten sonradır ki, halk dediğimiz büyük varlık, hakiki bir kuvvet kaynağı haline gelecektir. Ve bu neticeyi asla zamana bırakamayız. Bu davayı milletin iradesi halledecektir.”¹²

İlköğretimin gelişmesi hakkında 17.03.1944’de Cumhurbaşkanının başkanlığında toplanan İcra Vekilleri Heyeti, ilköğretimin geliştirilmesi etrafında İnönü’nün direktiflerini dinlemiş ve maarif vekilliğince bu meseleye dair hazırlanan raporda yazılı meseleleri müzakere ederek şu işlerin yapılmasına karar vermiştir.

1. Hükümetin elindeki her türlü vasıtalardan istifade edilerek halka ilköğretim önemini anlatmak,

2. Okul ve öğretmen bulunan yerlerde talebe devamsızlığının önüne geçmek için gerekli her türlü tedbirleri almak, ders yılı içinde öğretmensiz sınıf veya okul bırakmamak,

3. Yeni okul binaları yapılması için ilgilileri esaslı ve planlı çalışmaya sevk ederek kanuni tedbirler olarak yurtda okul yapımını hızlandırmak,

4. Köy enstitülerinden mezun olacak öğretmenleri köylere yerleştirmek için alınması gerekli kanuni tedbirleri vaktinde alarak köy okullarına tahsisi edilecek araziye sağlamak, okul binalarını sıkı bir surette takip etmek.

5. İlköğretim alanındaki çalışmalarını teftiş edeceklere kolaylıklar göstermek suretiyle bu işin verimini artırmak.¹³

İlköğretim meselesinin başarıyla halledilebilmesi için halkın davanın önemine inandırılması istenmiştir. Bunu başardıktan sonra eğitim sırasında karşılaşılabilecek sorunlar dile getirilmiş ve çözüm yolları üretilmiştir. Böylece gelecek nesillerin yurda sahip çıkacak bir bilinçte yetiştirilmesi

¹² *İlköğretim Dergisi*, C. 9, S. 171-174, Ocak-Mart 1945, s. 2267

¹³ *İlköğretim Dergisi*, C. 8, S. 153-154, Nisan-Mayıs 1944, s. 2025

hedeflenmiştir.

2. İlköğretimde Devam Meselesi

İsmet İnönü meseleyi şu cümlelerle açıklamıştır. “İlköğretimde devam meselesini davanın bütün cephelerinden en başta geleni sayıyorum ve müspet neticeyi her şeyden evvel başında bulunan bütün vazife sahiplerinin, hususiyle valilerin, kaymakamların ve maarif müdürlerinin himmetinden bekliyorum. Eğer arkadaşlarım kendi sahalarındaki bu işle uğraşmak için benim bulunduğum kadar vakit ve heves ayırabilirlerse biz devam meselesini yakın zamanda tamamıyla hallederiz.”¹⁴

İlköğretim davasında istenen başarının alınabilmesi için vatandaşa eğitimin önemi anlatılmıştır. Ayrıca okula gelmeyen veya okula kayıtlı olduğu halde devamsızlık yapan öğrencilere kaçak gözüyle bakılmıştır. Yurtta bir asker kaçağının başıboş gezmesine nasıl hiç bir vatandaş göz yumamazsa okuldan kaçanlara da aynı gözle bakılması istenmiş ve ancak böyle bir bilinçle meselenin yüzde yüz çözüleceğine inanılmıştır.

3. Okul İnşaatlarının Tamamlanması Meselesi

Maarifin en önemli işlerinden biri okul inşaatı meselesi olmuştur. Cumhuriyet devrine gelinceye kadar köylerde mektep yaptırma işi; a) köylerin nüfusunun az oluşu, b) gereken paranın bulunmayışı, c) teknik işleri başarı ile yapabilecek elemanın bilhassa köylerde bulunmayışı, d) devlet teşkilatının bütün şubeleriyle köye kadar uzanamayışı gibi sebeplerden dolayı ilerlememiştir.

Cumhuriyet döneminde ise köy okulları meselesi şu şekilde düzenlenmiştir.

1. Köy okulları inşaatı için bir ara sermaye teşkil edilmeli, bu sermaye:

- a) Köy bütçelerinden her yıl bu iş için ayrılacak paralardan,
- b) Hususi idare bütçelerinden yapılacak yatırımlardan,
- c) Devlet bütçesinden bu maksat için ayrılacak yardımlardan teşekkül etmeli.

¹⁴ *İlköğretim Dergisi*, C. 9, S. 162-163, s. 2124

2. Muayyen senelerde okul binası yaptıracak köylere bu fondan ihtiyaçlarını karşılayacak para tamamen verilmeli, köylerde bu ana sermayeden aldıkları parayı ödeyinceye kadar her yıl kendi bütçelerine cüzi bir tahsibat koyarak, borçlarını küçük taksitler halinde muayyen yıllar zarfında ödemelidirler.¹⁵

İşte bu şekilde bir çalışma ile köy okullarını inşaatı meselesinde gerekli sermaye, ucuz malzeme ve teknisyen bulunmuştur. Böylece okul inşaatı sorunu büyük ölçüde halledilmiştir.

4. Kitaplarda Yapılan Düzenlemeler

Maarif vekâleti okullarda okutulan kitaplar ile ders saati hakkında gerekli çalışmaları yapmıştır. Öğretmenlerden ders kitaplarında ki eksiklikleri ve faydalı bulunan konularla ilgili bir rapor istemiştir. Bu raporlar Maarif Vekaleti' nde Talim ve Terbiye Heyeti tarafından toplanarak incelenmiştir. Gerekli çalışmalar yapıldıktan sonra ders kitaplarının içeriği tekrar düzenlenmiştir.

İlkokul kitaplarının ise süresi bitenler müsabakaya konmuştur. Bazılarının müsabaka sonuçları alınmıştır. Elde mevcut kanun hükümlerine göre teşkil edilmiş olan tetkik heyetlerinin verdikleri raporlar, maalesef müsabakaya iştirak etmiş olan kitapların mevcutlarından daha iyi olmamıştır. Müsabaka sistemine müellifleri alıştırmak ve bir yolda kıymetli müellifler yetiştirmesine imkân vermek için bu kitapları yeniden müsabakaya koymakla beraber, mevcutları ıslah ettirmek suretiyle, çocukların eline daha iyi kitaplar vermeye çalışılmıştır. Gramer meselesinde ise kelimeler tespit edilmiştir. Müsabakaya konacak esasların bulunmasını temin içinde gramerle meşgul olanlara rehber hazırlanmıştır. İslam Ansiklopedisinin birinci cildi ise bitmiştir. Tercüme birer birer, satır satır kontrol heyeti tarafından incelenmiş ve gerek tercüme gerekse ifade bakımından hatalar veya ihmaller varsa tespit olunmuştur. Ayrıca yurdun farklı yerlerinde mevcut kütüphaneleri ve mevcut okulları intizamlı bir hale sokmak için teftişler yapılmıştır. Bu teftişler her şeyden önce bu yerlerin maddi taraflarından başlanması gerektiğini ortaya çıkarmıştır.

¹⁵ *İlköğretim Dergisi*, C. 2, S. 27, İkinci Teşrin 1939, s. 130-131

Bunun içinde gerekli emirler verilmiş tertibat yapılmıştır. ¹⁶

Maarif Vekilliği okullarda okutulan kitapların kalitesini artırmak için öğretmenlerle beraber çalışmıştır. Öğretmenlerin fikirleri alınarak kitaplarda düzenlemeler yapılmış ve oluşturulan kitaplar yarışmaya katılarak en iyisinin seçilmesi hedeflenmiştir. Böylece daha iyi kitaplara ulaşılmaya çalışılmıştır.

5. Ders Saatinde Yapılan Düzenlemeler

Öğretmenler ve veliler yıllarca çocukların çalışmaya vakit, imkân hatta yer bulamamalarından şikâyet etmişler bunun sonucunda öğrencilerin sınavlarda başarılı olamadığını dile getirmişlerdir. Bu maarif vekilliğini düşündüren ana meselelerden biri olmuştur. Bunu halletmek için talebeyi çalıştırmak, bilhassa iyi çalışmaya müsait olmayan ve çocukların büyük bir çoğunluğunu oluşturan kütleyi daha konforlu bir yerde bulundurabilmek için çareler aranmıştır. 25 Haziran 1934'te yüksek meclisin kabulü ile 2517 numaralı kanun şeklini almış olan tasarının hükmünde “Mekteplerin ders saatlerinde esaslı değişiklikler yapılacağı ve muallimlere ders saatleri haricinde müzakere saatleri de verileceği” yazılmıştır. Maarif vekilliğinin düşüncesi, dersleri öğleden önceye almak, müzakere saatlerini de öğleden sonraya koymak şeklinde olmuştur.

1. Öğleye kadar dersleri yapıp bitirebilmek için ilk dersin başlangıç zamanıyla teneffüs saatleri müddeti.

2. Öğleden sonra müzakerenin tanzimi olarak düzenlenmiştir.

Bu şekilde büyük şehirlerde okula gidiş gelişte sorun yaşayan öğrencilerin sıkıntıları giderilmiştir. Zira daha önce saat 09:00'da başlayan okul, yeni düzenleme ile 08:00'de başlamıştır. ¹⁷

Böylece öğrencilerin resmi kurumlarda çalışanlarla trafikte karşılaşması ve bu nedenle okula geç kalma sorunu ortadan kalkmıştır. Müzakerenin tanzimi meselesi ise öğleden sonra okulu olmadığı için boş kalan öğrencilerin sokaklarda fuzuli bir şekilde zaman öldürmemesi için öğleden sonra yapılması şeklinde olmuştur.

¹⁶ *İlköğretim Dergisi*, C. 2, S. 40, Şubat 1940, s. 340-341

¹⁷ *İlköğretim Dergisi*, C. 2, S. 29, Birinci Kanun 1939, s. 162-163

6. Devlet Konservatuarındaki Gelişmeler

Maarif Vekili Hasan Ali Yücel ilk mezunlarını yetiştiren konservatuarın tarihi gününde, öğrencilere diplomalarını vermiştir. Ve konservatuarın kuruluş tarihini anlatan, sanat hayatının ruhunu belirten nutkunu şu ifadelerle dile getirmiştir.

“Şimdi içinde bulunduğumuz devlet konservatuarının ilk çekirdeği 1924-1925 ders yılında küçük eski evlerde kurulan musiki muallim okuludur. Musiki Muallim Okulu hemen on seneye yakın zaman okullarımıza müzik öğretmeni yetiştirmeye çalıştı. On sene kadar sonra yeni bir ihtiyaç olmuştu. O zaman Maarif Vekili olan Hikmet Bayur, Musiki Muallim Okulu, Riyaseti cumhur Filarmonik Orkestrası ve temsil şubesinde son asır içinde bizden önce mürekkep bir akademinin kurulmasını temin etmek üzere bir kanun hazırladı ki bunun adı, “Milli Musiki ve Temsil Akademisi”nin teşkilat kanunudur. Büyük Millet Meclisinde kabul tarihi, 25 Haziran 1934’tür. Bu kanunun birinci maddesi ülkü ve amaç edilmiştir:

A.- Yurtta ilmi esaslar dahilinde milli musikiyi işlemek, yükseltmek ve yaymak,

B. - Sahne temsilinin her şubesinde ehliyetli unsurlar yetiştirmek,

C. - Musiki muallimi yetiştirmek.

Cumhuriyet döneminde Türk Musikisi ve sanat çalışmaları ihmal edilmemiştir. 10 Haziran 1935’te Büyük Millet Meclisince kabul edilen teşkilat kanununda Güzel Sanatlar, Ar Genel Direktörlüğü adıyla Maarif Vekaleti içerisinde müstakil bir yere sahip olmuştur. Ayrıca Maarif Vekilliği Berlin Yüksek Müzik Okulunun Kompozisyon Profesörü Paul Hindemith’i Türkiye’ye getirerek Türk Müzik kültürünü oluşturmak için raporlar düzenlemiştir.¹⁸

Bu çalışmalarla müzik kültüründe önemli bir başlangıç yapılmış ve milli müzik kültürü oluşturulmaya çalışılmıştır. Ayrıca Cumhuriyet döneminde müzik konusunda yapılan çalışmalar konservatuar öğrencileriyle paylaşılarak onlara hedefler gösterilmiştir.

¹⁸ *İlköğretim Dergisi*, C. 5, S. 89, Temmuz 1941, s. 1096

7. İlköğretim İçin Yapılan Kongreler

İstanbul'da ilköğretimi yaymak ve geliştirmek üzere Eminönü Halkevinde bir toplantı yapılmıştır. Toplantıya Maarif Vekili, Vali, Belediye Başkanı, Kaymakam, Maarif Müdürü, Nahiye Müdürleri, İlköğretim müfettişleri, öğretmenler, muhtarlar ve basın mensupları katılmıştır. Toplantıyı zamanın Vali ve Belediye Başkanı olan Lütfü Kırdar açmış, Maarif Vekili Hasan Ali Yücel ise önce Milli Şef İsmet İnönü'nün İlköğretim Davamız adlı nutkunu okuduktan sonra şu konuşmayı yapmıştır.

“İlköğretim meselesi dediğimiz vakitte bir medeniyet davasını işaret etmiş oluyoruz. İlköğretim yabancı devletlerde de istisnasız daima ehemmiyetli bir hadise olmuştur, Sosyal mücadeleleri, hükümet sıkıntılarını, halk sıkıntılarını gerektirmiştir. Bu kolay bir mesele değildir. Yalnız bizim tarihimizde değil yabancı yurtlarda da yapılan savaşlar ayrıca buna bir delildir. Yurtta birçok yönden durumu örnek alınan İstanbul Sayın Valisinin burada söyledikleri rakamlara göre, henüz tahsil çağındaki çocuklarının yüzde yirmisi okula kavuşturulamamıştır. Biz yurdun her tarafında ilköğretim davasını İstanbul Belediyesine yükseltmeyi belki bir zamanlar amaç olarak düşünmüştüzdür. Fakat aldığımız tedbirler bugün bizi böyle düşündürmüyor. Çünkü biz tahsil çağında olan çocuklarımızın yüzde seksenini değil yurdun her tarafındaki çocuklarımızın yüzde yüzünü okutmak istiyoruz. Bu nedenle zamanın bir saniyesini dahi faydasız harcamayarak iyi kullanmalıyız.¹⁹

İlköğretim davasını halletme çalışmaları sadece Köy Enstitülerinde ya da okullarda değil devlet erkanı arasında da aralıksız olarak yapılmıştır. Farklı illerde yapılan çalışmalar kongrelerde katılımcılarla paylaşılmıştır. Ayrıca farklı ve etkili çalışmaların yapılabilmesi düşünceleri kongrelerin gündemini oluşturmuştur. Böylece kısa sürede yurt genelinde okuryazar oranı artırılmaya çalışılmıştır.

8. İlköğretimi Kalkındırmanın Yolları

“Yurdumuzu dünyanın en mamur ve medeni memleketleri seviyesine

¹⁹ *İlköğretim Dergisi*, C. 9, S. 162-163, s. 2121

çıkarcacağız. Milletimizi en geniş refah, vasıta ve kaynaklarına sahip kılacağız. Milli kültürümüzü muasır medeniyet seviyesinin üstüne çıkaracağız. Ebedi Şefimiz Atatürk'ün onuncu yıl nutkunda bizlere gösterdiği bu amaçlar, onları gerçekleştirecek insanların yetişmesiyle vazifeli olan Cumhuriyet Maarifinin ana davasını çizmiş bulunuyor. Milli kültürümüz denildiğinde bunda her Türkün şahsiyeti ve manevi varlığı demek olan ahlakı; Türklüğün en mahrem varlığını teşkil eden ve düşünmek dediğimiz büyük insanlık işlevinin özü olan dili ve bizim dilimiz Türk dilini; milli varlığımızın tarihin en eski kaynaklarından bugüne doğru yürüyüşünde hangi yollardan geçtiğini hangi kıtalarda medeniyet durakları kurduğunu ve insanlığa neler getirip nasıl hizmet ettiğini gösteren Türk tarihini üç esaslı unsur olarak görüyoruz. İkinci Maarif Şurasını bu üç ilkenin üstünde düşünmeğe, bu konuda fikir birliği yapmaya daveti lüzumlu ve faydalı bulduk.”²⁰ diyen İsmet İnönü'nün bu ifadeleri Maarif Kurumlarına gönderilerek konunun önemi vurgulanmıştır. Maarif Kurumları ise okullara göndererek vatan evlatlarına ulaştırmayı hedeflemiştir.

a) Okullarda Ahlak Eğitimi

Kalkınmanın üç temel ögesinden birincisi okullarda ahlak eğitiminin geliştirilmesidir. 18 Mart 1942'de Milli Şef ve Cumhurbaşkanı İsmet İnönü, İzmir'den bütün Türk analarına ve babalarına şöyle seslenmiştir. “Ancak ahlaklı ve karakterli çocukların bilgilerinden yurt faydalanır. Yavrularınız, memleketin ilerisi kendi ellerinde olduğunu bilerek kudretli ve bilgili olduğu kadar ahlaklı ve karakterli olarak yetişmelidirler. Böyle bir yüksek amaç küçük yaşta, mektep sıralarında zihinlerde yerleşirse sağlam olur. Bir memlekette namus erbabı lâakal namussuzlar kadar cesur olmadıkça, o memleket için kurtuluş yoktur.”²¹

Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün de söylediği gibi yetiştirilecek nesillere ahlaklı olmayı öğretmek birinci vazife olmalıdır. Çünkü Türk Milleti bütün dünya milletlerine karşı yüzyıllardır siyasal ve medeni olaylar karşısındaki duruşuyla, vatanseverlik ruhuyla, kişi ve cemiyet haklarına saygısıyla ahlakın temsilcisi

²⁰ *İlköğretim Dergisi*, C. 7, S. 125-126, s. 1675-1676

²¹ *İlköğretim Dergisi*, C. 7, S. 125-126, s. 1677

olmuştur. Bundan sonra da olmaya devam etmelidir. O halde Türk Milleti bu değerlerine sahip çıkacak nesli yetiştirmelidir.

b) Okullarda Dil Eğitimi

İlköğretim davasının ikinci cephesi dil olmuştur. Osmanlı Devleti zamanında Türk diline ümmet düşünüşü hakim olmuştur. Yeni Türk harflerinin kabulüyle Türk dili kalıp değiştirmiş içten ve kökten bir inkılabı başlatmıştır. Dil öğretiminde dil kuralları konusunda Dil ve Edebiyat Fakülteleri ve Türk Dil Kurumu çalışmalarda bulunmuştur. Bu çalışmalar ışığında da okullarda düzenlemeler yapılmıştır.

Maarif Vekilliğinin bu konuda yaptığı çalışmaları Hasan Ali Yücel şu ifadelerle dile getirmiştir. “Her derecedeki okullarımızda ana dili öğretimini kuvvetlendirme yolunda birçok tedbirler alınmış olmakla beraber, bilhassa yazı yazmada istediğimiz neticeyi alamadığımız muhakkaktır. Bu hususta iki yıldan beri Tebliğler Dergisinde neşredilmiş yol gösterici tamimleri müfettişlerimizle takip ettiriyoruz. Tecrübelerimiz, her dersin öğretiminde olduğu gibi bunda da ilk takip vazifesinin müdürlere düştüğünü bize gösteriyor. Okul müdürleri sınıflarda dersleri kontrol ederek ve öğretmenler meclisinde bu kontrollerin neticelerini müzakere konusu yaparak ana dili davamızı büyük dikkate ele almalıdırlar. Ana dili öğretiminin, öğretimin esası olduğunu anlamakta bütün Türk öğreticilerinin daha ihtimamlı olmalarına ihtiyaç bulunduğunu ifade etmeliyim.”²²

İlköğretim davasında anadil öğretimi için okullarda sistemli çalışmalar yapılmıştır. Anadil öğretiminin başarıyla gerçekleşmesi ise müfettişlerin, okul müdürlerinin ve öğretmenlerin bu konuda ki performanslarına bağlanmıştır.

c) Okullarda Tarih Eğitimi

Türk Tarih Kurumu Türk Milletinin en eski devirlerden bugüne kadar ki siyasal ve medeni hayatını anlatan dört ciltlik eser hazırlamıştır. Bu eserin ışığı altında okullarda ders kitapları tekrar düzenlenmiş ve okutulmuştur. Ders kitaplarının ihtiyaca uygun olarak yazılması için yarışmalar düzenlenmiş ancak istenen kitaplara ulaşılamamıştır. Tarih öğretme yolundaki çalışmaların daha sistemli olması gerektiği,

²² *İlköğretim Dergisi*, C. 7, S. 125-126, s. 1678

okullarda yapılan incelemelerden anlaşılmıştır. Dersin öğretiminde ana bilgilerin ve fikirlerin talebe tarafından öğrenilmesini sağlamak için program şu şekilde düzenlenmiştir.

Tarih programlarının müfredatı:

- a) Türk milletinin en eski ve geniş tarihe malik,
- b) Garp medeniyetine olan alakalarımız dolayısıyla garp, milletleri tarihi üzerinde durmamız,
- c) Bütün tarih boyunca kurduğumuz devletlerin ve başka milletlerle olan münasebetlerimizin çokluğu,
- d) Cumhuriyet ve inkılap tarihimizin çocuklarımızın yetişmesi bakımından teferruatlı bir şekilde okutmak lüzumu.²³ gerekmektedir.

Programa bakıldığında müfredatın yüklü olduğu görülmüştür. Ancak milletimizin köklü bir tarihe sahip olması nedeniyle müfredatta daraltma yapılamamıştır. Dolayısıyla tarih öğretiminde karşılaşılan sorunlar üzerinde durulmuştur. Derslerde öğrencilerin olayların kronolojik sıralarını kavrayamayışları, bazı okullarda öğretimin sadece uzun tekrarlardan ibaret kalışı ve dersin sıkıcı ve tek yönlü ilerleyişi, çocukların özel isimler arasında sıyrılıp olayların ruhunu anlayamayışları gibi eksiklikler fark edilmiştir. Ancak bu meselelerin çözümü öğretmenlerin fedakarlığına bırakılmıştır. Ve öğretmenlere işin ehemmiyeti şu şekilde açıklanmıştır.

İlköğretim davasında konu olarak aldığımız bu üç esaslı mesele, yurt gençliğinin ahlakında bir buhran, dil veya tarih davamızda bir sıkıntı tesiriyle düşünülmüş değildir. Salgın hastalıklar bulunmadığı zamanlarda biliminin çalışmaları ne manaya geliyorsa; ahlak, dil ve tarih davalarımız üstünde zihin yormamızda ancak bu anlayışla görülmelidir. Vereceğiniz emekler kurtarmaya ve ilerletmeye çalıştığımız Türk irfanının çalışma devresini açacaktır.²⁴

²³ *İlköğretim Dergisi*, C. 7, S. 125-126. s. 1680

²⁴ *İlköğretim Dergisi* C. 7, S. 125-126, s. 1681

9. Türk Gençliğine Tavsiyeler

1944-1945 Yeni Eğitim Öğretim yılında Cumhurbaşkanı İsmet İnönü açılış konuşması yapmıştır. Konuşmasında “...Sizler, bizim bütün ümitlerimizi taşıyorsunuz. Geleceğin yeni meselelerini siz halledeceksiniz. Kendinize güveninizin sağlam, temelli olmasını isteriz. Bu günkü hatırlanmanızın tam ve mükemmel olmasını özlüyoruz. Vatana hizmet aşkı, ülkünüzün başındadır. İleri insan, ileri millet ve yüksek insan cemiyetli, bütün çalışmalarınızda hedef olarak gözünüzün önünde durmalıdır.” diyerek Türk gençlerine vatana hizmet aşkı düşüncesini taşımadan ve bilim açısından üstünlük sağlamadan dünyayla hesaplaşmanın mümkün olamayacağını anlatmıştır.²⁵

Maarif vekili Hasan Ali Yücel ise aynı gün şu ifadelerini Türk gençleriyle paylaşmıştır. “...Cumhurbaşkanı İsmet İnönü’ nün nutuktaki esaslarını kendinize mal ederek yaşayışınızın düsturu yapacaksınız; vatanımızın yüksek menfaatlerinin hangi yolda olduğunu anlayacaksınız, günlük ödevinizi severek ve tam olarak yapmanın ilk vatanseverlik hareketi olduğunu bileceksiniz. Ülkümüz, yurdumuz her alanda dünyanın en ileri bir memleketi haline getirmektir. Gerektiği gün onu en ileri vasıtalarla ve en kuvvetli bir kalp ile müdafaa etmektir. Hayatımızı ve menfaatimizi asıl büyük hayata ve büyük menfaate, vatanın hayatına ve menfaatine feda etmek onun için yaşamak, onun için ölmektir. Böyle bir sevgiye bu kadar büyük bir işe bağlanmamış olan bir yaşamın hiçbir değeri yoktur. Bütün iç sıkıntıları tembellikler acı akıbetler böyle bir bağlılığın bulunmayışından ileri gelir. Çalıştığınız zaman içinizde duyduğunuz rahatı ve hafifliği ülkeye bağlandıktan sonra devamlı olarak her an duyacaksınız. O zaman hiçbir çalışma size angarya gelmeyecektir. Hepsini yeneceğiniz için önünüze hiçbir güçlük dikilmeyecektir. İç sıkıntısı, tembellik, kötü akıbet korkusu gözünüzün önünden silinecektir. Cesaretli bahtiyar ve faydalı insan olacaksınız. Ayrıca bu öğretim yılına girerken de evvelce verdiğim öğütlerden bazılarını size hatırlatmak isterim. Tatil aylarında bazı öğrencilerin ihmal ettiklerini gördüğüm saç, bıyık ve giyim işlerinde, öğretmenlerin ve okul idarelerinin yeniden söylemelerine hacet bırakmaksızın kendilerini düzelteceklerini umarım. 24

²⁵ *İlköğretim Dergisi C. 9, , S. 164-165, s. 2151*

saatin nasıl kullanılacağı yolunda zihinlerden hiç çıkmaması gereken çalışma eğlence uyuma bölümlerine dikkat etmenizi tekrarlarım. Her öğretim yılı geçtikçe çalışan ve başarılı olanlar çoğaldığı için başarısız olanların durumu bir yıl evvelkine oranla güçleşiyor. Onun için az çalışanlar, yürüyüş kollarından geri kalmayıp öğretim yıllarını yok etmeden ilerlemenin çaresine bakmalıdırlar.”²⁶

Bu konuşmalarla Türk Gençlerine verilen değer ifade edilmiş ve bir kez daha vazifeleri hatırlatılmıştır.

a) İsmet İnönü'nün İlköğretime Yönelik Tavsiyeleri

19 Mayıs 1944'te Milli Şef İsmet İnönü Türk gençlerine hitaben onların şahsında bugünkü ve yarın ki Türk nesillerini muhatap alan bir nutuk yapmıştır. Bu nutuk üzerine Maarif Vekili Hasan Ali Yücel ise Maarif Teşkilatına şu şekilde genelge göndermiştir.

“...Büyük Şefimizin direktiflerinde bir defa daha bütün aydınlığıyla belirtilen esasları milî tarihimizin, İstiklal savaşının, Cumhuriyetin memleket içi ve dışı hamlelerinin gerçeklerinden ve tecrübelerinden gelmektedir. Bunların yayılması ve iyi bilinmesi için hepimizin ödevleri vardır. Cumhuriyet kurulmuştur. Ona iyi cumhuriyetçiler yetiştirme devrindeyiz. Ülkümüz şudur: bütün sıkıntıların kaynağı olan bilgisizlik kaldırılacak, yeraltı ve yerüstü servetlerimiz işletilecek, hastalıkların önü alınacak, çalışan bütün yurttaşların iktisadî refahı sağlanacak, yurt müdafaa teşkilatımız en ileri teknikle donanacak, cemiyetimiz üstün ve ileri bir cemiyet olacaktır. Bunlar ancak günlük ödevlerimizi bütün vicdanımızla yapmakla gerçekleşebilir. Esas teşkilat kanunumuz, Büyük Millet Meclisinin kararları, Atatürk'ün ve İnönü'nün emirleri, direktifleri ve söylevleri, yolumuzu çizmiştir. Hiçbir Türk ferdinin şaşırmasına ve şaşkınlığını başkalarına da sirayet ettirmeye kalkışmasına yer yoktur. Yolumuz, Türk vatanını en güzel ve en ileri vatan haline getirme yoludur.”²⁷

Bunu sağlamak için şu tedbirler alınmıştır.

²⁶ *İlköğretim Dergisi*, C. 9, S. 164-165 s. 2152

²⁷ *İlköğretim Dergisi*, C. 8, S. 155-156 s. 2045

Bu ülkünün her Türk çocuğu tarafından iyice benimsenmesi için gerekli her türlü telkin ve öğretim yapılacak ve bu maksatla Milli Şef İnönü'nün nutku üzerinde her derecedeki okullarımızda aşağıda yazılı şekillerde çalışılacaktır:

1 – 1944-1945 ders yılının ilk gününde bu nutuk,

a) İlkokulların son iki sınıflarında öğrencilere okunup anlatılacaktır,

b) Ortaokul, lise, öğretmen okulları, teknik öğretim kurumları ve Köy enstitülerinin bütün sınıflarında okunarak izah edilecektir,

c) Yüksek okullar, yüksek teknik kurumları, üniversiteler, fakülteler ve köy enstitüsü yüksek kısmının açılış derslerinde okunacak ve bu derslere konu olacaktır.

2 - İlkokullarla, orta okullarda ve diğer bu derecedeki okulların yurt bilgisi derslerinde, lise ve bu derecedeki okulların sosyoloji, tarih ve inkılap tarihi derslerinde öğretim, nutukta yazılı esaslara göre yapılacaktır. Metnin muhtelif parçaları üstünde durulacak ve öğrencilere nutuktaki fikirler etrafında vazifeler yazdırılacaktır. Yüksek öğretim kurumlarında, ahlak, sosyoloji v.s gibi cemiyete ait derslerle Türk İnkılap tarihi ve Türkiye Cumhuriyeti rejimi dersleri profesörleri bu nutkun ruhuna göre halkın rahatça okuyabileceği broşürler yazıp, basılmak üzere resmi yollardan Vekilliğimize göndereceklerdir. Ders yılının bitimi sonunda yapılan üniversite haftalarında ve ders yılı içinde verilecek konferanslarda nutkun konularına önemli yerler verilecektir. Çalışmaların dönütü ise şu şekilde sağlanacaktır. Bütün yüksek öğretim kurumlarla lise, öğretmen okulu, teknik öğretim enstitüsü ve okulları, köy enstitüleri, ortaokullar ve maarif müdürlükleri İlkokul öğretmenleri ve öğrencileri yönünden bu tamimle verilen direktifler üzerinde ne gibi işler ve hazırlıklar yaptıklarını ve 1944 - 45 öğretim yılı içinde neler yapmayı düşündüklerini madde madde 1944 Temmuz sonuna kadar Vekilliğe bildireceklerdir.²⁸

Bu çalışmalarla Türk öğretmenlerine birinci vazifelerinin Atatürk'ün emanet ettiği kutsal varlıkları devam ettirmek, kuvvetlendirmek ve sonraki nesillere gelişmiş olarak devretmek gerektiği bir kez daha hatırlatılmıştır.

²⁸ *İlköğretim Dergisi*, C. 8, S. 155-156 s. 2046

b) Milliyetçilik ve Irkçılık Meselesi ile İlgili Çalışmalar

Milli Şef İsmet İnönü 19 Mayıs Gençlik Bayramında ırkçılık hakkındaki düşüncelerini Türk geçliğine şu nutukla ifade etmiştir.

“Bugün gençlik bayramını kutluyoruz. Sevinçler içindeyiz. Sizi neşeli ve sevinçli görmek bizi çok mutlu ediyor. Geleceğin yeni meselelerini siz halledeceksiniz. Cumhuriyeti yüceltmek ve insafsız saldırılara karşı koymak sizin vazifenizdir. Türk milliyetçisiyiz, fakat memleketimizde ırkçılık prensibinin düşmanıyız. Turancılar, Türk Milletini, bütün komşularıyla onulmaz bir surette derhal düşman yapmak için birebir tılsımı bulmuşlardır. Bu kadar şuursuz ve vicdansız fesatçıların tezvirlere Türk milletinin mukadderatını kaptırmamak için elbette cumhuriyetin bütün tedbirlerini kullanacağız. Fesatçılar, genç çocukları ve saf vatandaşları aldatan fikirlerini millet karşısında açıktan açığa münakaşa edemeyeceğimizi sanmışlardır. Aldanmışlardır ve daha çok aldanacaklardır. Şimdi vatandaşlarımdan iki suale zihinlerinde cevap bulmalarını isteyeceğim: Irkçılar ve Turancılar gizli tertipler ve teşkilere başvurmuşlardır. Niçin? Kandaşları arasında gizli fesat tertipleriyle fikirleri memlekette yürür mü? Hele doğudan batıdan ülkeler, gizli Turan cemiyetiyle zapt olunur mu? Bunlar o şeylerdir ki ancak devletin kanunları ve esas teşkilatı ayakaltına alındıktan sonra başlanabilir. Şu halde yaldızlı fikirler perdesi altında doğrudan doğruya Cumhuriyetin, Büyük Millet Meclisinin mevcudiyeti aleyhinde teşebbüsler karşındayız. Tertipçiler, 10 yaşında çocuklarımızdan bize kadar derece derece, perde perde, hepimizi aldatmak iddiasındadırlar. Vatandaşlarıma ikinci sualimi soruyorum. Dünya olaylarının bugünkü durumunda Türkiye'nin Irkçı ve Turancı olması lazım geldiğini iddia edenler, hangi millete faydalı, kimlerin maksadına yararlıdırlar? Türk Milletine yalnız bela ve felaket getirecek olan bu fikirleri yürütmek isteyenlerin Türk Milletine hiçbir hizmetleri olamayacağı muhakkaktır. Bu harekâtlardan yalnız yabancılar faydalanabilirler. Fesatçılar, yabancılara bilerek mi hizmet ediyorlar? Yabancılar fesatçıları idare edecek kadar yakından münasebette midirler? Bunları hüküm olarak kestirmek bugün mümkün değildir. Ama yabancıya hizmet kastı ve yabancıya yakın ilişkisi hiçbir zaman meydana çıkmasa dahi hareketlerin, Türk Milletine, Türk

vatanına zararlı olması ve bunlardan yabancıların faydalanmış olması, söz götürmez bir hakikattir. Vatandaşlarım! Emin olabilirsiniz ki vatanımızı bu yeni fesatlara karşı da kudretle müdafaa edeceğiz.²⁹

Cumhurbaşkanı İsmet İnönü ırkçılık politikasının fesatçılık olduğunu ifade eden nutkuyla köy enstitülerinde, okullarda, müesseselerde, vatanın ülkelerini Türk çocuklarına vermeye çalışmıştır. Onları Türk milliyetçisi ve vatanseveri olarak yetiştirmeye uğraşmıştır. Türk Milliyetçiliği içinde vatan çocuklarının ülkesine bağlı birbirine dayanan sağlam bir millet olmasını hedeflemiştir. Bunun içinde Türk gençlerini ırkçı yaklaşımlara karşı uyarılmış ve onlardan uzak tutmaya çalışmıştır.

c) Dil Bayramı ve Türkçe'nin Zenginleştirilmesine Yönelik Çalışmalar

Bir milleti millet yapan en önemli unsurlardan biri olan dil konusunda ki çalışmalar Maarif Vekilliği için çok önem arz etmiştir. Ve 27 Eylül Dil Bayramı olarak kutlanmıştır. Dil Bayramının önemini ise Cumhurbaşkanı İsmet İnönü halka yaptığı bir nutukta şu şekilde ifade etmiştir.

“Dil Bayramı, büyük ve ulusal bir devrimin gerçekten işaretidir. Bu devrimin yolunda inançla ve sevgiyle yol almak ve yol aldırmaya çalışmak, hepimiz için borçtur. Büyük bir millet milletler arasında kendi dilini, yapma olmayan öz yaratışıyla göstermek zorundadır. Milletler arasındaki yarış ve savaş, vatandaşlarımızın gözlerinden kaçmaz ki, yalnız demirle çalışma değildir. Milletlerin benliklerindeki güç, yaşamaları için en sağlam kaynaktır. İşte bundan dolayı ve milli benliğe doğrudan doğruya dokunduğunu düşünerek dil çalışmalarını sevgi ve ilgi ile genişletmeliyiz. Yeni bilim terimlerinin okullarda verdikleri neticelerden memnunum. Kültür dilimiz hızla arınma yolundadır. Henüz eksik olan terimlerde tamamlanırsa, dilimiz birden çok gelişmiş olacaktır. Bu meselelerin her biri bizim için ayrıca önemlidir. Büyük Atatürk'ün, Türk dili uğrunda harcadığı emekler boşa gitmemiştir ve asla boşa gitmeyecektir. Türk dili için son anına kadar beslediği geniş ümitleri gerçekleştireceğiz.³⁰

Dil konusunda ki çalışmalar Türk Dil kurumu ile devam etmiş ve aydınlar

²⁹ *İlköğretim Dergisi*, C. 8, S. 155-156, s. 2044

³⁰ *İlköğretim Dergisi*, C. 5, S. 94, Eylül 1941, s. 1998

vasıtasıyla halkla paylaşılmıştır. Bu bayramla Türk dilinin milli bir dil olması hedeflenmiştir. Dilde ki yabancı kelimelerin arıtılması için aydınlara çalışmalar yaptırılmıştır. Ancak aydınlara yabancı dillere gösterdikleri itina Türk diline göstermemeleri istenen neticeyi aldırılmamıştır. Yani dil konusundaki ilerlemeler aydınlara çalışmalarıyla paralel olarak kalmıştır.

C. 1945'E KADAR CUMHURİYET DÖNEMİNDE MİLLİ EĞİTİMDEKİ GELİŞMELER

1. İlköğretim ile İlgili Faaliyetler:

1938-1939 ders yılı istatistiklerine göre Türkiye'de öğretmenli 6.171, eğitimli 1.933 İlkokulun olduğu görülmüştür. Bu okullara 818. 844 öğrenci devam etmiştir. İlkokullarda çalışan öğretmenlerin sayısı 14.675 eğitimci sayısı ise 1.933'tür.

Resmi ilkokullar için 14.500.000 lira para harcanmıştır. Mecburi tahsil yaşında olan çocukların şehir ve kasabalarda %75'i beş yıllık ilkokullarda, %28'inin çoğu üç yıllık ilkokullarda okutulabilmiştir.³¹

Zorunlu eğitim yaşında olan çocukların çoğunun köylerde olduğu tespit edilmiş ve bu bölgelerde farklı çalışmalar yapılmıştır. Başlıca yapılan çalışmalar şunlardır:

a) Köy Eğitimci Yetiştirme Çalışmaları:

Türkiye köylerinin sayısı 40.000'dir. Bunlardan 32.000 köyün her birinin nüfusu 400'den azdır. Bu tip köylerimize normal birer öğretmen gönderilinceye kadar çok uzun yıllar geçeceği için eğitimci yetiştirme yoluna gidilmiştir. Üç yıl içinde 4.000 eğitimci yetiştirilerek köylerde birer eğitimci okul açılmıştır.

b) Eğitimci Kursları Açma Çalışmaları:

Köy eğitimci yetiştirme kursları tesisine dair kanuna göre bu kursların ziraat işlerine elverişli arazi bulunan köylerde açılması gerektiği için bütün yurt on altı bölgeye ayrılmış ve şimdiye kadar bunlardan on beş bölgede faaliyete

³¹ *İlköğretim Dergisi*, C. 2, S. 23, Birinci Teşrin 1939, s. 46

geçilmiştir.

Köy eğitim kurslarının tesisine her bakımdan elverişli olduğuna kanaat getirilen yerlerde kurs binaları ve öğretmen evleri inşa ettirilmiştir. Eskişehir (Hamidiye ve Mahmudiye) , Arifiye, Kastamonu (Göl Köyü), Trakya (Lüleburgaz civarı) gibi. Diğer yerlerde de mevcut binalar tamir ettirilmiş ve kısmen ilaveler yapılmıştır.

c) Köy Öğretmen Okulları Oluşturma Çalışmaları:

Köylerin öğretmen ihtiyacını esaslı bir şekilde temin etmek maksadıyla köylerde öğretmen okulları tesisine başlanmıştır. Bunlardan şimdiye kadar: İzmir (Kızılcıllu), Eskişehir (Mahmudiye), Kastamonu (Göl köyü), Trakya (Yeni Bedirli köyü) okulları açılmış ve binaları yapılmıştır. 1938-1939 ders yılı istatistiklerine göre bu okullarda köylerden alınmış 1.000 öğrenci okutulmuştur.

d) İlk Tedrisat Müfettişlerinin Genel Bütçeye Alınma Çalışmaları:

Özel idarelerin bütçeleri gitgide ilk tahsil masraflarını karşılamadığı ve bir taraftan masrafları genel bütçeden verilen eğitimli köy okulları sayısı arttığı için müfettişleri çoğaltmak ve bunların masraflarını devlet bütçesine almak gerekmiştir.

e) İlköğretimin Gerçekleştirilmesi Meselesi:

(1) Eğitimci ihtiyacı: Az nüfuslu köyler için yetiştirilmiş olanlardan başka 20.000-25.000 eğitimci ihtiyacı olduğu ve bu ihtiyacın alınan kanuni tedbirlerle 10-12 yılda karşılanabileceği görülmüştür.

(2) Öğretmen ihtiyacı: Müstakil öğretmen ihtiyacına gelince: Nüfusları 400'den fazla olan köyler için bugün çalışmakta olanlardan başka en az 10.000 öğretmen yetiştirmek gerektiği, şehir ve kasabalarda mecburi ilk tahsili yüzde yüz gerçekleştirmek için de bugün çalışmakta olanlardan başka 7.000 öğretmen yetiştirmek gerektiğinin zaruri olduğu görülmüştür.

Toplamı 17.000'i bulan bu öğretmenleri 10-15 yıl içinde yetiştirmek için kanuni tedbirler almak gerekmiştir. Bu bakımdan alınması gerekli tedbirler bir kanun projesi haline getirilmiştir. Bu sahada yapılması zaruri olan en önemli işler şunlar

olmuştur:

1. İlk tahsil masrafını abartmaksızın çok öğretmen ve eğitimci yetiştirerek bunları istihdam edebilmek,
2. Köy çocuklarından öğretmen ve köye gerekli eleman yetiştirmek,
3. Köy öğretmenlerini üretici birer unsur olarak yetiştirmek ve bu şekilde istihdam etmek,
4. Öğretmenler, eğitimci ve diğer elemanlar vasıtasıyla köylülerimizin tahsil ve geçinme seviyelerini yükseltmek.³²

Bu hedeflere ulaşmak için öğretmen yetiştirmeye önem verilmiş, okul inşaatları ve köy enstitülerinin tesisi için bütçeler ayrılmıştır. Yapılan çalışmalar netice vermiş ve 5 yıl gibi kısa bir sürede hedeflere ulaşılmıştır. 1944'te ilköğretim dergisinde ilköğretimin gerçekleştirilmesi işi hakkında şu ifadeler yer almıştır.

“Milli Şef İsmet İnönü'nün önderliğinde, 1944 yılı, Kemalist rejim maarifi için, bugüne kadar gelip geçen cumhuriyet yıllarının en talihlisi, en verimli, en parlak olmuştur. Beş yıl önce, memlekete ilköğretim meselesini kökünden halletmek amacıyla kurulan köy enstitülerinin yetiştirdiği 1.996 genç öğretmen, köylerde bu yıl yeniden açılan 1.760 okulda vazifeye başlamıştır. Bu okulların binaları, işlikleri öğretmenlerinin evleri, köy enstitülerinin tertip ederek bölgelerindeki köylere yolladıkları 500 inşaat ekibinin büyük yardımlarıyla yapılmıştır. Bunlardan başka bu yıl yine enstitülerden 500 eğitimci, öğretmen okullarımızdan da 896 öğretmen daha mezun olmuş, ilköğretim saflarında vazife almışlardır. Geçen ders yılında resmi ilkokullara devam eden öğrencilerin sayısı 997.688 ve bu okullarda vazife gören eğitimci sayısı 7.327, öğretmenlerin sayısı ise 14.777 olduğu görülmüştür. Öğrencilerden 377.359'u şehir ve kasaba okullarında 620.329'u da köy okullarında eğitimlerine devam etmişlerdir. Bunlar nüfusumuza göre zorunlu eğitim çağında ki çocukların şehir ve kasabalarda % 65,7'sini, köylerde ise % 25,4' ünü oluşturmuştur. Sayısı yirmiye bulan köy enstitülerindeki öğrenci sayısı da 16.400 olmuştur. Köy enstitülerine meslek öğretmeni yetiştirmek üzere iki yıl önce Hasanoğlan'da kurulan

³² *İlköğretim Dergisi*, C. 2, S. 23, Birinci Teşrin 1939, s. 47

Yüksek Köy Enstitüsü, aynı zamanda köy eğitimi alanında araştırmalar yapmakla da ödevlendirilmiştir. Bu kurum, şimdilik yılda 4 sayı olmak üzere “Köy Enstitüleri Dergisi” adıyla bir dergi çıkararak köy enstitülerinin çalışmalarını ve yapılan araştırmaların sonuçlarını yayınlayacaktır. Muhtelif kanunlarla ilkokul eğitmen ve öğretmenleri için kurulmuş olan Yapı Sandığı Sağlık ve İçtimai Yardım Sandığı, Köy Öğretmenleri Tekaüt Sandığı da yine bu yıl içinde teşkilatlarını tamamlamışlar, ilkokul öğretmen ve eğitmenleri için faydalı hizmetlerine başlamışlardır. Yapı Sandığının maksatlarını gerçekleştirmek için şimdiden yılda 750.000 lira sarfedecek bir duruma girdiğini, Sağlık ve İçtimai yardım sandığının da yüzlerce üyesine ölüm, doğum, hastalık, kazaya uğrama, vazife başında sakatlanma gibi sebeplerle 200.000 lira tutarında bir yardımda bulunduğu görülmüştür.³³

Maarif çalışanlarının disiplinli ve özverili olması halkın eğitime olan inancını artırmıştır. Eğitim bir kültür seferberliği olarak bütün bir millet tarafından benimsenmiştir.

2. Orta Öğretim ile İlgili Çalışmalar:

1939 -1940 ders yılında ortaokul sayısı 134'ten 140'a, liselerin sayısı 41'den 43'e çıkarılmıştır. Öğrenci sayısına gelince bu ders yılının kayıt ve kabul başlangıcındaki talebe sayısı geçen yılın 116.117 mevcuduna göre en az 10.000 artmıştır. Ayrıca Ankara'da Atatürk lisesi binası ile Diyarbakır ve Kastamonu liselerine ilave edilen pavyonlar, Trabzon lisesi, Kırşehir orta okulu ve Ankara Hamam önü orta okulu binaları yaptırılmış, orta tahsil müesseselerine öğretmen yetiştirmek üzere Gazi Terbiye Enstitüsü talebe kadroları genişletilmiş ve 140 orta okul ve lisenin laboratuvar ihtiyaçları temin olunmuştur.³⁴

1945'te ise yurttaki teknik öğretim kurumlarının gelişmesi, orta öğretim öğrenci sayısını dengelemiş ve önceki yıl 76.864 olan resmi ortaokullar öğrenci sayısı 67.058'e inmiştir. Liselerin öğrenci sayısı 23.457 olmuştur. Lise ve ortaokullarda 1.650, öğretmen okullarında 1.700 parasız yatılı öğrenci okutulmuştur. Liselerden geçen yıl 4.707 öğrenci diploma almaya muvaffak olmuştur. Ortaokullardan 12.843

³³ *İlköğretim Dergisi*, C. 9, S. 166, s. 2187

³⁴ *İlköğretim Dergisi*, C. 2, S. 23, Birinci Teşrin 1939, s. 48

öğrenci mezun olmuştur. Orta öğretim kurumlarını da yurdun ihtiyacına göre tamamlamak ve geliştirmek için Milli Şef İsmet İnönü'nün Ankara'da lise müdürlerine yaptıkları beyanat, hareket noktası alınarak bir ön tasarı hazırlanmıştır. Orta öğretimi bu günkü durumuyla, öğretmen, bina, ders gereçleri, öğretim ve eğitim usulleri bakımlarından ihtiyaçları belirtilmiştir. Teknik okullarla köy enstitüleri de beraber olmak üzere orta öğretim kurumları için 4.200 kültür öğretmenine ihtiyaç olduğu anlaşılmıştır. Bunlardan Balıkesir'de şimdilik matematik ve fizik - kimya şubelerini ihtiva etmek üzere bir Orta Öğretmen Okulu açılmıştır. Üçüncü orta öğretmen okulunun da doğu şehirlerinin birinde açılması, Vekillikçe karar altına alınmıştır. Orta öğretim kurumlarının idare ve eğitim hayatını düzenleme bakımından özel bir önem taşıyan yeni ortaokullar ve liseler talimatnamesi de uygulanmaya konulmuştur. Liselerdeki Türk inkılabı ve Türkiye Cumhuriyeti rejimi dersi için gerekli kitap hazırlattırılmış ana dili öğretimi, yabancı dil öğretimi konularında esaslı tedbirler alınmıştır.³⁵

3. Teknik Öğretim ile İlgili Çalışmalar:

Yurdun önemli maarif davalarından biri olan teknik öğretim için, 1944'te çizilen programın gerçekleştirilmiş ve başarılı sonuçlar elde edilmiştir. Yeni açılan 6 erkek sanat enstitüsü ve 2 orta sanat okuluyla sanat enstitülerinin sayısı 24, erkek sanat okullarının sayısı da 11 olmuştur. Okullara olan talep nedeniyle bazı yerlerde ikili öğretim yapılması gerekmiştir. Ve bu kurumların öğrenci sayısı 14.066'yı bulmuştur. Ayrıca 5 yerde birer kız enstitüsü, 7 yerde birer akşam kız sanat okulu, çeşitli valiliklerde 26 köy kadınları gezici kursu açılarak kız enstitülerinin sayısı 35'e, akşam kız sanat okullarının sayısı 62'ye, köy kadınları gezici kurslarının sayısı ise 110'a çıkarılmıştır. Kız enstitülerine 4.806, akşam kız sanat okullarına 6.382 öğrenci devam etmektedir. Konya'da bir ticaret lisesi, Aydın ve Mersin'de birer ticaret ortaokulu açılarak, ticaret liselerinin sayısı 10'a, ticaret orta okullarının sayısı 16'ya çıkarılmıştır. Bu okulların öğrenci sayısı da 3.181 olmuştur. Böylece orta dereceli teknik öğretim kurumlarının öğrenci sayısı iki üç yıl içinde 22.000'ne ulaşmıştır. Ankara'da bulunan ve yüksek meslek okulu haline getirilmesi

³⁵ *İlköğretim Dergisi*, C. 9, S. 166, s. 2188

kararlaştırılmış olan Kız Meslek Öğretmen Okulunda 270, Erkek Meslek Öğretmen Okulunda da 204 öğretmen adayı yetiştirilmiştir. Ayrıca İstanbul Teknik Okulunun mühendis kısmı bir yüksek meslek okulu haline getirilmiş, program ve teşkilatını daha verimli kılacak tedbirler alınmıştır. Bu okula lise çağında ki sanat enstitülerinin veya yapı usta okullarının hazırlık sınıflarından yetişen gençlerin alınması ve bunlardan başarılı olanların Teknik Üniversitede öğrenimlerini tamamlayarak yüksek mühendis olmaları hedeflenmiştir. Yüksek Mühendis Okulunun İstanbul Teknik Üniversitesi adı altında yeni bir ruh ve zihniyetle teşkilatlandırılmasını sağlayan kanunun Büyük Millet Meclisince kabul edilerek uygulamaya geçilmesi, ikinci bir Yüksek İktisat ve Ticaret Okulunun İzmir’de açılması da mesleki ve teknik öğretim alanında yapılan işler arasında önemli bir yer tutmuştur.³⁶

4. Yüksek Öğretim ile İlgili Çalışmalar:

(a) Dil, Tarih, Coğrafya Fakültesi: 21/10/1939’da 224’ü kız, 507’si erkek olmak üzere toplam öğrenci sayısının 731 olduğu görölmüştür. Fakülte için yeni bir bina yapılmış ve felsefe şubesi açılmıştır.

(b) Gazi Terbiye Enstitüsü: 157’si kız, 257’si erkek olmak üzere toplam öğrenci sayısının 414 olduğu görölmüştür. Enstitü de müzik şubesi açılmış, ortaokul öğretmenliği kursu kapatılmış ve enstitü kadrosu 250’den 375’e çıkarılmıştır.

(c) Siyasal Bilgiler Okulu: 417’si erkek olmak üzere toplam öğrenci sayısının 417 olduğu görölmüştür. Kız öğrenci kaydı bulunmamıştır.

(d) Yüksek Öğretmen Okulu: 82’si kız, 88’i erkek olmak üzere toplam öğrenci sayısının 170 olduğu görölmüştür.

(e) Üniversite: Öğrenci sayısının 1939’da 6.000, 1940’da 7.000, altı yılda üniversiteye yazılanların 10.000, mezun olanların ise 3.800 olduğu görölmüştür. Ayrıca üniversite tıp fakültesinin eğitim yaptığı hastanelerde 11 bina yapılmıştır. Yeniden inşa edilen veya kurulan 16 enstitünün, tesisatı, donanımı ve kitapları için bütçe ayrılmıştır. Üniversiteye yurt dışından akademisyen getirilmiş ve yurt dışına okutulmak üzere öğrenci gönderilmiştir. 3694 sayılı kanunla temin edilen üniversite

³⁶ *İlköğretim Dergisi*, C. 9, S. 166, s. 2189

öğretim üyesi kadrosu gelişmiş ülkelerin üniversiteleri ölçüsünde bir ilim heyetine sahip olmuştur. Üniversitede 53'ü memleketin değerli şahsiyetlerinden, 38'i yabancı ülkelerden getirilmiş 91 profesör görev almıştır. Bunların yanında yetişmekte olan 112 doçent, 212 asistandan oluşan tam kadrolu bir öğretim kadrosu çalışmıştır. Profesör ve doçentler yurdun iktisadi, coğrafi, tabii, sıhhi durumları üzerinde ilmi ve ameli araştırmalar yapmışlardır. Altı yılda üniversite tarafından yayınlanan kitaplar: 99'u üniversite tarafından bastırılmak üzere 187 klasik ilim kitabının tercümesine başlanmış ve 44'ünün tercümesi bitmiş ve bunlardan 9'u basılmıştır. Altı yıl içinde 46 enternasyonal kongreye üniversite profesör ve doçentleri iştirak etmişler ve sahalarını ilgilendiren meselelerde tebliğler yapmışlardır. Çeşitli ilim, fen ve teknik sahalarda ve çeşitli vekaletler hesabına yabancı illerde (Almanya, Fransa, Belçika, İsviçre, İtalya, İngiltere, Macaristan, Amerika) 239 öğrenci okutulmuştur.³⁷

1944-1945 ders yılı ise yüksek öğretim kurumlarının daha verimli çalışmalarına imkanlar hazırlayacak tedbirlerin alındığı, gerek öğrenci gerek öğretmen kadrolarının kurumların ihtiyaçlarına, bünyelerine göre denkleştirildiği bir yıl olmuştur. Maarif Vekilliğine bağlı yüksek öğretim kurumların da yetişen öğrenci sayısı 18.455'i bulmuştur. 08 / 11 / 1943'te Milli Şefin de katılımıyla Ankara'da Gazi Terbiye Enstitüsü binasında matematik, fizik, kimya şubelerinden kurulan Ankara Fen Fakültesi açılmıştır. Gazi Terbiye Enstitüsünün öğrenci kadrosu 600'e çıkarılmış, enstitünün yabancı dil öğretmeni yetiştiren şubesine bir İngilizce bölümü ilave olunmuştur. Ankara Hukuk Fakültesinde 1944-1945 yılı başından itibaren doktora sınıflarının açılması kararlaştırılmıştır. Normal çalışmalarına devam eden

³⁷ Bu öğrenciler şu vekaletlerde okumuşlardır. Maarif, Nafia, İktisat, Askeri, Harita, Adliye, Ziraat, Maliye, P. T. T. , Münakalat. Öğrenciler memleketlerde tahsillerine devam etmişlerdir. Bunlardan Almanya ve Fransa'da bulunanların tamamı, İsviçre, İtalya, İngiltere ve Belçika'da bulunanların da fen ve teknik şubelerine mensup olmayanları ağustos ve eylül ayı içinde memleketeye alınmışlardır. Bu memleketlerden yurda alınan öğrencinin buldukları memleketlerdeki tahsil durumlarına nazaran yurttaki okulların, hangilerinden ne suretle istifade edebilecekleri tayin ve tetkik olunmak üzere İstanbul Üniversitesinde üniversite rektörünün başkanlığı altında bir komisyon teşkil edilmiş ve bu komisyona bilhassa teknik bilgilerle alakalı konular için Yüksek Mühendis Okulundan da bir uzman getirilmiştir. Bu komisyon öğrencinin tahsil paralarına göre takip ettikleri ve edecekleri ayrıca da öğrencinin şahsi müracaatlarını nazarı dikkate alarak kararlar vermiş ve bu kararlara göre öğrencinin üniversitenin farklı fakültelerinde Yüksek Mühendis Okulunda tahsillerini tamamlayacakları anlaşılmıştır. Komisyon fen ve teknik sahalarda tahsillerini ileri götürmüş olanların İtalya, İsviçre, İngiltere ve Belçika'da tahsillerini tamamlamalarını sağlamış ve Maarif Vekilliği tek bir talebenin tahsilden mahrumiyetine meydan verilmemesi için önemli tedbirler almıştır. Bkz. "Cumhuriyetin 16'ncı Yılı Sonunda Maarif İşleri", *İlköğretim Dergisi*, C. 2, S. 23, Birinci Teşrin 1939, s. 49

Ankara Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi geçen yıl 25 öğrencisine doktora diploması vermiştir. İstanbul Yüksek Öğretmen Okulunun kadrosu genişletilmiş, İstanbul Üniversitesinde fen ve edebiyat fakülteleri binalarının inşaatına başlanmıştır. Bütün yüksek öğretim kurumları bir taraftan da ilmi neşir faaliyetlerine devam etmişler, dergilerini yayınlamışlar; telif veya tercüme olmak üzere memleket irfanına 54 yeni eser kazandırmışlardır.³⁸

5. Mesleki Ve Teknik Tedrisat ile İlgili Çalışmalar:

Mesleki ve teknik tedrisat okulları her yıl memnuniyet verici bir şekilde gelişmiş ve sayıları artmıştır. 1938 - 1939 ders yılı başında Sivas'ta yeniden açılan bir bölge sanat, İstanbul'da bir İnşaat usta, Kars, Isparta, Samsun, Eskişehir, İzmit, Balıkesir, Antalya ve Kastamonu ve Kayseri'de birer kız enstitüsü, Edirne, Konya ve Ankara'da birer seyyar köy demirciliği ve marangozluğu kursları ile birlikte okul sayısı 73'ü bulmuştur. Bursa'da kadınlara özel açılan seyyar kursun faaliyetinden olumlu neticeler alınmış ve bu kursların imkanlar doğrultusunda diğer illere de açılması kararlaştırılmıştır. Köy demircilerini ve marangozlarını yetiştirmek üzere üç ilin köylerinde açılan seyyar köy demirciliği ve marangozluğu kurslarının imkanlar ölçüsünde bütün illerde açılması ve köylülerin muhtaç oldukları küçük köy sanatları elemanlarının yetiştirilmesi planlanmıştır. Mesleki ve teknik tedrisat okullarında öğrenci sayısı da her yıl artmıştır. Bu okullardaki öğrenci sayısı geçen ders yılı başında 16.754 olduğu halde bu ders yılı başında henüz bitmemiş olan kayıtlara göre 2.472'si kız enstitülerinde, 3.731'i bölge sanat okullarında, 196'sı meslek öğretmen okullarında, 2.505'i çeşitli derecelerdeki ticaret okullarında, 160'ı akşam ticaret okullarında, 325'i inşaat ve terzilik okullarında, 654'ü akşam erkek sanat okullarında, 8.398'i akşam kız sanat okullarında olmak üzere 18.441'i bulmuştur. Memlekette mesleki tedrisatın gelişmesi için gerekli olan plan vekaletçe hazırlanarak Maarif Şurasına sevk edilmiş ve şuranın tasdikinden geçmiştir. Önümüzdeki yıllar içinde Ankara'da bir politeknik açılması ve bütün memlekette bilhassa sanat okullarının artırılması bu planın ilk hedeflerini teşkil etmiştir.³⁹

³⁸ *İlköğretim Dergisi*, C. 9, S. 166, s. 2189

³⁹ *İlköğretim Dergisi*, C. 2, S. 23, Birinci Teşrin 1939, s. 50

6. Güzel Sanatlar Akademisinin Oluşturulması Çalışmaları:

1938-1939 ders yılı başında Güzel Sanatlar Akademisinin Resim, Heykel, Mimarlık, Tezyini Sanatlar ve Türk Tezyini Sanatları Şubelerine her ders yılından daha fazla öğrenci kaydedilmiştir. Avrupa'dan getirilen uzmanlarla üç seneden beri düzenlenmekte olan çeşitli ihtisas şubeleri için yeni talimatnameler hazırlanmış ve Vekillik Talim ve Terbiye Dairesinin tasdiğiyle sonuçlanan bu talimatnameler geçen ders yılından beri uygulanmaya başlanmıştır. 1938- 1939 ders yılı içinde esaslı bir surette organize edilen Akademi Mimarlık şubesi, memleketin mimar ihtiyacını tamamıyla tatmin edebilen modern bir müessese haline getirilmiştir. Her sene Ankara'da Vekilliğin himayesi altında Haziran ayı içinde açılan "Birleşik Ressam ve Heykeltraşlar Sergisi"ne bu yıl hazırlanan yeni talimatname ile "Devlet Resim ve Heykel Sergisi" adı verilmiştir. Bundan böyle her sene Cumhuriyet bayramında Ankara'da sergi evinde açılacak olan "Devlet Resim ve Heykel Sergisi"nde bütün sanat dallarına mensup veya serbest çalışan sanatkarlara eserlerini toplu bir şekilde teşhir imkanının verilmesi planlanmıştır. Bu hususta hazırlanan yeni talimatname ile sanatkarlarımıza daha verimli bir çalışma imkanı temin edilmiştir.⁴⁰

1945 yılında ise Güzel sanatlar alanındaki hareketler memnuniyet verecek gelişmelerine devam etmiştir. Altı yıldan beri Cumhuriyet bayramlarında Ankara'da açılan "Devlet Resim ve Heykel Sergisi" sanat adamlarının her gün daha üstün değerde eserlerini toplamaya muvaffak olunmuştur. Bütün illerde birer resim galerisi açılmasını sağlamak üzere yapılan teşebbüsler müspet ve ümit verici sonuçlar vermiştir. Bütün valilikler ve belediyeler bütçelerinde ayrılan tahsisatlarla Devlet Resim ve Heykel Sergisine kabul edilen eserlerin her yıl satın alınması sağlanmıştır.

Güzel Sanatlar Akademisinin öğretim kadrosunun sayısı artırılmıştır. Süsleme sanatları şubesi orta ve yüksek kısımlara ayrılmıştır.1944 yılı içinde akademiye 129'u kız olmak üzere 648 öğrenci alınmıştır. Ankara Devlet Konservatuvarı, 11'i kız, 15'i erkek olmak üzere 26 mezun vermiştir. Ankara'da ki olduğu gibi İzmir'de de fuarın açık hava tiyatrosunda temsiller verilmiştir. Bu temsiller halkın büyük takdir ve rağbetini kazanmıştır. Musiki folklorunun arşivini zenginleştirmek yolundaki

⁴⁰ *İlköğretim Dergisi*, C. 2, S. 23, Birinci Teşrin 1939, s. 51

çalışmalara da devam edilmiştir. Riyaseticumhur Filarmonik Orkestrası Devlet Konservatuvarı müzik şubesinden yetişen genç sanatkarlarla kuvvetlendirilmiş, milli orkestra gerek konservatuarda, gerek radyo evinde verdiği konserlerle memlekette modern musiki zevkinin kökleştirilmesi ve yayılması yolundaki önemli vazifelerine devam etmiştir.⁴¹

7. Beden Eğitimi ile İlgili Çalışmalar:

Beden eğitimi çalışmalarına gelince, gerek Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü teşkilatı içinde gerek her dereceden okullarda önemli bir gelişme görülmüştür. Atıcılık, kayakçılık, dağcılık gibi spor şubelerindeki ilerlemeler, atletik sporlardaki üstün başarılar, müsabakalara giren gençlerin gittikçe artan sayıları memnuniyet verici nitelikte olmuştur. Okullarda yapılan spor ve izcilik çalışmaları artmıştır. Okul gençliği fikir ve ruh eğitimine verdiği önemi beden eğitimine de vermeye başlamıştır. Memleketin muhtaç olduğu yüksek bilgi ve ehliyet sahibi spor liderlerini yetiştirecek olan Yüksek Beden Terbiyesi Enstitüsünün geçen yıl inşasına başlanması da bu alanda atılan önemli bir adım olmuştur.

8. Devlet Konservatuvarı ile İlgili Faaliyetler:

1936-1937 ders yılında Ankara'da tesis edilen "Devlet Konservatuvarı"na yapılan öğrenci kayıtlarının sayısı artmıştır. Bu müessese Güzel Sanatların; müzik, temsil ve opera şubelerine kültürlü sanatkar yetiştirmiştir. Çeşitli ihtisas branşlarının meslek özelliklerini göz önünde tutmak suretiyle hazırlanan esaslı bir talimatname ile lise ve yüksek tahsile denk dönemleri ihtiva eden bir sanat okulu haline getirilmiştir. Konservatuarda tesis edilen halk müziği arşivinin ilmi esaslara göre yapılmakta olan tasnifi bitmiş ve arşivde mevcut 2006 adet halk türküsü plağının fişleri, dosyaları ve fihristleri tamamlamıştır. Kompozitörlere folklorcuların istifadelerine arz edilen arşiv, milli müziğin bünyesini ilmi esaslara göre tetkik imkanını veren ve bestekarlara modern Türk müziğinde kullanacakları malzemeyi tanıtan bir laboratuvar haline getirilmiştir. Önceki yıllarda memleketin doğu, batı ve güney bölgelerinde yapılan derlemeye, Çorum İli dahilinde de devam edilmiş ve bu suretle Devlet

⁴¹ *İlköğretim Dergisi*, C. 9, S. 166, s. 2189

Konservatuarı, Orta Anadolu folklor tetkiklerine de başlamıştır. Bu sene Çorum İli ve ilçelerinde 241 halk şarkısı plağa alınmıştır. Plastik ve fanetik sanatları bütün şubeleriyle, tanıtmak ve bu sanatlara olan alakayı arttırmak maksadıyla Vekillikçe Güzel Sanatlar dergisi çıkarılmaya başlanmıştır. Teknik ve tertip bakımından büyük olan derginin ilk sayısı 29 Ekimde 1939'da yayınlanmıştır. Devlet Konservatuvarının bütün şubelerinin meslek özelliklerini göz önünde tutmak suretiyle, ileride Devlet artisti olarak istihdam edilecek adaylara esaslı bir kariyer temini için "Devlet Konservatuarı Kanun Belgesi" hazırlanmış ve Büyük Millet Meclisine arz edilmiştir. Konservatuvarın temsil ve opera şubeleri de önemli çalışmalar yapmıştır.⁴²

9. Kütüphaneler ile İlgili Çalışmalar:

Türk alimlerinin değerli yazma eserlerini, Türk medeniyetinin gelişimini dünyaya tanıtmak, ilmi araştırmalarda bulunacak olanlara kütüphanelerinin içeriği hakkında bilgi vermek ve kütüphaneleri ilmi ve kültürel sahada faydalı bir hale getirmek maksadıyla faaliyetler yapılmıştır. Ve bu hedefe kısa sürede ulaşabilmek için yeni tedbirler de alınarak uygulamaya geçilmiştir.

1 - İstanbul kütüphanelerinde mevcut yazma eserlerin klavuzunu yayınlamak uzman elemanlardan oluşan tasnif komisyonu tarafından yazma tarih eserlerine ait olan fişler tamamlanmış olduğundan yazmalar kılavuzunun birinci cildini teşkil edecek eserin tab'ına başlanmıştır.

2 -Yazmalar kılavuzunun müteakip ciltlerinin de yayını için edebiyat, coğrafya, idare ve siyaset mevzularıyla alakadar yazma eserlerin fişlerinin tesbit ve

⁴² Konservatuvarın temsil ve opera şubeleri milli tiyatro ve operanın muhtaç olduğu elemanları yetiştirmeye devam etmiştir. Vakıf apartmanındaki sinema salonu bu iki şube öğrencisinin yapacağı uygulama ile vereceği temsiller için her türlü modern vasıtalarla donatılmış bir tiyatro salonu haline getirilmiştir. Ayrıca Devlet Konservatuarı tiyatro şubesi talebelerine radyoda temsil vermeleri imkanı da temin edilmiştir. Devlet Konservatuarı tiyatro ve opera şubelerinin piyes ihtiyacını karşılamak üzere, batı yazarlarıyla kompozitörlerinin tanınmış eserlerinden en mühimleri dilimize tercüme ettirilmiştir. Nitekim tiyatro mektebinde ders malzemesi olarak kullanılmak ve iki sene sonra açılacak olan Devlet tiyatro ve operasının repertuarında yer almak üzere 19 piyes tercüme ettirilmiş ve Faust ile Jül Sezar piyeslerinin tercümeleri için de ayrıca müsabaka açılmıştır. Opera şubeleri için Mozart'ın "Bantien et Bastienne", Puccini'nin "Madame Butterfly" ve Eugen d' Allbert'in Abreise' adlı operaları mütehassıs bir komisyon tarafından dilimize çevrilmiştir. Temsil şubesi üçüncü sınıf öğrencisi arasından seçilerek üç ay süreyle Londra, Paris, Berlin ve Viyana sahnelerine gönderilen iki öğrenci stajlarını başarıyla tamamlayarak memlekete dönmüşlerdir. Bkz. "Güzel Sanatlar Sahasında", *İlköğretim Dergisi*, C. 2, S. 23, Birinci Teşrin 1939, s. 52

yayılması faaliyetine geçilmiştir.

3 - Diğer taraftan umumi kütüphanelerle müze kütüphanelerinde mevcut olan bütün yazma ve basma eserlerin fişlerini hazırlamak ve bunun neticesinde Türkiye kütüphanelerindeki bütün eserlerin kataloglarını yayınlamak üzere Basma Yazı ve Resimleri Derleme Müdürlüğü emrinde uzman kişilerden oluşan diğer bir komisyon da faaliyete geçirilmiştir.⁴³

1945 yılın da ise kütüphanelerden daha fazla faydalanabilmek için bunların modern kütüphanecilik tekniğine uygun şekilde teşkilatlandırılmasına, zenginleştirilmesine çalışılmıştır. Kütüphanelerin müellif ve kitap isimlerine göre fiş kataloglarının hazırlanmasına başlanmış, ilk olarak İstanbul'da Bayazıt Umumi Kütüphanesinde bu fiş katalogları okuyucuların istifadesine sunulmuştur. Geçen yıl birinci fasikülü neşrolunan, İstanbul kütüphanelerindeki yazma tarih eserleri fasikül halinde basılmış ve oluşturulan fasikül katalogları halkın istifadesine sunulmuştur. Yazma divanlar kataloğu da aynı şekilde yayınlanmak üzere hazırlanmıştır. Yurttaki değerli eserleri iyi tanımak ve korumak için Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Bunun yanı sıra Bursa'daki Yeşil Türbe başta olmak üzere çeşitli tarihi sanat abideleri onarılmış, Topkapı Sarayının, Ayasofya Müzesinin tamirlerine devam edilmiş, Mahmut paşa bedesteninin tamiri bitirilerek Ankara şehrine büyük bir Müze binası kazandırılmıştır.⁴⁴

10. Müzelerinin Oluşturulmasına Yönelik Çalışmalar:

Cumhuriyet devrinde müzelere gereken önem verilmiştir. Sayısı 36'ya varan Türkiye müzeleriyle müze depolarında mevcut 600.000'den fazla eserin yarısından çoğu Cumhuriyet devrinde toplanmış ve tasnif edilmiştir. Müzeleri zenginleştiren en önemli kaynağın kazılar olmasından dolayı Türk Tarih Kurumu her yıl yurdun farklı yerlerinde yabancı ilim müesseselerine kazılar yaptırmıştır. Bu kazılarda çıkan eserler yurda ciddi rakamlarda döviz getirmiştir. Müzelerin Önasya prehistuvar, protohistuvar, klasik ve Türk İslam devirlerine ait koleksiyonları oluşturulmuştur. Bu

⁴³ *İlköğretim Dergisi*, C. 2, S. 23, Birinci Teşrin 1939, s. 53

⁴⁴ *İlköğretim Dergisi*, C. 9, S. 166, s. 2190

koleksiyonlarda İstanbul ve Ankara müzelerinde toplanan 100.000'e yakın Mezopotamya ve Anadolu çivi yazılı tabletleri, sayısı birkaç yüz olan kabartma resimli veya Eti Hiyeroglif yazılı bloglar, Alaca'da 1935 den beri bulunan bakır devrine ait milattan önce üçüncü bine dair kral mezarlarında bulunan eserler yer almıştır. Ayrıca Sikke koleksiyonları da dikkat çekecek sayıyı bulmuştur. Yalnız İstanbul müzelerinde tasnif olunan sikkelerin sayısı 140.000'i geçmiştir. Bundan 50.000'i İslam Türk sikkesi olup esas kolleksiyona 16.000'i alınmıştır. 24.000 Yunan sikkesinden ise esas kolleksiyona 12.000'i ithal edilmiştir. Müzeleri zenginleştirmenin ikinci önemli kaynağı ise koleksiyon satın almalar olmuştur. Bay Reşat, Bay Cafer, Bay Tevhit, Bayan Seher Nüzhet kolleksiyonları ve daha birçok münferit eserler bu suretle müzelere kazandırılmıştır. Vakıflar Genel Müdürlüğü de son senelerde devlet müzelerine birçok eserler devretmiştir. Vakıf müesseselerinde yeni bir müze kuracak kadar eserin olduğu görülmüştür. Avrupa müzeleri genellikle özel şahısların oluşturdukları kolleksiyonlar sayesinde zenginleşmiştir. Bizde Sami Çölgeçen ve muallim Cevdet bu hayırlı işe önyak olmuşlardır. Komşu memleketler ile eser değiştirmek suretiyle de müzeleri zenginleştirilmiştir. Depolarda aynısı olan eserlerle Irak, İran, Mısır ve Yunanistan müzelerinin tekrarı olan eserlerini değiştirmek müzelerin ilmi kıymetlerini artırmıştır. Müzelerin ihtisas şubelerine ve ehemmiyetlerine göre farklı derecelere ayrılmaları gerekmiştir.

- a) Birinci sınıf devlet müzeleri,
- b) Mahalli müzeler,
- c) Toplama yerleri,
- d) Açık müze haline konmuş hafriyat yerleri.

Buna paralel olarak merkezdeki Antikitele ve Müzeler Direktörlüğü teşkilatının genişletilmesi zaruri görülmüştür. İstanbul müzeleri; arkeoloji müzeleri ve Türk ve İslam eserleri müzeleri olmak üzere iki gruba ayrılmıştır. Müze kimya laboratuvarında eserlerin fenni bir tarzda muhafazaları için gerekli tedbirler alınmıştır. Cumhuriyetle beraber müze haline getirilen Topkapı Sarayı da tamir ettirilmiştir.⁴⁵

⁴⁵ 78 bin metrekare bir sahayı kaplayan, 6000'e yakın eser bulunan ve dört beş asırlık farklı milli

Maarif Vekaleti milli varlığı tanıtan tarihi eserlerin korunması için önemli çalışmalar yapmıştır. Bu eserleri değerlerine uygun müzelerde muhafaza etmek için çalışmıştır. Ankara’da devlet arşiv binasını kurmuştur. Türk halkının maddi ve manevi medeniyetini ifade edecek olan Türk etnoloji müzesini güzel bir park içinde ayrı bir site olarak düşünmüştür. Çarşı binasını tamir ettirerek merkezi müzelerin oluşumuna bir adım atmıştır. Kısaca müzelerin binalarını tamir ettirmiş, mevcut olan eserleri tasnif ettirmiş, abideleri şehir ve kasaba haritalarında işaret ettirmiş, tarihi eserlerin etraflarını temizletmiş ve müzelere daha çok eser kazandırmıştır.

11. Yayın İşleri ile İlgili Çalışmalar:

1939 yılı içinde yapılan işleri:

1. Okul ders kitaplarının 2259 sayılı kanun hükümleri dairesinde yazdırılması işine devam edilmiş; ilkokul Yurt Bilgisi ve Alfabe kitapları bu suretle kabul edilerek 1939-1940 ders yılından itibaren okutulmaya başlanmıştır. İlkokul Tabiat Bilgisi, Tarih, Aritmetik ve Okuma kitapları için de yarışmalar açılmıştır.

2. Okul kitaplarının satış fiyatlarını ucuzlatma konusunda yeni adımlar atılarak özel basımevlerinin kitap fiyatlarında % 10-50 oranında indirim yaptırılmış ve devlet eliyle bastırılanların da ciltleri birleştirilmek ve ucuz kağıt kullanmak suretiyle fiyatlarının azaltılmasına çalışılmıştır.

3. Okul kitaplarının yurdun her bölgesinde kolaylıkla yayılmasını temin için teşkiline başlanılan yayınevlerinin üçüncüsü de Ankara’da açılmış; bu suretle depo ve satış yeri sayısı dörde çıkarılmıştır.

4. Öğretmen ve eğitimcilerin mesleki bilgilerini arttırmak ve onları yurt ve dünyada olanlardan düzenli olarak haberdar etme k maksadıyla “İlk Öğretim” adı altında haftalık bir gazetenin yayınına başlanmıştır. Abonelerine düzenli olarak

üslupları gösteren, mimari eserler külliyesi olan Topkapı sarayı tamir ettirilmiştir. Topkapı sarayında silah müzesi, hazine dairesi, harem ve köşkler kısmı, arşiv dairesi, çini hazinesi, gümüş ve billur salonu, tablolar dairesi, işlemler dairesi, yeni kütüphane ve Ahmet 3 kütüphanesi, çadırlar deposu, örtüler ve sancaklar deposu, Avrupa porselenleri, Bakır deposu esaslı tasnife tabi tutulmuştur. Topkapı müzesi gibi yurdun farklı yerlerinde ki müzelerinde buldukları bölgelerin jeolojini, hayvan türlerini, bitki türlerini, tarihini, arkeolojisini, etnografya ve folklorunu tam olarak anlatabilmesi için gerekli olan ihtiyaçları giderilmeye çalışılmıştır. Bkz. “Türkiye Müzelerinin Durumu”, *İlköğretim Dergisi*, C. 2, S. 23, Birinci Teşrin 1939, s. 54

gönderilen bu gazetenin tirajı 16.000'i bulmuştur. Ayrıca öğretmen ve eğitimcilerin mesleki ve pratik bilgilerini arttıracak kılavuz kitaplarının da yayınları devam etmiştir.

5. Maarife ait mevzuat ve emirlerden ilgilileri vaktinde ve düzenli olarak haberdar etmek ve bunları toplu olarak bir arada bulundurmaya maksadıyla haftalık bir "Tebliğler Dergisi"nin yayına başlanmıştır. Vekillik dairelerinden yurdun en uzak köşesindeki en küçük teşkilata kadar merkezin emir ve direktiflerinin bu şekilde düzenli yayılması temin edilmiştir.

6. Okullardaki spor faaliyetlerini disiplinli ve pedagojik esaslara dayanan bir sistem dahilinde yürütmek ve bu sahadaki mahalli faaliyetleri alakadarlara tanıtmak amacı ile de Okul-Spor adında aylık bir derginin de yayınına başlanılmıştır.

7. Milli tarih ve kültürümüzle alakalı ana kitapların bugünkü irfan kütüphanemize mal edilmesi için farklı sahalarda teşebbüslere girişilmiştir.⁴⁶

8 -Yüksek öğrenim gençliğine ve farklı ilim şubelerinde ihtisas yapmak isteyenlere ilk müracaat kitabı olarak gerekli olan eserlerin batı dillerinden tercümesine ve tercümesi tamamlananların basılmasına devam edilmiştir.

9 - Devlet Basımevi, Büyük Millet Meclisince kabul edilen 3558 sayılı kanunla 1 Haziran 1939'dan itibaren Maarif Matbaası adı altında ki baskı işleri ile uğraşmıştır. Maarif Matbaası okul kitapları gibi milli kültür için gerekli görülen okul

⁴⁶ Milli tarih ve kültürümüzle alakalı ana kitapların bugünkü irfan kütüphanemize mal edilmesi için farklı sahalarda yapılan teşebbüsler şunlardır:

a) Bütün dünya da ki doğu kültürünü inceleyen Batılılarla işbirliği ile oluşturulmuş olan 4 büyük ciltlik İslam Ansiklopedisinin tercüme ettirilmesine başlanmıştır.

b) Eski edebi metinlerde geçen tabir ve kavramları izah edecek özel bir lügat, uzmanlara hazırlattırılmıştır.

c) Doğu ilim dünyasının devamlı eserlerinden biri sayılan ve Türklerin dünya kültürüne hediye ettikleri en değerli kaynaklardan biri olan Keşfüzzunun'un bütün ekleri ile birlikte yazarı Katip Çelebi'nin himmeti ile uygun bir şekilde basımına başlanmıştır.

d)Yurt kütüphanelerindeki eşsiz ve değerli yazma ilim eserlerini dünyaya tanıtmak maksadıyla uzmanlar tarafından hazırlanan kılavuzun ilk cildinin basımı başlamıştır.

e) Kütüphanelerin fihristlerini günün ihtiyaçlarına uygun bir şekilde yeniden tanzim etmek ve basmak için geniş bir büro kurulmuş ve gerekli olan hazırlık faaliyetine başlanılmıştır.

f) Türk tarihine ait tabirleri izah eden bir lügat kitabının basımına başlanmıştır.

g) Türk tarihinin kaynaklarına ait bulunan ve geçen yıllarda tercümesine başlanılmış olan eserlerin tercüme ve basımına devam edilmiştir. Bkz. "Yayın İşleri", *İlköğretim Dergisi*, C. 2, S. 23, Birinci Teşrin 1939, s. 55

yayınlarını basmıştır.

10 - Türk harf inkılabının onuncu yıl dönümü vesilesiyle on yıl içinde yurtda Türk harfleriyle yapılmış olan resmi ve özel yayını bir araya toplanmıştır. Harf inkılabı ile başlayan ilerlemeyi göstermek amacıyla Ankara'da bir "On yıllık Türk Neşriyat Sergisi" açılmış ve bu sergi daha küçük ölçüde İstanbul ve İzmir'de tekrar olunmuştur. Birer ay müddetle devam eden bu sergilere halk büyük bir alaka göstermiştir.

11 – Memleket yayınının sistemli bir programa bağlamak ve mevcut imkanlardan en çok verim alacak şekilde faaliyeti tanzim etmek maksadıyla resmi ve özel yayın kuruluşları güvenilir temsilcileri ile yurdun tanınmış fikir ve yazı adamları bir kongreye davet edilerek bu sahada yapılması mümkün işler müzakere ve tesbit edilmiştir. "Birinci Türk Neşriyat Kongresi" adını alan ve irfan hayatında önemli bir yer alacak olan bu toplantının müzakere zabıtları ile kararları bu sahada çalışacaklara kılavuzluk etmek üzere bir kitap halinde bastırılarak ilgililere dağıtılmıştır.⁴⁷

1945 yılında da kültür hayatının önemli bir cephesi olan yayın işleri gelişmeye devam etmiştir. Okulların ders kitabı ihtiyacını karşılamak üzere 103 çeşit okul kitabından 2.476.000 cilt basılmış, bütün öğrencilerin kitaplarını okulların derslere başladığı gün hazır bulmaları sağlanmıştır. Vekillikçe üç yıldan beri "Dünya klasiklerinden tercüme" adı altında yayınına devam edilen külliyata 104 yeni cildin daha katılması sağlanmış, bu suretle şimdiye kadar yayınlanan klasik eserlerin sayısı 213'e çıkarılmıştır. Bunlardan başka genel mahiyetle kültür ve teknik eserleri, tarihi eserler bir kısım önemli lügatler de yayınlanmıştır. İslam ve Sanat Ansiklopedilerinin ve vekillikçe yayınlanmakta olan dergilerin yayınlarına devam edilmiştir. Ayrıca Türk ressamlarının değerli tablolarını bir araya toplayan bir sanat takvimi, bir maarif yılığı da yayınlanmıştır.⁴⁸

Maarif Vekilliğı, Büyük Millet Meclisinin kararları, Mustafa Kemal Atatürk'ün, İsmet İnönü'nün emirleri, direktifleri ve söylevleri ışığında Esas Teşkilat Kanunu oluşturmuştur. Ülküsü bütün sıkıntıların kaynağı olan bilgisizliğı kaldırmak,

⁴⁷ *İlköğretim Dergisi*, C. 2, S. 23, Birinci Teşrin 1939, s. 56

⁴⁸ *İlköğretim Dergisi*, C. 9, S166, s. 2190

yer altı ve yer üstü servetleri işletmek, hastalıkların önü almak, çalışan bütün yurttaşların iktisadi refahını sağlamak, yurdu ileri bir teknikle donatmak, Türk vatanını en güzel, en ileri vatan haline getirmek olmuştur. Geleceğin kendisinden daha önemli işler beklediği şuuruyla yılmadan, yorulmadan, durmadan canla başla çalışmıştır.

D. İLKÖĞRETİM DAVASININ EĞİTİME KATKISI

Mustafa Kemal Atatürk'ün 10 Kasım 1938'de vefatıyla O'nu anlayan ve anlamakla kalmayıp yeniliklerini, devrimlerini hayata geçirmeye çalışan dönemin Başvekili İsmet İnönü ve Maarif Vekili Hasan Ali Yücel ilköğretim davasına dört elle sarılmış, okuryazarlık oranını artırmanın çarelerini aramışlardır. Yaptıkları çalışmalarda ilköğretim çağındaki çocukların çoğunun köylerde olması, meselenin hallinin köylerde başlayacağı fikrini ortaya çıkarmıştır. Böylece ilköğretim davasının ruhunun köyde olduğunu anlamış ve köylerdeki okul, öğretmen sayılarını artırmaya çalışmışlardır. Ancak yetiştirilen öğretmen sayısının ihtiyacın gerisinde kalması yeni çözüm yolları aratmıştır. Ve o güne kadar yapılan bütün çalışmaları tetkik ederek, çareyi köy enstitüleri kurmakta bulmuşlardır. Köy Enstitüleri Kanunuyla ilköğretim meselesini 15 senede halletmeyi tasarlamışlardır. 1939'da bütçe hazırlanmış, 1940'da 14 yerde köy enstitüsü kurmuşlardır. Türk çocukları, 18 köy enstitüsünde köy öğretmeni olmak için ilk yıl 3.000, ikinci yıl 6.000, üçüncü yıl ise 12.000 mevcutla okumuşlardır. Bu çocuklar hem okumuş hem de bütün varlıklarıyla canla başla okul inşaatlarında çalışmışlardır. İsmet İnönü onların bu fedakârlıklarını şu sözleriyle anlatmıştır; "Köy enstitülerini cumhuriyetin eserleri içinde en kıymetlisi ve en sevgilisi sayıyorum. Köy enstitülerinden yetişen evlatlarımızın muvaffakiyetlerini ömrüm oldukça yakından, candan takip edeceğim."⁴⁹

Görüldüğü gibi Maarif Vekâleti ilköğretimin gerekliliğini milli birlik için, başarılı bir vatandaş için, bilgisizliğin doğurduğu ahlaksızlığı atmak için daha da önemlisi devletin, vatanın devamı için olmazsa olmaz olarak görmüştür. Ve ne pahasına olursa olsun inandıkları davanın hayata geçmesi için geceli- gündüzlü çalışmalarda bulunmuştur. Vatandaşın ilköğretim davasından yüz çevirmeleri, çocuklarını okula göndermekte direnmeleri,⁵⁰ okul inşaatı meseleleri, öğretmen

⁴⁹ *İlköğretim Dergisi*, C. 7, S. 123-124, İkinci Kanun 1943, s. 1641

⁵⁰ Köy Enstitülerinde tek sorun okul inşaatlarında çalışacak eleman sorunu değildi. Okullar açılıyor, eğitimler yetiştiriliyor, görev yerlerine gönderiliyor, zor şartlarda maaşları ödeniyordu. Ancak savaştan yeni çıkan ve her haliyle fakir düşen Türk köylüsü çocuğunu okula göndermeyi gereksiz buluyor onun yerine okul çağındaki çocuklara; tarlada kuş kovalatıyor, pınardan su taşıyor, küçük kardeşlerine baktırıyor, kuzu otlatıyor, çamaşır yıkıyor, vs. gibi işlerle meşgul ediyordu. Ve bu işlerin çok önemli olduğunu düşünüyordu. Bkz. "İlk Öğretim Davamız", *İlköğretim Dergisi*, C. 7, S. 127-128 s 1696-1697

ihtiyacı meseleleri, maddi imkansızlıklar ve zaman zaman morallerin bozulması Maarif Vekaletini yıldırılmamış, atılan her adımın gelecek nesiller için olduğu düşüncesiyle sorunların üstüne gidilmiştir. Ve her fırsatta vatandaşlara eğitimsiz bir milletin yok olmaya mahkum olduğu düşüncesi anlatılmıştır. Hiçbir anne babanın kendi öz evladı dahi olsa bir çocuğu cehaletin kazanına atmaya, o çocuğun geleceğini mahvetmeye hakkının olmadığı söylenmiştir. Ebeveyni olarak çocuğundan belli hizmetleri alma isteklerinin olabileceğini ancak bu durumun onlara çocuğa sınırsız hükmetme hakkını vermeyeceği savunulmuştur. Çocukların Milletlerin geleceklere olduğu ifade edilmiş ve bu şuuru da ancak milli değerlerin yaşandığı ve anlatıldığı eğitim kurumlarının verebileceğini söylenmiştir. İşte bütün bunların farkında olan Maarif Vekaleti dönemin aydınlarını köy köy gezdirerek okumanın gerekliliğini anlattırılmış hatta bölgelere göre okulların ders saatlerini bile köylünün çalışma vakitlerine göre düzenlemiştir. Maarif Vekaleti her fırsatta cumhuriyetin yıl dönümlerinde, halk evlerinin yıl dönümlerinde, mebus seçimlerinde, maarif şurasının açılış ve kapanış nutuklarında, tasarruf haftasının açılış nutuklarında, devlet konservatuarlarında, dil bayramında, 23 nisan milli hakimiyet ve çocuk bayramını açılış nutuklarında, enstitülerin temel atma törenlerinde, yeni ders yılı başlarında, radyo konuşmalarında vs. gibi halkın ve aydınların bir araya geldiği toplantılarda ilköğretim davasını tanıtmış, anlatmış, önemini vurgulamış ve gelişmeleri zaman zaman halka aktarmıştır.

İlköğretim çalışmalarında da eğitimin önemi üzerinde durulmuş, gerekliliği yetkililere ve halka anlatılmaya çalışılmış, nasıl daha iyi olabileceği konusunda seminerler düzenlenmiş, ilköğretimin uygulanması sırasında ortaya çıkan devam gibi sorunlara çözümler üretilmiş, yeniliklerle daha iyiye doğru bir gelişme içerisinde ilerlemiştir.

II. BÖLÜM

EĞİTİME GELİŞME FIRSATLARI VEREN ATATÜRK'ÜN HAYATI

Derginin bu yayın bölümünde Mustafa Kemal Atatürk'ün hayatı, farklı yerlerdeki söylevleri, bağımsızlık yolunda yaptığı çalışmalar ve O'nun vefatının arkasından geride kalan Türk Milletinin acısını anlatan yazılar yer almaktadır.

Mustafa Kemal'in çocukluk ve gençlik yılları Osmanlı Devleti'nin çöküş dönemine denk gelmiştir. Mustafa Kemal yoksulluğun, çaresizliğin, bağımsızlığı kaybetme korkusunun bütün bir milleti sardığı ortamda büyümüştür. Sıkıntıları iliklerine kadar hissetmiş ve canını vatani uğrunda gözünü kırpmadan feda edebilmek için asker olmaya karar vermiştir. Gözü pek, ufku geniştir. Ama Zübeyde Hanım bir annedir. Hem de eşini kaybetmiş, iki çocuğuyla sığınacak bir yer arayan anne... Belki tek ümidi biricik evladı küçük Mustafa'sıydı. Mustafa ise kendini sadece annesinin değil bu eşsiz vatanın evladı olarak görmüş ne pahasına olursa olsun ömrünü vatan uğrunda harcamak istemiştir. Annesinin ısrarlarına rağmen O kararını vermiş asker olmuştur. Yurt meselelerini düşünmüş, çözümler aramıştır. Hükümetin yanlışlarını eleştirmiştir. Ama bu eleştiriler O'nun Şam sürgününe neden olmuştur. Şam'da halkı milli mücadele yolunda bilinçlendirmek için birkaç arkadaşıyla birlikte İttihat ve Terakki Cemiyeti'ni kurmuştur.

Hükümet hakkında yakalama kararı çıkarınca izini kaybettirmiş İstanbul'da idare sağlamlaştıktan sonra ise tekrar askerliğe dönmüştür. İtalyanlarla savaşırken Balkan Harbinin başladığı haberini almış ve hemen anayurda dönmüştür. Arıburnun'da gösterdiği başarısı ile Çanakkale Boğazını tutmuş ve İstanbul'u düşman işgalinden kurtarmıştır. Bağdat'ı İngilizlerin elinden kurtarmak için kurulan Yıldırım Ordularında görev almıştır. Ancak grup komutanı Alman Falkenhayn'ın iç işlerimize de karıştığını fark etmiş ve hükümete durumu bildirmiştir. Hükümet tepkisiz kalınca görevinden istifa etmiş ve İstanbul'a dönmüştür. Mustafa Kemal kurtuluş yolunda İstanbul'dan bir şey yapılamayacağını anlamıştır. İzmir'in Yunan ordusu tarafından kuşatıldığı 15 Mayıs 1919'da III. Ordu Müfettişliğiyle

İstanbul'dan ayrılmıştır. Ve Türk Milletiyle beraber Türk Milleti içinde çalışarak bir şeyler yapılabileceğine inanmıştır. Anadolu'da milli müdafaa ve mücadele kuvvetlerini bir arada toplamak ve bunlardan düzenli bir savaş ordusu kurmak üzere harekete geçmiştir. 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıkmıştır. 8/9 Temmuz 1919'da ordu müfettişliğinden ve askerlikten istifa ederek milletin bir ferdi sıfatıyla milli Mücadele saflarının başına geçmiştir. Aynı yıl 23 Temmuzda Erzurum, 4 Eylülde ise Sivas kongresini açmıştır. Sonra Anadolu ve Rumeli Müdafai Hukuk Cemiyetini kurmuştur. 27 Aralıkta Ankara'ya gelerek yerleşmiştir. Böylece Ankara Türkiye'nin kalbi ve Milli Mücadelenin merkezi olmuştur. 23 Nisan 1920'de Ankara'da Büyük Meclisi toplanmıştır. Bu toplantı da Mustafa Kemal Meclis Reisi seçilmiştir. Birinci ve ikinci İnönü zaferlerinden sonra Büyük Millet Meclisi, Mustafa Kemal'i "Başkomutan" seçmiştir. Sakarya harbinden sonra da yine Meclis tarafından kendisine "Gazi" unvanı ve "Mareşallik Rütbesi" verilmiştir. 26 Ağustos 1922'de Afyon cephesinde başlayan Büyük Taarruz, 30 Ağustosta Dumlupınar'da yapılan Başkomutan Meydan Muharebesi sonunda zafer elde eden Türk Orduları, Eylül 1922'de İzmir'e girmiştir. Ve 11 Ekim Mudanya Mütarekesi ile Türk İstiklal Savaşı başarı ile sona ermiştir. 24 Temmuz 1923'de imzalanan Lozan Antlaşması ile siyasi zafer kutlanmıştır. Bu zaferlerden sonra Türkiye'de Cumhuriyet idaresi ilan edilmiş ve Mustafa Kemal 29-30 Ekim 1923' de ilk Türkiye Reisi Cumhuru seçilmiştir.¹

Bunların dışında Mustafa Kemal şu çalışmalarda da bulunmuştur. Haklı davamız olan Milli Mücadelemizi bütün dünyanın bilmesi için tarafsız yayın yapan yabacı basın mensuplarını yurdumuza davet etmiştir. Türk Dili ve Türk Tarihi'nin yazılması ve gelecek nesillere aktarılması için Türk Dil Kurumu ve Türk Tarih Kurumu'nu açmıştır. Ayrıca öğretmenlerle yaptığı görüşmelerde "*Her hangi bir şahsın, yaşadıkça mesut olması için lazım gelen şey, kendisi için değil, kendisinden sonra gelecekler için çalışmaktır*" diyerek vazife bilincini aşmıştır. Yaptığı çalışmalarla Türk Milletinin gönlüne taht kuran Mustafa Kemal 10 Kasım 1938'de hayata gözlerini kapadığında Türk Milletini ve yabancı dostlarını yasa boğmuştur. Arkasından göz yaşları sel olmuş, ağıtlar yakılmış, şiirler söylenmiştir. Ama bunların

¹ *İlköğretim Dergisi* C. 2, S. 24, İkinci Teşrin, s. 70-78

hiçbiri O'nun yokluğunun acısını dindirememiştir. Bıraktığı eserler birer teselli olarak Türk Milletine ebediyen yaşatmak üzere armağan olmuştur.

A. MUSTAFA KEMAL ATATÜRK'ÜN HAYATI

Türkiye Cumhuriyetinin kurucusu Atatürk, 1881'de Selanik'te Kasımiye mahallesinde küçük bir evde doğmuştur. Babası gümrük memurluğundan ayrılıp kereste tüccarlığı yapan Ali Rıza Efendi idi. Ali Rıza Efendi genç yaşta ölmüştü. Oğlu Mustafa Kemal küçük yaşta yetim kalmıştı. Mustafa Kemal'i büyük ruhlu bir Türk kadını olan Zübeyde Hanım yetiştirmişti.² Küçük yaşta yetim kalan Mustafa Kemal'i koruyan himaye eden bir babası olmamıştı ama O'nun kaderine Milletini korumak yazılmıştı. Ve Mustafa Kemal hayatı boyunca milleti için yaşayanlardan olmuştu.

1. Mustafa Kemal'in Eğitim Hayatı

Mustafa Kemal ilk tahsilini Selanik'te Şemsi Efendi Mektebi denen modern mektepte görmüştü. Çocukluk ve ilk tahsil dönemine ait hatıralarını Vakit gazetesinin muhbirine şu ifadelerle anlatmıştı; *“Çocukluğuma dair ilk hatırladığım şey, mektebe gitmek meselesine aittir. Bundan dolayı annemle babam arasında şiddetli bir tartışma vardı. Annem, ilahilerle mektebe başlamamı ve mahalle mektebine gitmemi istiyordu. Gümrükte memur olan babam, o zaman yeni açılan Şemsi Efendi'nin Mektebine devam etmemi ve yeni usul üzere okumamı istiyordu. Nihayet babam işi mahirane bir surette halletti; evvela ilahilerle mahalle mektebine başladım. Bu suretle annemin gönlü yapılmış oldu. Birkaç gün sonra da mahalle mektebinden çıktım. Şemsi Efendi'nin Mektebine kaydedildim. Ancak kısa bir süre sonra babam vefat etti. Annemle beraber dayımın yanına yerleştik. Dayım köy hayatı yaşıyordu. Ben de bu hayata alışmaya çalışıyordum. Bana verilen vazifeleri yapıyordum. Başlıca vazife tarla bekçiliği idi. Kardeşimle beraber bakla tarlasının ortasındaki kulübede oturduğumuzu ve kargaları kovmakla uğraştığımızı unutamam.*³

Çocukluğunda dayısının tarlasında karga kovalayan Mustafa Kemal verilen

² İlköğretim Dergisi, C. 2, S. 24, İkinci Teşrin 1939, s. 70

³ İlköğretim Dergisi, C. 5, S. 97, s. 1227

görevi yerine getirme sorumluluğunun yanında mücadele ruhunu ve emanete sahip çıkmayı da öğrenmişti.

Fakat Zübeyde Hanım, zeki çocuğunun eğitim-öğretimden geri kaldığını endişe ile görmüş ve Mustafa Kemal'in Selanik'te bulunan teyzesinin yanında kalarak mektebe devam etmesine karar vermişti. Bu suretle Mustafa Kemal Selanik Mülkiye Rüştüyesi'ne girmişti. Bu mektepte geçen kısa hayatını Mustafa Kemal şöyle anlatmıştı: *“Mektepte kaymak Hafız isminde bir hoca vardı. Bir gün sınıfımızda ders verirken ben sınıftan bir çocukla kavga ettim. Gürültü oldu. Hoca beni yakaladı ve dövdü. Bütün vücudum kan içinde kaldı. Büyük validem zaten mektepte okumamı istemiyordu. Beni hemen mektepten çıkardı... Bin başı Kadri Bey isminde bir komşumuz vardı. Oğlu Mehmet Bey Askeri Rüştüyesine devam ediyor ve mektep elbisesi giyyordu. Onu gördükçe ben de böyle elbise giymeye hevesleniyordum. Sonra sokaklarda zabıtlar görüyordum. Onlar gibi olmak için takip edilmesi gereken yolun, askeri rüştüyesine girmek olduğunu anlıyordum. O sırada annem Selanik'e gelmişti. Askeri rüştüyesine girmek istediğimi söyledim. Validem askerlikten çekiniyordu. Asker olmama şiddetle engel olmak istiyordu. Kabul imtihan zamanı ona sezdirmeden kendi kendime Askeri Rüştüyesine giderek imtihanı verdim. Böylece valideye karşı bir emrivaki yapılmış oldu.”*⁴

Mustafa Kemal diğer akranları gibi büyüklerin aldığı karara itaat eden biri değil, yaşının küçüklüğüne rağmen iradesinin hakkını veren bir çocuktur. Nitekim diğer çocuklardan farklı oluşu okulda öğretmenlerinin de dikkatini çekmişti. Mustafa Kemal Askeri Rüştüye'de mektepte keskin zekâsı ve yüksek kabiliyetiyle kendini göstermişti. Bilhassa matematikte çok üstündü. O kadar ki hocaları ona bir talebe gibi değil yetmişmiş bir adam, kendilerinin bir arkadaşı gibi bakıyorlardı. Matematikte az zamanda hocasından ziyade bilgi sahibi olmuştu. Bir gün kendisindeki zekâyı, kabiliyeti gören aritmetik öğretmeni Yüzbaşı Mustafa Efendi ona “Kemal” adını takmıştı.⁵

⁴ *İlköğretim Dergisi*, C. 5, S. 97, s. 1228

⁵ *İlköğretim Dergisi*, C. 5, S. 97, s. 1229

Askeri Rüştiyesini bitirdikten sonra, Manastır Askeri İdadisine, orayı bitirdikten sonra da İstanbul'daki Harbiye Mektebi'ne geçmişti. Bütün okullarda arkadaşlarının önünde bulunmuş, öğretmenleri onun zekasını çok beğenmiş, kendisine karşı öğretmen gibi değil, arkadaş gibi davranmıştı. Harbiyeyi bitirince Kurmay sınıflarına ayrılmıştı. Mustafa Kemal'in matematiğe, edebiyata ve güzel söz söylemeye çok merakı vardı. Askerliğe gelince, arkadaşları içinde eşi yok denecek derecede idi. Daha idadi okulunda yurdun haline, siyasi vaziyetine de merak salmıştı. Arkadaşlarıyla vatan ve millet hakkında konuşurdu. Özü sözü doğrudu. Düşündüğünü korkmadan söyler, Sultan Abdülhamit'in idaresini eleştirirdi. Ama arkadaşları kendisini çok sevdiği için hiç kimse onu ele vermeye kalkışmazdı. Ancak okul idaresi parlak zekasından şüpheleniyor ve O'nu göz altında bulunduruyordu. Yüzbaşı rütbesiyle kurmay subayı diplomasını aldığı gün⁶ yakalatarak, Yıldız'a göndermişti. Orada günlerce sorguya çekildi. Aylarca kapalı tutuldu, sonunda Şam'a sürüldü. Bu sürede Kurmay Yüzbaşısı Mustafa Kemal Suriye'nin her tarafını gezip dolaşmıştı. Mülki idaredeki sıkıntıları görmüş ve işlerin yolunda gitmediğinin farkına varmıştı. Askerlik işlerinden sonra boş kalan zamanlarında yanındakilere adalet ve hürriyet sevgisini; haksızlığa, kötü idareye karşı tikslenme duygularını anlatmıştı.⁷ Mustafa Kemal devletin idaresindeki yanlışlıkları cesurca eleştirmiş ve ümidini yitirmiş halkı milli mücadele yolunda bilinçlendirmek için her fırsatı değerlendirmeye çalışmıştı. Zira O, büyük tehlikeler önünde uyanan milletlerin ne kadar sebatkar olduklarının tarihte kayıtlı olduğunu biliyordu. Bir an önce milleti bağımsızlık yolunda uyandırmak ve harekete geçirmek gerekti. Derin düşüncelere dalıyordu. Neler yapılabileceğinin sancısını çekiyordu. Çünkü Vatan O'na emanetti ve O'da emanete sahip çıkacaktı.

2. Mustafa Kemal'in Bağımsızlık Mücadelesi

Mustafa Kemal hükümet çalışmalarının bağımsızlık için yeterli olamayacağını anlamıştı. Halkın desteği alınmalıydı. Yani halk milli mücadele davasına uyandırılmalıydı. Bu düşüncelerle Mustafa Kemal 1906'da arkadaşlarıyla, Şam'da "*Vatan ve Hürriyet Cemiyeti*" adıyla gizli bir cemiyet kurmuştu. Ardından

⁶ (29 kanunuevvel 1904)

⁷ *İlköğretim Dergisi*, C. 2, S. 24, İkinci Teşrin 1939, s. 70

Yafa’da ve gizlice geçtiği Selanik’te cemiyetin birer şubasını açmıştı. Meşrutiyetten kısa bir süre önce bu cemiyet “*İttihat ve Terakki*” Cemiyeti adını almıştı. Mustafa Kemal Selanik’te ki dört aylık çalışmasının ardından Abdülhamit hükümeti tarafından tutuklanmak üzere aranmaya başlanmıştı. Selanik’e verilen tutuklanma emrini öğrendiğinde ise gizlice Yafa’ya dönmüş ve izini kaybettirmişti. Eylül 1907’de Kurmay kolağalığıyla⁸ III. Ordu’ya geçmiş; Selanik’te kalmıştı. Bir taraftan askeri işlerini yürütürken, diğer taraftan İttihat ve Terakki Cemiyeti’nde çalışmıştı. 23 Temmuz 1908’ de II. Meşrutiyet ilan edilmişti. Ancak Mustafa Kemal’in düşünceleri ile İttihat ve Terakki Cemiyeti üyelerinin düşünceleri uyuşmayınca politikadan çekilmiş ve kendini askerliğe vermişti. Daha sonra gerçekleşen 31 Mart isyanı denilen hareket, Mustafa Kemal’in düşüncelerinin doğruluğunu İttihat ve Terakki Cemiyeti üyelerine göstermişti. İstanbul’daki isyanı bastırmak üzere Rumeli’den gelen hareket ordusuna Kurmay Başkanı olmuştu. İstanbul’da idare sağlandıktan sonra ise tekrar askerliğe dönmüştü. Ancak kendisini çekemeyenler, şevkini kırmak için O’nu alay komutanlığına geçirmişlerdi. Orada da başarılı olmuş ve alay arkadaşlarının sevgisini kazanmıştı. O’nu çekemeyenler ise işleri karıştırıyor diye ihbar etmişlerdi. Bunun üzerine İstanbul’daki Erkânı Harbiye Umumiye⁹ dairesine getirilmişti. Atatürk’ün zekası genişti, söyleyişi kuvvetliydi; ama O bunlardan gururlanmamış, kendinden küçük rütbeli subay arkadaşlarıyla da samimi olmuştu.¹⁰

Bütün bunlar Atatürk’ün insanlar tarafından daha iyi tanınmasını sağlıyor, ona olan bağlılıklarını artırıyordu.

3. Mustafa Kemal’in Savaş Yılları

İtalyanlar, Trablusgarp’a asker çıkardıklarında Mustafa Kemal, birkaç arkadaşıyla birlikte, gizlice Bingazi’ye geçti. Orada Tobruk mıntikasının komutanı oldu. İtalyanlarla savaşarak Tobruk muharebesini kazandı. Binbaşılığa yükseldi. Sonra Derne komutanı oldu ve bir yıl orada kaldı. Balkan Harbinin başlamasıyla ana yurda dönüş yaptı. İstanbul’a gelirken Mısır’da, Selanik’in Yunanlılar eline

⁸ (önyüzbaşı)

⁹ (Genelkurmay)

¹⁰ *İlköğretim Dergisi*, C. 2, S. 24, İkinci Teşrin, s. 71

düştüğünü, Bulgar ordusunun Çatalca'ya kadar geldiğini öğrendi; çok üzüldü.¹¹ Avrupa yoluyla Romanya üzerinden İstanbul'a geldiğinde ise ortamı duyduğundan daha kötü buldu. Gelibolu tarafında toplanan kuvvetlerin hareket şubesi müdürü oldu. Edirne'ye yürüyeceği zaman da Bolayır kolordusu Kurmay Başkanlığı'na geçerek, orduyu idare etti. Balkan Harbinden sonra Sofya'ya ataşemiliter oldu. Büyük Harp başladıktan sonraya kadar görevine devam etti. 1914 yılının sonunda yarbay oldu. Umumi Harp, Cihan Harbi, Büyük Harp adlarını verdiğimiz bu uzun Savaşa, Osmanlı İmparatorluğu vakitsiz girmek zorunda kalmıştı. Yurt böyle korkunç bir kavgaya girince Mustafa Kemal gibi yurdunu canından çok seven büyük bir asker Sofya'da ataşemiliterlikte kalamadı. Orduda bir hizmet istedi. Önce vermediler ama O durmadı, yine hizmet istedi. Sonunda kendisini Tekirdağ'ında toplanacak bir tümenin komutanlığına tayin ettiler. Bir ay içinde tümenini tanzim ederek düşmanla çarpışacak bir hale getirdi. Bu 19. tümenle birlikte başka kuvvetleri de Mustafa Kemal'in emrine verdiler. Maydos komutanlığına tayin ettilerse de sonradan tümeniyle beraber Bigalı köyüne çektiler. Düşman, Arıburnu'na asker çıkarmaya başlayınca Mustafa Kemal duramadı; kendiliğinden Arıburnu mintikasına yetişerek ilerledi, düşman askerini deniz kıyısına çiviledi. Düşman Gelibolu yarımadasını bırakıp gidinceye kadar, kıyıda bir adım ilerlemedi. Mustafa Kemal Çanakkale boğazını tutarak İstanbul'u kurtarmıştı. Onun için bütün İstanbul kendisine saygı ve minnet besliyordu. 1915 yılının mayısında albay oldu. 6-7 ağustos 1915 te Osmatılı cephesini Anafartalar tarafından çevirmek isteyen 100 bin kişilik İngiliz ordusu da karşısında Mustafa Kemal'i buldu. Bu çarpışmada Conk bayırı denilen yerde, bir top mermisi parçası Mustafa Kemal'in kalbi üstüne çarptıysa da cebindeki saate rastladı; saat parçalandı, kendisine bir şey olmadı. Bu yenilgi üzerine düşman askerleri Gelibolu yarımadasını terk etmek zorunda kaldılar. Böylece Mustafa Kemal en büyük devletlerin ordularıyla donanmalarını Çanakkale'den geri döndürdü. İstanbul, düşman eline düşmekten kurtulunca çok sevindi. Atatürk'e olan sevgisi arttı. Düşmanlar bile bu kahramanlığı methetmekten kendilerini alamadılar. Atatürk grubunun atılışlarını hayran hayran seyreden İngiliz ordusu başkomutanı General Hamilton resmi raporunda: *"Türkler bir biri ardınca mükemmel"*

¹¹ *İlköğretim Dergisi*, C. 2, S. 24, İkinci Teşrin, s. 72

*taarruzlarda bulundular.” diyor.*¹²

Yabancılar Atatürk'ü ve yaptıklarını yakından takip ediyorlardı ama hükümet O'nu anlayamamıştı.

4. Mustafa Kemal'den Büyük Bir Fedakarlık Örneği

Düşman, Gelibolu yarımadasından çekildikten sonra Albay Mustafa Kemal Kafkas cephesine gönderildi ve yolda tüm komutanı oldu. Bu cephede, Rusların bir kolordusunu püskürttü. Ardından 1917'de Hicaz kuvvetleri komutanı oldu. Durumu anlayınca bazı tedbirler alınmasını söyledi. Ancak sözü dinlenmediği için, Hicaz ve Suriye felaketleri oldu. General Mustafa Kemal'i tekrar Kafkas cephesine kaydırdılar. Ve Bağdat'ı İngiliz'lerin elinden kurtarmak amacıyla bir Yıldırım Orduları Grubu yapıldı. Mustafa Kemal bu ordulardan birine verildi. Ancak Mustafa Kemal Grup komutanı Alman Falkenhayn'in yalnız orduya değil devlet işlerine de karışan tutumunu gördüğünde Bağdat'a karşı yapılacak hareketlerden bir şey çıkmayacağını anlamıştı. Düşüncelerini hükümete yazdı. Sözü dinletmeyince komutanlıktan istifa etti. Atatürk'ün bütün dedikleri zamanla ortaya çıktı. Irak üzerine yürünemedi. Sonra Osmanlı veliahtı olan Vahdettin (Efendi) ile birlikte Almanya'ya gitti. Ataman cephesini gezdi. Mareşal Von Hindenburg, General Ludendorf ile görüştü. Mustafa Kemal yurda döndükten sonra, Palestin cephesindeki VII. ordu komutanlığını aldı. Ama öteden beri yapılan yanlışlıklar, Osmanlı ordusunu düzelemeyecek bir hale sokmuştu. Yapacak bir şey kalmamıştı. Alman ordusu garp cephesinde yenilirken, Filistin Palestin'deki Osmanlı ordusu da kat kat yüksek bir düşman karşısında kaldı ve geri çekilmeye başladı. Sağındaki ve solundaki ordular karmakarışık geri dönerken Mustafa Kemal, ordusunu bozgunluktan kurtardı. Askerinin yanında, ordusunun içinde olduğu halde Halep'e çekildi. Halep yakınında İngiliz kuvvetlerini sarstı. 1918'de Yıldırım Orduları Komutanlığına geçti. Türk milletinin gözü, Mustafa Kemal'e dikilmişti. Vaktiyle onun sözleri dinlenmiş olsaydı, işler bu kadar bozulmazdı diye düşünüyordu. Mustafa Kemal durumun düzeleceğine inanıyordu. Fakat İstanbul hükümeti, şaşırmış kalmış 1918'te Mondros mütarekesini imzalamıştı. Artık askerlikte yapılacak iş

¹² *İlköğretim Dergisi*, C. 2, S. 24, İkinci Teşrin 1939, s. 73

kalmadığından, Atatürk İstanbul'a döndü. Osmanlı devleti, düşmanların eli altında yıkılıp gitmek üzereydi. Düşmanların harp gemileri İstanbul limanını doldurmaya başlamıştı. Hükümet adamları ne yapacaklarını şaşırılmışlardı. Birçoğu “*Artık memleket için kurtuluş yolu yoktur*” diyerek kendi canlarını, mallarını kurtarmak kaygısına düşmüştü. Bir taraftan da politika kavgaları yüz göstermişti.¹³

Türk halkı kurtuluş mücadelesinde ümidini yitirmişti. Mondros mütarekesiyle sona yaklaşmış ve bir zamanlar dünyanın üç kıtasına hükmeden dev imparatorluk tarihe karışmaya hazırlanmıştı. Devlet erkani çaresiz, halk ise mahzun kalmıştı. Bağımsızlık havası karardıkça kararmıştı. Ama biri vardı. Aydınlığın başlangıcının zifiri karanlıkların sonu olduğuna inanan Mustafa Kemal vardı. Yüreğindeki bağımsızlık aşkı sönmemişti. Çaresiz bir halktan da olsa yeni bir millet yeni bir devlet doğabilirdi.

5. Türkiye Cumhuriyeti'nin Doğuşu

Mustafa Kemal İstanbul'u inceden inceye tetkik ediyordu. Kurtuluş yolunda, İstanbul'dan bir şey yapılamayacağını anlıyordu, Ancak Türk milletiyle Türk milletinin içinde çalışmakla bir şey yapılabileceğine inanıyordu. İzmir'in Yunan ordusu tarafından kuşatıldığı 15 Mayıs 1919'da III. Ordu Müfettişliğiyle İstanbul'dan ayrıldı. 19 Mayıs'ta Samsun'a ayak bastı. Mustafa Kemal'in yeni Türk devletini kurmaya çalışması o gün başladı. Bu sırada Mustafa Kemal 39 yaşında idi. Bu tarihten itibaren Mustafa Kemal Anadolu'da yer yer ve dağınık bir şekilde başlayan milli müdafaa ve mücadele kuvvetlerini bir arada toplamak ve bunlardan düzenli bir savaş ordusu kurmak üzere harekete geçti. 8/9 Temmuz 1919 gecesi ordu müfettişliğinden ve askerlikten istifa ederek milletin bir ferdi sıfatıyla milli Mücadele saflarının başına geçti. Aynı yıl 23 Temmuzda Erzurum kongresini topladı. 4 Eylülde Sivas kongresini açtı. Sonra Anadolu ve Rumeli Müdafai Hukuk Cemiyetini kurdu. 27 Aralıkta Ankara'ya gelerek yerleşti. O tarihten itibaren Ankara Türkiye'nin kalbi ve Milli Mücadelenin merkezi oldu. 23 Nisan 1920'de Ankara'da Büyük Meclisi toplandı. Ertesi gün Mustafa Kemal Meclis Reisi seçildi. Birinci ve ikinci İnönü zaferlerinden sonra Büyük Millet, Meclisi Mustafa Kemal'i “*Başkomutan*” seçti.

¹³ *İlköğretim Dergisi*, C. 2 S. 24, İkinci Teşrin 1939, s. 71-73

Sakarya harbinden sonra da yine Meclis tarafından kendisine Gazi unvanı ve mareşallik rütbesi verildi. 26 Ağustos 1922'de Afyon cephesinde başlayan büyük taarruz, 30 Ağustosta Dumlupınar'da yapılan Başkomutan Meydan Muharebesi sonunda zaferi elde eden Türk Orduları Eylül 1922'de İzmir'e girmiş ve 11 Ekim Mudanya mütarekesi ile Türk İstiklal Savaşı başarı ile sona ermişti. 24 Temmuz 1923'de imzalanan Lozan Antlaşması ile siyasi zaferimizi kutluyorduk. Artık Türk toprakları Mustafa Kemal ve arkadaşlarının gayretleriyle bulunmaz bir ülke halini almış, Türk milleti refah ve ilerleyiş yoluna girmişti. Bu zaferlerden sonra Türkiye'de Cumhuriyet idaresi ilan edilmiş ve Mustafa Kemal 29-30 Ekim 1923' de ilk Türkiye Reisi Cumhuru seçilmiştir.¹⁴

Görüldüğü gibi Mustafa Kemal yüreğinde çok büyük bir vatan sevgisi yeşertmiştir. Bu sevgi O'nun benliğinden taşmış bütün bir milleti kuşatmıştır. Kendi vatanının kurtuluşu için her şeyden vazgeçmiş ve kararlı bağımsızlığa meşale olmuştur.

6. Mustafa Kemal'i Liderliğe Taşıyan Şartlar

Mustafa Kemal'in öz babası Türk tarihi, anası da Türk milletidir. Bu doğuş, beraberinde üç şart getiriyordu: halkın içinden yetişmişti, refah vasıtaları dar bir zümreye mensuptu, ızdırabı, yoksulluğu genç yaşında tatmıştı. İstikbali ve emniyeti; yabancı, ihtiraslı unsurların azgınlığı ile her anı tehdit altında bulunan, etrafındaki tehlikenin şuuruna halka mahsus hassaslıkla sahip Rumeli Türklüğü içinde büyüdü. Belki de zekasının olaylar karşısındaki uyanıklığı bu sonuncu şarttan geliyordu. Mustafa Kemal'in çocukluk, ilk gençlik yılları, Balkan gizli örgütlerinin dört bir yanı yangına, kana boyadıkları yıllarda geçti. Selanik'te Şemsi Efendi Mektebinde okudu. Sırasıyla Selanik askeri Rüştüyesinde, Manastır İdadisinde Harbiye'de hazırlık tahsilini yaptı. 1904 de Erkânıharp Yüzbaşı olarak tahsil hayatını bitirdi ve başarılarına mükâfat olarak, diplomasını alır almaz tevkif edildi. Birkaç ay sonra Şam'a gönderildi. Mustafa Kemal'in gençlik yılları, ikinci Abdülhamit saltanatının sonuna doğru bütün yurdu kaplayan ruh gerginliği içinde geçti. Koskoca imparatorluğun bir hasta odası gibi sessiz sedasız olmasını o günün gençliği

¹⁴ *İlköğretim Dergisi* C. 2, S. 24, İkinci Teşrin, s. 70-78

hazmedemiyor kendilerince çareler arıyorlardı. Mustafa Kemal de bu ruh haletini yaşıyordu. 1904'te mesleğine aşık, yepyeni üniforması sırtında, yüzünde sebebini daha bilmediği bir sarılık, adımlarını derin bir istikbal kaygısı içinde atan; içindeki ızdırıp, ümit, yaşamak hırısı, aydınlığın bir şarkısı gibi her an coşmaya hazır genç bir adamdı. O nesillerin rüyasını kendi nabzının ahenginde duyuyordu. Başının üstünde: çalkanan havada hür ve mesut bir vatanın istikbali kanat açmış gibiydi.¹⁵

Osmanlının son nesli iliklerine kadar hürriyeti kaybetme korkusuyla yaşamıştır. İşte Mustafa Kemal de bu ortamda yetişmiş ve benliğindeki liderlik bu zor şartların baskısı ile ortaya çıkmıştır.

7. Mucizeli Bir Ömür

Mustafa Kemal'in hayatı başarısızlığı yaşamamış hayatlardandı. Ömrü boyunca başarılarının birinden diğerine tıpkı mahrekinde yürüyen bir yıldız gibi geçerek yaşadı. İradesi, zekası ve benzersiz realite duygusu vardı. Asker olarak yetişmiş ve kumandan olarak yaşamıştı. Mustafa Kemal insanlar içinde kahraman ruhluydu. O tarihin kaydettiği en büyük kumandanlardandı ve daima siyasette, inkılapta, dış Politikada, hatta kültüre ait düşüncelerinde büyük kumandan oldu. Zamani etkili kullanırdı. Türk inkılabının ilerleyişindeki hız bunun delilidir. Her şeyde ve daima birinci safta idi. Vurulacak noktayı derhal kestirir sakınılacak noktayı bulurdu. Hareket insanıydı. Durandan hoşlanmazdı ve kısa bir an bile toprağa çivilenip kalmanın, kuvveti verimsizliğe götüreceğine inanırdı. Mustafa Kemal küçük, büyük daima bir hedefin peşinde yaşadı. Şahsiyetinde askerliğin terbiyesinden gelen birçok şey vardı. Üslubuna varıncaya kadar asker ve taktikçiydi. Arkadaş canlısıydı. Kurduğu emir ve itaat mekanizmasından sonra askerliğin en büyük vasfı arkadaşlık duygusuydu. Mustafa Kemal bütün hayatınca sadık arkadaş kaldı. Bir vesile ile söylediği "*Soframda birleşeceksiniz*" sözü üzerinde düşünülmesi lazım gelen bir sözdür. On un eriştiği ve yaşadığı yükseklikte pek az insan onun kadar etrafiyla şan ve şeref paylaşmaya razı olurdu. Arkadaşlık ve itimat hissi Milli Mücadelenin kazanılmasında en büyük unsurlardandı. Biz tarihimizin yeni devrine Mustafa Kemal - ismet İnönü kardeşliğinden girdik. Yeni ordunun ve cephelerin

¹⁵İlköğretim Dergisi C. 8, S. 167-168, s. 2217

tanzimin de genç kumandanın tekliflerini her ne pahasına olursa olsun kabul ve tatbik etmesi, zenginliklerinden biri olan bu itimat duygusunu boş yere harcamadığını gösterir. Milli mücadelenin ilk büyük zaferi işte budur. Mustafa Kemal insanlarla diyalogun yolunu ve sırrını çok iyi bilirdi. Fert ve kütle çok defa onun usta ellerinde yoğrulan plastik bir madde gibiydi. O Goethe'nin "Devasa" dediği büyük adamlardandı. Mıknatıs gibi insanları kendisine çekerdi. Bu çekici kuvvetin tesiri altında kalmak için mevkiini, yaptığı işleri düşünmeye gerek yoktu. Kendisiyle konuşmak yeterliydi. Bu tesirin ilk merhalesi etrafa telkin ettiği itimat duygusuydu. İstiklal Savaşıyla vatanın ne hale geldiğini çok az insan düşünüyordu. İşte Mustafa Kemal'in ilk yaptığı şey bütün millete telkin ettiği itimat hissiydi. Ayrıca ordunun yeni baştan tanzimi için sarf ettiği gayret, bu mücadelenin onun şahsi meziyetlerine neler borçlu olduğunu gösterir. Fakat asıl hisse maruz bulunduğu birçok ayırıcı fikirlerle yolunu kaybetmiş bir milleti tek bir hamle halinde toplanmaktı. Bu millet onun adını ne kadar korkunç günlerde tekrar işitti. Kara toprak, talihsizliğimiz içinde hepimize son sığınak gibi görünüyordu. Ölüm yedi başlı bir yılan gibi aramızda dolaşıyor, zehirli nefesini beşiklerinde uyuyan çocuklardan, ölülerin mezarları üstündeki yabancı otlara kadar her yaşayan varlığa üflüyor, her yeşermiş şeyi solduruyordu. Birdenbire onun gür sesini işittik. Yaşama irademiz canlandı. Ardı ardına zaferler sıralandı. İradesinde, bütün bir milletin yaşama hakkı gürleyen bu kahraman kimdi, nereden hangi yoldan, hangi tecrübelerden gelmişti. Çocukluğunu ve ilk gençliğini Abdülhamit döneminde geçirmişti. Sonra Meşrutiyet Trablusgarp muharebesi, Balkan faciaları geldi. Bu iki dönemin felaketlerini ilk Cihan harbi, Çanakkale, Filistin ve Irak cephelerinde çalışmaları tamamladı. Üst üste bulunduğu kumandanlık mevkilerinden yurdun hayatını ve şartlarını çok iyi görüyordu, Türk milletinin hayat aşkının ve vatan sevgisinin diri olduğunu biliyordu. Anadolu'ya geçtiği zaman bir programı vardı. Nitekim işe onunla başladı. Sade vatan müdafaasını tanzim etmekle kalmadı. Bu müdafaanın dayanabileceği Milli Hükümeti de şekillendirdi. Yapıcılık Türkün baş meziyetidir. Mustafa Kemal bu meziyete sahipti. Bu meziyet bir vatan temin etmekle kalmadı. Kazandığı zaferin boş yere harcanmaması için Türk Milletinin hayatındaki engelleri kaldırdı. Vatani yeni baştan kurdu. Yaptığı işler düşünülürse onun hayatını

bir mucize gibi tanımamak mümkün değildir. ¹⁶

Atatürk'ün, Osmanlı Devleti son günlerini yaşarken hayallerde bile geçmeyen yeni bir devlet kurmayı düşünmesi, bu düşünceye inanması, bütün bir milleti inandırması ve Türkiye cumhuriyetini kurması, mucizeli ömrünün bir ispatıdır.

8. Atatürk'ün Yaptığı Çalışmalar

a) Mustafa Kemal'i Atatürk Yapan Düşünceleri

“Her hangi bir şahsın, yaşadıkça mesut olması için lazım gelen şey, kendisi için değil, kendisinden sonra gelecekler için çalışmaktır.”

“Bir insan hareket ederken benden sonra gelecekler acaba böyle bir ruhla çalıştığımı fark edecekler mi? diye bile düşünmemelidir.”

“Kendi gidince terakki ve hareket durur zannetmek bir gaflettir.”

“Fakat bugün bütün dünya milletleri aşağı yukarı akraba olmuşlar ve olmakla meşguller. Bu itibarla insan, mensup olduğu milletin varlığını ve saadetini düşündüğü kadar, bütün cihan milletlerinin huzur ve refahını da düşünmelidir.”

“En uzak zannettiğimiz bir hadisenin bize bir gün temas etmeyeceğini bilemeyiz. Bunun için beşeriyetin hepsini bir vücut ve bir milleti onun bir uzvu addetmek icap eder. Bu düşünüş, insanları, milletleri ve hükümetleri hodbinlikten kurtarır. Konuştuklarımızdan şu neticeyi çıkaracağım: tabi olarak kendimiz için, bütün lazım gelen şeyleri düşüneceğiz, icabını yapacağız. Fakat bundan sonra bütün dünya ile alakadar olacağız.”

“Lüzumu olmayan bir sırrı kalbinde taşımak iktidarında olmayan bir adamım. Çünkü ben bir halk adamıyım. Ben düşündüklerimi daima halkın huzurunda söylemeliyim.”¹⁷

“Bütün dünyanın milletlerini tanırım ve bu muharebem harp sahalarında ateş altında olmuştur. Yemin ile temin ederim ki bizim milletimizin kuvveti maneviye sinin pek çok fevkindedir.”

¹⁶ İlköğretim Dergisi C. 8, S. 143-144, s. 1891-1892

¹⁷ İlköğretim Dergisi C. 8, S. 143-144, s. 1889

“Biz doğrudan doğruya milletperveriz ve Türk milliyetçisiyiz. Cumhuriyetimizin mesnedi Türk camiasıdır. Bu camianın efradı ne kadar Türk harsiyle meşbu olursa o camiaya istinat eden cumhuriyette o kadar kuvvetli, olur.”¹⁸

b) Mustafa Kemal’in Milli Mücadele Yolunda Yabancı Gazetecilerle Yaptığı Görüşmeler

Milli Mücadele savaşı devam ederken Mustafa Kemal Fransız kadın gazetecilerini davet etmişti. Biri Mareşal Lyautey, diğeri Bayan Gaulis. Henüz savaş neticelenmemişken iki Fransız gazeteci yurdumuza gelerek haklı davamızı yazma cesaretini göstermişlerdi.

(1) Atanın Mektubu

Mustafa Kemal 28 Aralık 1921’de Mareşal Lyaute’ye Madam Gaulis vasıtasıyla bir teşekkür mektubu göndermiştir. Bu mektup iki Türk dostunun hizmetlerini öven tarihi bir vesikadır. Mustafa Kemal’in Sakarya Muharebesi’nde umumi karargahından Madame Gaulis’e 5 Eylül 1921’de yazdığı mektup Büyük Askerin O’na duyduğu sempatinin ispatıdır. Atatürk bu mektubunda hem muharebeden bahsederek düşmanı mağlup etmek azmini belirtmiş, hem de Madam Gaulis’i Ankara’ya davet etmiştir.

(2) Türkiye’yi Ziyaret

Madam Gaulis önce 1919-1920’de, sonra 1921’de iki defa ve 1922, 1923, 1924, 1927’de birer defa Anadolu’yu baştan başa gezmiş, Ankara’yı ziyaret etmiş, yurt hakkında çeşitli makalelerle beraber dört eser yayınlamış, Türk davasını dünyaya tanıtmaya çalışmıştır. Böylece Fransız devlet büyükleriyle sık sık görüşmüştür. Müslüman dostu olan Mareşal Lyautey’i de ikna ederek yardım konusunda aracı olmasını sağlamıştır. Madam Gaulis’in Türkleri sevmesi normaldi. Le Temps gazetesinin muhabiri olan eşiyle 1896 yılında Türkiye’ye gelmişti. M. Georges Gaulis 1912’de İstanbul’da ölmüş ve Feriköy mezarlığına defnedilmişti. Bu tarihten sonra Madame Gaulis geçim derdi nedeniyle kocasının mesleğine devam ettirmiş ve kısa sürede başarılı olmuştur.

¹⁸ *İlköğretim Dergisi* C. 4, S. 61, s. 709

(3) İlk İntiba

Ankara seyahatinden sonra ilk intibalarını “*Revue de Paris*” mecmuasında 1 Ağustos 1921’de yayınlayan Madam Gaulis Mustafa Kemal’den şöyle bahseder: “...Hayretimi gizliyorum, Onu, askeri üniformasıyla bu kadar Avrupalı, bu derece zarif ve şık bulacağımı asla aklımdan geçiremezdim. . . O belirsiz, nefis tebessümüyle neşeli ve gençtir. Bir itimat havası içinde idi. Coşkundu, ama birdenbire de ciddileşiyordu. Müttefiklerini birkaç çizgi ile adamakıllı tasvir edebiliyor, kelimelerindeki isabet, sezilmesi güç bir nükte, Onun söz sanatında ne kadar mahir olduğunun bariz bir delili idi. Ani olarak fosfor gibi ışıldayan ve yine birden bire kendi içine dönen garip bakışları vardı. Kuvvetli şahsiyet, her şeyi kavrayışındaki süratle, el hareketleriyle kendini belli ediyor. Çok berrak olan sesi münakaşa esnasında çelik gibi çınliyordu. Beni büyük bir nezaketle otomobiline kadar götürdü. İç avludaki eski çeşmenin önünde durabildik. Yeni dikilen fidanların yanında gülümsemiştik. Belki, O da, ben de aynı şeyi otuz beş yaşındaki bu şefin etrafını saran meçhulleri düşünüyorduk. Bugün sahip olduğu o durdurulmaz muazzam kuvveti elinde tutabilecek miydi? Yoksa bu kuvvetimi onu kemirip mahvedecekti?”

(4) Yeni Türkiye

Madam Gaulis çeşitli ziyaretlerinde gördüklerini, konuştuklarını yazmış, Türk tezinin en hararetle ve samimi avukatı kesilmiştir. 1924 yılında neşrettiği “*Yeni Türkiye*” adlı eseri büyük zaferi müteakip İzmir’e gelişinden yani beşinci ziyaretinden sonra kaleme alınmıştır. Düşmanlarımızın Lozan konferansının arifesinde hakkımızdaki düşüncelerini açıklaması bakımından bu kitap birçok önemli bilgi içermiştir. Cumhuriyetin ilanından önce yeni Türkiye’yi kurmak isteyenlerin karşılaştıkları güçlükler vardı. Durmadan desteklenen başkaldırmalara karşı tedbir almak, çare bulmak gerekiyordu.

(5) O Günler

Türkiye’nin o günlerdeki durumu böyle idi. Madam Gaulis Paris izlenimlerini şu şekilde anlatıyor; “*Anadolu’nun yeniden ortaya attığı Türk davasının yarattığı tesiri hayal ediniz. İki yıl önce milli teşkilat doğuya mahsus bir fantezi, acayıplığı*

kadar onu önderliğini yapanın şahsiyeti yüzünden ilgi çekici, ama ömürsüz bir gelişme gibi görünüyordu. Büyük halk kitlesi bunu alaka ile takip etmekte idi. Anadolu'nun siyasi ve askeri şefi zaferden beri dostlarının süratle seyreklediğini, buna karşılık düşmanlarının çok sayıda ve kuvvetli olduğunu unutamazdı. Mustafa Kemal'in büyük bir maharetle içinden sıyrıldığı o zor hilafet meselesinin hallini Mısır ve Hindistan Müslümanları beklemekte idi.”

(6) Bütün Ümit O'nda

Ankara hiçbir zaman kendisini bu derece tehdit altında hissetmemişti. Mustafa Kemal ve etrafına toplanan birkaç kişi yeni bir savaşa hazır olup olmadıklarını düşünüyordu. Mustafa Kemal Türkiye'nin bütün ümitlerini şahsında topladığının farkındaydı. Her zamanki gibi hızlı karar vermiyordu. Batılılar ise bu ihtiyatkarlığı zaafına vererek O'nun yakında sükutunu ilan edeceğini söylemekten çekinmiyordu.

(7) Konferansın İlk Günleri

Madam Gaulis Birinci Lozan Konferansının ilk günlerine kadar İstiklal Savaşı hakkında açık tespitlerde bulunmuştur. Yani Türkler istiklallerini korurken yabancı devletlerin Türklere karşı davranışlarını olduğu gibi yazmıştır. Ancak daha sonra ki yazılarında Fransa'nın ve İngilizlerin tesiri altında kalmıştır. Gerçekleri göremediği, anlayamadığı ve bu imkanlara sahip olduğu zaman bile görmemezlikten geldiği, Doğu meselesinde tam bir bıkkınlık gösterdiği göze çarpmıştır. Madam Gaulis yazdığı kitaplarında şu ifadeyi kullanmıştır. “Bütün düşündüklerim mahrem olarak Mareşal Lyaute'ye yazdığım mektuplardadır.”

(8) Madam Gaulis'in Mektupları

“Sayın Mareşal, bildiğiniz gibi Kemal, zorlukları yendi. Halifeliği İstanbul'dan uzaklaştırıyor. Şimdi her şeyi yapabilir. Hem kuvveti vardır, hem de ihbarı. Eserleri Sivas'ta hazırlanan plan gereğince şekillenmektedir. Her şey yerine getirilmiştir. İstanbul'da isyan hareketi sonlandırılmıştır.” Paris, 24 Şubat 1923

“Sayın Mareşal, son günlerde bir Türk heyetiyle konuştum. Görüşmeye anlaşmaya geldiler. Her şey yerini almaktadır. Yabancı bir devletin halife ile

*hazırladığı gizli tertibi tasfiye etmektedirler. Bu devlet üst üste pot kırmakta ve cumhuriyet duygusunu kuvvetlendirmektedir. Şimdi devlet sistemini değiştirecekler. En büyük meşgaleleri, ne pahasına olursa olsun, istiklali korumaktır. Panislawizm den kurtulmak için büyük gayretler sarf ediyorlar. Ordu cumhuriyet taraftarlarını tutuyor. O yabancı devletin yüksek komiserliği gerek halifeliği, gerek etrafındakileri sorumlu ve tehlikeli bir duruma soktu.”*¹⁹ Paris 29 Aralık 1923

c) Atatürk ve Tarih

Atatürk milli kültürün gelişmesi için iki önemli adım atmıştır. Tarih ve Dil inkılabı. Atatürk'ten öncede tarih yazmak ve dil düzeltmek teşebbüsünde bulunan devlet büyükleri olmuştur. Caesar bunların en eskisi ve büyüğüdür. Onun Gol harpleri hakkında yazdığı “*Commentaires*” leri harp sanat ve tarihinin ölmez abideleri olarak, geleceğe yadigar kalmış ve en büyük hükümdarlar bunları kendi dillerine tercüme ettirmiştir. Caesar tarihten başka dil ile de meşgul olmuş ve doğru Latin dili hakkında “*De Analogia*” isminde bir eser yazmıştır. Caesar gibi, Şarlman bizzat bir Alman dil nazariyesi hakkında Fransızca iki cilt eser yazmıştır. Bu örneklerden de anlaşıldığı gibi tarihte büyük işler yapan insanlar kendi tarihlerini yine kendileri yazmışlar, dönemlerinin ve olayların hem yapıcısı hem de yazıcısı olmuşlardır. Ancak bu konuda, Atatürk'ün, başta Caesar olmak üzere büyük şahsiyetlerden ayrılan, onlara üstün olan bir yönü vardır. Atatürk onlar gibi yalnız kendi işlerinin ve zamanının tarihini yazmakla yetinmemiştir. “Nutuk” buna en güzel örnektir. Nutukta Türk Milletinin tarihini, insanlık tarihi ve bütün beşeriyet kültürünün dayanışması çerçevesinde açıklamıştır. Ve tarihte milli ideallerin yanında insanlık idealinin de yüksekliğini göstermiştir. Atatürk ilk önce, Türk milletini, kendi tarihini en eski zamandan beri bir bütün olarak düşünmeye ve kendini cihan tarihinin mühim bir uzvu ve yapıcısı olarak hissetmeye davet etmiştir. Aynı zamanda yalnız Türk camiasına özgü kalmamış ve bütün milletler camiasını kucaklayan tarihi misyonunun evrenselliğiyle bütün dünyaya da yeni bir yol göstermiştir. O, insanlık kültürünün “*Prehistoire*” dan günümüze kadar gelen ve ilk kökenini Orta Asya'dan alan on binlerce yıllık tarih birliğini ve Türk ırkının bundaki yaratıcılık ve yapıcılık

¹⁹ *İlköğretim Dergisi* C. 25, S. 460, s. 1-4

rolünü görmüştür. Ve bunu bir daha gerçekleştirilmesi lazım hakiki bir ideal olarak Türk milletine ve bütün dünyaya işaret etmiştir. Binlerce asırların dalgaları arasından akıp gelen tarihi olayların çeşitli tezahürlerine, milletler arasında devir devir görülen türlü kavga ve mücadelelere rağmen, tarihte ilk defa o görmüş ve inanmıştır ki, bütün dünya milletleri bir kültür birliği teşkil eder ve bütün insanlık kültür birliğiyle kardeştir. O, insanlığı bu yeni ideal etrafında birleşmeye ve dünya kültür Cumhuriyetini kurmaya davet etmiştir. O, bu cesur hareketi, bir hayalperest gibi değil; bir şair, bir sanatkar veya bir ütöplast gibi de değil, bilakis tarihi yapan ve tarihe büyük yolunu açan harp sanatkarı, devlet sanatkarı olarak yapmıştır; ve dünyaya şöyle haykırmıştır. *“Birleşiniz, çünkü birsiniz ve aynı bir kültürün çocuklarıdır!”* Bu milletler birleşmesini, insanların şahsi hürriyetlerini ve milletlerin hususiyet ve istiklallerini muhafaza etmeleri şartıyla, binlerce yıldan beri aynı kökten neşvünema bulan beşer kültürü içinde birleşmelerine inanan realist bir idealci olarak istemiştir. O, bütün insanlığın yükselmesi için bu necip duygunun bütün insanlıkta şuur olmasını istemiştir. Bu onun, cihan tarihi anlayışıdır. Ve tarih bunu, yalnız Türklüğün değil; bütün insanlığın şeref ve haysiyetinin bir abidesi olarak, bilinenlerden nesillere mukaddes bir emanet gibi devredecektir. Ruhu kendi milletinden başka bütün beşeriyet için çarpan ve bütün insanlığın sevgisini de içine alacak kadar engin olan bu büyük insan, elbette tarihi, yeniden yaptığı gibi, yeniden de yazmıştır. Tarihini ve Türk tarihine ayrılmaz bağlarla bağlı olan cihan tarihini, yeni ruhla şenlendirmiştir. eser olmuştur. Böylece, tarihin büyük insanı, tarihi mukadderatla, tarih yazmanın büyük üstadı olmuştur. Ve muazzam planını tatbik ettirmek için; 1930 da, Ankara’da, eski ananelerin yıkıldığı ve yeni dövüldüğü bu inkılap merkezinde, Türk Tarih Kurumunu tesis ettirmiş ve ona, iş kanunu olarak şu düsturu vermiştir:

“Tarih yazmak, tarih yapmak kadar mühimdir. Yazan yapana sadık kalmazsa, değişmeyen hakikat icat insanlığı şaşırtaacak bir mahiyet alır.”²⁰

d) Mustafa Kemal’in Eğitime Bakış Açısı

Mustafa Kemal ise farklı yerlerde verdiği nutuklarında eğitimin önemini şu beyanlarıyla dile getirmiştir.

²⁰ *İlköğretim Dergisi* C. 2, S. 24, İkinci Teşrin 1939, s77-79

“Yetiecek çocuklarımıza ve generimize, görecekleri tahsilin hududu ne olursa olsun, en evvel ve her Şeyden evvel Türkiye'nin istikbaline, kendi benliğine ve ananati milliyesine düşman olan bütün anasrıyla mücadele etmek lüzumu öğretilmelidir. Beynelmilel vaziyeti cihana göre, böyle bir Cidelin istilzam eylediği anasrı ruhiye ile mücehhez olmayan fertlere ve bu mahiyette fertlerden mürekkep cemiyetlere hayat ve istiklal yoktur.” (1922)

“En mühim ve en feyizli vazifelerimiz maarif işleridir. Maarif işlerinde behemal muzaffer olmak lazımdır. Bir milletin halas hakikisi ancak bu suretle olur. Bu zaferin temini için hepimizin yekcan ve yekfikir olarak esaslı bir program üzerinde çalışması lazımdır. Bence bu programın esaslı noktaları ikidir:

1-Hayat itimaiyemizin ihtiyaa tetabuk etmesi

2-İcabat asriyeye tevafuk etmesidir.

Gözlerimizi kapayıp mücerret yaŐadğımızı farzedemeyiz. Yurdumuzu bir çember içine alıp cihan ile alakasız yaşayamayız. Bilakis müterakki, mütemeddin bir millet olarak medeniyet sahasının üzerinde yaşayacağız. Bu hayat ancak ilim ve fen için kayıt ve Şart yoktur.” (1922)

“Mekteplerde tedrisat vazifesinin Őayan itimat ellere teslimini, evladı yurdun o vazifeyi kendine hem bir meslek, hem bir metkure addedecek fazıl ve muhterem muallimlertarafından yetiŐtirilmesini temin için muallimlik, sair serbest ve yüksek meslekler gibi, tadrıcan terakkiye ve herhalde temini refaha müsait bir meslek haline konulmalıdır. Dünyanın her tarafında mullimler cemiyeti beŐeriyenin en fedakar ve muhterem unsurlarıdır.” (1923)

“Türk ulusu ancak varlığını derin ve sağlam kültür sınırları ile evreledikten sonradır ki, onun yüksek kapasitesi ve erdemi uluslar arasında tanılır. Türk ulusuna doğunsal rengini veren bu devrimlerden her biri çok geniş tarihsel devirlerin ğnebileceği büyük işlerden saylsa yeridir.” (1925)

“Büyük davamız, en medeni ve müreffeh millet olarak varlığımızı yükseltmektir. Bu yalnız kurumlarında değil, düşüncelerinde temelli bir inklap yapmış olan büyük Türk milletinin dinamik idealidir. Bu ideal en kısa bir zamanda

başarmak için, fikir ve hareketi, beraber yürütmek mecburiyetindedir. Bu teşebbüste başarı ancak, türeli bir planda ve rasyonel tarzda çalışmakla mümkün olabilir. Bu sebeple, okuyup yazma bilmeyen tek vatandaş bırakmamak; yurdun büyük kalkınma savaşının ve yeni çatusının istediği teknik elemanları yetiştirmek; yurt davalarının ideolojisini anlayacak, anlatacak, nesilden nesile yaşatacak fert ve kurumları yaratmak; işte bu önemli umdeleri en kısa zamanda temin etmek, Kültür Vekaletinin üzerine aldığı, büyük ve ağır mecburiyetidir. İşaret ettiğim umdeleri, Türk gençliğinin dimağında ve Türk milletinin şuurunda daima canlı bir halde tutmak, üniversitelerimize ve yüksek okullarımıza düşen başlıca vazifedir.”²¹

e) Atatürk'ün Öğretmene Verdiği Değer

Kurtuluş Savaşı başarıyla sonuçlandıktan sonra 27 Ekim 1922'de Mustafa Kemal Bursa'ya gelmiş ve öğretmenlerle görüşmesinde şu ifadeleri kullanmıştır: “Ordularımızın ihraz ettiği zafer sizin ve sizin ordularınızın zaferi için zemin hazırladı. Hakiki zaferi siz ihraz ve idame edeceksiniz. Ve behemehal muvaffak olacaksınız, Ben ve sarsılmaz imanla bütün arkadaşlarım sizi takip edeceğiz Ve sizin tesadüf edeceğiniz, manileri kıracağız.”²² O günden bugüne kadar neler oldu, o gün doğan ve bugün hayatlarının en güzel çağında olanlar geçmişi görmedikleri için bunu pekiyi anlayamazlar. Türk milleti o kara günleri bir daha görmeyecek, yalnız kinini bilemek ve daima basiretli olmak için artık, ancak bunu tarihte okuyacaktır.”²³ Mustafa Kemal Samsun öğretmenlerine hitaben yaptığı konuşmasında ise şu düşüncelerine yer vermiştir.

“Bizim milletimiz derin amik bir maziye maliktir. Milletimizin hayatı asarını düşünelim. Bu düşünce bizi elbette altı yedi asırlık Osmanlı Türklüğünden çok asırlık Selçuklu Türklerine ve ondan evvel bu devirlerin her birine muadil olan Büyük Türk Devrine kavuşturur. Bütün bu edvara dikkat buyurunuz. Türk kendi ruhunu, benliğini, hayatını unutmuş; nereden geldiği belirsiz bir takım rüesanın şuarsuz vasıtası olmak mevkiine düşmüştür. Türk milleti kendi mevcudiyetiyle herhangi bir maksada neticesi zillet olan fakir bir hedefe sürüklenmiştir. Millet maatteessüf bu

²¹ İlköğretim Dergisi, C. 2, S. 24, İkinci Teşrin 1939, s. 93

²² İlköğretim Dergisi, C. 7, S.143-144, s.1895

²³ İlköğretim Dergisi, C. 3, S.61, s.722

hali gafleti çok idame etti. Bu yüzden her türlü sefaletlere ve mahkumiyetlere uğramaktan kendini kurtaramadı. Bütün bu tebaiyetleri aldığı gayri milli terbiyenin gereği olduğunu fark etmeksizin muhkem bir terbiyenin eseri olduğu kanaatiyle tatbik ediyordu. Esası terbiye hedef ve mahiyeti terbiye ne büyüktür. Bu hususta istikamet yanlış ise ve koskoca bir millet emniyet ve itimat ettiği kitaplardan faydalanarak rehber olduklarını iddia edenlerin sözlerine inanarak yürürse ve bu yürüyüş istikameti kendilerini mahv ve izmihlale düşürürse kabahat istikameti takip eden nezih, haluk, fedakar, rehberlerine itimat eden zavallı halktan ziyade rehberlere ait değil midir?”²⁴

Farklı yerlerde yaptığı konuşmalarda ise Atatürk öğretmenlere verdiği değeri şöyle ifade etmiştir. *“Milletler kurtaranlar yalnız ve ancak muallimlerdir. Onlardır ki içtimai hayatları hakiki milletler haline koyarlar. Yurdumuz içinde efkari medeniyetin, terakkiyatı asriyenin intişar ve inkişaf etmesi lazımdır. Bunun için bütün erbabı ilim ve fennin bu hususta çalışmayı bir vecibeyi namus bilmesi iktiza eder.”²⁵*

“Muallimler! Yeni nesli; Cumhuriyetin fedakar muallim ve mürebbiyeleri, sizler yetiştireceksiniz. Yeni nesil sizin eseriniz olacaktır. Eserin kıymeti, sizin maharetiniz ve fedakarlığınız derecesiyle mütenasip bulunacaktır. Muallimler! Erkek ve kız çocuklarımızın aynı suretle bütün tahsil derecelerindeki talim ve terbiyelerin ameli olması mühimdir. Vatan evladı, her tahsil derecesinde iktisadi hayatta amil, müessir ve muvaffak olacak surette teşhiz olunmalıdır. Milli ahlakımız medeni esaslarla ve hür fikirlerle takviye olunmalıdır. Bu çok mühimdir. Bilhassa nazarı dikkatinizi celp ederim. Tehdit esasına müstenit ahlak, bir fazilet olmadıktan başka itimada da şayan değildir.”²⁶

“Türk Milletinin dinamik ideali, okuyup yazma bilmeyen tek vatandaş bırakmamak, vatanın büyük kalkınma savaşının ve yeni çatısının istediği teknik elemanları yetiştirmek, vatan davalarının ideolojisini anlayacak, anlatacak, nesilden

²⁴ İlköğretim Dergisi, C. 25, S. 472, Haziran 1960, s. 2

²⁵ İlköğretim Dergisi, C. 4, S. 61, s. 721

²⁶ İlköğretim Dergisi, C. 2, S. 24, Birinci Teşrin, s. 94

nesile yaşatacak fert ve kurumları yaratmaktır. Dünyanın her yanında öğretmenler, insan topluluğunun en fedakar ve saygı değer kişileridir.”²⁷

B. ATATÜRK’ÜN HATIRALARINDAN BİRKAÇ SAYFA

1. Mustafa Kemalle İstanbul’dan Samsun’a

Türk Milletinin İstiklal Mücadelesi Samsun yolculuğuyla başlamıştı. Bandırma Vapurunda Mustafa Kemal’den başka Miralay Kazım Didk, Rafet Paşa, Miralay Arif, İbrahim Tali, Hüsrev ve Refik bey, yaver Cevad Abbas, emir subayı Ali Şevket Hayati, İsmail Hakkı, Mümtaz beyler, askeri kâtip, Abdullah ve bir de yaveri Ahmet Muzaffer Kılıç vardı. Bu 15 kişi, cüretkar bir yolcunun, Mustafa Kemal’in, Ordu Müfettişliği Karargah Subaylarını oluşturuyordu. Mustafa Kemal, Filistin’de Yıldırım Orduları Kumandanıyken O’nun yanında emir subayı olarak vazifeye başlayan ve 1935 yılında mebus oluncaya kadar Mustafa Kemal’in bütün mücadele hayatını beraberce yaşayan Muzaffer Kılıç, Samsun yolculuğunu General Abdülkadir Okyay’ın yazıhanesinde şu ifadelerle anlatmıştı. “*Bundan tam 39 yıl evveldi. . . Evet, 16 Mayıs 1919 günüydü. Mustafa Kemal ile beraber Bandırma vapuruna binmiştik. Hareketimize denk eden günler, kendisiyle yaveri olarak görüşürken: “Paşam bu vazife devamlı mı, yoksa geçici mi?” diye sormuştum. Mustafa Kemal bu sualım karşısında bir kaç saniye düşündü ve sonra: “Çocuk, anne ve kardeşlerine veda et. Dönmeyeceğiz” ifade buyurdular. 16 Mayıs 1919 günü, Bandırma vapuru Galata rıhtımına yanaştı. Şirketi Hayriye vapurlarından farksız olan Bandırma ile adeta bir ölüm yolculuğuna çıkıyorduk. Kız Kulesi önüne gelmiştik. Bandırma durdu. Mustafa Kemal, “Vapur neden durdu?” diye sordu. Durumu kaptandan öğrendim. Duveli İhtilafıye adıyla anılan Fransız, İngiliz ve İtalyan subayları geminin durması için işaret vermişlerdi. Nitekim çok geçmeden her tarafı aramaya başladılar. Nitekim Mustafa Kemal bir ara, dikkatle bakıp ve eliyle gemilerinin toplarını göstererek: “Bunlar cephane ve silah arıyorlar zannederim. Onlar, Türk milletinin istiklal aşkının, mücadele azminin, derece ve şümülünü takdir edemezler. Bütün güvendikleri işte bu maddi kuvvetlerdir. Biz, büyük idealimizin ve mutlak istiklalimizin tahakkuku için manevi kuvvetlerimizi kaçıırıyoruz” dedi.*

²⁷İlköğretim Dergisi, C. 25, S. 472. s. 3

Mustafa Kemal, düşman zırhlılarının mevcudiyetine rağmen, İstanbul'dan Anadolu'ya nasıl geçtiğini işte bu unutulmaz cümlesiyle özetlemişti. Bandırma, yavaş yavaş Karadeniz Boğazına kadar gelmişti artık. Her geçen an, her yeni merhale, vapurda bulunanlar için yeni tehlikeler hazırlamaktaydı.”

2. Karadeniz'in Kayalıkları ve Bandırma Gemisi

Muzaffer Kılıç, Karadeniz Boğazından çıktıktan sonra meydana gelen hadiseleri şu ifadelerle anlattı. *“Mustafa Kemal bir an, kaptan köprüsüne çıkarak kaptanla konuştu: “Kaptan bey, Karadeniz'e kaçınıcı seferin?” diye sordu. “Paşam, benim ilk seferim” cevabını almıştı. Bu durum karşısında, hava durumunu düşünen Mustafa Kemal devam etti: “Herhangi bir tehlike var mı?” Kaptan, Kerempe burnundaki kayalıklar geçildikten sonra tehlikenin kısmen atlatılacağını söylemişti. Mustafa Kemal gerçeği sezmede gecikmedi ve “Demek hava durumunda devamlı tehlike var” dedi. Sonra çok geçmeden ilave etti: “Gerekirse nereye yanaşabilirsin?” Kaptanın kararı katıydı. Onun, için hava patlarsa, açılmaya mecbur kalacağını belirtmişti. Durum karışıyordu. Fakat Mustafa Kemal zekasını çalıştırmış ve oradaki deniz haritasını inceledikten sonra tul ve arz ile normal noktayı sormuş ve şu şekilde devam etmişti : “Bak, kaptan bey, ben nereye emir verirsem oraya yanaşacaksınız. “Kaptan “Aman Paşa hazretleri gemiyi parçalamış oluruz. “Mustafa Kemal: “Gerekirse onu da yapacağız, kayalara çarpmamak şartıyla mümkün olduğu kadar sahilden gideceksiniz.” demişti. Rota değiştirilmiş her şey yolunda gidiyordu. Daha sonra Mustafa Kemal, kaptanı biraz neşeli görmüş olacak ki: “Kaptan, keyifli görünüyorsun. İçkiye Samsun'a geldiğimiz zaman devam edersin hatırlatmasında bulunmayı da unutmamıştı...”*

3. Bandırma'yı Takip Eden İngiliz Savaş Gemisi

Mustafa Kemal'in rotayı değiştirmesiyle ne kadar isabetli bir karar verdiğini Muzaffer Kılıç şu sözleriyle anlatmıştı: *“ 19 Mayıs 1919'da Samsun'a geldik. Bandırma demir attı. Karaya çıktık. Bundan yaklaşık yarım saat sonra, Trabzon istikametinden bir İngiliz torpidosu belirdi ve çok geçmeden Bandırma'nın yanına demirledi. Bu torpido, normal rota üzerinden Bandırma vapurunu takip etmiş olan bir harp gemisiydi. Aldığı vazife, ise Bandırma vapurunu tevkif edip getirmek veya*

batırmaktı. Halbuki Mustafa Kemal, İstanbul'dan hareketinden evvel, seyahatini gizlemek için bütün tedbirlere başvurmuştu. Herhangi bir tehlike anında ne şekilde hareket edeceği de önceden kararlaştırmıştı. Mustafa Kemal'e yakışan, bir karardı bu. Hareketimizden önce Rauf Orbay, Mustafa Kemal'e: "İngilizlerin takip etmek, ihtimali vardır. Tedbirli olmak gerekecektir paşam" diyerek endişesini belirtmek ihtiyacını duymuş ve "İstanbul'da düşmanların elinde olmaksızın, Karadeniz'in derinliklerine gömülmeyi tercih ederim" cevabını almıştı. Mustafa Kemal, bu işini de diğerleri gibi şansa bırakmamıştı, tehlike anında uygulanacak planı önceden kararlaştırmıştı. Böyle bir durumda, Bandırma'yı takip eden gemiye rampa edilecek ve eski kalyon muharebesinde olduğu gibi belimizdeki tabancalarla, balta ve satırlarla çarpışılacaktı..."

Yani 16 kişi, düşman askerlerine karşı savaşmak emrini almışlardı. Harp gemilerine atlayacaklar ve dövüşeceklerdi. İşte bu karar Mustafa Kemal'in azim ve iradesinin deliliydi.

4. İstanbul Hükümeti'nin Mustafa Kemal'e Geri Dön' Emri

Mustafa Kemal'in yirmi yıla yakın yaverliğini yapmış olan, Muzaffer Kılıç Samsun'a çıktıkları anı şu ifadelerle anlatmıştı. "Samsun'a çıkar çıkmaz ilk şifre Harbiye Nezaretinden gelmişti. Mustafa Kemal Paşa'ya hitaben gönderilen bu şifrede: "Bazı hususları görüşmek ve tekrar Samsun'a dönmek üzere İstanbul'a teşrifiniz rica olunur" deniyordu. İmza Harbiye Nazırınındı. Mustafa Kemal, böyle bir teklifi reddetmişti tabii. O, Türk milletini istiklal ve hürriyetine kavuşturacak yoldan başka hiçbir tavsiye kabul etmiyordu. Samsun'da Mıntık Palas Oteline inmekten başka bir iş kalmamıştı. Artık, Amasya, Sivas ve Erzurum ümitle Mustafa Kemal'i bekliyordu."

Görüldüğü gibi Mustafa Kemal kurtuluş mücadelesini cephanesi güvenerek değil, manevi kuvvetlerine güvenerek başlatmıştı. Samsun seferi, Türk milleti için, felaketleri daima saadet yapmasını bilmiş olan Mustafa Kemal'in azim ve iradesinin eseri idi. Nitekim ufacık Bandırma gemisi, Çanakkale'yi zorlayan diritnotların İstanbul üzerine çevrilmiş toplarının gölgesinden geçerek ilerlemiş ve İstiklal Mücadelesini başlatmıştı.

5. Unutulmaz Bir Harp Hatırası

Atatürk'ün mücadele yıllarında yanında olan yaveri Muzaffer KILIÇ, unutulmaz bir harp hatırasını şöyle anlatmıştı. *“Düşmanın en büyük askeri ve strateji üstadı Başkumandan Mustafa Kemal, yüksek sevki idaresi ile düşmanı istediği yerde meydan muharebesine mecbur etmişti. Dumlupınar...30 Ağustos 1922...Bir birliğin topçu mevzileriyle, ileri hattaki askerlerin arasına girmişti. Muharebeyi oradan idare ederek topçu kumandanlığı bile yapmıştı. Halbuki kendisi piyade idi. Bir aralık batarya dürbününden başını çevirip ; “Güneşin ışığı, topçumuzun görüşüne mani oluyor. Biraz sonra bu hüzmeler, süngülerimize vurduğu zaman, düşmanın görüntüsünü tamamen kesecektir.” şeklinde konuşmuştu. Hakikaten güneş batarken, süngüler renk değiştirmiş, Allah Allah sesleri, topçu ateşinin gürültüsüne karışırken Mustafa Kemal düşman kuvvetleri kumandanlarına hitaben şöyle kükremişti: “Haca Nesti, Mağrur Kumandan! Gel ordularını şimdi kurtar bakalım!” Ertesi gün savaş alanını, başkumandanla beraber geziyordum. Mustafa Kemal, Yunan bayrağını perişan vaziyette cesetler arasında görünce, onu kaldırtıp bir topun üzerine koydurdu ve “Bu bayrak bir milletin İstiklal alametidir. Düşmanda olsa hürmet etmek lazımdır” dedi... Ve unutulmaz bir cümle söylemiş oldu. Mustafa Kemal harp meydanındaki manzaraya bakakalmıştı. Nihayet dayanamamış olacak ki, ağzından şu kelimeler dökülmüştü: “Bu manzara beşeriyetin ve insanlığın utanacağı bir manzaradır. Meşru müdafamız için bizi mecbur ettiler. Türkler, başka milletin vatanında, buna ne teşebbüs ne de tenezzül ederler.”²⁸*

Mustafa Kemal'in savaşı insanlık ayıbı olarak görmesi dünya barışı adına düşünülmeye değerdir...

6. Mustafa Kemal'in Büyük Zaferi

Yaveri, Mustafa Kemal'i şu ifadelerle anlatmıştı. *“O üzerine aldığı işi yaparken cesur ve neşeli görünürdü. Onu böyle gören, bazı şeyleri şakadan yapıyor sanırdı. Fakat hiçbir işte şakası yoktu. Buna kendi inanmış ve zamanla başkalarını da inandırmıştı. Amasya'da O'nun söylediklerinden bazılarını Salih Paşa, ihtimal*

²⁸ İlköğretim Dergisi, C. 25, S. 460, s. 3- 4

mübalağa sanmıştır. Teşkilatsız Anadolu'nun çorak bağlarla çevrili boş yaylasında O'nu şeflik oyununa kalkıştığını düşünmüştür. Fakat O dağınık ve teşkilatsız görünen Anadolu'da bu oyundan ne çıkacağını biliyordu. Heyeti Temsiliye Reisi yetkisi ile "Anadolu ve Rumeli Müdafaayı Hukuk Cemiyetini kuruyor, teşkilatlandırıyor; başına geçtiği o teşkilatın sesini aleme duyurmaya başlıyordu. Salih Paşa ile görüşmesinden dönüşünde, Çamlıbel'den geçerken, eski ve açık otomobilinden ufuklara ve rüzgarlara doğru nefesini tüketircesine: "Güneş ufuktan şimdi doğar, yürüyelim arkadaşlar" diye bağırdığı zaman ruhunu Anadolu'nun taşına, toprağına sindirecek coşkunlukta aksettiriyordu. Bu inançla haykıra haykıra Milleti uyarıp ayaklandırmaya çalışıyordu. . . O, ordusu kurulmuş, zaferi olmuş ve muradına ermiş bir mesut adam ruhunun engin itminanı ile yürüyordu. . . Şuurlu bir inançla sarsılmaz bir güvene sahipti. O, diyordu ki: "Güneş ufuktan şimdi doğar. . . " Halbuki doğmuştu işte. . Güneş kendiydi. . . İşte: Sivas Kongresinden seçilmiş "Heyeti Temsiliye Reisi" sıfatı ile yeni mebusan seçimini ve ayan toplanmasını İstanbul'da açıldığı halde ihtiyat tedbiri alıp İstanbul'a dönmek. . . Evet, Samsun'dan Erzurum'a, Erzurum'dan Sivas'a ve Sivas'tan Ankara'ya, gittikçe kuvveti ve nüfuzu artmış olarak geçip Ankara'dan öte yürümek: "Sinei millette ferdi Millet olarak Sine-i Vatanda" yer tutup olayların gelişmesini temkinle gözlemek. . . İstanbul'da meclis basılıp dağıtılınca, içindeki yurtsever büyükler yakalanıp Malatya'ya sürülünce hiç telaş etmeden Ankara'da Türkiye Büyük Millet Meclisini kurmak. . . Bu mecliste kök düşünce olarak: "Hakimiyet Bilakaydüşart Milletindir" düsturunu koydurmak ve oylandırmak. . . İsyân etmiş sayılıp askerlikten çıkarıldıktan sonra bir de bu meclisi toplamaya çağırıldığı için idama mahkum edilmek. . . Evet, ne olursa olsun, O, durmadan, dinlenmeden, milleti ile birlikte, "muhakkak bir nura doğru" yürümektedir. "Teşkilat-ı Esasiye Kanunu"nun (Anayasa) başlıca maddelerini yaptırıp kabul ettirmek; Devlet kavramını gittikçe yerleştirmek, "Kuvayı Milliyecilik'ten "muntazam milli orduluğa yükselmek; Gaziantep, Maraş, Urfa müdafaalarını pekiştirmek, Düzcce, Bolu, Yozgat isyanlarını bastırmak; hilafet Ordusunu yenmek; fetvaları karşı İhanet-i Vataniye Kanununu çıkarmak ve istiklal mahkemelerini kurmak; harekete mim hareket; savaşa istiklali harbi demek, o harekette ve o savaşta kazanılacak nişana İstiklal Madalyası" demek. İstiklal Madalyası'nı Türkiye'nin tek

nişanı etmek. . . Yeni genç ordunun doğuda Kars'ta ve batıda İnönü'de elde ettiği muzafferiyeti yeni kuvvetin varlığına, iki cephede iki şanlı ve sağlam belge edinmek...Anadolu'daki "Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti" varlığını saldırgan yabancı büyük Devletler konferansında söz sahibi saydırmak... Kendisi Büyük Meclis tarafından fiili başkumandan seçilip tam yetki ile bütün sorumluluğu üzerine almak...²⁹

Bütün bunlar O'nun bağımsızlık sevdasını göstermiştir. Kendisi yoluna baş koyduğu davasına gönülden inanmış ve çaresizlik içinde olacakları bekleyen halkını cesaretlendirmiştir. Dağılan bir milleti tekrar toplayabilmenin yollarını düşünmüş, savaşmış ve kazanmıştır.

7. Kırmızı Laleler

Bir öğrenci Mustafa Kemal'le olan anısını şu ifadelerle anlatmıştı. "Senesini şimdi pek hatırlamıyorum. Fakat bir ilkbahardı. Yurdun çeşitli yerlerinden toplanmış bir sürü çocuk Konya Öksüz Mektebinde kalıyorduk. Büyükelçilerimiz, kendilerinden küçüklere analık etmeye çalışıyorlardı. Hepimizin bağı yanık, gözü yaşlıydı. Bir öğle zamanıydı. Tahta masaların önündeki sıralara oturmuş, bakır taslarda bulgur pilavımızı kaşıklıyorduk. Birden yemekhanenin kapısı açıldı. Gazi Mustafa Kemal, birkaç arkadaşıyla beraber içeriye girdi. O güzel gözleriyle, hepimize ayrı ayrı baktı. Saçları altın gibiydi. Sanki odaya giren bir insan değil de, gökle güneşti. Kimse bir şey söylememişti. Fakat biz hep birden ayağa kalktık. Sevinçten içimiz titriyordu. "Oturun dedi. Yemekte ayağa kalkılmaz!" Oturduk. O, geldi. Hepimizin taslarından birer kaşık pilav yedi. Garip gönüllerimiz şad olmuştu. Artık anasız, babasız, evsiz değildik. Bizim de Atamız vardı. Saçlarımızı, omuzlarımızı okşadı: "Doyuyor musunuz çocuklar?" diye sordu. Hiçbir gün bizi doyurmayan pilavımıza o dakikada doymuştuk. Ertesi gün, kulaktan kulağa bize kadar geldi: Son kaşıқта taş çıkmış! Gazi köpürmüş. Bundan sonra hep pirinç pilavıyla muhallebi yedik. Harp içinde bulunduğumuzu, Gazinin vatani kurtarmak için canını fedaya hazır olduğunu biliyorduk. Bir sabah abdest almamızı, Hazreti Mevlana'ya gideceğimizi söylediler. Bilir bilmez abdest aldık. Yüzlerimiz sarı, yüreklerimiz heyecanlı yola düştük.

²⁹ İlköğretim Dergisi, C. 25, S. 459, s. 12-14

Gözlerimizde bizimle pilavınızı paylaşan adam canlanmıştı. O'nun sağlığı için, vatani kurtarması için, ovaları inleterek, feryat ederek Allah'a yalvarıp dua ettik. Bir gün yine kapımız açıldı. İçeriye O girdi. Kolları arasında mektepteki sayısı kadar al al laleler vardı: "Çocuklar dualarınız kabul oldu. Vatanımız kurtuluyor. Bir zafer daha kazandık" dedi. Sonra sevinç gözyaşlarımızı kendi eliyle silerek, her birimize birer tane lale verdi: "Bunları kitaplarınızın içinde saklayın! Bir hafta sonra gelip göreceğim" dedi. Sevinçten deli olduk. Sanki her birimize saklamamız için çıkarıp yüreğini vermişti. Kim bilir, belki de o bayrak renkli bahar çiçekleri, babalarımızın kanyla boyamış diye evlatlarına getirmişti. Lalelerimizi kitaplarımızın arasında kurutarak sakladık. Kısa bir zaman sonra mektebimiz, kitaplarımız ve içindeki lalelerimiz yandı. Fakat bize vatanımızı veren büyüğümüzün aziz hatırası kalplerimizde solmadan yaşadı. Bugün de o aziz hatıra, kalbimde al al taze taze yaşamakta. Yarın bu dünyadan giderken kızımın oğluma mukaddes bir miras olarak bırakacağım."³⁰

Mustafa Kemal geleceğin emanetçisi olan küçüklerin kalbini kazanmayı da biliyordu.

8. Atatürk'ün Hayatında Yaşadığı En Büyük Zevk

Mustafa Kemal'in yaveri Muzaffer Kılıç, Atatürk'ün hayatında en çok zevk duyduğu anı şöyle anlatmıştı. "Ankara Hukuk Fakültesinin açılışı sırasında Mustafa Kemal "Cumhuriyetin müeyyidesi olan bu müesseseyi açarken duyduğum zevki maneviye, hiçbir teşebbüsümde duymadım."³¹ ifadelerini kullanmıştı. Bu sözleriyle ilme karşı beslediği büyük aşkı açıkça ortaya koymuştu."

9. Atatürk Bizden Biridir

Cumhuriyetin on ikinci yıldönümü için pankartlar hazırlanmıştı. Bunlardan bazıları şöyleydi:

"Atatürk bizim en büyüğümüzdür."

"Atatürk bu Milletin en yücesidir."

³⁰ İlköğretim Dergisi, C. 20, S. 379, s. 8

³¹ İlköğretim Dergisi, C. 25, S. 460, s. 5

"Türk milleti asırlardır bağrından bir Mustafa Kemal çıkardı."

Listeyi dikkatle gözden geçirdi, bunlar ve bunlara benzeyenleri çizdi. Hepsinin yerine şunu yazdı:

"Atatürk bizden biridir. "

10. Bir Türk Dünyaya Bedeldir!

Atatürk Kastamonu'yu ziyaret etmişti. Kışlaya da uğramıştı. Koşuuları geziyordu. Her koşuusta birçok askeri vecizeler vardı. Güzel sözlerdi bunlar. Bir koşuusta da büyük bir levha yazılmış: *"Bir Türk on düşmana bedeldir"* Atatürk bunu görünce birdenbire durdu. Yüzü değişti, gözleri daldı. *"Bir Türk Dünyaya Bedeldir."* dedi.³²

Atatürk'ün Türk'e verdiği değer bu denli yüceydi.

C. ATATÜRK'ÜN VEFATI

1. Hüzünlü Bekleyiş

Atatürk XX inci asır tarihinin en şanlı sayfalarını altın yazılarla doldurduktan sonra 1938 yılında, çok sevdiği milletini büyük kaygılara düşüren ağır ve iyi olmaz karaciğer hastalığına tutulmuştu. Kendisinin ve arkadaşlarının gösterdikleri bütün önlemler hastalığı durduramamıştı. 29 Ekim 1938'da İstanbul'da Dolmabahçe sarayında ki hasta yatağından çıkıp Ankara'ya gelememiş ve Cumhuriyetin XV inci yıl dönümü bayramına katılamamıştı. Fakat o gün Ankara'da kutlanan bayramı yatağında radyoda dinlemiş, Türk gençliğinin gösterdiği sıcak sevgi heyecanını gözleri yaşararak işitmişti... Gün geçtikçe hastalığın şiddeti ilerlemiş, millet korku ve ümit arasında günler geçirmeye başlamıştı. .³³ Dolmabahçe'nin önü Atatürk'ün sıhhat haberini almak için demir kapının parmaklıklarına sarılan genç, ihtiyar, kadın, erkek vatandaşlarla dolmuştu. Atatürk'ün sağlığı hakkında bilgi almadan evlerine dönememişlerdi. Doktorlarından biri şunları söylemişti: *"Atatürk'e pazartesi günü bir iğne yapıldı. Midelerinde bir bulantı hissettiler. Bundan sonra yavaş yavaş fenalaşmaya başladı. Salı günü akşam saat 18:30'da komaya girdi. Tam bu esnada*

³² *İlköğretim Dergisi*, C. 25, S. 459, s. 8

³³ *İlköğretim Dergisi*, C. 2, S. 24, s. 75

Atatürk'ün gözleri açıldı. Ve sonra yavaşça sordu: "Saat kaç?" Kendisine cevap verdiler. Sustu. Ve bir daha konuşamadı. Saati niçin sormuştu? bilmiyoruz. Zamansız ebediyete intikal ederken zamana ait fani suali bu oldu. Saat 19. 15'te artık tamamıyla kendisinden geçmişti. Etrafındakileri bile fark edemiyordu. Çarşamba günü tamamen baygın bir halde geçirdiler. Nabzı, ateşi, solunumu düzenli kontrol ediliyordu. Perşembe sabahı saat dokuzda on kala kalbi muayene edildi. Sağlamdı. Fakat tam dokuzda yeni bir muayene kalpte bir zafiyet işareti verdi. Kalpte ritim bozukluğu görüldü. Bütün doktorlar, Büyük hastanın başucuna toplandık ve son bir ümitle müdahale ettik. İki günden beri baygın halde yatan Büyük Önderin gözleri bütün canlılığıyla parlıyordu. O son dakikalarda etrafını alan bu kederli insanlara, tahlili mümkün olmayan bir hisle derin derin baktı. İlk defa olarak gözlerini sanki sıhhatteymiş gibi canlı ve parlak açmıştı. Ve sonra, tek kelime söylemeksizin o derin manalı, delen ve titreten gözlerini kapadı. Büyük salonu bir ölüm sükutu kapladı. Dolmabahçe'nin üzerindeki bayrak yavaş yavaş yarıya indi." ³⁴Milletine yaşama aşkı veren Mustafa Kemal ebediyen gözlerini kapamış, Türk milletini hüzne boğmuştu.

2. İstanbul'da İnsan Seli

Mustafa Kemal dehasıyla bir milleti uyandırmış ve yıkılmaktan kurtarmıştı. Halk bu büyük liderini çok sevmiş ve O'nun adımlarına basarak tekrar istiklalini kazanmıştı. Ama her fani gibi O'nun da ömür denen sermayesi bitmişti. Şimdi liderini kaybeden halk üzüntü içinde sevdiğine ağlıyordu. Ahmet Hamdi Tanpınar Halkın Atatürk'e olan sevgisini şu ifadelerle anlatmıştı.

"Cenazenin nakledileceği gün İstanbul'daydım. Fındıklı'da küçük bir evin üst katından gördüğüm şeyi bütün ömrümce unutamam! Cadde, sağa sola kıvrılan, giden gelen, kapanan açılan kalabalığa rağmen sessizdi. Fındıklı'ya gelirken küçük sokakların, bir nehri besleyen dereler gibi bu caddeye doğru aktığını görmüştüm. Her cinsten insan vardı ve hepsinin yüzü aynı ıstırapla kısılmıştı. Hepsi ağlıyordu; fakat garip, insanı birden yakalayan bir sessizlik içinde, bu sessizlik yeni değildi. Büyük şehir, hastasının başı ucunda beklemeye başladığı günden beri ona alışmıştı.

³⁴ İlköğretim Dergisi, C. 4, S. 61, s. 700

İstanbul ve arkasında bütün vatan, hiçbir resmi işaret olmadan, büyük ve önemli bir hasta odasına dönmüştü. Herkes talihin konuşacağını bildiği için susuyordu. Sonra birdenbire acı haber yayıldı ve halk Anafarta'ların ve Dumlupınar'ın kahramanından kalan şeyin önünde eğilmek için günlerce Dolmabahçe'ye koştu. Kader sert parmağıyla herkesin alnına sokulmuştu. Onun için herkes mahzundu. Şimdi bu sessiz ve muzdarip halk O'nu son defa selamlamaya gelmişti. Kendilerine bütün vatan gibi bu şehri, O'nun hayatını, cömert istikbalini yeni baştan bağışlayan, tıpkı birkaç sene evvel şan ve şöhreti içinde nasıl karşılamışlarsa, öylece ebediyet yolunda uğurlayacaklardı. Bütün şehir orada, sessiz ve mahzun bu caddenin iki yanında bekliyordu. Çünkü tabiatın büyük hadiselerinden biri olmuş, ölüm bütün bir millete hitap ederek konuşmuştu. Nasıl tabiat mevsim değiştirirse, kahraman da öylece yer değiştirecekti. Ölümün siyah atlı arabası, güneşin çocuğunu içimizden alıp götürecekti. İstanbul iki defa cihan saltanatını tanımış olan büyük mazisinde ölümün her çeşidine almıştı. Başında yedi krallığın tacını taşıyan küreyi ayaklarının altında bir merdiven basamağı şeklinde gören hükümdarlar, cengaver vezirler kimi şöhretlerini, kimi servet ve debdebelerini, kimi basık çile odalarını ve üstünde her an Allah'a kavuştukları seccadelerini bırakarak çekilip gitmişlerdi. Bu ölümlerin hiç birisi bugün bu halkın önünden geçecek ölüye benzemiyordu. Bu şehrin halkı ilk defa olarak eski kitapların anlattığı gibi bir kahramanın şahit oluyordu. Hayatın sembollere kıymet verdiği mucizeli devirlerde Mustafa Kemal gibiler başka türlü ölümlerdi. Günlerce yem yemeyen muharebe atları ahırlarında acı göz yaşları dökerek eşinir, kartallar güneşin oklarıyla zehirlenmiş gibi uçtukları yüksekliklerden yere cansız düşer, bahçelerde gül ve meyve ağaçları kurur, sular ters yüzüne akar. Büyük korkunç rüzgarlar dört bir tarafı kaplar ve nihayet bir altın ve yıldız kasırgasında kahraman geldiği diyara giderdi. O şehrin içinde hepimize komşu bir odada, bir yığın ilaç ve doktor arasında, sanki büyüklüğünün kefareti bu dünyada ödemesi gerekiyormuş gibi bir yığın ızdırap içinde öldü. Birdenbire uzakta bir çığlık koptu. Bendini yıkmış büyük sulara benzeyen bir ıstırap taşı. Cenaze yola çıkmıştı; İstanbul sevdiği ölüye ağlıyordu.”³⁵

³⁵İlköğretim Dergisi, C. 8, S. 143-144, s. 1891-1892

Sadece İstanbul değil bütün Türk milleti hatta bütün cihan büyük lidere ağlıyordu.

3. Atatürk'ün Naşı Ankara'da

Atatürk 29 Ekim Cumhuriyet Bayramının on beşinci kutlamasını Ankara'da geçirebilmeyi çok istemiştir. Hasta yatağındaiken Ankara gözünde tütüştür. Ama bir daha görmek nasip olmamıştır. O'nun bu sevdasını bilenler cenazesi Ankara'ya geldiğinde gözyaşlarına boğulmuştur. İşte bu acıyı iliklerine kadar yaşayan Falih Rıfkı Atay o günü anlatıyor. *“Ankara güzel Ankara. Tarihin en muhteşem bir sahifesini hayır, bizzat tarih olan Atatürk'ü sana bir tabut içinde yolladık. Sen 1919 yılı kanunlarından ilkinin yirmi yedinci günü hayatının en mesut demlerini yaşadın. Sivas'tan gelen Mustafa Kemal'i, şevkle iftiharla istikbale çıktın. O, mahvolmuş görünen ve mahvedilmek istenilen Türklüğü kurtaracak hamleleri senin temiz kucağında hazırladı. Yeni ve hür devleti senin havanı teneffüs ederek kurdu. Bütün inkılapları senin suyunu içerek düşündü ve seni büyük eseri olan Cumhuriyetin merkezi yaparak bütün Türk şehirlerini imrendiren bir şerefe mazhar etti. İlk çağların, orta çağların, son çağların tanıdığı ve çok iyi bildiği Ankara, O'nun mucizeli işaretiyle tarihe karıştı ve ortaya şimdiki güzel yüzünle, parlak endaminle ve daima artan medeni azametle sen çıktın. Fakat bu saadetele derece derece nail olurken, 27 Aralık 1919'da kendin için bahtiyarlığa doğuş tarihi sayarak bütün dünyaya karşı kıvanç duyarken aziz Atatürk'ü bir tabut içinde karşılayacağını umar mıydın ve böyle bir bahtsızlığa imkan verir miydin? Sana yolladığımız naşı bütün Türklüğün kalbi say ve bu kalbi göğsünde ebediyete kadar sakla. Feyzini senden alan Türklük, bugün düünden daha ziyade sana bağlıdır. Çünkü Atatürk'ün naşında sana emanet etmiştir.”*³⁶

Atatürk cumhuriyetin kalbi olarak Ankara'yı seçmiştir. Türk milleti de Ankara'nın kalbine atasının naşını yerleştirmiştir.

4. İstiklal Gazisinin Tabutu

21 Kasımda Ankara'ya getirilen Atatürk'ün cenazesi Büyük Millet Meclisi

³⁶ İlköğretim Dergisi, C. 4, S. 61, s. 708

avlusunda hazırlanan katafalka konmuştur.³⁷ Behiç Enver Koryak o anı şu duygularla ifade etmiştir. *“Katafalk Meclisin önünde. Mustafa Kemal, kurduğu yapının eşiğine baş koymuş, yatıyor. Millet güçsüzken zayıfken O ayakta idi; hepimizi kaldırdı. Şimdi biz ayaktayız; O yatıyor. Yazık ki O’nu kaldıracak gücümüz yok. Sessiz bir insan seli, başları açık, içleri ezik, katafalkın önünden akıyor. Bu akışı protokol tertip etmedi. Ölen halk adamına, halkın yüreği kendi kendine yol buluyor. Bu selin içinden çıkmamak, ateşli başımda yağmurun ve yorgun ayaklarımda rutubetin serinliği, tabutun karşısından bir daha, bir daha geçmek istiyorum. Büyük bir bayrak, al dalgasını katafalkın tepesinden tabutun eteğine döküyor. O’nun ucu Atatürk’ün başına dolanmakta, Atatürk’ün yüzü onun ipeği ile okşanmaktadır. Dökül, bayrak; Atatürk’ü sar. Tabutun başında büyük üniformalı zabıtlar kılıç çekmiş, selam duruyor. Kılıçlar, eğilin; Şerefiniz, gölgenizde yatanın bileği ile kurtuldu. Selamınıza O’ndan daha layık kim var? Çelenk çelenk çiçekler, katafalkın atlas örtülü kızıl göbeğinde çevreniyor. İstiklal şehitlerinin ruhları, havada uçan görünmez kelebeklerdir. Çiçeklerin ortasın da, vatan bağının gülü soluyor. Dudaklarımız kapalı, bütün kalbimizle söylüyoruz “Devletimizin kurucusu ve milletimizin fedakâr sadık hadimi, insanlık idealinin aşık ve mümtaz siması, Eşsiz Kahraman Atatürk, Vatan sana minnettardır. Bütün ömrünü hizmetine verdiği Türk milleti ile beraber senin huzurunda tazim ile eğiliyoruz. Hayatında ve ruhundaki ateşten canlılık verdin: Emin ol, aziz hatıran, sönmez meşale olarak ruhlarımızı daima ateşli ve uyanık tutacaktır.”³⁸*

5. Atatürk’ün Mecliste Son Beş Dakikası

Hasan Ali Yücel meclisin son beş dakikasını şu ifadelerle anlatmıştı. *“Ayaktayız. O’nun ruhuna saygımızı ve bağımızı göstermek için susuyoruz. Susmak istiyoruz. Kıpırtı yok, en küçük bir hareket yok. Bu sessizlik belki bir saniye sürdü. Ve sonra zapt edilmek istenilen ama bir türlü göğüslerde tutulamayan, duramayan hıçkırıklar. Türkiye Büyük Millet Meclisi; Aziz Önderi, Sevgili Ata’sı, Büyük Kurtarıcısı için ağlıyordu. Bu beş dakika. . . Duygulu, vakur, içli ve heybetli. Tıpkı aramızdan ayrılmasına ağladığımız aziz ve mukaddes insan gibi. . . Ölümüne bizi*

³⁷ İlköğretim Dergisi, C. 2, S. 24, s. 77

³⁸ İlköğretim Dergisi, C. 4, S. 61, s. 701

ağlatırken de bizi kendisine benzetebiliyor. Ağladıkça gözyaşlarımın O'ndan gayri her şeyi benden sildiğini hissediyorum. O'nu düşündükçe O olduğunu duymayan aramızda kim var? Büyük Millet Meclisi ağlıyor. Onunla beraber Büyük Türk milleti ağlıyor. Bu beş dakikada Millet ve O'nun Meclisi, O'nun için en büyük acıyı duymaktadır. Bu duygu birliğinde Türk varlığının milli birliği canlanmaktadır. O, Meclis, Millet; bir gözyaşı tufanı içinde bir birine karışıyor. Aziz Atam, kurtardığın bu topraklar üstünde her şey ve hepimiz sende birleşiyoruz.”³⁹

6. Dostun Gözyaşları

Atatürk'ün naşı Ankara'ya geldiğinde Abidin Daver İsmet İnönü'nün dostuyla vedasını şu ifadelerle anlatmıştı. “*Cumhur Reisimiz, tabutu taşıyan vagona girdi, vagonun perdeleri indirildi. İsmet İnönü, Büyük Şefi ve aziz arkadaşıyla son defa beş dakika baş başa kaldı. Cumhur Reisimiz trenden indiği zaman gözleri yaşlıydı. Elemlü yüzü, yüreğini yakan keder ve matemın kitabesi olmuştu. Onları yıllarca, her yerde ve her zaman yan yana ve baş başaydı. Biri planlıyor diğeri uyguluyordu, biri düşünüyor diğeri yapıyordu, biri başardıkça öteki tekrar planlıyordu. Bugün vücutları ayrıldı ama ruhları yine beraber, yine yan yana, yine baş başaydı. Bu iki baş, bu iki isim, daima yan yana kalacak, Türk zaferinin, Türk inkılâbının ve tarihe yeni doğan Türklüğün ölmez sembolü olacaktır.”⁴⁰*

İsmet İnönü, Atatürk'ün milletine bıraktığı bir emanettir.

7. Son Yolculuk

Muzaffer Kılıç “Son Yolculuk” u şu ifadelerle anlatmıştı. “*Ertesi gün, yaya, atlı, topçu Türk askerleri ile Almanya, Bulgaristan, Fransa, İngiltere, İran, Romanya, Sovyet Rusya, Yugoslavya ve Yunanistan devletlerinin gönderdikleri askeri kıtalar, bir top arabası üzerine yükletilen Atatürk'ün tabutu önünde bayraklarını indirip selamlamak suretiyle geçtiler. Ondan sonra cenaze, Meclis önünden kalkarak istasyon yoluyla bütün kıtaların önünden geçirilerek Ankara Halkevi yanındaki Etnografya müzesine götürüldü. Cenazeyi yeni Reisi cumhur İsmet İnönü ile yüksek hükümet adamları, dost devletlerin gönderdikleri heyetler, mebuslar,*

³⁹İlköğretim Dergisi, C. 4, S. 61, s. 703

⁴⁰İlköğretim Dergisi, C. 2, S. 24, s. 87

memurlar takip ettiler. Yol üzerinde dizili olan halk ve cenazenin ardından yürüyen heyetler hıçkırarak hıçkırarak ağlıyorlardı. Bu, her manasıyla milli ve umumi büyük bir matem alayı olmuştu. İşte ölmüş sayılan bir milleti diriltiren ve ona yepyeni bir istiklal ile milletlerarası en şerefli bir yer kazandıran Atatürk artık yurdunu kendinden sonrakilere bırakarak ebedi istirahatgahına konmuştu.”⁴¹

D. ATATÜRK'ÜN VEFATININ YANKILARI

1. Atatürk'ün Vefatının Dünyada ki Yankıları

Tarih 10 Kasım 1938 gösterirken Atatürk'ün gözlerini bir daha açmamak üzere kapadığı haberi Türk milletini derin bir hüzne boğmuştu. Bu acı haber, bütün yurda yıldırım gibi düşmüş ve Türkiye baştan başa bir matem diyarına dönmüştü. Akli biraz ermeye başlayan küçücük çocuklardan, beli bükülmüş, gözlerinin feri gitmiş ihtiyarlara kadar kadın, erkek bütün Türk milleti yüce Atatürk için günlerce yaş dökmüştü. Atatürk'ün ölümü yalnız Türk milletini değil, bütün dünya milletlerini de mahzun etmişti.⁴²

“Almanya Atatürk'ün eserine ve mücadelesine hayrandır. O'nda, tarihi eseri hürriyeti seven bütün milletler için bir sembol olarak kalacak kuvvetli bir şahsiyet görmektedir... Türkiye'nin kendisine hudutsuz bir minnet taşıdığı büyük Halaskarı Atatürk'ün hayatı Almanya'da olduğu kadar iyi hiç bir yerde ne anlatılacak ne de takdir edilebilecektir. Zira Almanya da aynı yoldan geçmiştir.” Alman Ajansı.

“Atatürk milletini matem içinde bırakıyor. İngiltere'de şimdi dost olan ve Atatürk'ü yenilmez bir düşman diye hürmetle anan eski düşmanların Türkiye'nin ve bütün Avrupa'nın böyle büyük bir adamın ölümü ile uğradığı kayıp karşısında çok derin bir elem içinde bulunduğunu öğrenmek belki de onlar için bir taziye olacaktır.” Times İngiliz

“Bulgaristan Atatürk'ün şahsında büyük bir dost kaybetmektedir. Matemimizi güney komşumuzun matemiyiyle birleştiriyoruz.” Dness Bulgar

“Muasır hiçbir isim Atatürk adı kadar büyük saygı telkin etmemiştir. Atatürk

⁴¹ İlköğretim Dergisi, C. 2, S. 24, s. 78

⁴² İlköğretim Dergisi, C. 2, S. 24, s. 76

yalnız Türkiye'nin bütün hayatını değiştiren bir deha değil, fakat uluslararası münasebetlerde iyilik ve yalnız iyilik yapan bir adamdır... Bütün diktatörlerle bütün demokratlar Atatürk kadar iyi ve büyük olsalardı bu iki idare sistemi arasında hiçbir zaman zararlı bir ihtilaf zuhur etmeyecekti." Observer

"Atatürk'ün ölümü, herkeste hayranlık uyandıran Türkiye için azim bir ziyadır. O'nun kahramanlığı ve dehası vatanın istiklalini yaratmış ve kalkınmasını temin etmiştir. Bu ziya, Fransa içinde çok acıklıdır. Çünkü Atatürk, onun sadık ve dürüst bir dostu idi. Gene bu ziya sulh davası içinde çok elimdir. Zira bu büyük devlet şefi, yorulmaz bir surette bu davanın korunmasına çalışmakta idi." Albert SARRAUT (Fransa'nın Eski Ankara Elçisi)

"Kral Şövalye'nin- Kral Aleksandır ölümünden dört sene sonra hayat sahnesinden Kemal Atatürk'te çekiliyor. Fakat Yugoslavya milletinin bu anda, onların fikirlerinin istikbalde de yaşayacağı imanı vardır." Politika (Yugoslav)⁴³

"Birçok kuvvetli adamların iktidar mevkiine geldiğini gören neslimiz, bunların eserlerini gözden geçirdiği zaman hiçbir millet ve devlet inkılâbını ne Atatürk tarafından yapılan kadar fevkalade, ne de O'nun eseri kadar büyük olmadığını anlayacaktır." Deyli Telgraf

"Büyük harp, birçok şöhretlerin meydana çıkmasına yada ölmesine sebep olmuştur. Fakat bu umumi felaketin el uzatmadığı şöhretler arasında bir ileri geçme mevkiine yükselen ve bilhassa bundan sonra dünya nazarındaki prestijine büsbütün yükseltenlerin en başında gelen ve bunların en şayanı dikkati olan şüphesiz ki modern Türkiye'nin kurucusu Kemal Atatürk'tür. Kemal Atatürk'ün gerek bir asker ve gerek bir devlet adamı olarak vücuda getirdiği eserler başlı başına bir tarihtir." Hans Froemfgen (Western Mail'de)

"Atatürk'ün ıslahatı devamlı olacaktır. Çünkü bu ıslahat, Türk milletini kurtarmıştır. Atatürk, Türkiye'yi tek bir düşmanı kalmaksızın bırakmıştır. Bu zamanımızın hiçbir şefinin başaramadığı bir şeydir. Hitler, 1933'te, Atatürk'ün muvaffakiyetleri kendisinin Nasyonal Sosyalizme olan imanını doğruladığını

⁴³İlköğretim Dergisi, C. 4, S. 61, s. 719

söylemiştir. *Türkiye'nin kurtuluş mücadelesi parlak bir misal olmuştur.*" Fölkışer Beobahter

"Adı, Türk milletinin milli istiklal mücadelesinde ve Türkiye'nin siyasi sahada yeniden teşkilatlandırılmasına gayet sıkı bir surette bağlı olan Kemal Atatürk'ün ölümü gerek Türkiye için ve gerek bütün dostları için derinliği ölçülemez bir kayıptır." İzvestia Sovyet

"Atatürk'ün ölümüne bugün haysiyetin artık bir hatıradan başka bir şey olmadığı bir ilde, büyük bir devlet adamı, büyük bir asker, yüksek derecede haysiyetli bir şahsiyet olarak ağlanmaktadır. İngiltere önce cesur bir düşman, sonra sadık bir dost olarak tanıdığı büyük bir adamı selamlamaktadır."

Sunday Times (İngiliz)

"K. Atatürk, ruhları ve gönülleri, hakikatin göz kamaştırıcı ışığı ile aydınlatan şüphe ve hayal düşmanı bir psikologdur." Emil Ludvig

"Atatürk'ün birçok insanların başarmaya maddeten kadir olamadıkları işleri başarmakta gösterdiği azim ve cesarete ve elde ettiği muvaffakiyetlere bütün Amerika hayrandır." General Sherill

"Yaptığı inkılâbın büyük ehemmiyeti Türk şuurunun uyandırmış ve ona kendi kıymetini tanımak imkânını vermiş olmasındadır. Macaristan kendisinin sadık bir dostu olmuş olan ve barış antlaşmalarını ilk olarak kendi kuvvetiyle yırtmış bulunan bu büyük, ölüyü sevgi ile düşünmektedir." Magyar Nemzet (Macar) ⁴⁴

2. Atatürk'ün Vefatının Yurttaki Yankıları

Yurt dışında olduğu gibi yurt içinde de Mustafa Kemal Atatürk'ün ölümü büyük üzüntü yarattı. Türk Milleti kendisine bağımsızlık ruhunu yeniden aşıl原因 atasını çok sevmişti. Mustafa Kemal'in ölümünün ardından duygularına tercüman olacak ifadeleri şu satırlarla tarihe kaydettiler.

a) Atatürk Yaşıyor

Atatürk gözlerini hayata kapadı; o öldü demiyorum, diyemiyorum buna dilim

⁴⁴ İlköğretim Dergisi, C. 15, S. 284-286, s. 3718

varmıyor. Çünkü O ölmemiştir; çünkü O ölmez, Atatürk, Türkün, yalnız Türklerin değil bütün medeniyet dünyasının ebedi hayata mazhar olan ender büyüklerinden biridir. Böyle büyük insanlar fani değil ebedidirler. Onların ömrü, milletlerin, insanlığın, medeniyetin hayatınca devam edip gider. Atatürk'te, dünyadaki 57 senelik fani hayatından sonra, tarihin ebedi hayatına intikal etmiştir. O, dünya durdukça, Türk tarihinde ve insanlık tarihinde yaşayacaktır. ⁴⁵

b) Söz Veriyoruz

Falih Rıfki Atay Ulus gazetesinde yazdığı makalesinde Türk Milleti adına Atatürk'e şu ifadelerle söz vermişti. *“Derlerdi ki Atatürk öldüğü zaman, bütün eserinin parça parça yıkıldığını göreceksiniz. Yada Türkiye, ümitsiz bir nifak devri içine girecektir. Atatürk boş ve nihayetsiz çölde bir yeşil ırmaklar ve mavi sular serabı gibi sönecektir. Rahat uyu Mustafa Kemal, eserini ve bu halkı anlamayanların seni sevdiğine inanmakta ne kadar haklıymışsın. Bu ölüm gününde bir daha göremeyeceğimiz gözlerine, bir daha işitemeyeceğimiz sesine, senin yalnız faniliğine ağlıyoruz. Milli dava, şevk, kudret ve iman içindedir. Yaşadığın ve öldüğün bu toprağa, bir değil, birkaç vatan aşkı ile bağlıyız. Bir tek sağ Türk, istiklalin devamı demektir. Milli hayatın şartı hür yaşamak, hür ölmektir. İkinci ölüm yılında bir daha söz veriyoruz. Şeref ve hürriyet sancağını düşürmeyeceğiz.”* ⁴⁶

c) Türk Anasına

Atatürk'ün vefatının ardından Yaşar Nabi üzüntüsünü Zübeyde Hanım'a hitaben şu ifadelerle dile getirmişti. *“Türk anası başın, sağ olsun! İstirabının ne kadar sonsuz, yasının ne kadar hudutsuz olduğunu bilirim. Her şeyini, her şeyini borçlu olduğun insanı kaybettin. Gerçi O yalnız seni değil, bütün bir milleti kurtardı. Bu millet esirdi. Zincirlerini O kahraman kırdı. Fakat milletin içinde sen ayrıca esirdin. Sen iki defa esirdin, iki defa bedbahttın, ey anaların en kahramanı! O'nun altın devrine gelinceye kadar Türk kadını, yabancı itikatlarla yozlaşmış topluluğumuz içinde, layık olduğu şeref mevkiinden ne kadar uzaktı. Parayla satılan bir matah, bıkılınca değiştirilen bir cariyeydi. Milletlerin en kahramanı, kadını bu dereceye*

⁴⁵ İlköğretim Dergisi, C. 5, S. 97, s. 1233

⁴⁶ İlköğretim Dergisi, C. 4, S. 61, s. 726

kadar düşürmüştü. Türk milletinin zehirlenmiş kanını O temizledi. Kadına hor bakmaktan lekelenmiş alnının karasını O sildi. Türk anasını asırlık esaretinden O'nun mübarek elleri kurtardı. Türk anası, sana insanlık haysiyetini O bahşetti. Erkeğinin bir gözüyle yıkılabilen yuvaya metanetini O verdi. Asırlarca ayaklar altında çiğnenmiş haklarını sana O iade etti. Türk kadını, başın sağ olsun! En büyük evladını kaybettin. Fakat dünyanın en büyük adamını bir Türk kadını doğurdu. Hangi milletin kadınlığına böyle bir şeref nasip olmuştur? O'nu doğuran Türk anası, Mustafa Kemal'in anası, ne mutlu sana! Arasından bir ZÜBEYDE HATUN çıkarmış olan Türk kadınlığı ebediyen mukaddestir. Türk anası, meskenin ister saray, ister kulübe olsun, o büyük şereften senin de payın vardır. Sen de ondan gelen kutsiyetle mukaddestin. Türk anası, bu acıklı yas gününde sana düşen tazim ve minnet vazifesi büyük kurtarıcına layık olmaya çalışmaktır. Büyük bir kahraman doğurdun. O yaşadı, büyüdü ki gözler yüceliğine yetişmez oldu. Ve bir gün bütün faniler gibi fani hüviyeti ademe karıştı. Kaybın büyüktür. Evlat acısının ne derin olduğunu bilmeyen var mıdır? Kanlı gözyaşlarını akıt. Ey Türk anası, fakat asla asla kalbine bir an bile fütur ve ümitsizliği yaklaştırma! Ey kahramanlar doğuran Türk anası! Büyük bir vazifen var: Mustafa Kemaller doğurmak! O yüz bin yılda bir olur deme, kendinden şüphe etme, senden şüphe etmek büyük evladının hiç hatırına geldi mi? Ey Mustafa Kemal'i doğurmuş olan Türk anası senden bunu beklemek hakkımızdır: Kahraman milletine layık kahraman evlatlar yetiştir!"⁴⁷

d) Atatürk'e Şiirler

Atatürk'e

Buyurdun göklerinde, denizinde dağında,

Bu milletin ruhunda, kalbinde, dimağında.

Fecir ufuklarında esen şu tan yerinde,

Anne ninnilerinde çocuklarını dilinde,

⁴⁷ İlköğretim Dergisi, C. 2, S. 24, s. 91

Adın bir ayet oldu, ülkün sönmez meşale
Dünkü gibi bugün de ardından akan sele,
Başını kaldır Atam bak. , yine dizindeyiz,
Genç, ihtiyar, çocuklar hepimiz izindeyiz!
Bugün de dünkü gibi aynı kuvvet, aynı hız,
Sana gönülden bağlı, gönülden inanmışız!
Tanrıdan küçük ama, insanlardan büyük Sen
Ey benin göklerimde bayrak gibi yükselen!
Sevgimizin sonu yok, minnetimiz derindir,
Yirmi iki milyonun kalbi aziz yerindir
Seni anlamayanlar bir yarasa gibi kör,
Onların ruhu kara, onlar zavallı nankör.
Rıfat Necdet EVRİMER (Ulus'tan)⁴⁸

Atatürk'ü Ankara da Karşılarken

Gene on beş sene evvel gibi gazi geliyor,
Gene on beş sene evvelki kadar yükseliyor, .
Gene başlarda oturmuş gene göklerde başı,
Yıldırım lar gene bir eski silah arkadaşı.
Ölümün bitmeyen ufkunda yatarken gene , sağ
Bir avuç toprak olurken gene yüksek, gene dağ.
Gene bir memleketin satveti bir tek emeli, .
Koca bir yurdu tutarken gene sapsağlam eli:
Çürüyen göğsü için takı zaferler gene dar,

⁴⁸ *İlköğretim Dergisi*, C. 20, S. 379, s. 5

Gene sağdır, gene sağlamdır, o hem dünkü kadar.

Ona matemle hayır, sade taabbüdle eğil

Ölüdür, doğru fakat öldüğü hiç belli değil. ⁴⁹

Mithat CEMAL

Atatürk'e

Yurtta ne var, ne yok der, Bilgi istersen eğer,

İşte sana topluca: Türk ilinden haberler.

Yolundayız yine bak, Geriler bizden ırak

Koşuyoruz ülkünün, Heyecanını duyarak

Dört yanımız hep neşe, Kana büründü güneş

Dünya savaş içinde, Sulh kızıysa bize eş

Yirmi milyon bir olmuş, Aynı imanla dolmuş

Hepside eserine, Ta gönülden vurulmuş

Mehmetçiği sorarsan, Sınırdadır o aslan

Söyle Ata yurduma, Nasıl olur yan bakan

Dede, teyze, hala da, Fadime de tarlada

Küçümencik Hasansa, Davarlarla yaylada

Bize kim vurabilir? İnönü en önde bir

Başı karla örtülü, Aşılmaz dağ gibidir.

Türklüğe sonsuz hayat, İstiklalden bir kanat

Veren sensin Ey Ata: Rahat uyu, rahat yat. ⁵⁰

Cevdet DEMİRAY

⁴⁹ *İlköğretim Dergisi*, C. 4, S. 61, s. 710

⁵⁰ *İlköğretim Dergisi* C. 5, S. 97. s. 1234

III. BÖLÜM

EĞİTİM- ÖĞRETİM FAALİYETLERİ

A. İlköğretimde Çocuk Eğitimi Problemi

1. Çocuklarda Karakter Eğitimi

Anne babalar ve öğretmenler çocukları belirli değerleri taşıyacak şekilde yetiştirmek isterler. Bunun için ciddi fedakarlıklar da bulunurlar. Ancak gerek aile içinde gerekse okulda çocukları tanımadan ve onların ihtiyaçlarını anlamadan yapılan gayretler sonuç vermemektedir.

Bu konu da Amerika'da Çocuk Eğitimi hakkında araştırma yapan Nevin Karagöz şu değerli bilgileri aktarmıştır. *“Amerika eğitim ve öğretimin dayandığı esaslardan biri de çocuğu doğru olarak tanımak ve onun faaliyetlerini ilmi bir gözle değerlendirmektir. Son otuz yılda yapılan araştırmalara göre her çocuk birçok ferdi ayrıcalıklar göstermekte ve bu ayrıcalıklar da onun gelişimi için oldukça önemli görülmektedir. Hatta aynı şartlar altında büyüyen ikiz kardeşlerde ruhsal ayrılıklar görüldüğü gibi bedensel farklılıklarda tespit edilmiştir. Bütün bunlar gösteriyor ki her çocuk kendine göre bazı özellikler taşır. Eğer bunlar göz önüne alınmayacak olursa onun normal gelişmesi oldukça güçleşir. Yapılan çeşitli deneme ve araştırmalardan sonra çocukların gelişmelerinde ve onların ferdi ayrılıklarında rol oynayan faktörlerin şunlar olduğu anlaşılmıştır. Kalıtım, iklim, beslenme ve kültürel durum. Çocuk hakkında gerçek bir anlayışa ulaşmak için onun hangi şartlarla karşı karşıya kaldığını ve ne gibi denemeler geçirdiğini yani önce çevresini incelemek gerekir. Çevresini tanıdıktan sonra onun ihtiyaçlarını bilmek ve neleri istediğini anlamak önemlidir. Çünkü ihtiyaçları gerektiği şekilde giderilmeyen çocukların normal olarak gelişmeleri imkansızlaşıyor. Son senelerde çocuklar üzerinde yapılan yeni araştırmalara göre çocuklarda ki hırçınlık, yaramazlık, kıskançlık ve hiddetlenme gibi uygunsuz durumların oluşmasında onların temel ihtiyaçları karşılanmadığından ileri geldiği anlaşılmıştır.¹*

Her çocuk için tespit edilen temel ihtiyaçlar şunlardır.

¹ İlköğretim Dergisi, C. 20, S. 385, s. 2

1. Beslenme gibi fiziki ihtiyaçlar,

2. Çocuğun anne baba ve başkaları tarafından benimsenerek, kıymet verilerek sevilmesi. Bu psikolojik sevgi, çocuğun başkalarından emin olmasını ve kendisini emniyette hissetmesini sağlıyor.

3. Çocuğun doğuştan enerjik olması, onun çeşitli faaliyetlerde bulunmasına yol açıyor. Bu nedenle çocuk serbest hareket etmek istiyor. Bunun için çocuğun faaliyette bulunarak tatmin olmasına imkan vermek gerekiyor. Böylece çocuk başarı hissini kazanarak yeterli olma ihtiyacını karşılamış oluyor. Çünkü ocuğun başarı hissi ile yeterli olma ihtiyacının tatmin edilmiş olması toplum için faydalı bir insan olarak yetişmesini sağlıyor.

4.Çocuk sosyal bir topluluğa ait olma ihtiyacını duyuyor. İlk önce anne ve babanın kendisine ait olduğunu hissediyor. Bir topluma ait olma ihtiyacı giderilmeyen çocukların topluma karşı oldukları görülüyor. Dolayısıyla bu temel ihtiyaçları normal şekilde karşılanmayan çocukların anti sosyal oldukları bu alanda yapılan araştırmalardan anlaşılmıştır.”²

Özetle çocuğu doğru olarak anlamalı, tanınmalı, ihtiyaçları karşılanmalı, istekleri değerlendirilmeli ondan sonra istenilen davranışlar verilmelidir.

a) ocuklarda Disiplin Oluşturma abaları

Çocukları disiplin etme konusunda anne babaların fikirleri değişmiştir. Önceden olduğu gibi çocuklarının kendilerine sorgusuz itaat etmesi fikrinden vazgeçmişlerdir. Ancak bazı anne babaların çocuklarına gösterdiği fazla müsamaha birtakım tartışma konularına yol açmıştır. “Yatma zamanı geldi” ya da “Fazla tatlı yeme” gibi sözler karşısında küçükler “Neden fazla yemeyecek mişim?” veya “Niçin yatma zamanı gelmiş?” şeklinde cevaplar vermiştir.

Bu durumu ocuk psikiyatrisi olan Donald A. BLOCH şu ifadelerle açıklamıştır. “Bir ocuk psikiyatrisi olarak çocukların başarısız, verimsiz olmalarına şiddetle karşıyım. Fakat küçükler yaşlarına uygun düşen kontrol ve disiplin prensiplerinden dolayı değil, sadece bu tip prensiplerin yokluğundan ve çocuklara doğru yol gösterilmemesinden

² İlköğretim Dergisi, C. 20, S. 385, s. 3-4

uyumsuzluklara sürüklenmektedirler. Ufak tefek işlerde bile çocuklara takip edecekleri yolu tayin etmemek onların kafalarını karıştırır. Meselâ, yatma zamanı belirli değilse, bu iş çocuk için bir muamma olur. O uykusuzdur, yorgunluktan bitmiş haldedir. Fakat eğlenceyi de kaçırmak istemez. Halbuki yatma zamanı için kesin şekilde tespit edilmiş olan bir saat, onun kendi başına içinden çıkamadığı bu işi derhal hallediverir. Küçük çocuklar, büyüklerin kendilerini idare hususlarında kesin ve şaşmaz prensipler takip etmelerine çok önem verirler. Hemen her normal çocuk, ara sıra “Seni öldüreceğim!” diye anne veya babasına çıkışabilir. Bunun karşısında çocuğu döver veya bağırırsanız ya da ona: “Bunu bana ne cesaretle söylüyorsun?” diyecek olursanız, çocuğa bazen sizin de heyecanlarınızı kontrol altına alamadığınız hissini vermiş olursunuz. Yine onu okşamak, yüzüne gülmek veya kendisini teskin etmeye çalışmakla da herkes tarafından kabul edilebilecek şekilde davranma hususlarını öğretmek imkânından onu mahrum etmiş olursunuz. Yani ona kendi kudret ve kuvvetine dair mübalâğalı bir fikir kazandırıyorsunuz demektir. Yok eğer, sakın bir şekilde ona: “Böyle düşündüğünden dolayı çok üzüldüm. Şimdi bana neden bu kadar kızdığını söyler misin?” denirse ona her şeyi yapmaya muktedir olmadığını göstermiş olursunuz. Çünkü onun tehdidi karşısında korkmadığınızı kendisine en tabii şekilde anlatmış oldunuz. Zira onun herhangi bir işte ne kadar ileri gidebileceğine dair bir sınır da çizmiş bulunursunuz. Şefkatle, nezaketle, fakat çocuk karşısında azim ve irade ile davranmak suretiyle, aynı zamanda onun hakkını teslim etmekle fakat takip ettiği hareket hattını tasvip etmediğinizi kendisine anlatmakla onu başarısızlığa sevk etmemiş olur, tam tersine ona düştüğü zor durumda kurtuluş imkânını vermiş bulunursunuz.”³

Kısacası fazla müsamaha yerine çocuklara anlayabileceği şekilde yönlendirme de bulunmak gerekir. Böylece çocuk hem kararsızlıktan kurtulmuş olur hem de kendinin yapabileceği başarabileceği bir şeyler olduğuna inanır. Ve olaylar karşısında daha sağlıklı kararlar almayı öğrenir. Çocuk büyüdükçe ise anne baba otoritesi azaltılmalıdır. Çocuğun yaşına göre yapılan rehberlik değiştirilmelidir. Mesela küçük bir çocuk şekerlemelerin dişler ve mide için zararlı olduğunu anlayamaz. Onları bunun üzerinde düşündürmeye uğraşmak ise faydasızdır. Fakat büyük çocuklara her şeyi izah etmek gerekir. Özellikle ergenlik çağındaki çocuklara emir vermek yerine bol bol izahlar da bulunulmalıdır. Yani çocuklara fikirler verilmeli ama uygulamasına müdahale

³ İlköğretim Dergisi, C. 20, S. 384, s. 2-3

edilmemelidir. Ayrıca unutulmaması gereken çok önemli bir husus vardır ki o da disiplinin planlı olarak yıllara göre gelişme gösterdiğidir.

b) Nasihat Etmek Yerine, Yaşayarak Örnek Olma Formülü

İnsanlar hayatta mutlu olabilmenin yollarını araştırmışlardır. Bu konuda çeşitli araştırmalar yapan Fransız Filozofu Alain “Mesut Olmak Sanatı” adlı kitabında gerçek mutluluğun bedeni zevkleri tatmin etmekte değil ruhu huzurlu etmekte olduğunu yazmıştır. Ruhun huzurlu olmasını ise iyi huya bağlamıştır. Kişi ne kadar iyi olursa ruhu o kadar huzurlu olur. İşte bu nedenle anne babalar çocuklarının iyi huylu olması dolayısıyla hayatta hep mutlu olması istemişlerdir. Ve onları iyi huylu yapmak için bol bol nasihatlerde bulunmuşlardır. Oysa nasihat yerine hal dili her zaman daha etkili bir öğretim yöntemi olmuştur.

Enver Naci GÖKŞEN çocuklara nasihat etmek yerine uygulayarak örnek olmanın önemini şu ifadelerle anlatmıştır. *“Terbiyede sözün yeter şey olmadığını anlatmak isteyen atalarımız: “Lâfla peynir gemisi yürümez!” demişler. Bir başka ata sözü de çocuğa, küçüğe sözden ziyade davranış ve hareketle örnek olmanın değerini anlatmak için: “Oğul babanın gölgesidir.” der. Evet terbiyede sözün ve öğüdün, görgü ve hareket kadar önemli bir yeri yoktur. Nitekim bugün: “Sen hocanın dediğini yap da, yaptığını yapma!” anlayışından çok uzaklarda bulunuyoruz. Sözün öze uymasını gerekli, zaruri bulan halk zekası, halk esprisi beri taraftan da sözü özüne uymayanlar için: “Aleme verir talkını, kendi yutar salkımı” deyivermiştir. Muhakkak ki sözün harekete, öze uyması söz götürmez bir zarurettir. Bazen bir güzel söz, birçok güzel örneğin ve davranışın yerini de tutabilir. Yılanı deliğinden çıkararak “Tatlı söz” telkinden, özlü sözden başka bir şey değildir. Terbiye tarihi ve edebiyat böyle özlü, etkili sözlerle doludur. Bunların çoğunu babalar evlâtlarının, büyükler küçüklerin daha mesut, daha huzurlu insanlar olmaları dileğiyle söylemişlerdir. Mesela Lord Chesterfield’in, oğluna verdiği nasihatler arasında geçen: “Olabilirsen başkalarından daha akıllı ol; fakat onlara daha*

akıllı olduğunu söyleme!” sözü akıldan çıkacak, yabana atılacak gibi değildir.⁴

Kısacası çocuklara öğretilmek istenen her olumlu hareketin ilk önce büyükler tarafından tam olarak yaşanması gerekir. Yani atalarımızın da dediği gibi hazmetmeden azmettirilemez. Önce büyükler kendileri uygulayarak davranışlarını birer yaşam şekli olarak çocuklara göstermelidir. Daha sonra çocuklardan bu davranışları benimsemelerini beklemeliler.

c) Demokratik Davranış Geliştirme Çalışmaları

Çocuklarımızın hayatta başarılı ve mutlu birer insan olmasını istiyorsak ilk önce onlara demokratik olmayı öğretmeliyiz. Yapılan her işte kesinlikle başarılı olmak gerekmediğini, insanların bazen yapmaya gücünün yetmeyeceği sorunlarla karşılaşabileceğini ya da bazı öğrenmelerin zamanla gerçekleşebileceğini anlatmalıyız. Daha da önemlisi başarılı bir eğitimin temel şartının demokrasi olduğuna ilk önce biz büyükler inanmalıyız. Kendimiz buna inandıktan sonra çocuklarımız için isabetli seçimler yapmalıyız. Seçimleri yaparken ise kendi görüş ve düşüncelerimizden ziyade çocuklarımızın geçmişteki tecrübe ve yaşantısını göz önüne almalıyız. Onu seveceği başarılı olabileceği bir ortama koymalıyız. Bunlar yapıldığı halde sorunlar varsa çocuğumuzun durumunu incelemek gerekir.

H.C. Aslangil, çocuklara demokratik oluşu öğretmek için durumlarının şu sorularla incelenmesi gerektiğini söylemiştir. *“Çocuğun işlediği olay içindeki durumunu yetişkin olarak bizler doğru ve objektif olarak düşünebiliyor muyuz? Çocuğun içinde bulunduğu atmosfer nedir? İşte bu soruların sormaya başladığımız andan itibaren çocuğa karşı hissi davranmaktan kendimizi alıkoyuyoruz demektir. Demokratik oluşta bu hissi havanın rolü çok önemlidir. İyi bir hissi hava demokratik oluş için şarttır. Bunun için de çocukları oldukları gibi kabul etmek en önemli demokratik unsurdur. Peki çocukları oldukları gibi kabul etmek ne demektir? Mesela sınıfımıza zayıf, çelimsiz bir öğrenci geldi. Bu çocuk sınıfı başaramaz diye*

⁴ *İlköğretim Dergisi*, C. 25, S. 462, s. 3-4

düşünüyoruz. Fakat çocuğa karşı olumsuz bir tutumdan ziyade olumlu bir tutum sergilersek çocuğun değiştiğini görürüz. Halbuki değişen burada çocuk değil, biz öğretmenlerin zihniyetidir. Öğretmenlerin zeki çocuklara inanması kolaydır. Fakat arkadaşlarından geri olan çocuklara da inanmalıdırlar. Diğer bir tabirle her öğrencinin potansiyeline inanmak lazımdır. İşte insanların birbirlerini kabul etmeleri budur. Başkalarını kabul etme hususunda üstünlük hissini ortadan kalkması şarttır. Her şeyden evvel öğretmenin kendi kendisini kabul etmesi şarttır. Peki bir öğretmenin kendi kendini kabul etmesi nedir? Biz öğretmenler kendi kendimizi kabul etmezsek istediğimiz manada hissi hava yaratmamıza imkân yoktur. Her öğretmen zaman zaman şu soruları kendi kendine sormalıdır.

1. Herşey de her zaman muvaffak olma hususunda kendimizden emin miyiz?

2. Daima her şeyde kazanmamız mı lâzım?

3. Zayıf taraflarım nedir, kuvvetli taraflarım nedir?

4. Çocukların yanıma yaklaşmalarını istiyor muyum? Yoksa onların hatalarını görmelerinden endişe mi ediyorum?

5. Herhangi bir olay karşısında insanların daima teslim olmalarını mı istiyorum?

6. Hislerimin incinmesine müsaade ediyor muyum? Mesela bir çocuk sınıfta küçük bir şey yaparsa bunun kendimize yapıldığını mı zannediyorum?

7. Her insanın kendimiz gibi düşünüp hareket etmesini mi bekliyorum? Böyle düşünüyorsam ferdi farklılara kıymet vermiyorum demektir.

İşte bu gibi sorularla ilk önce kendimizi sonra öğrencilerimizi kabul etmeliyiz. Kendimizi kabul etmedikçe despotluktan kurtulmamıza ve demokratik davranmamıza imkân yoktur. Kendi kendini kabul

etmeyen ruhen hasta demektir. Bütün bu hususları göz önünde tutarak kör, topal, sakat, geri ve üstün zekâlı çocukların kendi kendilerini kabul etmeleri ve her birisinin topluluk içinde birer değer olduklarını kendi kendilerine hissetmeleri şarttır.”⁵

Yani öğretmen öğrencilerin başarılarını kabul ettiği gibi başarısızlıklarını da kabul etmeli ve diğer öğrencilere de kabul ettirmelidir. Sorunların çözümü sırasında öğretmen soğukkanlı davranmalıdır. Her öğrencinin ferdi başarısını göz önünde tutmalıdır. Öğrencilerin birbirlerini daha iyi tanımaları ve kabul etmelerine fırsat vermek için grup çalışmaları yapılmalıdır. Öğrencilere yapabilecekleri işler verilmelidir. Ve sonuç öğretmenin beklediği standarda göre değil öğrencinin başarısına göre değerlendirilmelidir. Çünkü her fert dünyayı farklı görür. İşte bunlara dikkat edildiği zaman sınıfta demokratik bir ortam ve tam bir disiplin sağlanmış olur.

d) Çocukların Problemleriyle İlgilenme Yolları

“Çocuk ruhu bir âlemdir. Kapısını açmak kolay değildir. Açıldığı zaman ise hiç umulmadık şeylerle karşılaşılır. Ne yazık ki çocuklara bu kadar önem verilmiyor, dertleri dinlenmek istenmiyor. Böylece o kapının ardında neler olup bittiği bilinmiyor. Her şey büyüklere göre yaşıyor. Her olan biten çocuklara veriliyor ve çocuğun dünyası allak bullak ediliyor. Ayrıca tehditler savurmakla dertler deryası süt limana çevirmek isteniyor: “Çalışma göreyim bak neler yapacağım.” “Babana söyleyeyim de gör.” “Tembel seni.” veya “Çalışırsan sana neler alacağım.” Bunlara benzer birtakım kibrit nevinden sözler söyleniyor. Ve bu şekilde çocuk ruhu dalgalandırılmaya başlanıyor. Sonra da çocuğa ne alınırsa alınsın ya da ne verilirse verilsin ruhunda ki kırıklar onarılamıyor.” diyen Musa Korkmaz durumu şu şekilde açıklıyor.

“İşte bir örnek: M. gülümseyen çehresiyle evinden çıkıyor. Okula geliyor. Epey yol aldı. Fakat bu da neyin nesi! M. durakladı. Aaa... ağlıyor. Evet ağlıyor işte. Kimsenin kendisini görmesini de istemiyor. Adımları zoraki ki, bakınız bu

⁵ İlköğretim Dergisi, C. 25, S. 463, s. 6-7

*karmakarışık ruhla okula girdi. Derslere girip çıkıyor. Ama hep boş, herşey boş. Zaman hüznle beraber. Öğretmek ve bir şeyler öğrenmek geçen zamanın dışında kalıyor. M.'nin şimdi buna ihtiyacı yok. Zaten ihtiyaç hissetmesine imkân yok. Onu içten kemiren kurt var. Ondan kurtulmanın yollarını düşünüyor şimdi. Neticeye bakalım. M. aynı tempo ile evine giriyor. Kimse göremedi onu. Çantayı köşeye fırlattı. Surat astı. Konuşmuyor, Anne M.'nin haline acır görünmüyor. Geliniz sizinle, M.'yi bu hale sokan sebepleri görelim. Gerçeği en doğru M. söyler. Fakat bu öğle kolay bir iş değil. Kapıyı açabilmesi için tek yol, M. ile aramızda gerçek bir samimiyetin ve karşılıklı güvenin olması gerekir. M. ile biz böyleyiz. İşte M. konuşuyor. "Annemle babam tartışır. Ben buna çok üzülüyorum. Gizli gizli ağlıyorum. Bunun olmamasını isterdim. Buna çok üzülüyorum." İşte M.'nin derdi bizi ilgilendirmiyor değil mi? Ne olacak. Ağlar, biraz sonra susar. Hatta unuttur. Biz böyle deriz. Ne yazık ki M. hiçte böyle demiyor. M. evden, neşe içinde ayrılıyor. Tek arzusu üzüntüye bir yenisini katmamak. Evde olanları anlamamış gibi davranıyor. Çocuk dediğimiz M. Bize ders veriyor."*⁶

Bu şekilde ki yanlış bir tutumla çocuğun karakterinde kalıcı yaralar bırakılmış oluyor. Sonra da anne babasına karşı vurdumduymaz çevresine karşı tepkisiz bireyler yetişiyor. Ve derdi dinlenmeyen çocuk başkasının derdini dinlemeyen bir fert olarak toplumda yerini alıyor. Bunu önlemek için çocukla yeterince ilgilenilmeli, derdi dert edinilmeli, sabırla dinlenilmeli ve onunla beraber çözüm yolları aranmalıdır. Zira hayatta hiçbir şey geleceğin büyükleri olan çocuklardan daha kıymetli değildir.

e) Ergenlik Çağında Sosyal İlgiler

Ergenlik çağında ki sosyal ilgiler üzerine araştırma yapan Yaşar Göker şu düşüncelerini paylaşmıştır. "*Ergenin ilgi alanlarını keşfetmenin en kestirme yolu onun katıldığı faaliyetleri ve kurduğu ilişkileri, iş arkadaşlığını, seçtiği sorumluluk konularını incelemektir. Ancak bazı nedenler yüzünden ilgi duyduğu yönde her zaman harekete geçemeyebilir. Bazı iç dürtülerini engelleyen nedenleri bahane ederek*

⁶ İlköğretim Dergisi, C. 25, S. 471, s. 12

motiflerini baskı altında tutabilir. Örneğin gençlerin toplantısına dans bilmediği için istediği halde gitmeyişi ve kendine uygun bahaneler bulması gibi... İlgilerinin çoğunu saklayan ergenler de onu tanıma çabalarımızda bizi yanıltabilirler. Ergenlerle söyleşiler bize onun ilgilerini sezmek için ipuçları verebilir. Ayrıca ergenin yazıları, anıları, kompozisyonları, mektupları, resimleri, boş zaman etkinlikleri onu tanımamıza yardımcı olur. Çocuk ve gencin duygusal belirtileri, üzüntülü hallerini aksettiren yüz ifadeleri, beslenme ve uyku özelliklerini inceleme onun ilgilerini tanıma yönünde bize bilgi verebilir. Bunun için türlü yollar deneyip, bulguları karşılaştırmak, tanıma fişleri uygulayarak, gerekli notlar tutarak onun ilgilerini tanımlamaya çalışmalıyız. Ergenin düşünce ve duygusal yeteneklerinde görülen aşırılık ve değişkenlik yaşantısının bütün yönlerinde kendini gösterir. Onun için ilgileri de değişiklik, taşkınlık, kararsızlık yönünde belirir. Çocukluktan getirilen ilgiler, ergenlik çağında yerini sosyal ilgilere terk eder. Ergenliğin sonuna doğru geleceğe ait yetişkinlik yılları için proje ve plânlar kurma, endişeler geliştirme, sorumluluk alma da bilinç kazanma başlar. İlgi ve görüşler kesinleşir. Ergenin sosyal ilgilerinin gelişme özellikleri: Ergen sosyal durumlara uymakta genellikle yetersizlik gösterir. Problemlerini başkalarının eliyle dolaylı olarak karşılar, tepkilerini heyecan ve sözle gösterir. Bütün ilişkilerini sözlü anlatımla ifadeye çalışan ergen, şiir, hikâye ve çeşitli yazı türlerini büyük bir önem vererek denemeye başlar. Her problemi sözle karşılıklı konuşma ve anlaşma ile çözümlenmeye gayret eder. İlişkileri duygusaldır, arkadaşlık bağları şiddetlidir. Ergenin en çok hoşlandığı ve önem verdiği konular, akranlarıyla konuşmak, inatlaşmak ve ciddi anlatım tarzlarına bürünerek tartışma faaliyetleri göstermektedir.”⁷

Ergenlik çağında sosyal ilgiler ve yaşantılar sürekli değişkenlik gösterir. Ergen her duruma gereken önemi veremeyebilir. Bireyin önemli saydığı olaylar onun yaşantısına etki eden alanlardır. Bu

⁷ İlköğretim Dergisi, C. 31, S. 536, s. 10

alanlarda birey davranışlarıyla kişiliğini tamamlar. Bu durum da anne baba çocuğuna müdahale etmeden fikir alışverişinde bulunarak yardımcı olmalıdır. Ama asla onu düşüncelerinden dolayı yargılamamalıdır. Bunun bir süreç işi olduğu unutulmamalı ve karakter oluşana kadar ergenle karşı karşıya gelinmemelidir.

f) Çocuk Eğitiminde Dayağın Rolü !

Haymana Bölge Gezici Başöğretmeni Cavit Oral Binbaşıoğlu eğitim hayatında dayak yiyen çocuklar hakkında edindiği bilgileri şu ifadelerle anlatmıştır. “*Dayak yiyen, hırpalanan çocuklar şu şekilde sıralanabilir:*

Çocuk istemeyen ailelerin çocukları,

Baskıcı eğitim uygulayan ailelerin çocukları,

Üvey anne elinde büyüyen üvey çocuklar,

1)Gayri meşru çocuklar,

2)Yüz güzelliği yeterli olmayan çocuklar.

Dayak yiyen çocukların eğitimi okulda öğretmenleri en çok düşündüren meselelerdendir. Bu çocuklar, önce ailede aile büyüklerinden, sonra da sokakta sokak arkadaşlarından dayak yemeye alışmışlardır. Bunun için okulda da aynı şekilde bir muamele ile karşılaşmaktan çekinmezler. Hatta bunu candan arzu bile ederler. Bu çocukların arasında okulun duvarlarına yazı yazanlar, bahçedeki ağaçlara zarar verenler, okulun camlarını kırmaya teşebbüs edenler de bulunur. Eğitim çevresinin dayak yiyen çocuklar üzerindeki sıkıcı ve devamlı baskısı ile bu çocuklar iki tip halinde şekillenmişlerdir. Biri hareketli, diğeri durgun tip. Her iki tipte okul topluluğunun düzenine önemli etki yaparlar. Hareketli tipte olanlar çok kere topluluğun aktif karıştırıcıları, aksi tipten olanlar da pasif karıştırıcıları olurlar. Birincilerine her söz tesir etmez; şımarıktırlar. Bir parça rahat dura-

bilmeleri için alışkın oldukları dayaktan daha şiddetli bir dayak beklerler. Böyleleri günün birinde canı acıtılmaktan hoşlanan birer ruh hastası haline de gelebilirler.”⁸

Dayak yiyen durgun tipli çocuklar ise dayak yediği arkadaşının kölesi halindedirler. Kendi başlarına karar alamaz ya da kendi başlarına bir şeyleri başarabileceğine inanamazlar. Dayak yediği çocuk gibi düşünmeye onun gibi olmaya çalışırlar. Bu iki tip çocukta toplumda arzulanan bireyler değildir. Ne kaba kuvvetle çevresindeki arkadaşlarına üstünlük taslayan ne de kendini ifade etmekten korkan pısrık bir birey toplumu ayakta tutamaz. O nedenle çocuk yetiştirme konusunda evde ailelere okulda ise öğretmenlere çok iş düşmektedir. Her ferdi olduğu gibi kabul etmeli ve bunu ona hissettirmelidir. Ayrıca kaba ve hırçın davranan, arkadaşlarının hakkını gözetmeyen çocuklara da öğretmen ve aile iş birliği yaparak müdahale etmelidir.

g) Çocuklarında Cinsellik

Manisa İlköğretim Müfettişi Hüsni Altay cinsi meselelerin çocuklara nasıl anlatılması gerektiğini şu ifadelerle açıklamıştır. “Çocuğun cinsel meseleler hakkında çevreden duyduğu bilgiler kendisini tatmin edemeyecek bir hal aldığı da büyük bir masumiyetle kendisine veya etrafındakilere “Ben nereden ve nasıl dünyaya geldim?” diye sorar. Cinsel hayata ait bu sorular karşısında, ebeveynin kesinlikle asabileşmemesi veya şaşırmaması gerekir. Bunu da diğer sorular gibi tabii ve sakin karşılamalıdır. Çocuğun yaşına göre cinsel hayata ait verilecek cevapların ev hayatından, leylek anadan, kedi yavrularından başlanarak açıklanabilir. Yaş ilerledikçe kademe kademe bu cevapların da tabiat kanunları içinde genişlemesi gerekir. Fakat ebeveyn henüz açıklama zamanının gelmediğini düşünerek çocuklarını “Leylek getirdi seni! , havuzdan çıkardık seni, seni arap kapımızın önüne bırakmış, mini mini avuçlarında abine gümüş paralar getirmiştin” gibi sözlerle avutmaya çalışırlar. Yada anne baba bu önemli soruları kolayca atlatmak için “Sen, bu işlere karışma!, henüz anlamazsın, biraz daha büyü! , başka soracak soru mu bulamadın mı?” gibi cevaplarla çocuğu sindirmeye çalışırlar. Fakat çocukta ki şüphe bu sözleri geçersiz kılar. Ebeveynin bu tavrı ise ondaki merakı daha da artırır. Ve çocuk

⁸ İlköğretim Dergisi, C. 15, S. 289-290, s. 3779

cevapsız sorular içinde bocalar durur. Oysa çocuklarının ahlakından sorumlu olan anne ve babalar bu meseleleri çekinmeden uygun bir üslupla çocuklarının yaşlarına göre anlatmalıdırlar.”⁹

h) Çocuk Gelişiminde Oyunun Rolü

Oyun, çocuk için bir iştir. Oyun aracılığıyla birlikte oynamayı, herhangi bir şeyi paylaşmayı, işbirliğini kısacası yaşamayı öğrenir. Ve dünyayı tanır. Çocuk oynayacağı, dokunacağı, paylaşacağı ve bilgi edinebileceği oyuncakları olursa mutlu olur. Bu oyuncaklarla oynarken geçen zamanı değer kazanmış olur. Çocuk oyun oynarken bir şeyler öğrenir ve gelişir.¹⁰

Çocuğun oyunları konu olarak önemli değildir. Bu oyunlar onu uzun uzun meşgul etmek bakımından önemlidir. Mesela oyun odasında sıra sıra topları, bebekleri, arabaları, hatta binek otomobili olan bir çocuk bütün bu oyuncakları bırakıp bir sandalyeyi eline alır ve onu otomobil yerine koyarak oynar. Bu durum ondaki zevksizliği değil, ilerde yaratıcı bir düşünceye geniş bir hayal gücüne sahip olacağını gösterir. Bunun için çocuğu yargılamak doğru değildir. Dolabındaki binek otomobili onun hayali otomobiline benzemeyebilir. Hatta dolabındaki otomobil onun hayalini bozabilir. Bizim maksadımız çocuklarımızı vakitsiz mantık ukalası haline getirmek değil, yerini ilerde akıl ve muhakemeye verecek olan hayal âleminin kahramanı olarak görmektir. Çocuk bazen bu mantıksızlığa kendi güler. Onun güldüğü şeye biz de gülümsemsek bile onu utandıracak şeyler yapmamalıyız. Çünkü bilmeliyiz ki, bu gücü hayal, yarın ki akıl ve mantık olacaktır.¹¹

O halde çocukların gelişimini sağlamak ve onları daha kolay eğitebilmek için oyun oynamalarına fırsatlar vermelidir. Yine eğitimde de öğretmek istenilen konular daha kalıcı olabilmesi için mümkünse oyunlaştırılarak anlatılmalıdır.

ı) Çocuklarda Ahlaki Değerlerin Geliştirilmesi Meselesi

Çocukların iyi birer fert olması karakterinin doğru gelişmesine bağlıdır. Karakterin gelişmesinde ise çocuğun geçmişteki yaşantısı, bilgisi, mizacı ve sağlığı rol

⁹ *İlköğretim Dergisi*, C. 4, S. 99, s. 1260

¹⁰ *İlköğretim Dergisi*, C. 31, S. 540, s. 24

¹¹ *İlköğretim Dergisi*, C. 5, S. 95, s. 1194

oynar. Yaşanılan olaylar iradede bilgi olarak yer alır. Bilgilerin iyi ve güzel olması karakteri olumlu yönde etkiler. Mizaç, çocuğun doğuştan getirdiği özellikleridir. Mizaç olarak iyi olan çocukların karakterleri de iyi olur. Ama mizacı kötüye meyleden çocukların değişebilmesi ve iyi bir karaktere sahip olabilmesi için etkili bir rehber ihtiyacı olur. Bunların dışında çocuğun sağlığı da karakter de rol oynar. Anneleri, babaları ve öğretmenleri gibi çocuklar da yorgun oldukları zaman asabi olurlar. Bunun gibi “Tembel” denilen bir çocuğun bütün derdi gıdasızlık ya da bedensel bir özür de olabilir. O halde çocukların karakter eğitiminde dikkatli olmak gerekir. Yaşadığı çevre mi kötü? Mizacı mı kötüye meyilli? Yoksa sağlık problemi mi çocuğun karakterini olumsuz yönde etkiliyor? Yani çocuğun gerçek ihtiyacının ne olduğu iyi tespit edilmelidir. Ve bu sorunlar çözmek için ahlak düsturlarını hayatın diğer kısımlarından ayırmamalıdır.. Ahlak problemini genel olarak şu üç konu üzerinde işlemelidir:

- (1) Çocukta kötü olan şeylere karşı tikslenme ve iyiyi sevmek,
- (2) İnsan hayatını izah edecek bilgi vermek,
- (3) İyi prensiplerin devamlı bir şekilde uygulanabilmesi için çocuğa yardımda bulunmak.

Bunu geliştirmek için çocuğun meyilleri dikkate alınmalıdır. Ve çocuğun meyillerine zıt gidilmemeli, onları faydalı kanallara sevk etmelidir. Mesela erkek çocuklarının çoğu sapanla kuş avlamasını severler. Büyükler zevk için cana kıymanın yanlış olduğunu söylemekle kalmamalı bunu fırsat bilerek bu meyli faydalı yollarda kullanmalıdır. Mesela, kuşların güzel fotoğraflarını almak veya resimlerini yapmak ya da bir izci grubuna kuşların yaşayışlarından bahsederek bir konferans vermek için çocukta arzu uyandırmalıdır.¹²

i) Çocukların Ahlak Gelişim Problemi

Çocukların ahlak gelişimi sırasında bazen iyiye bazen de kötüye meyleden farklı arzuları olabilir. Bu durumda çocukların terbiyesiyle ilgilenen ebeveynlerin veya öğretmenlerin ciddi bir vazifesi vardır. Çocukların neye arzu duyduklarını tespit edip yapılması gerekenleri planlamak ve uygulamaktır. İşte bunlardan birkaç örnek:

¹² *İlköğretim Dergisi*, C. 4, S. 62-63, s. 736

1. Çocuğun kuvvet arzusu varsa: Mesela sigara içen bir çocuk, içmekte devam ettiği halde atletizmde başarılı olamayacağını anlarsa kolaylıkla bırakabilir.

2.Çocuğun kazanmak arzusu varsa: Bazı çocuklar çok gururludur. Kaybederse gururu incinir. Ama hayatta kaybetmekte vardır.

3.Çocuğun kahraman sevgisi varsa: Çocuk küçük yaşlarda polis, itfaiye eri, sporcu gibi cesaretli karakterlere hayranlık duyar. Metanet gibi, cesaret gibi duyguları çocuğa kazandırmak için bu karakterlere ait hikayeler anlatılabilir. Çocuk büyüdükçe bu kahramanlardan ziyade gerçek büyük insanların tesirleri altında bırakılmalıdır. Fakat çocuk için en iyi örnekler: dostları, ebeveyni ve öğretmenleridir. Çocuğun kendi kişiliğinin oluşmasında tesir edecek şahısları seçebilmesi için ebeveyn mümkün oldukça kıymetli dostlarla bir arada olmalıdır.

4. Çocuğun arkadaşlık ya da grup arzusu varsa: Arkadaşlık arzusu diğer birçok arzularla karışıktır. O nedenle arkadaşlarına çok değer veren çocuklarda ki yanlışlıkları gruba hitap ederek çözmelidir. Grup içinde herkese sözü geçen bir çocuğu ikna ederek çözüme gidilebilir. Ayrıca arkadaşlık arzusu çocuklarda sınıf şerefi, okul şerefi, vatan sevgisi gibi duyguların gelişmesine yol açar ki bu da çok önemlidir.

5.Çocuğun meşhur olmak ve bağımsız olmak arzusu varsa: Her hangi bir grubun üyesi olmak arzusu da vardır. Mesela bir atlet sadece okulun kazanmasını değil bu başarıya bilhassa kendisinin layık olmasını ister. Kendi hayatını idareden mesul olmak çocuk için aynı şekilde kuvvetli bir arzudur. Yalnız küçük yaştan itibaren çocuğa anlatılmalıdır ki kendisini iyi idare edeceğine inanıldığı için hürriyet verilmiştir.

6. Çocuğun önderlik arzusu varsa: Bu meyli tatmin etmek için oyunlarda, okul işlerinde veya eğitsel kollar da herkesin sırası geldikçe başkanlık etmesine fırsat vermek gerekir.

7. Çocuğun zorlukları yenmek arzusu varsa: Bütün oyunlarda küçük engeller konulur. Ve eğlence için onlar yenmeye çalışılır. Bu arzu çocukları gerçekte zevk vermeyecek olan şeyleri seve seve öğrenmeye teşvik eder. Yani iyi idare edilmiş bir oyun ciddi çalışmanın en mükemmel başlangıcıdır. Yalnız çocukların oyun içerisinde ki engelleri kolay ya da zor diye ayırım yapmasına fırsat verilmemelidir. Kolay

engelleri aştığı gibi zor olanlarla da mücadele ederek yenilmemeyi öğrenmelidir. Bu durumda yetişkinler teşvikçi olmalıdır. Yoksa çocuk başarısızlığa itilir.

8. Çocuğun adalet arzusu varsa: Genellikle adaletin ne demek olduğunu bilen insanlar adil olmak ve etrafında adalet görmek isterler. Bunun da temelleri çocuğun ilk oyunlarında atılabilir. Normal bir şekilde başkalarının hakkını yememek zihniyetini kolaylıkla anlarlar. Adilane muamelenin nüanslarını öğretmek büyüklere düşen bir vazifedir. Okul disiplin ve idaresine öğrencinin katılması çok önemli bir terbiye vasıtasıdır.

9. Çocuğun cömertlik arzusu varsa: İnsanlar sosyal varlıktır. Ve birbirlerine muhtaçtır. Bu nedenle çocukları küçük yaştan itibaren kendilerinden daha az varlıklı olanları düşünmeye ve himaye etmeye alıştırmalıdır. Çocuğun hissederek yardım edebilmesi sağlanmalıdır. Bunun için yardım edilecekler çocukların yakından tanıdıkları ve acıdıkları kişilerden seçilmelidir. Yalnız çocukta yardım isteğini geliştirdikten sonra duyarsız kalınmamalıdır. Aksi halde çocuk “Aktif bir rol oynayacağı” yerde konuşmakla yetinir. Ah ederek tatmin olmakla yetinir ve fiiliyat sahasına geçemez.

10. Cinsel arzu: Büyük kötülükler yaptırmaya sebep olan bu arzu iyi idare edildiği takdirde karakter terbiyesine de en mühim bir yardımcı vasıta olur. Mertlik bunun ürünüdür.

11. Dini arzu: Dini alışkanlıklarında samimi olan ebeveyn ve öğretmenler hiç şüphesiz çok müspet ve faydalı bir şekilde ahlaki karakterin şekillenmesinde de tesir ederler. Büyük şahsiyetlerin çoğunun köklerinde hissi dininin çok mühim bir rol oynadığı gerçektir. Fakat okullarda dini terbiyenin verilip verilmemesi tamamıyla başka bir meseledir. Öğretmen eğitim yaparken sırası geldikçe müspet ve kuvvetli rolünü oynayabilir.¹³

Bunlardan başka arzular da sayılabilir. Önemli olan bu ve buna benzer arzulara çocukları kontrol altına alabilmektir. Peki bu içten gelen arzuların gelişmesine yardım edebilmek için dışardan yapılabilecek yardımlar nelerdir?

¹³ *İlköğretim Dergisi*, C. 4, S. 62-63, s.736-737

j) Ahlak Gelişiminde Çocuğa Uygulanacak Hareket Tarzı

Ebeveynler veya öğretmenler çocuklar üzerindeki sevgi sermayelerini kullanarak davranış geliştirmelidirler. Başlıca yardım çocuğa uygulama imkan ve fırsatları vermektir. Karakterin oluşmasında en önemli tesir çocuğun kendisinin yapmış olduğu şeylerdir. Köylerde, çocuklar genellikle ihtiyaçlarını satın almak yerine kendileri yaparlar. Tarlada, ahırda, mutfakta, dükkanda mesuliyetli işler görürler. Ahlakın gelişmesinde önemli bir rol oynayan bu mesuliyetlerden şehir çocukları mahrumdur. Bu nedenle okulların vazifesi sadece okuma-yazma öğretmek olmamalıdır. Atölyede, bahçede, ev idaresi derslerinde, temsil kollarında çocuğun iradesinin gelişmesine hizmet etmek olmalıdır. Yani okul çocuğa kendi kendine idare ve mesuliyet kabul etme yeteneklerini kazandırmalıdır. Çocuklara yapacakları işleri seçmek, planlarını tasarlamak ve yaptıkları işlerden daima mesul olmak için okul bol bol fırsatlar hazırlamalıdır. Ayrıca çocuğa kendi kendini idare etmesini öğretmekle beraber grup içinde çalışmaya da alıştırmalıdır. Demokraside, vatandaşlık terbiyesinde en mükemmel hazırlık çocuğun mensup olduğu grupta serbest ve gerçek mesuliyetler almasını temin etmektir. Bunun için okulun idari işlerinde çocukların görev alması faydalıdır. Çocuk kendisine düşen vazifeyi yapmadığı takdirde doğacak başarısızlığın sahibi olduğunu öğrenir. Okul gazetesini ve sınıf müsamesesini tertip eden çocuklar taşımaları gereken mesuliyeti o zaman anlar ve müspet ya da menfi neticeyi kabul etmesini öğrenirler. Çocuklara mesuliyet kazandırma da anne babalara da ciddi işler düşmektedir. Mesela çocuk uzak bir yere tek başına gitmek istediğinde anne-babalar onu kırmamalı ve kendini geliştirmesine fırsat vermelidir. Çocuğa belirli bir harçlık vererek harcamasında onu mesul tutmamalıdır. Alınacak veya alınmayacak şeyler hakkında kararı daima ebeveyn vermemelidir. Bu konuda çocuğa da fırsatlar vermelidir. Çocuklara karşı aşırı disiplinli olmamalıdır. Zira evlerde ebeveynin kontrolü kalktığı zaman çocukların delice saldırır gibi hareket ettikleri gerçektir. Çocuk kendi hürriyetini kullanmaya alışmalıdır. Ancak karakterin gelişebilmesi için yapılan uygulamanın manasının tamamıyla anlaşılması gerekir. Bunun için iki yönden terbiyeye ihtiyaç vardır: birincisi, insanın vereceği kararlar hakkında bilgisini artırmak, ikincisi de yüksek idealler vererek daha iyi kararlar alabilmesini sağlamaktır. Yapılması zor olan işlerin manası ve kıymeti anlaşıldığı takdirde de daha kolay başarılıdır.

Yüksek ahlaklılığın kıymeti çocuğa anlatılabilirse uygulama için büyük bir adım atılmış demektir.¹⁴

O halde yetişkinler çocuğa ahlaki değerleri verirken onlara uygulama fırsatları vermelidirler. Bu fırsatları verirken de çocuğu bir dedektif gibi takip etmemelidirler. Çocuk yapacağı şeyden mesul olacağını sonucun iyi ya da kötü kendine ait olacağını anlamalıdır. Bu çocukları tamamen serbest bırakmak değildir. Yetişkinlerin müdahale etmesi gereken ya da çocuğu yönlendirmesi gereken durumlar olabilir. Bu durum da yetişkinler çocuklara olumlu telkinlerde bulunmalıdırlar. Çocuğa “Evde yaramazlık yapma, akıllı ol.” demek yerine, “Evde annene yardım et. Kardeşinin derslerine yardım et.” demek daha doğru olur. Koşmaması gereken bir çocuğa “Koşma” demek yerine “Yavaş yürü” ya da “Sinirlendiğinde kimseyle kavga etme.” demek yerine “Sinirlendiğinde derin bir nefes al” demek daha etkili olur. Aksi halde çocuk daima yapmalısın ile yapmamalısına mahkumdur.¹⁵

Kısacası çocuğun ahlak terbiyesine karşı duyarsız olmaması için yetişkinlerin uygulaması gereken davranışlar şunlardır:

1. Çocuktan istenilecek şeylerin yapabileceği seviyede olmasına dikkat etmeli,
2. “Yapmalarla” başlayan cümleleri kullanmamalı,
3. Çocuğa ahlaklı insanların hayatta hedeflerine daha kolay ulaştıklarına dair örnekler anlatılmalı,
4. Ahlaki hayatı ne kadar güzel olursa diğer hedeflerine o kadar kolay ulaşabileceği anlatılmalı,
5. Çocuğa her zaman itimat edildiği belli edilmeli. Çünkü doğruluk itimat edilmekle temin edilebilir.

k) Okul Öncesi Eğitim Meselesi

Çocukları yaygaracı yapmak onları serbestleştirmek değil, onları duygusuzlaştırmak, makineleştirmek demektir. Hatta bu yaygaracılık belki bir nevi

¹⁴ *İlköğretim Dergisi*, C. 4, S. 62-63 s. 738

¹⁵ *İlköğretim Dergisi*, C. 9, S. 287-288, s. 3750

korkaklıktan da ileri gelir. Tıpkı karanlıkta ısıklık çalarak korkuyu unutmak isteyen çocuklar gibi yüksek sesle söyleyip beceriksizliğini unutmak istemek gibidir.

Çocukları bağtırtmak onları gayrı tabii konuşmaya sevk etmek demektir. Çocuklara binlerce kişiye hitaben söz söyletmek onları bir daha tabii söz söyleyemeyecek hale getirir. Sadece ana sınıflarında değil ilkokullarda, orta okullarda hatta liselerde bile dört yüz kişiden fazla olan salonlarda amatörler söz söyletmek yanlış olur. Amatör ses tekniğine vakıf olmadığı için ya sesini çirkin çirkin yükseltip bağtırtır. Ya da salonun yarısına duyuramaz. Bunun için çocuklara konuşmalarını kapasitesi dört yüz kişiden fazla olmayan küçük salonlarda yaptırmalıdır. Ana sınıfı için salona da gerek yoktur. Ana sınıfının bütün faaliyetleri kendi sınıflarının dört duvarı içinde seyircisiz ve kendi aralarında geçer. Ana sınıfı çocukları hiç kimseyi eğlendirmeye, hiç kimseden alkış toplamaya muhtaç değildir. Onların bütün faaliyetleri hoşça bir zaman geçirerek kendi içlerini boşaltmak içindir.¹⁶

Kısacası anasınıfında ve ilkokulda besteli bir şekilde asıl manayı koruyarak çocuklara şiirler ezberletilebilir. Ama asla yapmacık bir üslup kullanarak çocuğun doğallığını bozulmamalıdır. Önemli olan çocuğun içten samimi bir duyguyla şiiri okumasıdır. Yoksa boğazını yırtarak bağtırtması değildir. Ayrıca çocukları ciddi kalabalıkların önüne çıkarmak yerine kendi arkadaş grubu içinde eğlenerek şiir okutmak çocuğun gelişimi açısından daha doğrudur.

1) Çocuk ve Yalan

Yalan, gerek hastalıklı bir halin gerek kötü bir huyun sonucudur. Ancak yalan çocuklarda olursa şüphelere düşürür. Çocuk terbiyesinde ciddi bir engel oluşturur. Bir çocuğun doğru ya da yalan söylediğini tavır ve hareketlerinden anlamak ve tahmin etmek zor olsa da mümkündür. Genellikle yalan söyleyen çocukta şu hallerle karşılaşılır:

¹⁶ *İlköğretim Dergisi*, C.7, S.137-138, s.183

1. Doğruyu gizledikleri için heyecanlanırlar. Seslerinde bir değişiklik sezilir. Muhataplarının gözlerine dikkatle bakamazlar. Heyecan neticesi yüzlerinde kızarma ve sararma görülür.

2. İfadelerinde karışıklık veya gereksiz teferruat bulunur.

3. Tezatlara düşerler, bilmediklerini söylemeye kalkarlar. Bu sözler hakkında sorular sorulunca telâşlanır ve duraklarlar.

4. Bunlardan başka yalan için korku, menfaat, kıskançlık gibi durumların bulunup bulunmaması da, yalan söyleyip söylemediği hakkında bir kanaat verebilir.

Peki yalana karşı nasıl önlem alınmalıdır?

1. Yalancılıkla mücadele konusunda terbiyecinin ilk vazifesi çocuklarını kendisine iyice inandırmış olmasıdır. Çocuğun dürüst ve samimî olmasını isteyen terbiyeci davranışlarıyla örnek olmalıdır. Çocuğa her şeyi olduğu gibi anlatmalıdır.

2. Çocuğu korkutarak yalana sevk etmiş olmamalıdır. Ani ve haşın hareketlerle çocuğa “Bunu sen mi yaptın?” denildiğinde çocuk yalana sevk edilmiş olunur. Önemsiz hatalar karşısında gereğinden fazla sinirlenmek ve çocuğa hatasıyla uygun olmayan cezalar vermek onu zorla yalancılığa alıştırmaktır.

3. Çocuklara, hatta yalan söyleyen çocuklara bile güven duyulduğu gösterilmelidir. Güven duyulan çocuk yalanını daha çabuk itiraf eder.¹⁷

Yani bir çocuk başkasının kendisine değer vermesi, kıskançlık, tembellik ve korku gibi nedenlerden dolayı yalan söylemektedir. Bu nedenlerin hepsinde ortak payda ise çocuğun ilgiye olan ihtiyacıdır. Bir ebeveyn ya da öğretmen çocukla yeterince ilgilenirse yalana gerek kalmayacaktır.

¹⁷*İlköğretim Dergisi, C.2, S.35, s.258*

m) Çocuklarda Ruhsal Gelişim

Bakanlık müfredat programı için anket açmıştır. Bu ankette İş-Resim bölümüne ait önemli öğretim amaçları bulunmaktadır. Bunlar arasında çocukların ruhça geliştirilmeleri için öğretmenin uygulayacağı metotlar vardır. Farklı çocukların aynı konuda farklı resim yaptıkları bilinmektedir. İşte bunun nedeni her çocuğun ayrı birer ruha sahip olmasıdır. Yani çocuk resimlerinde kendi ruhunu yansıtır. İlk karalama döneminde ise eğer kendisine yapması için bir konu belirlenmemişse genellikle insan resmi yapar. Çünkü çocuğun şuurunda ilk olarak yer alan ve onun her şeyden önce tanıdığı varlık annesidir. ¹⁸

Hans Meyers “Çocuk Resimleri” adlı makalesinde şu açıklamalarda bulunmuştur. *“Çocukların ruh hallerini anlamak istediğimizde onlara bir masal okuyup resim yaptırılabilir. Bu şekilde çocuğun hem dinleme becerisi gelişir hem de hayal gücü gelişir. Ayrıca birbirlerinin resimlerinden ip uçları alarak daha iyisini yapmaya çalışırlar. Öğretmen ise çocukları resimlerinde tamamen serbest bırakmalıdır. Büyükler çocuğun yaptığı resmi kendilerine göre yorumlayıp resimleri hakkında “Yanlış” veya “Olmamış” gibi hükümler de vermemelidir. Bunun yerine çocuğa yaptığı resmi sormak, onu konuşturmalı ve resim hakkında bilgi edinmelidir. . Zira çocuğun yapacağı kısa izahlar çok defa resmi meydana getiren ruh hali hakkında gerekli bilgiyi verir. Bunun için çocuğun bu söylediklerini değerli bir bilgi olarak not edilmelidir.”*¹⁹

Yani çocukları tanımak için yaptıkları resimlere bakmak ve bu resimler hakkında onları konuşturmak başlıca yollardan birisidir. Resimlere bakarak büyükler, çocukların ruh hallerini, isteklerini ve ihtiyaçlarını daha iyi anlamış olurlar. Dolayısıyla çocuk terbiyesi konusunda daha tutarlı davranır ve daha sağlıklı nesiller yetiştirirler.

¹⁸ İlköğretim Dergisi, C. 9, S. 171-174, s. 2276

¹⁹ İlköğretim Dergisi, C. 9, S. 171-174, s. 2277-2279

n) Ailede Çocuk Eğitimi

Sivas Milli Eğitim Müdürü Refik Durlu çocuk eğitimi hakkında ki düşüncelerini İlköğretim Dergisi'ne şu ifadelerle anlatmıştır. *“Hayata gözlerini açan bir bireyin ilk okulu ailedir. Yani çocuğun ilk eğitimini anne baba gerçekleştirir. Çocuğu eğitmek, çocuk ruhunu anlama ile başlar. Bu anlayış, çocuğun çevresiyle olan ilişkilerini kavramasıyla gelişir. Çocuğu eğitmek yeni gelişen bu küçük insanı ağır ağır toplumdaki yerine götürmek, onu topluluk hayatına hazırlamak demektir. Bunun için insan topluluğunun gelecekteki üyesi olan çocuğun vücutça ve ruhça birtakım beceriler kazanması gereklidir. Vücuda ait ilk şartları onun sağlığı belirlerken ruhsal şartların büyük bir kısmını da çocuğun yaşamaları ve bu yaşamaları alış yolu belirtir. Çocuğu anlamak demek onun yaşamalarını, onun çevresindekilerle olan ilişkilerini öğrenmek demektir. Çocuk ruhu, karşısındakileri olduğu gibi kapan bir fotoğraf camına benzer. Ancak çocuk çevresinden aldığı izlenimleri eğitim banyosundan geçirip düzeltemez. Bunu yapmak çocuğun terbiyesiyle meşgul olanların görevidir. Yani evde anne babanın okulda ise öğretmenin işidir.”²⁰*

Yalnız unutulmaması gereken bir şey vardır. Eğitim aracıyla çocuğun tabiatında var olmayan fakat bizim olmasını istediğimiz yetenekleri, yaşama şekillerini oluşturmak mümkün değildir. Çünkü eğitim bir insana aslında olmayan hiçbir şey veremez. Bir insanda iyilik etmek duygusu yoksa ona bu duyguyu aşılacak bir eğitim metodu da yok demektir. Eğitim aracıyla ancak bir insanın kötülüklerini bastırmak, iyi taraflarının gelişmesini kolaylaştırmak ve hızlandırmak mümkün olabilir. Bir aslanın yaratılışındaki yırtıcılık bastırabilir, o kamçıdan korkar bir hale getirilebilir. Fakat aslan hiçbir zaman kuzu yapılamaz. Çünkü onun soyu, topluluk tanımaz. Tıpkı

²⁰ İlköğretim Dergisi, C. 9, S. 178-180, s. 2362

*bunun gibi her çocukta fitratında ki yeteneklerin doğrultusunda eğitilir.*²¹

*Ayrıca her çocukta büyüklerin yaptıkları işleri yapmaya karşı büyük bir istek vardır. Anne odayı süpürürken çocukta onun etrafında dolaşır. Süpürgeyi elinden almaya kendisi de süpürmeye uğraşır. Çocuğun bu çok tabii isteğine karşı annesi onu azarlamakla ve onu odadan çıkarmakla karşılık verir. Çocuk büyür, genç kız olur. Bu defa anne kızının eline süpürge almadığından şikâyet eder. Benzer şekilde küçük çocuklar için alış veriş büyük bir zevktir. Babalar ise çocuklarının bu isteklerini hoş görmezler, sert davranırlar. Çocuk büyür, delikanlı olur. Baba oğlunun alış verişteki beceriksizliğinden, eve bir şey getirmeyi ayıp saydığından şikâyet eder. Görülüyor ki önemsiz gibi düşünülen bu türlü işler çocuğun karakterinde güçlü izler bırakıyor. Bu alıştırmaların çoğu küçük çocukta toplum duygusunun tabii gelişmesiyle sağlanır. Çocukta toplum duygusunu annesi ve etrafındakiler oluşturur. Çocuğun annesiyle ve yakınlarıyla olan ilişkileri gitgide gerçek sevgi, güven ve yardım severliğe ulaşır. Yalnız dikkat edilecek nokta bu ilişkilerin aşırı derecede sevmelere dayanmamasıdır. Birçok annede aşırı öpmeler, sıkı sıkıya kucaklamalar görülür. Bunun manası hakkında henüz bir düşüncesi olmayan çocuk ilk zamanlarda çok sıkılır. Fakat sonraları bu hareketler çocuğa şımarmayı ve isteklerini bu araçla yaptırmayı öğretir. Yavrusu mini mini kollarıyla boynuna sarılarak onu öptüğü zaman annenin sevinçten içi titrer. Anne kendisinde o zaman çocuğun isteğine “Hayır” diyecek kuvveti bulamaz. Ve çocuk bütün isteklerini şartsız kurlsız anneye yaptırır. Yani çocuk annenin kontrolü altında olması gerekirken anne çocuğun kontrolü altına girer ki bu durumda çocuk terbiyesini olumsuz etkiler.*²²

o) Çocuklarda Sosyal İlişkilerin Geliştirilmesi

İsmet Paşa Kız Enstitüsü Öğretmeni Feriha Baymur çalışma hayatında gördüğü sıkılgan çocuklar hakkındaki düşüncelerini şu ifadelerle anlatmıştır.

²¹ İlköğretim Dergisi, C. 9, S. 178-180, s. 2363

²² İlköğretim Dergisi, C. 9, S. 178-180, s. 2364

“Sıkılgnlık, kötü bir huydur. Bununla yalnız anne ve babaların değil, bütün öğretmenlerin de elbirliğiyle mücadele etmeleri gerekir. Sıkılgnlık, çocuğun sadece okulda başarı göstermesine mâni olmakla kalmaz bütün hayatını olumsuz etkiler. Sıkılgnlık; kendine güvenmemekten, sevilmemiş veya istenmemiş olmaktan veya kendisinden istenen bir şeyi yapamayacağı hissini taşımaktan doğan karışık bir ruh halidir.

Öğretmenler için, sınıflardaki sıkılgn öğrenciyi tanımak, çok kolaydır. Bu çocuklar genellikle çok utangaç ve pasiftirler. Hiçbir zaman hiçbir şeye teşebbüs etmezler. Arkadaşları yoktur. Öğrenmek istedikleri bir şeyi sormaktan çekinirler. Kendilerine bir şey sorulduğu zaman da cevapları duyulmayacak kadar sessiz konuşurlar. Çok çabuk ağlarlar. Düşünceli ve dalgındırlar. Zira içinde yaşadıkları rahatsız âlemden kaçmak mesut olabilecekleri başka bir âlem bulmak için hayal kurarlar ve bu bazen tehlikeli bir hal alabilir. Çocuklarda sıkılgnlığın önüne geçmek için önce bunun sebeplerini araştırmak sonra buna göre gereken eğitim tedbirlerini almak gerekir. Sıkılgnlığın çeşitli sebepleri vardır;

a) Çocuk bazen ebeveyninin biri veya her ikisi tarafından sevilmediği için sıkılgn olur.

b) Bazen de çocuk aile içinde veya sınıfta çok beğenilen ve takdir gören bir çocuktan kendisini çok aşağı hissettiği ve onunla rekabet edemeyeceğine kanaat getirdiği için korkak ve utangaç olur.

c) Annesi ve babası tarafından çok sevilen her isteği yerine getirilen başka çocuklarla temas ettirilmeyen ve daima bebek muamelesi gören çocuklarda evlerinin dışında sıkılgn olurlar. Çok fazla sert bir eğitim tarzı ile yetiştirilen annesi veya babası tarafından çok korkutulan çocuklar da genellikle sıkılgn ve çekingen olurlar.

d) Sıkılgnlık bazen yetimhanelerde çocuk bakımevlerinde yetiştirilen çocuklarda da görülür. Bu çocuklara kimse yakından ilgi göstermediği ve ehemmiyet vermediği için bunlarda çalışmaya, uğraşmaya ve başarı göstermeye karşı bir heves uyanmaz. Bunlar sönük ve silik bir şahsiyet olmaya

doğru bir gelişme gösterirler. Hareketlerinde korkaklık ve sıkılganlık belirtileri görülür.

e) Sıkılganlık, birçok hallerde bedenî, ruhi, içtimai ve irki bir küçüklük duygusundan da doğabilir.

Öğretmen sıkılgan bir çocuğa nasıl yardım edebilir? Sıkılganlığı bertaraf etmek maksadıyla böyle bir çocuğu azarlamak, sıkılgan olmamaya zorlamak, kendisiyle alay etmek veya ona acımak; yapılmaması gereken en kötü hareketlerdir. Bu gibi hareketler, çocuğun sıkılganlığını geçireceğı yerde, bunu arttırır ve sıkılgan öğrenciyi öğretmeninden tamamiyle uzaklaştırır. Sıkılgan çocuğa yapılacak en büyük yardım, anlayışlı ve sempatik bir muamele ile onun kendine güvenmesini telkin etmektir. Çocuğun kendine güveni, çeşitli yollarla temin edilir.

1 . Sıkılgan çocuğa, sınıfına ait bazı küçük işler verilmelidir. Çocuk bu işleri başarabildikçe zevk duyar; kendisine karşı olan güveni artar.

2 . Her çocuğun kendisine mahsus birtakım kabiliyetleri vardır. Öğretmen, sıkılgan öğrencilerinin özel yeteneklerini araştırmalı ve onlara bu yolda ilerleme imkânı hazırlamalıdır. Çocuğun hayal gücü, resim ve elişleri gibi yaratıcı faaliyetlerle işletilmelidir. Çocuğun bu sahalarda elde edeceği her başarı onun daha fazla çalışma ve başarı elde etme azmini arttırır.

3 . Öğretmen çocuğa kendisine acıdığı hissini uyandırmadan, onun yeteneklerine güvendiğini telkin etmelidir.

4 . Çocuğun başarı ile yaptığı her küçük iş takdir edilmelidir. Çocukta kendine karşı güven hissi yerleşinceye kadar onun yaptığı her iyi iş, görülmeli ve övülmelidir. Bu çok önemli bir noktadır.²³

Kısacası sıkılgan çocukların, kendilerine güvenmeleri ve başarıyla çalışabilmeleri için sevildiklerine ve muvaffak olacaklarına kanaat getirmeleri gerekir..

²³ İlköğretim Dergisi, C. 8, S. 151-152, s. 1995

2. Çocuklarda Okul Eğitimi

a) Çocuklarda Okuma Zevkini Geliştirme Çabaları

M. Barutçuoğlu “*Education Dergisi*”n de yer alan “*Okuma Alışkanlığı*” adlı makaleden şu bilgileri aktarmıştır.

“Okuma Zevkinin Başlaması: Okuma zevki, çocuğun gelişim derecesine ve çevresine göre yedi ile dokuz yaşları arasında genellikle kendiliğinden başlar. İlk okuma kitabı çocukta silinmez izler bırakır. Bunun, çocuk için aynı zamanda bir sevinç kaynağı olması da istenir. Yumuşak ve artistik resimler, zarif bir baskı, çocuk dostu bir şair tarafından ya da çocuklarla çok meşgul olmuş bir çocuk sever tarafından tertip edilmiş metinler eserin cazibesini artırabilir. Halbuki kuru hece kitaplarının çocukta okuma sevgisini uyandırabileceği düşünülemez. Bazı çocuklar kolaylık ve süratle okudukları halde okumaktan, zevk almazlar. Bunun sebebi onlara verilen kitabın üslûbunun veya muhtevasının hoşlarına gitmeyişidir. Çocuğa ilgi duymayacağı bilgilerle dolu kitaplar vermekten sakınılmalıdır. Okumaya karşı özellikle ilgisiz görünen çocukların sınıfında, onların hayatına, günlük yaşayışlarına ve heyecanlarına ait kitaplar verilmesi uygun olur. Kısacası küçüklerin hatta büyüklerin dahi ilgisiz kalamayacağı bir şey vardır ki o da okutmak istediğimiz hikâyeleri daha önceden onlara anlatmak şeklidir. Anlatılan bir hikâye, onu okumaya ilgi oluşturur.”²⁴

Okuma zevkinin geliştirilmesi: Okuma zevki başlayınca onu canlandırmak gerekir. 9-11 yaşları arasında çocuklar okumada kendi zevklerinden başka bir şey aramazlar. Vasıf ve cins bakımından çok değişik zevklere karşı hassasiyet gösterirler. Özetle kitapların onlara yavaş yavaş sonsuz hazlar verdiği bu devrede onlarda okuma zevki geliştirilmelidir. Mesela resimlerin verdiği duyu hazları, kelimelerin nağmesi ve vezinlerin ahengi, fikri hazlar, en derin ve en çekici hissi

²⁴ *İlköğretim Dergisi*, C. 9, S. 289-290, s. 3772

hazlar gibi. Fakat çocuğun okuyacağı kitaplar, onu meşgul eden; onu yeni heyecanlara, keşiflere, meçhullere götüren, her çözülen kördüğümü bir yenisinin takip ettiği konuları içermelidir. Öğretmen çocuklarda okuma zevkini uyandıran bir sihirbaz sayılabilir. Genellikle güzel bir okuyuş tarzı, kısa bir izah, parçanın esas karakterini meydana çıkaran, veya bir resme doğru ilgiyi çeken bir kelime, bir metindeki gerçeği, ahengi ve heyecan kuvvetini hissettirmek için kâfi gelir. Okuma sevgisinin oluşması ve gelişmesi, her his gibi esrarengiz kurallara tabidir. Bazı çocuklar kitaba karşı ilgilerini yüksek sesle okuma alıştırmaları yaparken keşfederler. Bazıları ise sessiz okuma yaparken büyük zevk duyarlar.

Okuma zevkinin geliştirilmesi: 12-14 yaşlarındaki okumayı seven çocuklar kendi hallerine bırakılacak olurlarsa, herhangi bir seçim yapmadan her şeyden hoşlanırlar. Öğretmen öğrencilerinin zevkini iyi bir istikamete doğru yönleltmeli ve yanlışlarını uyarma konusunda kendini mesul saymalıdır.”²⁵

Kısaca okuma zevki başladığında çocuklara kendi hayatlarını bulabilecekleri bol resimli kitaplar verilmelidir. Okuma zevkinin geliştirilmesi sırasında çocuğa verilecek kitaplar onu yeni heyecanlara sürükleyen konular içermelidir. Okuma zevkinin terbiyesi sırasında ise çocuğa önüne gelen her yemeği yemediği gibi her kitabı da okumaması gerektiği öğretilmelidir. Yani çocuk kitap seçmeyi öğrenmelidir. Bu konuda öğretmen yardımcı olmalıdır. Bu şekilde aktif metotların uygulanması ile geleceğin sahipleri olan çocuklar okuma alışkanlığı kazanmış olacaktır.

b) Üstün Zekâlı Çocukların Eğitimi Meselesi

Yabancı basında yer alan “Üstün Zekalı Çocuklar” adlı makaleyi çeviren Ömer Er şu bilgileri aktarmıştır. “Üstün zekâlı çocukların farklı özellikleri ve ihtiyaçları vardır. Bu çocukların en belirgin özellikleri heyecan ve bedeni yapı bakımından sıhhatli ve sağlam oluşlarıdır. Onlar belki okul ve aile çevresine karşı isyan

²⁵ İlköğretim Dergisi, C. 15, S. 289-290, s. 3773

edebilirler. Fakat bu isyanın sebebini çocukların üstün zekâlı olmasında değil çevrenin elverişsizliğinde aramalıdır. Onların düşünceleri de diğer çocuklardan farklıdır. Bu fark sadece mevzuu daha çabuk kavramalarında ve daha çabuk düşünebilmelerinde değildir. Özellikle gösterdikleri maharetlerdedir. Meseleyi daha genel bir şekilde algılayabilirler. Buluşlar orijinaldir. Mantıklı düşünürler. Daha iyi muhakeme ederler. Aynı zamanda bir şeyi öğrenmek için diğer çocuklar gibi fazla tekrara gerek duymazlar. Bu çocukların düşünme ve ilgileri kendi yaşındakilere nazaran daha olgundur. Bu nedenle yaşça kendinden daha büyük çocuklarla arkadaşlık etmek isterler. Üstün zekâlı çocukların zihnî gelişimleri sosyal ve bedenî gelişimleriyle uyumlu değildir. Bunu bilmeyen bazı anne-babalar ve öğretmenler bu çocuklara ilerlemelerini temin için ağır vazifeler verirler. Bu doğru değildir. Çünkü çocuk ne kadar küçükse onun zekâ yaşı ile sosyal gelişimi ve fizyolojik olgunluğu arasındaki fark o kadar büyüktür. 12 veya 13 zekâ yaşı gösteren 8 yaşındaki bir çocuk hareketlerinde hiçbir zaman 13 yaşındaki normal bir çocuğun sosyal olgunluğunu, ilgilerini ve davranışlarını gösteremez.”²⁶

“Onlar belki de yalnız zihnî bakımdan birinci sınıfı kaldırabilecek bir olgunlukta dırlar. Fakat bu çocukları okula almakta bazen sıkıntı olabilir. Çünkü onların sosyal ve hissi gelişimleri birinci sınıftan faydalanabilecek olgunlukta olmayabilir. Kendisinden büyük ve anlayamayacağı çocuklar arasında bulunmak onun kişiliğini olumsuz etkileyebilir. Diğer çocuklar tarafından kabul edilmeyebilir. Bunlar düşünülmesi gereken ince meselelerdir. Bu durumda okulun vazifesi üstün zekâlı çocuklara üzerinde zihin yoracakları meseleler vermek, ilgilerini genişletmek, üstün yeteneklerinden istifade için teşvik etmek ve derece derece ilerlemesine zemin hazırlamaktır.”²⁷ Özetle

1. Üstün zekâlı çocukları sınıf terfi ettirmek veya tamamen ayrı bir öğretime tabi tutmak doğru değildir.

2. Çocuğun yalnız zihnî değil, umumi gelişimi de temin edilmelidir.

²⁶ İlköğretim Dergisi, C. 15, S. 289-290, s. 3777

²⁷ İlköğretim Dergisi, C. 15, S. 289-290, s. 3778

3. Grup faaliyetlerine katılımı temin ettiği gibi bireysel faaliyetlere de yer veren elâstiki bir ders program esastır.

4. Orijinal araştırmalara ve kendini geliştirecek işlere önem vermelidir. Ayrıca öğretmenin ciddi bir performans sergilemesi gerekir.

c) Öğrenme Geriliği Olan Çocukların Eğitimi

Okullarda normal zeka seviyesine sahip olan çocuklar her zaman destekleni yüceltilirken, öğrenme geriliği olan çocuklar ikinci plana atılmıştır. Bu durum beklenenin tersine sınıfın genel başarısını düşürmüştür. Zira yapılması gereken öğrenme geriliği olan çocukları vaktinde tespit edip ayrı sınıflarda seviyelerine uygun ders yapmak olmalıydı. Böylece öğrenme seviyesi birbirine yakın öğrencilerle istenilen başarı daha hızlı elde edilecekti. Okullarda öğretmenlerin bu yanlış tutumları aileleri de ümitsizliğe sevk etmiştir. Çocuğunun okulu başaracak kapasitesi olmadığını düşünerek eğitimine son vermiştir. Oysa diğer çocuklar gibi bu çocuklarda bizimidir. Prof. dr. Sadi Irmak “Anormal Çocukların Yetiştirilmesi” adlı makalesinde neden bu çocuklarla ilgilenmemiz gerektiğini ve Almanya’da bu konuda nasıl bir eğitim yağıldığını şu ifadelerle anlatmıştır.

“ Anormal çocuklarla ilgilenmemizi gerektiren sebepler çeşitlidir.

1. Her vatandaş gibi anormal çocuğu da doğuşunun verdiği imkan dahilinde en iyi şekilde yetiştirmek, iyi bir ahlakın gereği olduğu gibi toplumun menfaatine de uygundur.

2. Okullarda normal ve anormal çocukları erkenden teşhis edip bunları ayrı müesseselere sevk etmek gereklidir.

3. Anormal çocukların işleyebilecekleri suçlar karşısında koruyucu tedbirler almak gerekir. Asrımızın başından itibaren anormal çocukların ruhi tahlilleri yapılmaya başlanmış hatta bu işle uğraşan “Şifa Terbiyesi” ismini alan özel bir ilim meydana gelmiştir. Şifa

Terbiyesinin en çok geliştiği Almanya’da anormal çocuklar için yardımcı okullar açılmıştır. Ve bu okullar yaklaşık otuz yıldır eğitim yapmaktadır. B okulu ve C okulu diye sınıflandırılan bu okullarda eğitim süresi farklıdır. Normal okulun yani “Temel Okul”un dört senlik programını B okulu 6 yılda tamamlarken, C okulu 8 yılda tamamlar. Alman sisteminde ilk okula gelen çocuklar kısa sürede takip edilerek normal okula mı yoksa yardımcı okullara mı gideceği tespit edilir. Temel okula gidemeyecek öğrenci B okuluna gönderilir. Eğer orada zekasını geliştirirse temel okula devam eder. Ya da orada da başarı göstermezse C okuluna gönderilir. B ve C okullarının öğretmenleri özel yetiştirilir. Bu öğretmenler normal psikoloji ve pedagojiden başka psikiyatri ve kriminoloji gibi konularda eğitim alırlar. Böylece öğretmenler sabırla öğrencilerini yetiştirirler. C okulları genellikle ormanlık yerlerde açık hava da kurulur.”²⁸

Kısacası Almanya’da sınıflar homojen hale getirilerek hem başarı artırılmış hem de öğrenme geriliği olan çocukların gelişmesine fırsatlar verilmiştir.

d) Çocuklardaki Başarısızlığın Nedenleri İle İlgili Çalışmalar

Okulda başarılı çocukların yanı sıra başarısız çocukların da olduğu bir gerçektir. Bu çocukların durumu evde anne-babayı okulda ise öğretmeni her zaman düşündürmüştür. “Acaba başarılı olabilecek mi?” endişesi ruhları daraltmıştır. Başarısız olan çocukta ise farklı haller görülmüştür. Kendini kötü hissetme, korku ve endişe içinde uyumsuz hareketlerle dikkat çekmeye çalışma, sınıfta derse katılmak istememe, katıldığında ise sorulara cevap verememe, dikkat dağınıklığı, yalnız kaldığı düşüncesi ve aşağılık kompleksi gibi karışık duygular yaşamıştır. Bütün bu yaşananlar başarısız öğrenciye sahip olan yetişkinleri farklı çareler araştırmaya itmiştir. M. Güner Demiray çocuklardaki başarısızlığın nedenleri üzerinde yaptığı çalışmasında şu sonuçlara varmıştır. “*Başarısızlığın nedeni iki ana kaynaktan toplanmıştır.*

²⁸ *İlköğretim Dergisi*, C. 7, S. 125-126, s. 1684

1. Doğuştan gelen yetersizliklerin meydana getirdiği nedenler,

2. Hayati aksaklıkların doğurduğu nedenler.

(1) Doğuştan Gelen Yetersizliklerin Meydana Getirdiği Nedenler

(a) Bedeni Hastalıklar: Bazı çocuklar gerek anne rahminde, gerekse doğum esnasında sakatlanırlar. Ayağı topal, kolu çolak, sırtları kambur olabilir. Sağır, dilsiz ve kör olarak doğanlar da vardır.

(b) Kişisel Farklar: Başarısızlığın en önemli nedeni çocuklar arasındaki kişisel farklardır. Bu durum en çok zekâda kendini gösterir. Geri ve üstün zekâlı çocuklar çevreye kolay kolay uyamaz. Öğretim programları, işlenen dersler bu tip çocukların seviyeleri dışındadır.

(c) Soyaçekim Hastalıkları: Hastalıklı anne-babalardan doğan çocuklarda çeşitli şekillerde anormallikler meydana gelmektedir. Bu tip çocuklarda ya öğrenme geriliği vardır ya da saftırlar. Özellikle menenjit gibi hastalıkları bulunan anne-babaların çocuklarında bedeni ve ruhi hastalıklar kendini göstermektedir. Alkolik anne babaların çocuklarını da aynı sınıfa dahil edilebilir. Böyle çocuklar faaliyet bakımından geri durumdadırlar. Başarı dereceleri düşüktür.

(d) Ruhî Bozukluklar: Doğuştan zayıf mizaçlı çocuklar ilkel yollarla korkutulduklarından hayalleme gibi çeşitli ruhi hastalıklara yakalanırlar. Bazı çocuklar aşırı şüpheli, sinirli olurlar.²⁹

(2) Hayati Aksaklıkların Doğurduğu Nedenler

(a) Çevrenin Etkisi: Her kişi yaşadığı toplumun damgasını taşır. İlkel bir çevre çocuğu bilim dışı baskılar altında yıpratmakta, düşünceye aykırı kurallarla eritmektedir.

(b) Ailenin Etkin Davranmıyışı: Aile çocuğun gerek eğitim yönünde ve gerekse geleceğini hazırlama yönünde tam olarak yardımcı bir rol oynayamamaktadır. Çocuğun sıkıntılarını dinlememekte, onların ihtiyaçlarını

²⁹ İlköğretim Dergisi, C. 31, S. 538, s. 14

teminde aciz kalmaktadır. Yoksul ailelerin çocukları da bakımsızlıktan dolayı tam bir başarı gösterememektedir.

(c) Ders Araçlarının Eksikliği: Gerçek eğitim ve öğretim ezbercilik dışında araç ve gereçlerle yapılmaktadır. Bilgilerin hayati, kullanılır ve pratik olmaları çocuklara uygarlığa erişmenin yolunu açacaktır. Öğrenilenlerin akılda kalması, hüner kazanmak ancak araçlarla mümkündür. Araç, başarının anahtarıdır.

(d) Okul-Aile Münasebetlerindeki Aksaklık: Kendi sessiz dünyası içine kapanmış ailelerle ilişkisini kesmiş okullar vardır. Başarısız çocukların çevre ve aile hayatını incelemek ve olumlu sonuçlar almak için mutlaka okulun velilerle münasebet kurması gereklidir.

(e) Sonradan Kazanılmış Bedenî ve Ruhi Hastalıklar: Bazı çocukların başlarına kazalar gelebilir. Kolu kırılan, ayağı topal olan gözü çıkan, kulağı sağırlaşan, birçok çocuklar bulunmaktadır.

(f) Tembel Tabiatlı Öğrencilerin Çalışma isteği Göstermeyişi: Bazı öğrenciler sebepsiz yere çalışamazlar. Çalışmayı boş bir iş sanırlar. Zihnine yer etmiş bu düşünce, onu tembelliğe alıştıtırır.

(g) Okula Devamsızlık: Eğitimin önemini kavramayan veliler çocuklarını hiçbir nedene dayanmadan okula sık sık göndermezler.

(h) Okul ve Öğretmenin Çocuk Üzerindeki Etkisi: Okul ve öğretmen çocuğun zihninde korkulan kelimeler olarak kaldıkça başarı oranı düşer. Okulu evi gibi bir yuva, öğretmeni anne ve babası gibi dert ortağı olarak gören öğrencilerin başarı dereceleri artar.

(ı) Eğitim ve Öğretimin Uygulanışındaki Hatalar: Öğretmen, yalnız ders öğreten bir varlık değil, öğrencileri hayata hazırlayan, onlara vatandaş olmanın yollarını gösteren ve yurt çapında milli bir ahlâk kazanmalarına yardım eden bir rehber, bir yardımcıdır.

(i) Okula erken kayıtlar, kayıtsız, devamlılar, seviye üstünde yapılan eğitim ve öğretim: Yaşı öğrenime müsait olmayan çocukların okula yapılan

kayıtları, onları güç durumda bırakmaktadır. Uygulanan metotların seviyesinden aşağıda kalan bu erken kayıtlı çocuklar, verilen bilgileri kavrayamayarak derin bir hayal kırıklığına uğramakta ve başarısız olmaktadır. Ayrıca seviyenin üstünde yapılan eğitim de çocukları bezdirmektedir.”³⁰

Cezmi Berktin ise başarısız çocuklar hakkında yaptığı araştırmada bir anket yapmıştır. Ailelerinin maddi durumları iyi olan çocuklardan oluşan bir grup okul öğrencisine yaptığı ankette “Ne zaman ve neden ders çalışmıyorsunuz ?” sorusunu sorarak başarısızlığın nedenini araştırmıştır. Anket sonucun da şu bilgilere ulaşmıştır.

1. Ev içi problemler yüzünden %40
2. İyi düzenlenmemiş ders programları yüzünden %15
3. Dersi ve öğretmeni sevmemekten %15
4. Kendimle ilgili duygusal nedenlerden %15
5. Arkadaş yüzünden %10
6. Ev işleri yapmaktan %5 ³¹

Başarının insan hayatında ki yeri düşünülduğünde çocuklardaki başarısızlık nedenlerinin önemi ortaya çıkmaktadır. Özel hayatında ve iş hayatında başarıyı yakalayan insanların değer kazandığı bir toplumda başarısız çocukların nasıl ayakta kalacakları meçhuldür. Yani başarı insanın toplumdaki yerini belirlerken daha hayatının başlangıcında olan başarısız çocuklar için ciddi tedbirler alınmalıdır. Doğuştan gelen hastalıklar haricinde bütün başarısızlık nedenleri gerek aile tarafından gerekse okulda öğretmenler tarafından tek tek yok edilmelidir. Yok edilmelidir ki toplumda azimli, kararlı, güçlü ve tuttuğunu koparan başarılı bireyler yetişsin.

³⁰ *İlköğretim Dergisi*, C. 31, S. 538, s. 15

³¹ *İlköğretim Dergisi*, C. 25, S. 468, s. 2

e) Çocukların Başarısızlığını Önleme Çalışmaları

M. Güner Demiray yıllarca çocukların başarısızlığının nedenleri hakkında araştırmalar yaptıktan sonra bunun giderilmesi için de çözümler üretmiş ve şu şekilde sıralamıştır.

1. Bölgesel psikoloji örgütlerinin kurulması,
2. Milli Eğitim dahilinde ki tıp çalışmalarının genişletilerek kasaba ve köylere kadar götürülmesi,
3. Özel eğitim alanının yaygın hale getirilmesi,
4. Eğitim ve öğretimin daha da aktifleştirilmesi,
5. Okul ile toplum arasında sıkı bir iş birliği yapılması,
6. Devamsızlığın ceza verilerek değil ilköğretim mezunlarına çeşitli kanuni haklar tanınarak engellenmesi,
7. Araç ve gereç bakımından okulların zenginleştirilmesi,
8. Öğretmen ve öğrenci arasında ki karşılıklı saygı ve güvenin gelişmesi, öğretmenin çocuk için korku ve ürkeklik kavramı olmaktan çıkması,
9. Okullarda beslenme eğitimi geliştirilerek çocukların gıdasızlıklarının önlenmesi,
10. Çocuklara karşı anlayışlı bir disiplin sisteminin kurulması,
11. Eğitime birlik ve beraberlik getirilmesi,
12. Çocuklara gereğinden fazla söz söylenmemesi,
13. Çocukların gerekli hak ve imtiyazlarından yoksun edilmemesi,
14. Çocuğu küçük düşürücü karşılaştırmalar yapılmaması,
15. Çocuklara iyi örnek olunmaya çalışılması,

16. Çocukların duygularına önem verilmesi, onlara güven telkinin de bulunulması ve onların normal gelişimlerine yardım edilmesi gereklidir.³²

f) Çocuklara Öğrenmenin Öğretilmesi Meselesi

Tolun Alptekin “Çocuklarınıza Evvela Öğrenmeyi Öğretin” adlı makalesinde şu önemli düşüncelerine yer vermiştir. “*Öğrenmenin de öğretilmesi gerektiğini düşünmeden çocuklara kaldıramayacakları yükler verildiği olur. Hiçbir şey zoraki öğrenilemez. Öğrenmek için istek ve arzu uyandırmakta psikolojik sebepler vardır. Çocuk ruhu bu teşvik ve bilgiyi ebeveynin bu husustaki davranışlarında bulacaktır. Çocuk için iki öğrenme devresi vardır. Biri tabii öğrenme devresi ikincisi ise gerektiğinde kullanmak üzere hazırlık devresidir. Tabii öğrenme devresi beş duyu organını kullanarak yaptığı öğrenmelerdir. Bunlar başlangıçta şuursuz olur ama zamanla şuur kazanılarak yapılır. Yani çocuk kendi iradesiyle konuşmayı, yürümeyi vs. öğrenir. Hazırlık devresi ise okul gibi ortamlarda ki öğrenmeleri kapsar. Yalnız buralarda ki öğrenmede mutlaka öğretilmek istenen konu çocuğun ilgisini çekmelidir. Konu ile çocuk arasında şahsi ilişki kurulmalıdır. Zira akıl ve duyguların isteğiyle öğrenilen bilgilerin unutulması imkansızlaşır. O nedenle çocuğa sunulan bilgilerin hayati olması gerekir. Mesele ne kadar hayata bağlı kalırsa öğrenme iştiyakı o kadar artar. Öğrenme artınca başarı da artar.*

İngilizlerin "yürekten öğrenmek" dedikleri şey, konunun zihinle beraber kalbi harekete getirmesi, duygulara karşılık olmasıdır. Meselâ çocuğa ezberlenmesi gereken bir şiir verildi. Onu uzun zaman o şiirin başında oturtmamak gerekir. Yorulduğu anlarda ara vermesine müsaade edilmelidir. Bu aralarda çocuk yeni izlenimler edinecek ve böylece zihnini dinlendirmiş olacaktır. Oyun dinlenmek için en iyi yöntemdir. Arada bir oynayıp da şiirini ezberlemeye oturan çocuk

³² İlköğretim Dergisi, C. 31, S. 539, s. 31

vazifesini daha mükemmel yapar. İlk tekrar uzunca bir aralıktan sonra yapılmalıdır.³³

Yani ilk önce çocukta öğrenme arzusu uyandırılmalıdır. Daha sonra öğrenme aşama aşama yapılmalıdır. Tıpkı bir dağ tırmanışı gibi. Birinci aşamaya kadar tırmanılmalı sonra yorgunluğu gidermek için dinlenilmelidir. Ardından ikinci aşama onun da elde edilmesiyle üçüncüye hazırlanılmalıdır. Her tırmanış, dinlenmek için bir aralıkla kesildikten sonra dağın zirvesine varılacaktır.

g) Çocukların Ders Çalışmaları

Enver Erken “Çocuğunuz Derslerine Daha İyi Çalışabilir mi?” adlı yazısında şu bilgilere yer vermiştir. “Gözümüzün nuru olan canımızdan çok sevdiğimiz, yemeyip yedirdiğimiz, giymeyip giydirdiğimiz çocuklarımıza gelişigüzel zamanlarda çalışsana, derslerini yapsana diye emirler vererek onlarda kötü çalışma alışkanlıklarının yer etmesini sağlarız. Oysa anne babanın gayesi çocuğunu iyi ahlaklı ve çalışkan yapmaktır. Düşünür Alain “Mesut Olmak Sanatı” adlı kitabının “Çalışmak” bölümünde “Öyle pedagoglar vardır ki her an meşgul görmek isteyerek çocukları ömürlerinin sonuna kadar tembel yaparlar. Çocuk o yüzden yavaş çalışmaya yani kötü çalışmaya alışır” demektedir. Görülüyor ki çocuğumuza iyi bir çalışma alışkanlığı vermek önemli bir eğitim işidir. O halde çocuğun nerede ve nelerle, ne zaman ve nasıl çalışması gerektiğini açıklayalım.”³⁴

(1) Çocuk Derslerine Nerede Ve Nelerle Çalışmalıdır?

a. Çocuğun derslerine rahat çalışabilmesi için bir oda ayrılmalıdır. Bu mümkün olmaz ise oda da bir köşe onun çalışmasına hazır hale getirilmelidir.

b. Çocuğa bir çalışma masası verilmelidir. Masa yoksa iki taş arasına konmuş düzgün bir tahta da bu işi görebilir. Yeter ki çocuğun

³³ İlköğretim Dergisi, C. 25, S. 462, s. 5

³⁴ İlköğretim Dergisi, C. 31, S. 539, s. 6

belirli bir çalışma yeri olsun. Çocuk oraya oturunca ruhen çalışmaya hazır olur.

c. Yeteri kadar ısı ve ışık temin edilmelidir.

d. Çalışma saatleri içinde çocuk gürültüden ve onu rahatsız edecek küçük kardeşten uzak kalmalıdır.

e. Çocuğun çalışma oda veya köşesinde, Atatürk resmi, haftalık ders programı, takvim (Çocuğun kendisinin yaptığı), mümkünse göz dinlendirici manzara ve çalışma şevkini artırıcı sözler bulunmalıdır.

f. Atlas, sözlük, imla klavuzu, pergel, cetvel, gönye vb. hemen el altında olmalı(Bu şartları genişletmek çocuğun oda veya köşesini süslemek mümkündür. Saat, radyo gibi.)

(2) Çocuk Derslerine Ne Zaman Çalışmalıdır?

Zaman şartları ailenin sosyal yapı ve yaşayışına, çocuğun devam ettiği okulun normal ya da ikili öğretim yapmasına bağlıdır. Çocuk okuldan ve oyundan gelir gelmez veya yemekten ve yataktan kalkar kalkmaz hemen ders çalışmaya zorlanmamalıdır. Çocuğun günlük çalışma saatlerinin farklı zamanlara bölünmesi uygundur. Normal öğretim yapan okul öğrencileri için günlük çalışma saatleri 07:00 – 08:00 ile 17:00-19:00 veya 20:00-21:00 arası olmalıdır. İkili öğretim yapan okul öğrencilerinden sabahçılar için günlük çalışma saatleri 06:30-07:30 ile 16:00-18:00 veya 20:00-21:00 arası olmalıdır. Öğleciler için ise 09:00-10:00 ile 20:00-22:00 arası olmalıdır.

(3) Çocuklar Derslerine Nasıl Çalışmalıdır?

Çocuğun verimli ders çalışabilmesi için öncelikle ona indeksten, fihristten, sözlükten, imla klavuzundan, ansiklopediden, katalogtan, rehber kitaptan, atlastan, haritadan, önsözden ve dipnottan nasıl faydalanılır öğretmek gerekir. Bunları bilen çocuk kendine günlük bir

çalışma programı çizmeli ve buna uymalıdır. Ayrıca derslerine karşı istekli olmalıdır.³⁵

h) Çocukların Boş Zamanlarını Değerlendirme Çalışmaları

Amerika’da çocukların boş zamanları aileleriyle birlikte katıldıkları çocuk kulüpleri ya da çocuk kampların da geçerken³⁶ yurdumuzda ki çocukların boş zamanları ihmal edilmiştir. Bu konu da değerlendirmelerde bulunan Öğretmen İsmet Akkaya şu bilgileri anlatmıştır. “Eğitim; çocuğun ruhi, bedeni, daha doğrusu bütün yeteneklerinin, belirtilmiş esaslar dairesinde, geliştirilmesidir. Eğitimi gerçekleştirmek için yurdun her köşesine okullar açılmıştır. Eğitimin mekânı olan okulun; başlıca konusu, çocuktur. Çocuk, aileden ayrılarak okula gelir. Yani okul ailenin devamıdır. Okullarda uygulanan öğretim şekillerine göre çocuğun okuldaki zamanı farklıdır. Bütün gün öğretim yapılan okullara göre çocuğun, okulda geçen zamanı ortalama yedi saattir. Geriye kalan on yedi saati ise boş zamanıdır. Boş zamanlarının bir kısmı, öğretmenin nezareti altında eğitsel faaliyetlere ayrılrsa da büyük bir kısmı ebeveyninin uygulayacağı eğitimle geçer. Çocukların boş zamanlarını iyi bir şekilde idare etmek birtakım bilgi ve tecrübe ister. Her veli, muhakkak eğitimci olamaz. Velileri bu alanda pratik bilgi sahibi yapmak için okul-aile birlikleri kurulmuştur. Çocukların daha küçük yaşlarda iken, koleksiyon yapmaya meraklı olduğu bilinmektedir. Çocuk, okula gelince bu merakı öğretmen tarafından desteklenir ve birtakım eşyalardan meydana getirecekleri koleksiyonlarla ilk meyvesini verir. Çocuğun yapacağı koleksiyonlar hangileridir? Burada ilk akla gelen pul, şeker ve çikolata kâğıtları ile yurt resimleridir. Peki dükkanlarda satılan bu şeker veya çikolata gibi şeylerin ambalajları koleksiyon yapmaya uygun mudur?

Kâğıtlı şeker: Her çocuk eline geçirdiği paranın önemli bir kısmını şeker gibi şeylere ayırır. İçindeki şekeri yedikten sonra kâğıtlarını türlü işlerde kullanır. Oyun zamanların çoğunu büyüklere göre gereksiz olan bu kâğıtlar teşkil eder. Kâğıtlarda bulduğu mâniler, zihninde o kadar derin bir iz bırakır

³⁵ *İlköğretim Dergisi*, C. 31, S. 539, s. 7

³⁶ *İlköğretim Dergisi*, C. 25, S. 464, s. 3

ki; hayatı boyunca tekrarlayabilir. Resimlere gelince; yine ucuza aldığı şekerin içinden çıkacak, kore gazileri serisini büyük bir heyecan ve şevkle saklar. Hatta sergiler. Bu çeşit koleksiyonculuk faydalıdır. Zira bilmeyerek tarih dersi hakkında birçok şeyler öğrenir. Tarih sevgisi meydana gelir. Bu çocuk için tarih dersi sıkıcı olmaktan çıkar. İlgiyle istekle beklenen hatta hayat boyunca sevilen bir ders olur.

Küçük çikolata: Piyasada uzun zamandan beri görülen küçük cins bir çikolata, muhakkak ki çoğu insanın gözünden kaçmamıştır. Her birinden birer çeşit olmak üzere, elli iki çikolatadan küçük çapta bir deste iskanbil kâğıdı temin etmek mümkündür. Büyükler çocukların elinden bu çeşit kâğıtları her gün toplayıp imha ediyor. Boş zamanı takip edilemeyen bir çocuk için bu küçük iskanbil kâğıtları bir mikroptan farksızdır. Çünkü küçükten almış olduğu kötü bir alışkanlığın cezasını hayatının sonuna kadar çekmek mecburiyetindedir.

Büyük cins çikolatalara gelince; Bunların çeşitli cinsleri vardır. Hollywood'un en yüksek artistinden başlayarak, hüviyeti meçhul birçok kadınların en göz alıcı resimlerini bu cinslerin içinde bulmak mümkündür. Kıymetli bir eşya gibi vitrinlerin en iyi yerlerini işgal ederler. Bu gibi tahrik edici resimlerin çocuklar üzerindeki etkilerini düşünmek bile acıdır. Bu resimler maalesef çocuklar tarafından kolayca temin edilebilmektedir. Derslerini bilmeyen bir çocuğun artist isimlerini bülbül gibi sayması bunun delilidir.³⁷

Kısaca piyasalara farklı ürünler çıkacaktır. Bu ürünlerin besin değerleri çocukların beden sağlıkları için belirli kontrollerden geçecektir ama aynı ürünlerin ambalajlarını süsleyen uygunsuz reklamlar çocukların ruh sağlıkları için hiçbir kontrolden geçmeyecektir. Yani bu reklamların çocuklar üzerindeki olumsuz etkisi sorgulanmayacaktır. Oysa çocuklar geleceğin güvencesidir. Beden sağlıkları kadar ruh ve fikir sağlıkları da önemsenmelidir. İmalatçı vatandaşların bir şeyi kesinlikle unutmaması gerekir. Milli varlığın tek teminatı olan çocukların ayakta kalması çok para kazanmaktan ya da milli ekonomiden daha önemlidir. Ayrıca anne babalar veya öğretmenler çocukların

³⁷ *İlköğretim Dergisi*, C. 20, S. 390, s. 9

boş zamanlarını olumlu yönde değerlendirmesine yardımcı olmalıdırlar. Aksi halde kendisi için neyin iyi neyin kötü olduğunu anlayamayan çocuklar piyasaların istekleri doğrultusunda yol alacaklardır. Asıl vazife yarın ki nesli sağlıklı bir şekilde yetiştirmektir...

1) Çocuklarda Tembelliğin Geliştirilmesi Meselesi

Çocukların tembelliği kendisini tehdit eden bir üzüntü karşısında kullandığı bir savunma mekanizmasıdır. Çocuk bu yolla büyüklerin pedagojik hatalarıyla mücadele eder. Genellikle büyükler çocukları kendi hatalarından dolayı cezalandırır. Yapılacak en doğru hareket çocuk karşısında büyüklerin kendi hatalarını düzeltmeleridir. Dr. Gilbert Robin bu maksatla yazdığı eserde: *“Hakiki tembel çocuk, hiçbir uzvî derdi, psikolojik bir üzüntüsü, bir akıl hastalığı olmayan, aile, okul ve sosyal çevresiyle tam bir anlaşma içinde bulunan çocukların dışında kalanlardır. Çocuk tembelliklerinin muhakkak bir sebebi vardır. Çocuğu entelektüel ve sempatik bir sosyal çevrenin içine, yani tembelliğin filizlenemeyeceği bir yere yerleştirmek biz yetişkinlerin, anne babaların, pedagogların, kanun adamlarının vazifesidir.”* diyerek tembelliğin sadece çocuğun suçu olmadığını vurgulamıştır. Dolayısıyla çocukları tembelliğe iten önemli sebepler vardır. İşte bunlardan bazıları:

1. Çocuktaki fizyolojik hastalıklar çocukları tembel yapabilir. Bunların arasında en önemlileri kulak ve göz hastalıklarıdır. Fark edilmeden arka sıraya oturtulmuş bir çocuk bazen mahcubiyetinden durumunu açıklayamaz. Öğretmenler ve okul idarecileri bilhassa bu gibi fizikî hastalığı olan çocukların durumlarıyla yakından ilgilenmelidirler.

2. Çocuğun çalışmalarını hızlandırmak için önüne ulaşılmaya değer hedefler konulması gerekir. Bunlar çocukları faydalı yollara yönlendiren motivasyonlardır. Diploma çocuğun bilinen bir hedefe varmış olduğunun ispatıdır. Yani diploma bütün okullarda çocukların önüne konulmuş bir hedeftir. Demek ki bir okulun, çocuklarını çalışmaya teşvik etmesi için belirli bir

hedefleri ve ülküleri bulunması gerekir. Bu uzun vadeli hedeflere giderken yol mümkün olduğu kadar az sıkıcı ve çok başarı vadeden faaliyetlerle süslü bulunmalıdır.

3. Bu başarı ve hedefe ulaşmış mezunlardan hayatta da başarı sağlamış olanları sık sık okula çağırarak öğrencilerle tanıştırmak onların da içinde böyle başarılı bir insan olmak arzusunu uyandırır. Onları çalışmaya teşvik eder.

4. Çocuk denen varlığın içine nüfuz etmek sanatların en zorudur. Bazen en yakınları olan anne babalar bile onlardan uzaktırlar. Çocuk için en büyük tehlike çocuk ruhunu iyi bilmeyen anne baba ve öğretmenlerdir. Öğretmenlik mesleğini yalnız çocuğa okuma yazma öğretme mesleği ya da çocuğa sadece sesleri muhafaza etmek mecburiyetinde olan bir gramofon plağı zannedenler büyük bir hata içindedirler. Öğretmen, asıl çocuk ruhunu ve çocuk gelişmesini öğrendikten sonra öğretmen olabilir. Çocuğun ruhunu, çocuğun problemlerini, sosyal dertlerini bilmeyen öğretmenlerle bu gelişmeye ve bu problemlere göre kendini ayarlamayan eğitim sistemi çocukların tembelliklerinden sorumludur.³⁸

Demek ki bir çocuğu tembel diye damgalamadan önce şunlara bakmak gerekir. Çocuğun ailesi onun başarısıyla yeterince ilgileniyor mu? Çocuktan öğrenilmesi istenilen şey onun zeka seviyesine uygun mu? Çocuğun gerçekten başarılı olabileceği ya da örnek alabileceği insanların bulunduğu bir çevresi var mı? Öğretmen çocuğa kendini ve okulu sevdirebiliyor mu? Öğretmen çocuğun ferdi farklılığını kabul edebiliyor mu? Ya da eğitim sistemi bu ferdi farklılıkları ortaya koyabilecek seviyede mi? İşte bütün bu sorulara evet cevabı verdikten sonra öğrenci hakkında karar vermek gerekir.

i) Çocuk Rüyalarının Yorumu

Görerek, yaparak, araştırarak ve yaşayarak öğrenme çok önemlidir. Bu anlayışın temeli çocuk psikolojisidir. Çocuklar yaşlarına göre olayları farklı görür, farklı duyar ve farklı düşünürler. Büyüklerde ilgi uyandıran bazı şeyler onları kayıtsız bırakırken büyüklerin teferruat saydığı şeyler ise onları kendine çeker. Ve onların yaşamlarına girer. İfade konusunda da ancak gördüklerini, yaşadıklarını anlatmak için

³⁸ *İlköğretim Dergisi*, C. 25, S. 467, s. 2-3

arzu duyarlar. Bu nedenle çocuklarda ifade serbest olmalıdır. Çocuk fikirlerini, hayallerini, gördüklerini yaşına uygun bir tarzda ifade etmelidir. Yani çocukta ilk önce gelişmesi gereken serbest ifadedir. Okullarda öğretmenler bunu geliştirmek için farklı yollar denemişlerdir. Öğretmenlerden A. Azmi Gökmen çocukları gördükleri rüya hakkında konuşarak serbest ifadeyi gerçekleştirmeye çalışmıştır. Ve sınıfta yaptıklarını şu ifadelerle anlatmıştır. “Rüya üzerine yorumda dikkat edilecek önemli noktalar, rüyanın canlılığını kaybetmemesi için fazla zaman geçmeden yazdırılması, çocukların hayallerini işleterek rüya uydurmalarına meydan verilmemesidir.

Bu esaslar dahilinde derse şöyle başladım:

-Çocuklar, bugün sizinle gördüğümüz rüyalar üzerinde konuşacağız, siz hiç rüya gördünüz mü?

- Ben bir kuyuya düşüyorum, annem bağılıyor.

- Ben de bir uçurumdan düşüyorum, bir de uyanıyorum ki karyoladan düşmüşüm.

- Ben ağır yemekler yediğim zaman çok rüya görüyorum.

- Ben de rüyamda leylek gibi uçuyorum. Diyorum ki öyleyse ben her zaman uçarım. Bir de uyanıyorum ki yataktayım.

Bu konuşma üzerine çocukların hatıraları canlandı. Hemen bütün sınıf anlatmak istiyor. Bunun üzerine “Çocuklar”, dedim. “ Hepinizin rüyalarını dinlemek isterdim fakat zaman müsait değil. Siz rüyalarınızı yazın, ben kağıt üzerinde okuyayım, olmaz mı?”

Çocuklar neşe içinde yazmaya koyuldular. Bu sırada onları, içten bağlandıkları tatlı meşguliyetleriyle baş başa görmekten haz duydum. Ayrıca çocuk dünyasını aydınlatmaya çalışan yeni yöntemleri arayıp ilköğretim dergisinde bizlerle paylaşan eğitimcilere bir daha minnettar oldum.

Çocuklardan çoğu vazifelerini bitirdikten sonra, dil duygularından faydalanarak, bütün sınıfın katılımıyla “Diyorum ki ah rüyalar sahici olsa diyorum” cümlesi yerine “Ah rüyalar sahici olsa diyorum” şeklinde düzeltmeler yapıldı.

Vazifeler arasından gelişi güzel alınmış birkaç örnek :

Bir Rüya:

“Ben rüyamda şunları gördüm. Büyük bir uçurumdan aşağı kuş gibi uçuyormuşum. Kendim rüya olduğunu biliyorum. Ah rüyalar sahici olsa diyorum ve rüyanın en heyecanlı yerinde uyanıyorum. Çok üzülüyorum.”

Bir Rüya:

“Annem bana 24 kuruş veriyor. İki ekmek al diyor. Bende alıyorum. Parayı ekmekçiye vermeyi unutuyorum. Eve gelince parayı elimde buluyorum. Uyanınca elimde ne para var ne ekmek.”

Gördüğüm rüyayı anlatıyorum:

“Babam bisiklet almış. Bisikletle gezerken düşmüşüm; başım yarılmış. Kolum kırılmış. Doktora gitmişiz. Doktor başımı sarmış kolumu alçıya koymuş uyanıp, baktım ki ne kolum kırılmış, ne başım yarılmış ne de ortada bisiklet var.”

Bir Rüya:

“Bir gece rüyamda beni dövdüler. Vücutumdan kan geldi. Ben ağlıyordum. Uyanmışım gene ağlıyorum. Fakat benim uyandığımdan haberim yok. Annem ağlarken sesimi duymuş:

-Neden ağlıyorsun Yaşar, dedi .

- Anne beni dövdüler de ondan ağlıyorum, dedim. Sonra rüya gördüğümü anladım ve susarak karyolama yattım.”

Benim gördüğüm rüya:

“Babam bana bir bisiklet almış ve bana birçok para vermiş. Ben bu paralarımı harcaya harcaya ve bisikletime, bine bine geziyordum. Sabahleyin kalkınca bakıyorum ki hiçbir şeyim yok. Öyle kızıyorum ki.”³⁹

Bu örneklerden anlaşıldığı gibi rüyalar çocukların normal hayatta tatmin edemedikleri arzuları göstermesi bakımından önemli olup çocuğun öğretmenine, ebeveynine karşı olan gerçek duyguları hakkında bilgiler vermektedir. Çocukları daha yakından tanımak isteyen bir öğretmen rüyaların verdiği bu ip uçlarını çocuğun

³⁹ *İlköğretim Dergisi*, C. 5, S. 99, s. 1265

ebeveynine veya yakınlarına sorabilir. Böylece çocuğun okul dışındaki çevresini incelemiş ve çocuk hakkında derin bilgiler edinme imkanı bulmuş olur.

j) Çocuklarda Konuşma Becerisinin Geliştirilmesi

Sınıfta farklı tipte öğrenciler vardır. Kimi kıvrak zekasıyla, kimi tatlı diliyle, kimi şen kahkahalarıyla varlığını gösterir. Ama bazı öğrencilerde vardır ki varlıkları ve yoklukları belirsizdir. Bunlar sessiz, itaatli, etraflarına zararı dokunmayan, ne söylenirse sessizce onu yapan tiplerdir. Hüseyin Tokcan yaptığı araştırmasında bu öğrencilerin şu sebeplerden dolayı konuşamadıklarını tespit etmiştir.

“1. Ailede konuşturulmayanlar.

2. Konuşma sıralarında mektepte, evde, oyunda çocuk ruhunu bilmeyenler tarafından “Bu da söylenir mi”, “Sen karışma”, “Böyle laf mı olur” şeklinde susturulanlar.

3. Kendilerinde bedensel veya ruhsal herhangi bir eksiklik görenler ve eksiklik kaygısı ile alay edilmekten korkanlar.

4. Bilgisiz olanlar.

5. Bildikleri halde öz güveni olmayanlar.

Sebepler ne olursa olsun, bir öğretmen okulun ilk günlerinden itibaren bu tip öğrencileri tanımalı ve yakından ilgilenmelidir. Aksi halde konuşamama durumu çocukta karakter olarak yerleşir. Hayatta başarılı olabilmenin sırlarından birisi de meramını iyi ifade edebilmek, düşündüklerini, gördüklerini, tecrübe ettiklerini derli toplu anlatabilmek olduğunu göz önüne getirecek olursak bu ehemmiyet kendini iyice göstermiş olur.”⁴⁰

Peki bir öğretmen konuşamayan öğrenciye ne yapabilir? Her çocuk belli bir aileden belli bir çevreden çıkıp okula gelmektedir. Yani okul çocuk için ikinci bir çevredir. O halde çocuk ilk çevresi hakkında belirli bir düzeyde bilgi sahibidir. Öğretmen çocuğa bu ilk çevresi hakkında sorular sorarak onu konuşturabilir. Yine her çocuğun vazgeçemediği oynamaktan büyük zevk aldığı oyunlar vardır. Öğretmen bu oyunu çocukla oynayarak onunla vakit geçirebilir ve bu sırada onu yakından

⁴⁰ *İlköğretim Dergisi*, C. 2, S. 31, s. 206

tanıyabilir. Yani öğretmen çocuğun ferdi özelliklerini ne kadar iyi bilirse o kadar tutarlı davranır. Böylece onun daha rahat konuşmasını sağlamış olur. Çünkü insan sosyal bir varlıktır. Sevildiğini kabul edildiğini fark ettiği an duygularını düşüncelerini daha kolay ifade eder.

k) Çocuklarda Sözlü İfadenin Geliştirmesi Meselesi

Çocukları düzgün ve akıcı bir şekilde konuşturmak için en iyi yöntem onlara gördüklerini, yaşadıklarını, duyduklarını, öğrendiklerini, okuduklarını, düşündüklerini ve hayal ettiklerini her fırsatta serbest olarak anlatmalarına imkan vermektir. Bütün dersler ve ders dışı çalışmalar bu hedefe hizmet edecek şekilde yürütülmelidir. Özellikle hayat bilgisi, coğrafya, tabiat bilgisi, tarih ve yurt bilgisi gibi dersler öğrencilerin gördüklerini ve öğrendiklerini anlatmaları için elverişlidir. Okuma dersleri de çocukların okudukları kitap ve yazıları arkadaşlarına anlatmaları için fırsatlar hazırlar. Anlatma ve hikaye hazzı her normal çocukta mevcut olan tabii bir ifadeden doğar. İlk zamanlarda utangaçlık olabilir. Bu durum çocuğun yeni bir çevreyle yani okulla ve sınıfla karşılaşmasından olabileceği gibi çevre hakkında etraftakiler tarafından yanlış bilgilendirilmiş olmasından da kaynaklanabilir. Zira çocuklarının yaramazlıkları karşısında onları okulla, öğretmenle tehdit eden anne ve babalar vardır. Öğretmen, teşvikleriyle bu çekingenlik ve utangaçlığı kolayca giderebilir. Özellikle köy çocukları şehir ve kasaba çocuklarına göre daha çekingendirler. Dolayısıyla öğretmenin bu teşviklerine daha çok muhtaçtırlar. Çocukların düzgün konuşabilmelerini sağlamak için, öğretmenin bir takım esasları göz önünde bulundurması gerekir. İlköğretim Dairesi Şube Müdürlerinden Fuat Baymur, öğretmenin yapması gereken esasları şu ifadelerle açıklamıştır. *“Öğretmen bir şeyler anlatan çocuğun sözünü mümkün olduğu kadar az kesmeyi kendisi ve öğrenciler için düstur edinmelidir. Çok müdahale düşünmenin ve konuşmanın akışını bozar. Bu yüzden çocuğun cesareti kırılır ve bir zaman gelir ki o artık konuşmaz. Onun için gerek öğretmen gerek bütün sınıf söyleyeceklerini konuşan öğrenci sözünü bitirdikten veya konusunu tamamladıktan sonra söylemelidir. Ayrıca öğretmen çocuğun anlatımı hakkında ki düşüncelerini söylerken mümkün olduğu kadar mutedil ve teşvik edici bir dil kullanmalıdır. İlkokul programı bu konuda öğretmenlere şu tavsiyelerde bulunmaktadır. Öğrenci bir şeyi anlatırken öğretmen onların konuyu bir*

düzen dahilinde aralıksız söylemesine imkan vermeli, öğrencinin sözünü sık sık kesmemelidir. Öğrenci söz söylerken fikirlerin doğruluğuna ve tertibine önem verdiği için arada ifade yanlışlıkları yapabilir. Öğretmen bu yanlışlıkların düzeltilmesini öğrencinin sözünü bitirmesine bırakmalıdır. Bununla beraber bazı ufak tefek yanlışlar vardır ki öğretmen öğrencinin sözünü kesmeden de bu yanlışları düzeltebilir. Mesela öğrenci söz sırasında bir kelimeyi yerinde kullanmamışsa öğretmen öğrencinin sözünü kesmeden düzeltir veya bir kelimeyi yanlış telaffuz etmişse öğretmen yine kelimenin doğrusunu arada söyleyiverir. Sınıfta öğrencilerden birinin bu şekilde serbestçe anlatmasına başka çocuklarda katılırlar. Birisi ötekinin söylediklerini tamamlar ve yanlışlarını düzeltir. Anlatılan konu çocukların çeşitli sorularına yol açar. Sorularını ortaya koymalarına vesile olur. Böylelikle tabii ve serbest bir sınıf görüşmesi gerçekleşir. Bu şekilde sınıfça konuşma, isticvabi veya Sokrati metot takip edilen sınıflardaki konuşmadan farklıdır. Çünkü İsticvabi veya Sokrati metot ta öğretmen aklında ki plana göre öğrenciye sorular sorar. Ve öğrenci o konuda öğretmen kadar bilgili olmamasına rağmen sorulan sorulara cevap vermeye çalışır. Bu şekilde öğrenci sürekli sorularla kesilen bir konuşma ile baş başa kalır. Dolayısıyla bir konu etrafında sürekli düşünme ve konuşma alışkanlığı kazanamaz.”⁴¹

Özetle sınıf konuşmalarında öğrenci kendini aile içinde yapılan sohbette ki gibi rahat hissetmelidir. Nasıl ki aile sohbetlerinde herkes konuşulan konu etrafında birbirini dinler ve fikri varsa paylaşır. Ya da söylenenlere itiraz ederek kendi bildiğini söyler. Yani belirli sorularla konuşmacının konuşmasına müdahale etmez. İşte sınıf içi konuşmalarda bu serbestlikte olmalıdır. İlk zamanlarda serbest konuşma sırasında sınıfta belirli bir uğultu olabilir ama bu durum zamanla kendiliğinden ortadan kalkar. Öğrenciler birbirlerini dinleyerek sıra ile konuşmasını öğrenirler. Böylece öğrenciler kendilerini daha rahat ifade ederek düzgün ve seri konuşma alışkanlığı kazanmış olurlar. Ayrıca öğretmen de onların dersi ne düzeyde öğrendikleri hakkında da tutarlı bilgiler edinmiş olur.

B. KÖYDE EĞİTİM ÖĞRETİM MESELESİ

Cumhuriyet maarifinin el koyduğu büyük davalardan biri de “Köycülük” olmuştur. Bunu başarmak için eğitim kursları açmıştır.

⁴¹ *İlköğretim Dergisi*, C. 7, S. 121, s. 1625

Kurslarda köy eğitimci yetiştirme bütün hızıyla devam ederken diğer taraftan da “Köy Öğretmen Okulları’nın açılışı yapılmıştır. Köycülük hareketleri Köy Enstitüleri fikriyle canlandırılmıştır. Böylece köylerde ciddi bir eğitim seferberliği başlatılmıştır.

1) Köylerde Eğitim Durumu

Johann Friedrich Dietz’ in *Bir Eğitim Topluluğu Olması Bakımından Köy adlı* makalesini çeviren M. Ali Akademi şu ifadeleri aktarmıştır. “Köyde hayatın merkezi ailededir. O her cepheli bir yaşayış birliği olması itibariyle uzuvlarını bir demir çember gibi kuşatır. Onun içinde her fert, kendi bedeni ve fikri hayatı için gerekli olan yiyeceği ve giyeceği işi ve eğlenceyi, konuşmayı ve fikri istifadeyi bulur. Köysel ailenin bu kapalı kendine yeter topluluğu içinde, anası, babası, büyük anası, büyük babası ve kardeşleri arasında köylü çocuğu büyür. Bu insanlar basit sade, tabiidirler. Hal ve hareketleri de sadedir. Çocuk daha küçük yaştan birçok işleri yapar. İnsanlar, hayvanlar, ve eşya karşısında nasıl davranacağını bilir. Bu suretle o, talim ve tedris suretiyle olduğundan çok daha fazla doğrudan doğruya zengin ve bütün bir yaşayışa iştirak ederek, resimler ve kitaplar vasıtasıyla değil, bilakis hakiki eşya ile düşünüş kalkarak onlarla çalışarak eğitilmiş olur. O aynı zamanda yetişkinlerin görüş, duyuş ve düşünüş tarzları örf ve adetleri, dini içinde; talim ve tedris suretiyle değil, bu kadar sade bu kadar berrak ve tertipli olan köylü yaşayışını paylaşarak büyür. Ana, baba, kardeşler ve kız kardeşler, köylü çocuğunun örnekleridirler. Ona her günkü hayatın zorluklarını yenmek ve aksiliklerin hakkından gelmek hususunda yardım ederler. Köylü çocuğu, yaşı büyüdükçe daha iyi olarak köy topluluğu cemaati içine de büyüyerek girmiş olur. İlk önce komşular ve onların çocuklarıyla, sonra yavaş yavaş tanıdıkları, çoğaldıkça çoğalarak bütün köy sakinleriyle temasa geçerek tanışır. Her ev dışarıdan bakanın gözlerine açıktır. Her aileyi bütün talih ve mukadderatı alınının yazısıyla ta büyük baba ve nineden, en küçük torunlara ve torunların çocuklarına kadar bütün halk tanır. Zenginlik ve yoksulluklarını, bahtiyarlık veya talihsizliklerini güçlülük veya dermansızlıklarını, fazilet ve realitelerini bilir. Bu itibarla çocuk bir sürü insan bilgisi elde eder. Beşer şeylerin pek göze görünmeyen alaka ve irtibatları, karakteriyle talih ve kader, tutum ve durum ile işin sonu arasındaki zaruri münasebet ve bağıllık, velhasıl her şey şeffaf olarak herkesin gözü önündedir. Bu fevkalade irfan

ve marifet okulunun yanında büyük şehir sınıksız kapanmış ve kilitlemiş bir kutu gibidir.⁴²

Johann Friedrich Dietz' in çevirisinin ardından M.Ali Akademi köyde eğitimi şu ifadelerle açıklamıştır. Köylü çocuğu insanları, yalnız sokakta değil hayatın her sahasında ve her türlü vaziyette çalışırken, dinlenirken, eğlenirken, güler ve ağlarken, kilisede ve meyhanede de görür. Ve nasıl diğer insanların hayatı onun gözleri önüne serilmiş ise kendi hayatı da o suretle diğer köylülerin gözleri önüne açılmış, tenkide arz edilmiştir. Yaşayışın bu açık ve herkesin gözü önünde oluşu çok büyük eğitimsel bir önemi haizdir. Çocuk, köyde insanın babasının evinde görmediği birçok şeyleri sanatkarların dükkanlarına giderek onların sanatlarını görür öğrenir. Her gün kullanmakta olduğumuz eşyanın yapılış şekillerini görür. Bu suretle eşya, onun gözleri önünde gündün güne canlanmaya bir hayat kazanmaya başlar. Böylece çocuklar, hayat şekillerini ve çalışma tarzlarını doğru olup olmadıklarını tahkik ve tetkike gerek görmeden kabul ederler. Çok defa bu yalnız bir şeklin alınışından ibaret kalır. Onun derin manasına nüfuz edilmez. Şekillerin kesin ve elastikiyetsiz oluşu, yalnız harici değil, aynı zamanda içe ruha ait her türlü inkişafı imkansızlaştırır. Bu noktada doğrudan doğruya vaki olan köysel eğitim öyle bir terbiye ile tamamlanmalıdır ki, atalardan oğullara kalan şeyleri tam ve bütün olarak ele alsın, canlı bir mülk haline getirsin ve onları bütün kıymet ve önemleriyle tanıtsın. Bunu yapmak bilhassa bugün için gereklidir. Çünkü köy ulusumuzun çok büyük bir süratle değişmekte olan kültür ve iktisat hayatı içine girmektedir. Bu durum karşısında fert tetikte olmalıdır ki değişen hal ve vaziyetlere uyabilsin. Bu suretle biz köysel eğitim işinin ikinci ödevine dokunmuş oluyoruz. O, yalnız köy kültürünün kıymetleri içine eriktirmekle kalmayacak, köysel insanın ufkunu da genişletecektir. Köylü kendi iktisadının işletmesinin ulusal ve uluslararası iktisat ile olan iç içe girişikliğini kendi kültürünün halk kültürü ile meşrut oluşunu kavramayı idrak etmeyi artık öğrenmek mecburiyetindedir. Diğer yaşayış şekillerini ve yaşayış durumlarını bu şekilde anlayış ve kavrayış köysel eğitim, köyden ayrılmak mecburiyetinde kalıp da, başka yerlerde geçinme imkanları aramak ıstırasında kalacakların, yani aşağı yukarı köyde doğanların yüzde ellisinin menfaati bakımından da beslemek ve kuvvetlendirmek

⁴² İlköğretim Dergisi, C. 7, S. 121, s. 1620

mecburiyetindedir. Bu insanlar, içine girecekleri yeni toplumu anlamak kabiliyet ve kudretini kazanmak ve bu suretle o topluluk içindeki vaziyetlerini ve hayatlarına verecekleri istikameti tayin etmeyi öğrenmek mecburiyetindedirler. O topluluk içinde sürüklenmemeli, sürünmemeli ve düşünmemelidirler. Doğrudan doğruya vuku bulmakta olan köysel eğitimin bu derinleştirilmesi, genişletilmesi ve tamamlanması, köysel eğitim işi vasıtasıyla ifa ve icra edilecektir."⁴³

a) Köy Enstitülerinin Açılışı

Köy Enstitüleri toprakları ziraata elverişli olan yerlerde köye öğretmen yetiştirmek için Maarif Vekilliği tarafından 17 Nisan 1940'ta açılmıştır.⁴⁴ On beş ya da yirmi sene gibi kısa bir zamanda ilköğretim davasının çözümü için çalışılmıştır. Yurdun hiçbir köşesinde okuma yazma bilmeyen çocuğun kalmaması isteğiyle harekete geçilmiştir.

İsmet İnönü devri memleket maarifinin gelişmesi adına büyük buluşların yapıldığı bir dönem olmuştur. Eğitim tarihine yeni bir ufuk açan bu buluş köy enstitülerinin kuruluşudur. 1938 yılı verilerine göre Türkiye'nin sınırları içinde 40 bin köy olduğu tespit edilmiştir. 40 bin köyden 8 bininde nüfus 400'den fazla; 32 bininde 400'den azdır. Bu 32 binin yarısında yani 16 bininde nüfus 150'den azdır. Maalesef bu 40 bin köyden sadece 10 bininde okul vardır ve geriye kalan 30 bin köy boştur.. Ne öğretmen, ne eğitimci ne de okul vardır. Yani bu köylerde yaşayan 13 milyon köylü bilimden uzaktır... İşte bu ürküten dava karşısında 15 tane köy enstitüsü, çocuk okutmak, tarlayı işlemek, yolu, çeşmeyi onarmak, bataklık kurutmak, hastaya bakmak, mahsulü çoğaltıcı eleman yetiştirmek ve milli fabrikalara iyi müşteri hazırlamak amacıyla açılmıştır. Kısacası Köy enstitüleri köy ilkokullarının muhtaç olduğu öğretmenleri yetiştirmek, köylerin mahsüllerini artırmak ve zenginleştirmek için kurulmuştur.⁴⁵

Enstitülerdeki çalışmalar ise üç ana temele oturtulmuştur.

1. Ziraat işleri

2. Kültür dersleri

⁴³ *İlköğretim Dergisi*, C. 7, S. 121, s. 1621

⁴⁴ *İlköğretim Dergisi*, C. 2, S. 299-300, s. 3896

⁴⁵ *İlköğretim Dergisi*, C. 5, S. 91, s. 1128

3.Köye yarayan bir sanatı öğrenmeye esas olacak atölye işleri.

Bu çalışmalarla çocuklar öğretmen oldukları köylerde neler yetiştiriliyorsa, neler yetiştirilebilecekse o işler üzerinde eğitilmiştir. Onlar kendileri için ekmek anahtarı; çalışacakları köylerdeki köylüleri için de bunun kılavuzu olmuşlardır. Buldukları köylerde ki vatandaşlara doğadan faydalanmanın sırlarını öğretmişlerdir.

Halkın köy kurtarıcısı dediği Milli Şef Köy Enstitüleri için “*Köy Enstitülerini Cumhuriyetin eserleri içinde en kıymetlisi ve en sevgilisi sayıyorum. Köy enstitülerinde yetişen evlatlarımızın muvaffakiyetlerini ömrüm oldukça yakından candan takip edeceğim. Bizde inanıyoruz ki yetiştirmekte olduğumuz çocuklar ve onların yetiştireceği nesiller ömürleri müddetince açık alınla karşımıza çıkacaklar, milleti mesut edeceklerdir.*”⁴⁶ diyerek enstitülerin köy kalkınmasında çok ciddi bir görev üstlendiğinin şuuruyla okulların mahiyetini ortaya koymuştur.

Isparta Milletvekili Kemal TURAN ise Gönen Köy Enstitüsünün açılışını şu ifadelerle anlatmıştır. “*Köyün başındaki çeşme ve harman yeri oldukça kalabalıktı. Gençler, ihtiyarlar hatta çocuklar otomobilin geçişini kısa bir bakışla takip ettikten sonra işlerine koyuldular. Gönenlilerin bu hallerine bakarak yağmura yaşa uğramadan acele harmanı kaldırmak istediklerini zannedersiniz. Oysa Gönen’deki bu sakin karşılamada başka sebep var. Burada bir enstitü açılmıştır. Kırk bin Türk köyünün iş ve bilgi rehberi olacak gençlerin bir kısmı da burada hayata hazırlanacaktır. Beş yıl önce bir kış gecesi köy evindeki odalardan birinde köylü ilk tedarikat müfettişini uzun uzun dinlemişti. Konuşulan şey yakındaki nüfusu az olan köylerin mektepsiz veya tek öğretmen elinde kalan çocukları için Gönen’de yatılı bir okul yapmaktı. Köylü derhal köy evini bu işe ayırmıştı. Havalarda ısınınca da yeni bir yapının temellerini atmıştı. Böylece köy enstitüleri açılmış oldu.*”⁴⁷

Köy Enstitüleri köy çocuğunu ailesinden toprağından koparmamış aksine daha çok bağlamıştır. Enstitüler köy çocuklarına topraktan verim almanın yollarını öğretmiştir. Okumanın insanı köyünden, ailesinden, tarlasından uzaklaştırmadığını göstermiştir. Yetiştirilen gençleri ihtiyaç varsa kendi köy okulunda yoksa başka köylerde vazifelendirmek suretiyle köyü de köylüyü de kalkındırmıştır. Ayrıca köylü,

⁴⁶ *İlköğretim Dergisi*, C. 5, S. 87, s. 1071-1072

⁴⁷ *İlköğretim Dergisi*, C. 4, S. 62-63, s. 732-733

çocuğunun tarla ve köy işlerinde kendisinden daha bilgili olduğunu görünce okula olan tutumu değişmiştir.

b) Köy Enstitüsünde Öğretmen İhtiyacının Karşlanması

Enstitülere ilkokulu bitirmiş köy çocukları alınmıştır. Bu çocuklar sağlık taramasından geçirildikten sonra enstitüye devamlılık konusunda karşılıklı anlaşmıştır. Enstitüyü bırakma gibi bir durumda köy çocuğu o zamana kadar ki enstitü içinde yediği, içtiği, giydiği vs. gibi masrafları ödemek zorunda bırakılmıştır. Bu şekilde ciddiyet ve devamlılık sağlanmıştır. Eğitim beş yıl sürmüştür. Beş yıldan sonra eğitimini başarıyla tamamlayan öğrenciler ihtiyaç olan köylerde öğretmen olarak vazifelendirilmiştir. Gittikleri yerde çocukları okutmak, bağ-bahçe yapmak, hayvan yetiştirmek ve atölye kurmak gibi işlerle uğraşmışlardır. Tabi bu hizmetler karşılığında devlet onlara ilk göreve başladığında 1941 yılı rakamlarıyla 20-40 lira arasında aylık maaşın yanında işletmesini kurabilmesi ve hayatını düzene koyabilmesi için teçhizat bedeli denilen bir para vermiştir. Konut ihtiyacı olarak ev vermiştir. Öğretmenlik yaptığı köyün arazisinden kendisinsin ve ailesinin geçimini sağlayacak, çocuklarının okul masraflarını karşılayacak kadar toprak verilmiştir. Ayrıca işlerinde ihtiyacı olan alet, tohum, hayvan, fidan vs. şeyler kendisine ücretsiz verilmiştir. İşlerinde bir terslik olması halinde kaybı olan zarar karşılanmıştır. Son olarak ailesine ve kendisine sağlık güvencesi verilmiştir. Bu şekilde öğretmenlerin zihinlerinde kendilerine ait en küçük bir sorun bırakılmamış ve tam bir vazife şuuruyla işlerinin başına geçirilmiştir.⁴⁸

Köy Eğitimi sırasında enstitülerde ve köy okullarında epey öğretmen ve öğretmen yetiştirilmiştir. Ancak bunlar kısa sürede ihtiyacı karşılayacak sayıda olmamıştır. O nedenle Maarif Vekilliği farklı çözümler denemiştir. Çorum İlköğretim Müfettişi İbrahim TUNCAY o gün uygulanan çözümleri şu ifadelerle anlatmıştır; *“Son on bir sene zarfında Türk harflerinin kabulünden sonra okulu olmayan köylerde de askerlik vs. vasıtalarla epeyce okur yazar yetiştirilmiştir. Köyde askerliğini yapmayan genci tam olarak adamdan saymazlar, onu evlendirmezler. Çünkü o bilgisi görgüsü az, çiğ bir delikanlıdır derler. Ne vakit askerliğini yapar, biraz olgunlaşır, köyüne dönerse işte o vakit adam sayar evlendirirler. İşlerine karıştırırlar. İşte*

⁴⁸ İlköğretim Dergisi, C. 5, S. 87, s. 1070

köylünün bu güzel duygularından ilham alarak birkaç yıldır eğitimci namzetleri seçilerek kurslarda yetiştirildikten sonra köylerinde çalıştırılan elemanlarda bunlar olmuştur. Yurdumuzda köy tahsili ancak bu teşekkürlerle başarılmıştır.”⁴⁹

Antalya İlköğretim Müfettişi Tahsin ÖZDEMİR’de askerliğini yapan gençlerden eğitimci yetiştirildiğini şu ifadelerle doğrulamıştır; “Köyün asker iken çavuş olan eğitimciyi 25 tane iki kişilik sıra yaptırmış. Ve iki odadan ibaret olan köy evinin odalarını birleştirerek okul yaptırmıştır. 15’i kız olmak üzere 50 öğrenciyi okula kaydetmiştir. Ayrıca eğitimci 35 köylüyü de akşamları okulda toplayarak köy kalkınması hakkında bilinçlendirmiştir.”⁵⁰

Farklı bir yerde ise eğitimci ihtiyacı ve ilk eğitimcilerin yetiştirilmesi konusunda şu bilgilere ulaşılmıştır. “Türkiye’nin ilk tahsil meselesini kökünden halletmek ve yüzde 70’i köylü olan Türk çocuklarını bu tahsilden geri bırakmamak için Atatürk’ün daha pratik yollardan yürünmesi irşadından hız alarak oluşmuş ve dört sene yurdun çeşitli yerlerinde uygulanmış olan eğitimci teşkilatından 1940 senesinde 100 eğitimci seçilmiştir.”⁵¹

c) Eğitimcinin Yapması Gerekenler

Bürhaniye-Peliköy Başöğretmeni Mesut Ergun, “Köy Öğretmeninin Okul Dışı Ödevleri” adlı makalesinde şu bilgilere yer vermiştir; “Köy kalkınmasının adsız kahramanı muhakkak ki köy öğretmeni olacaktır. Bu şerefli, kudsî vazifeyi başarmak için gidilecek yol, dikenli, sarp ve geçilmez olabilir. Fakat varılacak yer en güzel çiçeklerle donatılmış eşsiz güzellikte bir yer olacaktır. Bu güzellik insana her engeli aşmak için kuvvet ve kudret verecek değerdedir. Bu nedenle köy öğretmenin işi güzel olduğu kadar da zordur. Başarılı olmak isteyen bir köy öğretmeni ilk önce yapılmasını istediği işin ehemmiyetini ve neticesinde sağlayacağı yararları köylüye anlatmalıdır. Köylüyü ikna ettikten sonra işi yapmaya koyulmalıdır. Çünkü köylü bilgi olarak eksiktir. Ona göre okumak devlet memuru olmak demektir. Köy işlerinden anlamak değildir. Eğer bir kişi devlet memuru olmayacaksa fazla

⁴⁹ İlköğretim Dergisi, C. 2, S. 31, s. 204

⁵⁰ İlköğretim Dergisi, C. 4, S. 91, s.1140

⁵¹ İlköğretim Dergisi, C. 5, S. 100, s. 1284

bilgi sahibi olmasına gerek yoktur. Biraz hesap yapabilsin, eline aldığı bir gazeteyi ya da askerden gelen bir mektubu okuyabilsin yeterlidir. Hatta biraz fazla bilgisi olan kişilere karşı alaycıdır. Bu nedenle öğretmenin işi zordur. Öğretmen böyle düşünen köylüye karşı bilginin kıymetini konuşarak değil somut neticeler vererek ispatlamalıdır. Mesela bol verim alacak şekilde tarlayı işlemek gibi işler yaparak bilgisini ortaya koymalıdır. Böylece öğretmen önüne çıkan her fırsatta köylünün bilgiye olan ihtiyacını hissettirecektir. Zamanla köylü uyanarak iş yapma isteği ile öğretmenin etrafında toplanacak ve öğretmen de planını çizdiği köy işleri üzerinde istediği gibi hareket ederek ideal köy ve ideal köylüye ulaşmaya çalışacaktır. Ulaşılabilecek olan bu ideal köy ve ideal köylü de adsız kahramanın emsalsiz abidesi olacaktır.”⁵²

2. Köy Enstitülerinin Faaliyetleri

17 Nisan 1940'ta köy ilk öğretiminin yüzde yüz gerçekleştirilmesi için Köy Enstitüleri kurulmuştur. Her 17 Nisanda da bayram yapılarak bu meseleye verilen önem gösterilmiştir. Bu bayram vesilesiyle köy enstitülerinin işleyişi hakkında paylaşımlarda bulunulmuş böylece kalitesi artırılmaya çalışılmıştır. Meselenin önemi ise Gezici Başöğretmen Cavit Oral Binbaşoğlu şu şekilde ifade etmiştir;

“Köy ilköğretimi davasını herhangi bir davadan sayamayız. O içinde birçok davaları bulandıran bir davalar mecmuasıdır. Bunlardan bir kaç tanesini sayalım:

- 1. Okullara öğrenci devamı problemi,*
- 2. Okul yapımı ve onarımı problemi,*
- 3. Köy okullarında öğretim, eğitim, problemi,*
- 4. Köy halkını yetiştirme problemi,*
- 5. Okul ihtiyaçlarını sağlama problemi,*
- 6. Köy ilk öğretimini teftiş problemi.*

Köylerimize okul yaptırmakla, öğretmen göndermekle, hatta okuma çağındaki çocukların yüzde şu kadarını okula kaydetmekle bu davayı hallettiğimiz zehabına

⁵² *İlköğretim Dergisi, C. 2, S. 25, s. 107*

kapılmamalıyız. Maksudımız bu alanda çalışan arkadaşlarımızın dikkatlerini bu problemler üzerine çekmek, onların bu konudaki fikirlerini yazı halinde görmektir."⁵³

Bunun üzerine Köy Enstitülerinin önemi, faaliyetleri, ihtiyaçları ve yaşam şekilleri gibi konular yetkili kalemler tarafından eser olarak yayınlanmıştır. Cavit Oral Binbaşoğlu'nun "*Uygulanmış yeni öğretim- eğitim şekilleri*" eseri ile Mahmut Makal'ın "*Bizim Köy*" adlı eserleri bunlara örnektir. Ayrıca Maarif Vekilliği enstitüde görev alan bütün öğretmenlerden düşündüklerini, duyduklarını ve yaptıklarını yazmalarını istemiştir.⁵⁴

Burada köy enstitüsünün ziraat işleri, kültür dersleri, köyde kullanılabilecek atölye işleri gibi yapmakla yükümlü olduğu çalışmaların yanı sıra okul ihtiyaçları, öğretmenin ev ihtiyacı, okuma odaları gibi meselelerle de gösterdiği faaliyetlerden de bahsedilmiştir.

a) Köy Okulunun İhtiyaçları Meselesi

Köylerde çalışan öğretmen ve eğitimci okulda sıra, kağıt, kalem, mürekkep, tebeşir, odun, soba gibi gerekli ihtiyaçların eksikliğini dile getirmiş köy muhtarlarının hiçbir şekilde okulun ihtiyaçlarıyla ilgilenmediğinden şikayet etmişlerdir. Bazen sınıf tahtasını boyatmak ya da kırılan camı değiştirmek gerektiğinden ama bu ihtiyaçları karşılayacak bütçe olmadığından yokluk içinde eğitim yaptıklarından yakınmışlardır. Maarif Vekilliği ise bina yaptırmak, sıra, soba, dolap temini gibi çok para gerektiren durumlarda devletten ya da köy sandığında toplanan paradan istifade edilebileceğini ama kağıt, kalem, mürekkep gibi az para gerektiren ihtiyaçların temininin öğretmenin fedakarlığına baktığını söylemiştir. Öğretmenlerin köy okulunu köy ailesi gibi düşünmelerini okul bahçesinde ki meyve ağaçlarının bakımını yapıp meyvesini satarak bütçe oluşturulabileceğini ya da sebzesi, ekini, tavuğu, arısı olan okulların bunlardan para elde edebileceğini ve bu parayla da ihtiyaçların karşılanabileceğini söylemiştir.

Bu işi yapabilmek için öğretmen arkadaşların yapacakları fedakarlığın ise yaz aylarını köyde ve köylünün arasında geçirmek olduğu söylenmiştir. M.TUĞRUL bu durumu şu ifadelerle açıklamıştır; "*Öğretmen arkadaşlar köye nasıl bağlanabilirler?*

⁵³ *İlköğretim Dergisi*, C.15, S. 295-296, s. 3847

⁵⁴ *İlköğretim Dergisi*, C.15, S. 295-296, s. 3852

Eğitmenlerimiz gibi kendi hesaplarına ekin eker, tavuk, arı, davar, inek yetiştirirler. Bu suretle fayda temin etmenin yolunu bulurlarsa umarız ki tatili iple çekmekten kurtulurlar. Köyden ayrılmayan bir öğretmeni köylü daha çok benimser ve her işini ona danışarak yapmaya başlar. Köye yerleşerek, köylüleşerek refah ve muvaffakiyet yolunu tutan arkadaşlarımız da vardır. Bunların artık köy muhtarından, köy halkından şikayetleri kalmamıştır. Köyde çalışmayı kabul eden, köylü halkı yetiştirmeyi vazife bilen bütün meslektaşların bu yolu denemeleri mümkündür. Kıymetli Maarif Vekilimizin buyurdukları gibi elbette mahrumiyetler içinde çalışan köy davasında en mühim vazifeyi üzerine alan bu arkadaşların mesailerini takdirdir ve mükafatsız kalmayacaktır.⁵⁵

b) Köy Öğretmeninin Ev İhtiyacı Meselesi

Köyler ve köy evlerinin çoğu ancak hane sahiplerini barındıracak şekilde yapılmıştır. Köye atanan öğretmenler sosyal yaşantılarına uygun ev bulamamıştır. İstirahat için ev kirasından kaçmayan öğretmenler köyde zor şartlarla baş başa kalınca rahatsız olmuşlardır. Şehir hayatından ayrılarak köye giden ve orada bu gibi zorluklarla karşılaşarak yerinde ve tabii isteklerine mazhar olamayanlar şüphesiz üzölmüşlerdir. Bu ev sorunundan dolayı öğretmenler köye gitmemek için çeşitli çareler aramışlardır. İstirahate uygun evleri bulunan köylere ise öğretmenler görev yerlerine gitmişlerdir.⁵⁶

c) Okuma Odalarının Kültür Hayatımıza Katkıları

Çorum İlköğretim Müfettişi İ.Tuncay “Köy Okulunda ve Eğitim İdaresinde Bulunan Okuma Odası Köyün Başlıca Kültür Kaynaklarıdır” adlı makalesinde şu ifadelerle yer vermiştir; “Üç sınıflı köy okullarından mezun olan gençler okuldan çıktıktan sonra muhitlerinde bir daha okuma yazma vasıtaları ile karşılaşmadıklarından öğrendiklerini unutuyorlar. Okulu olmayan askerlikte okuma yazma öğrenen gençler de köyelerine işlerinin başına döndüklerinde aynı akıbetle uğramaktadırlar. Bu durum dört yıl önce yüksek vekaletin emriyle üç senelik köy okulu mezunlarıyla millet mektepleri mezunları arasında verilen direktiflere ve köylerin nüfus oranlarına göre

⁵⁵ İlköğretim Dergisi, C. 1, S. 4, s. 62

⁵⁶ İlköğretim Dergisi, C. 1, S. 6, s. 91

yapılan imtihanlarda görüldüğü gibi özellikle iki senedir ilimiz bölgelerinden seçilmekte olan eğitimci namzetlerinin durumlarından anlaşılmaktadır. Bunlar bu hale geldiği gibi eğitimci okulların yetiştirmekte oldukları çocuklarında bir zaman sonra bu neticeye varacağından korkulur. Bu ancak şu şekilde önlenabilir kanaatindeyim.

1. Eğitimci köylerde yapılmakta olan okul binalarına fazla olarak köy okuma odası adıyla bir oda ilave etmeli.

2. Bu odaya yeteri kadar ucuz fakat sağlam sandalye, masa, dolap gibi lüzumlu sade eşya koyarak köy gençlerine açık bulundurmalı.

3. Köy gençleri ve okulun yetiştirdiği çocuklarda bu salonda çeşitli kitaplar okurlar ve mevcut bilgilerini tazeler artırırılar.

Bu okuma odalarına konacak kitap işi kolay. Zaten eğitimci için epeyce kitap, gazete veriliyor. Bundan sonrada verilecektir. Gerek eğitimci için gönderilen bu kitaplardan ve gerek halk evlerinin hayır cemiyetlerinin temin edecekleri yardımlarla alınacak ucuz, faydalı kitaplardan çok istifade edilebilir. Eğitimci gündüzleri talebeleriyle meşgul oldukları gibi geceleri de köy gençleriyle meşgul oluyorlar. Bunun için okuma odasının idaresi doğrudan doğruya köy eğitimcine verilmelidir. Eğitimci bir taraftan gençlere ders vermeye uğraşır diğer taraftan kitap okumalarını öğretir ki bu teşekkül köyün tam bir kültür kaynağı olur. Gezici baş öğretmenlerin, müfettişlerin de bu işte çok mühim rolleri vardır. Okul binalarına okuma odasının yapılması köy kalkınma işlemine büyük katkı sağlayacaktır.⁵⁷

d) Köy Enstitülerinin Toprak Mahsulü Yetiştirme Faaliyetleri

Köy Enstitüleri, köy okullarının ihtiyaç duyduğu öğretmenleri yetiştirmek, köylerin mahsullerini artırmak ve zenginleştirmek için kurulmuştur.

Cumhuriyet Gazetesi başyazarı ve aynı zamanda Muğla Mebusu olan Yunus Nadi, köy okullarının mahsul faaliyeti hakkında şu ifadeleri

⁵⁷İlköğretim Dergisi, C. 1, S. 5, s. 70

kullanmıştır; “Memleketimizde köylüler şehir ve kasabalara gelerek buğday, arpa, tavuk, yumurta vs. satarlar. Bunlardan kazandıkları parayla da meyve sebze alarak köye dönerler. Köy enstitüleri köy kalkınmasına ait bu önemli işleri halletmek için kurulmuştur. Amacı Türkiye nüfusunun dörtte üçünü barındıran köylerin hayat seviyesini yükseltmektir. Bizim gayemiz ise bu köy enstitülerinden memleketi kalkındırarak hayat öğretmenlerini yetiştirmektir. Ziraati öğrenen ve köylüye öğreten öğretmen yetiştirmektir. Enstitünün yüksek tahsili bahçıvanlık, meyvecilik, hayvancılık ve bitkiciliği öğretmektir. Bunun için de köy öğretmenleri ilk önce kendi okul arazilerinde ziraati yapmalıdırlar. Köylüler gibi meyve sebzelerini şehirden almamalıdırlar. Kolları sıvayıp toprakla haşır neşir olmalıdırlar. Önce ziraati öğrenmeli sonra öğretmelidirler. Yoksa Nasreddin Hocanın “Yüzme öğrenmeden suya girmeyeceğim” demesine benzer. Suya girmeyince yüzme öğrenilemeyeceği gibi ilmi ve ameli ehliyetler elinde ziraat şubelerinin en önemli şekilleri uygulanmadıkça köylünün seviyesini yükseltecek neticeler elde edilemez. Köy enstitüleri her yerde bin dönüm arazi içinde kurulmuş olmalıdır ve bu sahalar üzerinde uygulamaya yer verilmelidir. Böyle yapılınc köy enstitüleri kendi yiyecek ihtiyaçlarının hemen hepsini kendileri temin etmiş olurlar.”⁵⁸

e) Köy Enstitülerinde Biçki Dikiş Kursları

Köy enstitülerinde köy kalkınmasını sağlama yolunda kadınlar da düşünülmüştür. Enstitülerin onlara nasıl faydalı olacağı üzerinde durulmuş ve biçki dikiş kursları açılmıştır. Kemalpaşa Maarif memuru Necati İter Kemalpaşa Ulucak köyünde ki biçki dikiş kursunun açılış törenini şu ifadelerle anlatmıştır. “29/01/1941 sabahı karlı dağlarla çevrilmiş Kemalpaşa ovasında ilerliyoruz. Köye girerken kulaklarımıza davul zurna sesleri geliyor. Bu sesler gönlümüze şanlı efelerin mert, dürüst, vakur meziyetlerini aşıyor. Bu meziyetlere biz de onlar kadar yakınız. Yalnız bir fark var: Her Türk’ün karakterindeki bu ana vasıflar onlarda milli kisvelerle büsbütün sembolleşmiş bir hal alıyor. Köyün okul meydanında çocuk, ana, baba, kızan kız, müthiş bir kalabalık bu sesleri çemberlemiş, büyük bir bayram heyecanı yaşıyor. Biz de şimdi bu heyecana kapılmış bulunuyoruz. Bir anda çember açılıyor,

⁵⁸ İlköğretim Dergisi, C. 5, S. 91, s. 1128-1129

bir babanın karşılanışındaki sevgi havası içinde kaymakama “Hoş geldiniz” sesleri yükseliyor. Bir dakika davul zurna susuyor. İlk tedrisat müfettişi, kaymakama yapılan hazırlık ve faaliyet hakkında bilgi veriyor. Bununla beraber topluluktaki bütün kadın, erkek, çocuklar bize şunu anlatıyorlar : “Maarif Vekaletinin seyyar biçki- dikiş kursu bugün köyümüzde açılıyor. Onun için seviniyoruz, onun için bayram yapıyoruz. Biçki- dikiş kursu okulun geniş bir dershanesinde açılıyor. Kurs malzemesini ve yapılan hazırlıkları görmeye gidiyoruz.” Köylü okul binalarının daha önceden fazla dershaneli yapılışından çok memnun. Herkes o günlerdeki emeğin boşa gitmediğine inanıyor. Hele kadınlar bu dershanenin her zaman için bu malzeme ve faaliyetle kendilerine tahsis edilmesine çok seviniyor.”⁵⁹

f) Köy Okullarında İş ve Ziraat Dersleri

Köy okullarında hayat bilgisi, aile bilgisi, tabiat bilgisi gibi dersler okutulmuştur. Bu dersler aracılığıyla köy okullarının fonksiyonu artmıştır. Okul duvarları arasında sıkışan eğitim öğretim faaliyetleri okul dışına çıkmıştır. Köylüye olduğundan daha iyi şartlarda yaşama imkanı vermek, yapacağı işleri başarıyla sonuçlandırmak, işleri kolaylaştırıcı aletleri öğretmek, ve yardımlaşarak çalışma prensibi kazandırmak hedeflenmiştir. İşte bu hedeflere ulaşmak için şu çalışmalar yapılmıştır.⁶⁰

S.Edip Balkır köy okullarına uygulana iş ve ziraati şu ifadelerle anlatmıştır. “Kadına yama vurma usulünü öğretme işi bana düşmüştü. Köy enstitüleri sağlam tamirciliği ihmal etmemiştir. Tamir işlerinde şu çalışmalar yapılmıştır.

1 - Kıyafet tamiri.

2 – Eşya tamiri.

3 - Eşya imali ve küçük inşaat.”

(1) Kıyafet, Tamir İşleri:

Köyde en çok ihtiyaç duyulan işlerden biri kıyafet tamiridir. Belirli bir emekle temiz ve güzel iş yaptırmak önemlidir. Kıyafette sökükle dikme, yama yamamada kendine göre tekniği olan el marifeti gerekir. Özellikle yüksük kullanmak, iğne tutmak

⁵⁹ İlköğretim Dergisi, C. 4, S. 77, s. 916

⁶⁰ İlköğretim Dergisi, C. 4, S. 74, s. 868

usulüne göre öğretmek bilinmelidir. Bu sahada erkek çocuklarını ihtiyacı görecekt kadar iş yapar hale getirmek, kız çocuklarını ise ince ve güzel iş yapmaya alıştırmak gerekir.

(2) Küçük Eşyaların Tamiri:

Bazen küçük bir tamir köşede unutulmuş bir eşyanın ömrünü uzatır. Bir yerin ve bir şeyin eskimesine, çökmesine mani olur. Bu çeşit tamirlerin sahasını ve mevzularını tespitite faydalı olacaktır.

a. İskemle, masa, sıra, beşik, nalın gibi eşyanın tamiri.

b . Döşeme tamiri, laçka yapan tahtaların tamiri. Kopuk, kırık bir yeri tahtayı kaynatmak suretiyle kapatma ve yamama.

c . Duvar tamiri, duvarda oyuk ve kopukları doldurmak. Bu oyuklar küçükse alçı ile kapatmalıdır. Eğer duvar renkli ise alçıyı kararken içine önceden duvarın rengine uyacak tarzda boya katmalıdır. Eğer kopuk büyükse altına tel çivileyip harçla sıvamalıdır.

d. Cam takma, kırık camlara yama koyma ve macunlama.

e.Teneke eşyanın lehim ile tamiri.

f. Demir eşyanın boyanması.

g. Yazı tahtalarının boyanması.

h. Duvar tamiri.

(3) Eşya Üretimi Ve İnşaat Çalışmaları:

“Köylünün atalardan kalma çok güzel bir sözü vardır. Derler ki Beşiği ile kaşığını yapamayan köylü olmaz. Hakikaten bizde köylü, beşiği ile kaşığından çok daha fazla şeyler bile yapmıştır. Geçen sene kursta köylünün elinden çıkan yerli ev eşyasını toplayıp bir koleksiyon vücuda getirmiştik. Yalnız bir tek çakı veya bıçakla vücuda getirilen bu eşya ve çeşitleri karşısında hayranlık duymamak kabil değildi. Tahta terazisinde bile en küçük aksaklığı vermeyen mükemmel bir ölçü hassasiyeti bu sahadaki ustalıklarının en yaman şahididir. Buna bir de kolaylığı ve daha keskin bir düzgünlüğü verecek aleti, tekniği katınız, ne olmaz? .”

(a) Eşya Üretimi:

Çocuklara yaptırılacak eşyada okulun ve talebenin köy ailesinin, köy evinin ihtiyaçları esas tutulacaktır. Fantazi ve mürekkep şeyleri yaptırmaktan kaçınmalı işe yararlık basitlik ve kolaylık daima göz önünde bulundurulmalıdır. Örnek: Okul eşyası: (Paspas,Dolap,Masa)

(b) İnşaat Çalışmaları:

Okul yolu yapmak, kuyu kazmak, dere yatağını temizlemek gibi küçük inşaatlar yapılmalıdır.⁶¹

“Buraya kadar iş başlığı altında gözden geçirdiğimiz meselenin okullarda nasıl işleneceğini, aklımızın erdiği kadar incelemeye çalıştık. Burada görülecek eksiklik ve fazlalıklar işlerimizin kemiyet ve keyfiyetine tesir yapacak bir sebep olarak düşünmemelidir. Biz imkanları araştırdık. Bunların muhit ve ihtiyacına göre işe yarayanlarını seçmek, genişletip çoğaltmak ve yapmak tamamen arkadaşların bu sahadaki hazırlık ve liyakatlerinin mevzuudur.”⁶²

Köy okullarında iş ve ziraat dersleri verilerek köylünün daha iyi yaşaması sağlanmaya çalışılmıştır. Yapılabilecek işler karşısında duyarsız kalmamaları, kendi ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri düşüncesi verilmek istenmiştir. Çeşitli araç gereçler tanıtılarak nerde nasıl kullanılacağı hakkında bilgiler verilmiştir. Yaptıkları işlerde daha başarılı olmak için yol yöntem gösterilmiştir. Ayrıca yardımlaşarak çalışma öğretilmiştir. Bu şekilde köy kalkınmasına destek olunmuştur.

g) Köy Enstitülerinin Çevre Düzenleme Faaliyetleri

Köy Enstitülerinin köyü yeşillendirme faaliyetini Gezici Başöğretmen Ahmet Korkut şu ifadelerle anlatmıştır. “*Bir köy eğitmeninin mütevazı tarım*

⁶¹ Köylerimizde yol meselesi vardır. Yağmurlar başladıktan sonra cıvıklaşan köyün ham yolları; insanların hayvanları bile rahatça gidip gelmelerine imkan vermez. Senelerce dize kadar çamurda dolaşan köylü, kışın sıkıntılı günleri geçtikten sonra yolun adını bile anmaz. Bu meseleyi halletmek köy okuluna düşer. Okulda çocuklara yol sevgisini ve yol yapma tekniğini vermelidir. Bu kuru lafla olmaz yolu yaptırarak ve yolun kolaylığından istifade ettirerek mümkün olur. Onun için önceden okulun bahçesinde veya en yakın yerle okul arasında okulca yol yapılmalıdır. Yol şöyle yapılır: Önce ip çekilerek kazıklarla güzergah tayin edilir. Yolun tesviyesi yapılır. Kırılmış taşlar balık sırtı döşenir. Takozlarla (altı düz ağır kütüklere iki üst yanından birer tutamak takılır) döğülür. Üzerine kum dökülerek sulanır ve tekrar sıkı sıkı döğülür. Kenarlara su olukları açılır. Böylece yol tamamlanmış olur. Bkz. S.Edip Balkır, “Köy Okullarında İş ve Ziraat”, *İlköğretim Dergisi*, C. 4, S. 76, s. 899

⁶² *İlköğretim Dergisi*, C. 4, S. 76, s. 900

çalışmasını olduğu gibi anlatmaya çalışacağım. Adı Yalçın olan öğretmen Kazanköylüdür. Kendi köyünün üç sınıflı okulundan mezundur. Askerliğini Kırklareli'nde yapmıştır. Muhabere çavuşu olarak terhis edilmiştir. 1937 yılında Karaağaç öğretmen kursuna iştirak etmişti. Kursta şefleri, öğretmenleri ve arkadaşları tarafından çok sevilmişti. Çünkü çalışkandı. Sesi güzeldi. Bilmediği köy türküsü yoktu. Öğretmen kursuna bir saate yakın uzaklıktaki il fidanlığına gidip gelmedeki yol yorgunluğunu Yalçın ve arkadaşlarının yanık köy türküleri hissettirmezdi. Kursun son ayında Edirne'ye ders tatbikatlarına gidiyorduk. Muvaffakiyete tatbikat dönüşlerine katılan neşeli köy türkülerini dinlemek kurs yolcularının başarı ümidini, köycülük davasına olan inançlarını bir kat daha arttırmıştı. Yalçın öğretmen olarak köyüne döndüğü zaman köylüler ondan çok şey beklemişti. Çünkü çocuklarının yeniliğe karşı olan merakını biliyorlardı. Kazanköy'ün etrafı taş duvarla çevrilmiş olan okul bahçesi fidansızdı. Öğretmenin ilk işi duvar boylarına muntazam çukurlar açtırmak oldu. Köylüler bu çukurları seyrediyorlardı. Çukurların derinliğini ve genişliğini gereğinden fazla buluyorlar, çocuklarının boş yere yorulduklarını ileri sürüyorlardı. Öğretmen bu kadarla kalmadı. Köy konağı avlusuna da bu çukurların bir aynını kazdırdı. Kendi bahçesine de 200 çukur kazdı. İlin Pınar hisar fidanlığından verdiği 300 tane meyve fidanı ile muhtarın satın aldığı akasya fidanlarını şubatta yerlerine dikti. Fidanların hepsi tuttu. Köylü öğretmenin fidanlarına hayran kaldı. Bir gün köylüler kahvede eğitmene:

1. Senin fidanlardan tutmayan yok. Bizim diktiklerimizin çoğu kurudu diyorlardı. Öğretmen bunun sebebini köylülere şöyle izah etti:

2. Dikilen fidanların yüzde yüz tutması için şu şartlar lazımdır. Kuyular güzün kazılmalıdır.

3. Çukurlar derin ve geniş kazılmalıdır. (Bu derinliği ve genişliği öğretmen köylülere karışla izah ediyordu.)

4. Fidanlar şubat dikilmelidir.

5. Fidanlar gübre şerbeti ve balçıkla ekilmelidir.

6. Fidanlar muntazam sulanmalıdır.

7. Fidanların diplerine herek dikilmelidir. (Herek, fidanı rüzgarların sallamasından korur.)”⁶³Eğitmenler sadece okullarda öğrencilere ders yapmamış, köyün içinde köylü ile beraber olarak onlara fidan dikme gibi tarım işlerini de öğretmişlerdir.

h) Halkevleri ve Çalışmaları

Halkevleri 1932 Şubat ayında yurdun 14 merkezinde açılmıştır. Hızla sayıları artmıştır. 1945 yılında mevcut sayı 383’e yükselmiştir. Halkevleri çoğalmakla kalmamış çeşitli faaliyetler yaparak etrafını aydınlatmaya çalışmıştır. Halkevleri, kabiliyetleri artırarak insanların hayatta daha başarılı olmasını hedeflemiştir. Bu yolda üzerine aldığı hizmetlerle, halkevleri gerçekten bir halk terbiyesi merkezi olmuştur. Ve doğrudan cumhuriyetin müessesesidir. Halkevlerini, “ *Yeni Türkiye hayatının başlı başına bir unsuru ve bir remzi*” olarak vasıflandıran Milli Şef İnönü; bu müesseselerin ilk kuruluş yılında, “ *Milli ve içtimai hayatın temellerini, halk evlerinde terbiye suretinde, tedris suretinde ve konuşma suretinde mütemadiyen kurmamızı*” söyleyerek halk evleri çalışmalarının, yüksek manasını belirtmiştir. Ve çalışma yollarını da bize göstermiştir. “*Halkevleri, temiz Türkçenin önderleri olacaktır. Türkçenin özü olan kelimeleri tutturmak için çalışmalarını genişletecek ve bunun için en büyük itina ve dikkati gösterecektir. Harpten sonra yeni doğacak olan yenedünyanın alacağı şekle göre şimdiden edebiyatını hazırlamış bulunacaktır. Edebiyat sahnemizde tiyatromuzda, velhasıl güzel sanatların bütün şubelerinde ilerdeki dünyayı göz önüne almak ve ona göre çalışmak gerekir.*”⁶⁴

“ *Türk münevverleri, bulunduğunuz yerlerdeki halkevleri ve halk ocaklarını sizlere güvenerek açmış ve sizlere emanet etmiş bulunuyoruz. Mesut, mütenasip büyük Türkiye yi münevver halk ve halkçı münevver birliği yaşatacak ve ilerletecektir. Bu uğurda hepimizden feragat ve hizmet, fikir ve emek beklemektedir. Muasır medeniyeti yaratan zihniyette bu memleketin tabiatını, bu milletin kültürünü işlemek ve bu suretle ürk varlığına yeni kıymetler belirtmek her Türk münevverinin kafasında, vicdanında yer alması lazım gelen ve bu cihetle halkevlerinde, halk odalarında belli başlı tatbik*

⁶³ İlköğretim Dergisi, C. 2, S. 31, s. 205

⁶⁴ İlköğretim Dergisi, C. 7, S. 121, s. 1627

sahası bulan bir vazifedir."⁶⁵

(a) Kütüphane Ve Yayın Şubesi Çalışmaları

Halkevleri çevrenin ihtiyaç ve bilgi seviyesine göre kitap temin ederek kütüphane kurmuş veya halkevinde okuma odası ve salonu açmıştır. İdare edebileceği mahalle ve köylerde okuma odaları açmış, bunları daima yeni yayınlarla beslemiştir. Şimdiye kadar 50 halkevi tarafından halkevlerine bağlı 128 okuma odası açılmış ve bunlara kitap dolapları konarak halkın geniş ölçüde okuma ihtiyaçları karşılanmıştır. Halkevleri kütüphanelerindeki kitap mevcudu 400.000'i aşmıştır. Bir sene içinde kitap okuyucusu bir milyondan fazla olmuştur. Ayrıca halkevleri kütüphanelerine gazete ve mecmualar da getirilmiştir. Kısaca her halkevi bulunduğu yerin okuma ihtiyacını karşılamaya çalışmıştır.

(b) Halk Dersleri ve Kursları Çalışmaları:

Bu faaliyet şu esaslı mevzulara göre sıralanmıştır.

(1) Türkçe kursları:

Okul çağı dışında Türkçe okuyup yazma bilmeyen vatandaşları okutulmuş, bunun için halkevlerinde kahvelerde, ceza evlerinde, köylerde kurslar açılmıştır.

(2) Müspet ilimler uygulaması:

Mümkün olan yerlerde laboratuvarlar tesis edilmiş, orta okul, lise bulunan yerlerde bunların laboratuvarlarından faydalanılarak fizik, kimya gibi müspet ilimlerin halka yararlı kısımlarının uygulaması gösterilmiştir.

(3) Çeşitli kurslar:

Biçki - dikiş, ütü kola, çiçekçilik, şapkacılık, daktilo, hastabakıcılık, havacılık, zehirli gazlardan korunma, sağlık korucusu yetiştirme, muhasebe, motorculuk, şoförlük, elektrikçilik, dokumacılık, marangozluk, bağcılık, arıcılık, ağaç yetiştirme, aile bilgisi, temsil... gibi pratik sanat, hayat ve milli hizmet sahasına giren türlü kurslar açılmıştır.

(4) Güzel sanatlar:

⁶⁵ *İlköğretim Dergisi*, C. 2, S. 40, s. 339

Resim - fotoğrafçılık, bando, koro ve türlü müzik kurslarına güzel sanatlar şubesiyle de iş birliği yaparak - geniş ölçüde faaliyette imkan verilmeye çalışılmıştır.

(5) Yabancı diller:

Mümkün olan yerlerde İngilizce, Fransızca, Almanca kursları açarak yabancı dillerin öğretilmesine hizmet edilmiştir.

Halkevleri çalışmaları yalnız bu kurslar bakımından ele alınsa bile kazandırdığı faydalar küçümsenemez. Bu kursların hepsi açılmış ve bütün bunlara 38.670 kadın erkek vatandaş öğrenci olarak devam etmiştir.

(c) Köycülük Şubelerinin Çalışmaları :

Köycülük şubeleri halkevlerinde mevcut şubelerin kütüphane ve yayından sonra en fazlasını oluşturmuştur. 379 evden 317' si köycülük şubesi açmıştır. Bu da halkevlerinin köylü ile alakasını göstermiştir. Halkevlerinde köycülük çalışmaları, yalnız bir şube faaliyeti olarak değil, bütün diğer şubelerin de müşterek malı olmuştur. Yalnız bu işi açılmışsa ev idare heyeti veya diğer bir şube üzerine alarak programlaştırmıştır. Bu şubeler köy gezilerine türlü ihtisas sahiplerini (doktor, dişiçi, öğretmen, ziraatçi, veteriner ...) iştirak ettirmiştir. Bunlar kendi ihtisasları bakımından köyleri tetkik ve kalkınmalarına hizmet etmişlerdir. Temsil, spor ve sosyal yardım şubeleri ile müşterek olarak ta geziler dernekler kır bayramları tertiplenmiş, milli piyesler temsil edilmiş; milli halaylar oynanmış, spor müsabakaları yapılmıştır.

Halkevleri, şehir ve kasabalarda kurulan pazarlara rastladıkları akşamları köylü geceleri tertip etmişlerdir. Bu toplantılarda da köylülerle faydalı konuşmalar yapılmıştır. Köylünün şehirdeki işlerini takip etmek, dertlerini dinlemek, mektup yazmak gibi bir çok işler de bu şubenin faaliyeti içine girmiştir. Türlü ihtisas sahiplerinin iştirak ettikleri köy gezilerinden tetkiklere mevzu olan köy meseleleri ise köyün coğrafyası, kültür durumu, folklor ve tarihi durumu, idari durumu, bayındır durumu, sağlık durumu, iktisadi durumu ve köyün sosyal durumu olarak belirlenmiştir.

(d) Tarih Ve Müze Şubesi Çalışmaları :

Bu şube tarihi araştırmaların derinleşmesi, Etnografya ve folklor a ait belgelerin

toplanması ve bir halk evi müzesinde saklanıp teşhir edilmesi, milli ve tarihi abide ve eserlerin korunması tanıtılması gibi çok esaslı ve derin mevzular üzerinde çalışmıştır. 58 halkevi tarih ve müze şubesini açarak faaliyete geçmiştir. Tarih ve müze şubesini açamayan halkevleri mahallerindeki veya yakın bulunan yerlerdeki milli müzelerle ve tarihi araştırmalarla yakından ilgilenmişlerdir. Çalışma sahalarında araştırıp buldukları tarihi vesikaları, eserleri toplayıp bu müzelere göndermiş ve tanıtmışlardır.⁶⁶

3. Köy Öğretmenleri İçin Yapılan Hazırlıklar

a) Öğretmenler İçin Arazi İşleri

Toprak işleri köylerde mukaddesat kadar kıymetli olmuştur. Adli istatistikler incelendiğinde köylerde işlenen suçların % 90'nının arazi ve bununla ilgili nedenlerden olduğu görülmüştür. Bunun için Köy Enstitüsü mezunu öğretmenleri köylere yerleştirirken 3803 ve 4274 sayılı kanunun araziye ait hükümlerini kanunun istediği şekilde ve kanundaki unsurları tam olarak ele alınmış ve ona göre işler yapılmıştır. Özellikle ilçelerde çalışan meslektaşlardan arazi temini işleri için idare amirlerinden bilgi almaları ve bu işleri bir programa bağlamaları istenmiştir. Bunun için de Köy Enstitüsünden farklı yıllarda mezun olacak öğretmen adaylarının yerleştirilecekleri köyleri bilmeleri istenmiştir.

(1) Arazi Kanunları

Ankara İlköğretim Müfettişi Rıza Tümer Arazi Kanunlarını şu şekilde açıklamıştır. “30803 sayılı kanunun 12. Ve 4274 sayılı kanunun 28. Maddesinin A fıkrasının birinci bendi gereğince köylerde iş görecektir olan öğretmenle ailesinin geçimine ve okul öğrencilerinin ders uygulamasına ayrılacak arazinin devlete ait olan araziden sağlanması önemli bir işittir. Bunun için 28. maddenin A fıkrasınca kurulan arazi kurulunun toprak temin edeceği köyde a -devlete ait, b - Valilik manevi şahsiyetine ait, c - köyün hükmi şahsiyetine ait arazi olup olmadığını incelemesi ve ona göre işe başlaması gerekir. Arazi kurulu kanunun 28. maddesinin A fıkrasına göre oluşturulur. Bu kurul Bölge ilk Öğretim Müfettişi veya Müfettiş bulunmadığı takdirde Gezici Başöğretmenin Başkanlığı altında toplanacak olan beş kişilik bir heyetten oluşur. Kurulun en önemli işlerinden birisi köy ihtiyar meclisi üyeleri arasından

⁶⁶ İlköğretim Dergisi, C. 5, S. 82, s. 987-988

seçimle seçilecek olan üye ile Gezici Başöğretmen veya Gezici öğretmenin seçeceği bir öğretmenin ya da eğitmenin seçim sonuçlarını kanunun istediği gibi yapmak ve arazi dosyasına koymaktır. Ancak bu iş yazı ile yapılmalı ve bu konuda yazılan yazı ve seçim mazbataları dosyasına konulmalıdır. Aksi halde alınan kararlar bozulabilir. Bunun için arazi kurulu başkanı olan Bölge İlk Öğretim Müfettişi veya Gezici Başöğretmen amacı anlatır bir yazı ile köy ihtiyar meclisinden bir üye seçmelerini istemesi ve seçime dair Köy İhtiyar Meclisi Başkanı olan Muhtardan alacağı yazıyı dosyaya koyması, Bölge Gezicisini de köyün öğretmen veya eğitmenini arazi kuruluna üye seçtiğine dair bir yazı yazması ve yazısının bir suretinin dosyada saklanması gereklidir.”⁶⁷

(2) Devlete Ait Arazinin Sağlanması

Ankara İlköğretim Müfettişi Rıza Tümer Devlete Ait Arazinin Sağlanmasını ise şu şekilde açıklamıştır. “Seçim işi bittikten sonra köyde devlete ait boş işlemeye, ziraata müsait arazi varsa örneğini verdiğimiz 1 numaralı mazbatanın üç nüsha olarak düzenlenmesi ve iki nüshasının Maarif Müdürlüğüne gönderilmesi gereklidir. Mazbatanın incelenmesinden anlaşılacağı üzere tahsisi istenecek toprağın sınırları, cinsi, mevki ve miktarı açık olarak gösterilmiş ve arazinin hangi kanunlara dayanılarak ve hangi maksada tahsis edileceği tespit edildikten sonra arazi işlenmelidir.”⁶⁸

b) Köylerde Okul, Öğretmen Evi ve Derslik Yapımı

Cumhuriyet bayramında köy enstitülerinden mezun olan öğretmenler için tayin edilecekleri Valiliklerin köylerinde hazırlıklar yapılmaya başlanmıştır. Öğretmen köye gittiğinde sorun yaşamaması için çalışmalar yapılmıştır. Okul binası yapacak köylere verilmek üzere projeler düzenlenmiştir. Yarışmada birincilik kazanan Yüksek mimar Asım Mutlu ile Ahsen Yapanar’ın projeleri Vekillik tarafından ilgili Valiliklere gönderilmiştir. Soğuk, sıcak ve mutedil iklim bölgeleri göz önünde tutularak hazırlanmış olan bu projelere göre köylerde vazife alacak her Enstitü mezunu için bir

⁶⁷ İlköğretim Dergisi, C. 9, S. 162-163, s. 2142

⁶⁸ İlköğretim Dergisi, C. 9, S. 162-163, s. 2143

öğretmen evini, bir sınıfı ve bir de işliğı içine alan birer okul yapılması kararlaştırılmıştır. Daha önceden plana uygun okul binası yapmış olan köylerde yeni projenin planı öğretmen evi veya işlik kısmı yapılmıştır. Eskiden yapılmış okul binalarında işlik olarak kullanılmaya elverişli yeri bulunan köylerde sadece müstakil öğretmen evi inşa edilmiştir. Memleket de ilk defa köylerde bir yılda binlerce okul yaptırma işi başlamıştır. Hükümetçe alınan kanuni tedbirlere göre yapı işleri 4274 sayılı kanuna uyularak başarılmıştır. Bu kanunun en önemli özelliklerinden biri 18 ile 50 yaş arasındaki kadın erkek bütün köy halkının yılda 20 günü geçmemek şartıyla okul yapımında çalışmaya mecbur tutulmuştur. İlgili gezici başöğretmen, maarif memuru, ilköğretim müfettişi, kaymakam, maarif müdürü ve valilerin işleri takipleri sayesinde memleketin her tarafında hareket başlamıştır. Yollarda köy okullarına taş kereste, kiremit gibi yapı malzemeleri taşıyan arabalar, merkepler, katırlar çoğaltılmıştır. Köy kıyılarında temeller açılmaya, duvarlar örülmeye, çekiç sesleri duyulmaya başlanmıştır. 7/ 08 / 1941 tarihinde büyük İsmet İnönü'nün "İlköğretim davamız" adlı yazıları İlköğretim gazetesinde çıkmış ve Maarif Vekili tarafından radyo ile yayınlanmıştır. Bundan sonra köylerdeki çalışmaların hızı misli görülmemiş bir şekilde kuvvetlenmiştir. Allı, yeşilli giyinmiş köy kadınları, yağız çehreli köy erkekleri, Enstitülerden tertiplenerek köylere yardıma gönderilen ekiplere mensup köy çocukları İnönü'nün emirlerini gerçekleştirmek için yarışa çıkmıştır. Bazı Valiliklerin köylerinde işlerin tamamı Cumhuriyet bayramından önce bitirilmiştir. Bazılarında da İlk kanun ayının sonunda bitirilecek duruma getirilmiştir. Cumhuriyet bayramının ertesi gününden itibaren tayin edildikleri köylere gitmeye başlayan yeni öğretmenlerden çoğu okullarını, işliklerini, evlerini tamamlanmış olarak bulmuşlardır. Gittikleri köylerin hepsinde okul binalarından başka öğrencilerin uygulama görmeleri için ve yeni öğretmenlere geçim alanı olmak üzere arazi ayrılmıştır. Ancak yeni öğretmenlerden üçte biri hiç okulu bulunmayan köylere yerleşmişlerdir. Üçte biri şimdiye kadar eğitimli okul açılmış olan köylerde vazife alarak ilkokulun dördüncü sınıfını açmışlardır. Geri kalanları ise hususi idarelerden maaş alarak çalışmakta olan öğretmenlerin buldukları öğrenci sayısı çok, birden fazla öğretmenin çalışması gereken köylerin ilkokullarında görevlendirilmişlerdir.⁶⁹

⁶⁹ *İlköğretim Dergisi*, C. 9, S. 166, s. 2194

Yeni öğretmenler normal ilkokullardaki işlerinden başka 4274 sayılı kanuna göre buldukları köylerde o köyün ilkokulu bitirmiş çocukları için meslek kursları açmış ve köylerin yetişkin halkını akşam okullarında okutmuşlardır. Bu öğretmenlerden bölge okulu bulunan yerlere düşenler buralarda erkekler için üç, kızlar için de üç mesleği öğretecek yepyeni bir köy okulunu kurmaya başlamışlardır. Bölge okulu adı verilen bu kurumlara beş sınıflı ilkokulu bitiren çocuklar 16 yaşlarını tamamlayıncaya kadar, en az üç sene devam etmişlerdir. 1944 - 1945 ders yılında köylerde bu tip okullardan 200'e yakın sayıda okul açılması planlanmıştır.⁷⁰

c) Eğitimcilere Sağlık ve Sosyal Yardım Teşkilatı

İlköğretim Umum Müfettişi İ.Hakkı Tonguç eğitimcilere yapılan sağlık ve içtimai yardım teşkilatı hakkında şu bilgileri vermiştir. *“İlk öğretim alanında çalışan eğitimci, öğretmen, müfettiş ve memurların sayıları 23.000'i geçmiştir. Bunlardan şehir ve kasabalarda çalışanların sayıları 8.000'i geçmez. Geriye kalanlar köylerde veya ilçelerde çalışmaktadırlar. Köylerimizin çoğu sağlık şartları bakımından tehlikelidir. Buralarda yaşayan insanlar bir hastalığa tutuldukları zaman doktor ve ilaç bulamazlar. Köy muhitinin sert ve korkunç hayat şartlarına alışmamış kadınlar doğum sırasında anormal bir durumla karşılaştıkları takdirde hem annenin hem de çocuğun hayatı birdenbire ölüm tehlikesiyle karşı karşıya kalır. Doktoru ve eczanesi bulunmayan küçük kasabalarımızın durumları da köylerinkinden farksızdır. Sağlık şartları bakımından alınması gereken tedbirler alınmamış olan yerlerde yaşayan ve çalışan insanlar için türlü hastalıklarla sık sık karşılaşılırlar. Bazen de bu hastalıklar ölümle sonuçlanır. Hastanesi bulunan şehir ve kasabalarımızın sayısı bulunmayan köy ve küçük kasabalarımıza oranla azdır. Öğretmenlerin hemen hepsi kara günler için bir köşeye beş on kuruş biriktiremeyecek durumdadır. Bu sebepten onlar hastalık veya ölümle karşılaşınca bu yönden de bunalır, çaresizliğin pençesinde kıvrılır dururlar. Ağır şartları göze alarak borçlanırlar. Borçlarını asla ödeyemeyecek kadar kötü duruma düşerler. Bu hayat şartları içinde kendilerini, eşlerini, çocuklarını ve aile fertlerini koruyarak görev yapmaya çalışan öğretmenlerin bir çoğu vazife gördükleri köylerle kasabalarda en yakınlarından birinin veya bir kaçının mezarı ile karşı karşıya kalırlar. Bir kısım meslektaşlar da organlarından bazılarını kaybederek*

⁷⁰ İlköğretim Dergisi, C. 9, S. 166, s. 2195

yaşadıkları müddetçe topal, kör veya sakat kalmaya mahkumdurlar. Meslektaşların her biri teker teker konuşulunca bu felaketleri önlemek üzere kurulacak bir teşkilatın üyeliğini iftiharla kabule hazır olduklarını söyledikleri halde bunu kendi başlarına gerçekleştirme yoluna giremedikleri için uzun yıllar yapılmamış olan bu işe iki yıl önce Maarif Vekilliğince el konulmuş ve hazırlanan iki kanun Büyük Millet Meclisince kabul edilerek biri köy öğretmenleri diğeri ilkokul öğretmenleri sağlık ve içtimai yardım sandığı adıyla iki sandık kurulmuştur.”⁷¹

A. Köy öğretmenleri sağlık ve içtimai yardım sandığı nizamnamesi 16/04 /1943 tarihinde neşredilmiştir. Sandık bu tarihten sonra teşkilatını kurarak çalışmaya başlamış ve üyelerine şu yardımları yapmıştır: Ölüm, doğum ,evlenme ve tedavi. Köy eğitimcileri, köy enstitüsü mezunu öğretmenler, köy enstitüsünde vazife gören öğretmen, usta öğretici ve memurlarla gezici öğretmen ve gerici başöğretmenler, bölge ilköğretim müfettişleri bu sandığın azasını oluşturmuştur.

B. Üyelerini hususi idareden maaş alan öğretmenler, gezici öğretmenler, gezici başöğretmenler ve stajyerlerden oluşan ilk okul öğretmenleri sağlık ve içtimai yardım sandığının ana statüsü 4357 sayılı kanuna göre umumi heyet tarafından 08/05/1943’de hazırlanmıştır. Ve üyelerine doğum, ölüm, evlenme ve tedavi yardımları yapmıştır. Maarif müdürleri, ilk öğretim müfettişleri, uygulama okulu öğretmenleri, Maarif İdareleri memurlarıyla sandık işlerinde çalışan memurlar da bu sandığa üye olabilmıştır.

Sağlık ve içtimai yardım sandıkları, üyelerine onlar hasta olmadan önce sıhhatlerini korumak maksadıyla bazı hizmetlerde bulunmayı amaçları arasına almışlardır. Kaplıcalar civarında sağlık yurtları, prevantoryomlar tesis ederek işletmişlerdir. Sandık üyelerine büyük yardımlar yapılmıştır. İlkokul öğretmenleri sağlık ve içtimai yardım sandığı merkez idare heyeti sandığın memleket kaplıcaları civarında yaptıracağı dinlenme ve sağlık yurtları binalarına ait bir proje yarışması açmıştır. Güzel sahillerde plajlar, ormanların içinde prevantoryomlar tesis ederek meslektaşların ve onların ailelerini mutlu etmeyi hedeflemiştir.Yani sandık üyeleri

⁷¹ *İlköğretim Dergisi*, C. 8, S. 151-152, s. 2000

bunları gerçekleştirmek ülküsünü taşıyan insanlar olmuştur.⁷²

d) İlmî Araştırmalarda Öğretmenin Yardımı

İnsanlar yaşadıkları yurtlarını ne kadar iyi tanırorsa o kadar ona sahip olur. Yurdunun bilinmeyenlerini keşfettikçe ona olan bağlılığı artacaktır. Yıllar önce yaşamasına rağmen ismi unutulmayan alimlerin, edebiyatçıların ve diğer büyük insanların yurtlarını ve yurt meselelerini çok iyi bildikleri ve eserlerinde kullandıkları bilinen bir gerçektir. Ancak yurt hakkında geniş bilgiye sahip olmak sadece ün yapmış Türk büyüklerinin değil her vatandaşın görevidir.

“Türk halkının maddi ve manevi medeniyetinin araştırılarak tespiti en önemli vazifelerimizden biridir” diyen Hamit Koşay bu konu da öğretmene düşen vazifeyi şu ifadelerle anlatmıştır. “Milli ilimlerin yaratılması konusunda halk ile yakından teması olan öğretmen, yüksek ilim müesseselerimizin birinci hadimi ve onun tabii muhabir üyesi sayılır. Her öğretmenin boş zamanlarında bulunduğu küçük muhitteki halkın maddi medeniyetine ait vasıtaları kroki mümkünse fotoğrafla tespit etmelidir. Bunların parçalarına varıncaya kadar adlarını yazdığını kullanım tarzlarını tasvir etmelidir. Halkın manevi medeniyetine ait eserleri gözünden kaçırmamalıdır. Kulağına ilişen ve henüz lügate geçmeyen bir kelimeyi derhal muhtıra defterine kaydetmelidir. Eski binalar ve talihi mezarlıklardaki islami kitabelerin kopyalarını almalıdır. Vakfiyeleri ve sicil defterlerini araştırmalıdır. Civardaki höyüklerin üstünde bulunan ve devir tayinine hadim olan seramik örneklerini, mağaralarda bulunması muhtemel Paleolitik çakmak taşı aletlerini toplayarak bulunuş şartlarına dair izahatla en yakın müzelere göndermelidir. Yer ve kabile adlarına, halk zenaatlarına, kıyafetlere, işlemlerdeki örneklere verilen adlara, çocuk oyunlarına dair tetkikler yapmalıdır. Çevrenin henüz bilinmeyen maden örneklerini araştırılmalıdır. Çiçekli, çiçeksiz bitki çeşitlerinin halkça verilen adları işaret edilmek suretiyle kurutulmalı ve bütün bu bilgiler hazinesinin bir merkezde biriktirmeli ve bunları bir tasnife tabi tuttuktan sonra cilt cilt neşredilmelidir. Öğretmen edilecek istifade ve alınacak randıman, ona gösterilecek rehberlik derecesi ile orantılıdır. Böylece dar bir çevrede çalışan öğretmen kendisini can sıkıntısına kaptırmaktan kurtulacaktır. Tetkik heyecanı ve okuma zevkiyle çevrenin hakiki bir rehberi olacaktır. Kısaca öğretmen,

⁷² *İlköğretim Dergisi*, C. 8, S. 151-152, s. 2001

yarınki neslin yetiştirilmesine olduğu kadar Türk etnoğrafyası, Türk folkloru, Türk mahkukatı gibi milli ilimlerimizin kurulmasına da hizmet etmelidir. Kaldı ki bu araştırmalar tedrisat gayelerine göre de ayarlanabilir. Ayrıca merkezdeki ilim müesseseleri öğretmeni daima arayarak onun seviyesini yükseltecek kitap, broşür ve saire ile teçhiz etmesi gerekir.”⁷³

e) 3 Sınıflı Köy Okulundan 5 Sınıflı Köy Okuluna

(1) 5 Sınıflı Köy Okulu İhtiyacı Meselesi

3 sınıflı köy okulu, köyde istenilen seviyede başarılı olamamıştır. Okul programı köy gerçeklerine uymamıştır. Okulun ders saatleri köylünün iş saatleriyle çakışmıştır. Okulda yapılan eğitim köylüye bir şey kazandırmamıştır. Bunların sonucunda köy çocuğu da köylü de okulu sevmemiştir. Köylü çocuğunu 3yıl okula göndermiş ama çocuktan istediği faydayı görememiştir. Çocuk ise okuma yazmayı yeni öğrendiği bir zamanda okuldan alındığı için okulu benimseyememiştir. Okul öğretmeninin emekleri ise boşa gitmiştir. İşte bu sorunlardan sonra 3 sınıflı köy okulundan 5 sınıflı köy okuluna geçilmiştir. Böylece okula gelen çocuk köylünün işine yarayacak kadar bilgi sahibi olmuştur. Öğretmen zamanın genişlemesiyle daha verimli bir eğitim yapmıştır. Köylü ise okula giden öğrencisinin kendisine faydalı olduğunu görünce okula olan sevgisi artmıştır.⁷⁴

Ankara’da toplanan maarif şurası ele aldığı meseleler arasında 3 sınıflı köy ilkokullarının durumunu incelemiş, milli birliğin taleplerine uyarak okullarda 5 sınıflı eğitime geçmiştir. Şura’nın bu yarım teşkilatlı köy okullarını, ilkokul seviyesine yükselten kararı, vekâlet makamınca 1939-1940 ders yılından itibaren uygulanmaya konulmuş ve bu maksatla bu işi yapacak olan öğretmenlere gönderilmek üzere vekâlet tarafından bir rehber ve yeni bir program taslağı hazırlanmıştır. Bu mevzu üzerinde diğer memleketlerdeki hareketler gözden geçirilmiş ve teknik incelikleri ile bir arada en yeni anlayışla yaşanmış örnekleri aksettiren etütler de çoğaltılarak maarif idarelerine, müfettişlere ve öğretmen okullarına gönderilmiştir. Maarif vekilliği 3 sınıflı köy okullarını 5 sınıflı düzenleyerek eğitim seviyesini biraz daha yükseltmiştir.

⁷³ *İlköğretim Dergisi*, C. 2, S. 33, s. 226-227

⁷⁴ *İlköğretim Dergisi*, C. 2, S. 37, s. 299

3 yıl eğitim alan çocuk istenilen düzeyde başarı gösterememiş, okulda öğrendiklerini sosyal hayata geçirmede yetersiz kalmıştır. Bu nedenle köy öğretmenin emekleri boşa çıkmış, eğitim olarak ta beklenen ilerleme sağlanamamıştır. Bütün bu eksiklikleri gören Maarif Vekilliği çözümü 5 sınıflı köy okulunda bulmuş ve eğitimi iki yıl daha artırmıştır. Böylece hem çocuk daha sistemli öğrenme zamanına kavuşmuş hem de öğretmen sıkıştırılmış program yerine rahat, esnek ve geniş zamanlı bir programa kavuşmuş, emeklerinin boşa çıkması korkusundan kurtulmuştur. Ayrıca eğitim sistemi de 5 sınıflı köy okuluna kavuşmakla talebe yetiştirme konusunda bir adım daha ileriye gidilmiştir. 3 sınıflı köy okulunun 5 sınıfa çıkarılmasını ise Milli Şef İsmet İnönü şu sözleriyle ifade etmiştir: “Kati olarak inanıyoruz ki, köylümüzün tahsilini ve maiyetini daha yüksek dereceye vardığımız gün, milletimizin her sahada kudreti, bugün güç tasavvur olunacak kadar yüksek ve heybetli olacaktır.”⁷⁵

(2) 5 Sınıflı Köy Okuluna Geçilmesinin Sonuçları

Hıfzırrahman Raşit Öymen köy okullarının beş sınıflı olarak düzenlenmesi hakkında şu ifadeleri kullanmıştır. “Köy okullarını beş sınıfa çıkarmakla okul mezunlarında % 100 artış temin edilmiştir. 1932-1933 yılında köy ve şehirlerde toplam 22.083 öğrenci mezun olurken, 1940-1941 yıllarında beş sınıflı resmi ilkokullardan mezun olanların sayısı 69.790 olmuştur. 1939 yılında Maarif Şurasının köy okullarını beş sınıfa çıkarma kararının neticesinde 1939-1940 ders yılında 12.029 olan köy okulu mezunlarının sayısı 1940-1941’de 24.230 a çıkmış yani iki yıl içinde mezun sayısı % 100 den fazla bir oranda artmıştır. Maarif Vekilliği bu konuda bir istatistik düzenlenmiş ve okullara göndermiştir. Böylece şehirlerde ve köylerde ki mezun sayısını öğretmenler takip etmişlerdir. İstatistikte köy okulları mezunları birden 14.000’den 28.000’e yükselmiştir. Mezun sayısı artışında bir rekor olmuştur. Köy okulları, 1939 da şehir okulu mezunları sayısına göre 1/4 kadar mezun verirken, 1940-1941’de bu oran 1/2’yi geçmiştir. Memlekette ilkokul mezunları sayısının da 2/5’sini bulmuştur. Bu hızlı yol ile kazanılan sadece tam devreli mezun sayısının artan oranı değil okul teşkilatındaki bütünlük ve birliktir. Bunu her şeyin üstünde saymak gerekir. Köy okullarını beş sınıfa çıkarmakla, bütçelere hiçbir şey yüklemeyen tek öğretmenle

⁷⁵ *İlköğretim Dergisi*, C. 2, S. 26, s. 113

köye ikinci bir okul ilave edilmiştir.”⁷⁶

f) Köy Enstitüsü Öğrencileri Arasında Yapılan Yarışmalar

Köy Enstitülerinin üçüncü sınıflarını bitiren öğrenciler arasından sağlık koluna üyeler seçilmiştir. Öğrencilere;

“1. İnsan ne gibi sebepler yüzünden hasta olur?

2. Kaza ile hastalık arasındaki fark nedir?

3. Hasta ve sağlam insanların vücutlarında beden ve ruh durumları bakımından ne gibi değişiklikler görülür?

4. Hastalıktan korunmanın başlıca yolları nelerdir?” gibi sorular sorularak yarışma düzenlenmiş derce yapanlar sağlık koluna seçilmiştir. Kastamonu Gök köy Enstitüsünden Karakaya, Adapazarı Arifiye Köy Enstitüsünden Ahmet Başnak, Antalya-Aksu Köy Enstitüsünden Bekir Altan, Akçadağ Köy Enstitüsünden Remzi Mutlu, Cılavuz Köy Enstitüsünden Ali Balcı, Eskişehir Çifteler Köy Enstitüsünden Ahmet Tuna, Savaştepe Köy Enstitüsünden Hüseyin Bostan verdikleri cevaplarla sağlık koluna seçilmişlerdir. İşte bunlardan bazıları;

Kastamonu - Gök köy Köy Enstitüsünden 615 Karakaya'nın cevabı

1. Bütün insanların yaşadığı yerlerin ve yurtların, barındıkları yerlerin kirli olmasından, pislik içersinde yaşamasından birçok hastalıklar meydana gelir. En önemlileri verem, kolera, şarbon, frengi, tifiis, veba, kuşpalazı, menecit, difteri, sıtma vs. İşte bunların hepsi pislikten meydana gelir. Mesela helaların üzerinin kapatılmaması, köy sokaklarının temiz bulunmaması, içilecek suların üstlerinin açık olarak çeşmelere dağılması, yemeklerin üstlerinin açık bulunması, bataklıkların kurutulmaması, insanların hastalığa karşı aşı olmaması.

2. Kaza ile hastalığın arasındaki fark; insan her hangi bir hastalığın mikrobunu alır. Kaza ise insanların kendi eli ile bilmeden yaptığı özürlerdir. Kırık, çıkık, kesik gibi.

⁷⁶ İlköğretim Dergisi, C. 5, S. 96, s. 1221

3. Hasta insanın vücudu rahatsız ve jayıftır. Düşüncesi yarım olur. Mütemadiyen canının acısını düşünür. Yemeden içmeden kesilir. Halbuki sağlam insanın vücudu athhatta düşüncesi yerinde, yemesi içmesi tamdır. Can acın yoktur.

4.Hastalıktan korunmak için önce yaşanan muhiti temiz bulundurmak gerekir. Temizlik sağlığın temelidir.⁷⁷

g) Köy Enstitülerinin Ülke Eğitimine Katkısı

Ulus Gazetesi Köy Enstitülerinin önemini şu ifadelerle ortaya koymuştur. “Modern maarifle ilgilenmeye başladığı yüz seneden beri Türkiyemiz bu enstitülerle maarif yolunda diğerlerinden çok farklı ve pek esaslı bir adım atıyor. Türkiye’de maarif devlete memur yetiştirmek ihtiyacından doğmuştu. Bunun ehemmiyetini bugün dahi inkar edememekle beraber hayata adam yetiştirmekten ibaret olan daha şamil ihtiyacın maarif için en önemli şey olması gerektiği bir hakikattir. İşte Köy Enstitüleri ve ardından açılan Köy Okulları bu ihtiyacı giderecek yegane yerlerdir.”⁷⁸

C. ÖĞRETMEN EĞİTİMİ İLE İLGİLİ PROBLEMLER

Maarif Vekaleti eğitimi ilerletmek için ciddi çalışmalar yapmıştır. Ve işin uygulayıcısı olan öğretmenlerle bu çalışmalarını paylaşmıştır. Öğretmenlerin okulda dersleri daha iyi öğretebilmeleri için uygulanmış ders tekniklerini ilköğretim dergisinde yayınlamıştır. Öğretmenlerin meslek aşkını geliştirmek ve onları şevklendirmek için onlarla yazışmalarda bulunmuştur. Sorunlarını öğrenmeye çalışmış, çözümler üretmiş ve mesleki gelişmelerden öğretmenleri haberdar etmiştir. Böylece bütün okullarda ki eğitimi yakından takip etmiştir. Maarif Vekaletinin öğretmen eğitiminde yaptığı çalışmalara bakıldığında konuların üç başlıkta ele alındığı görülmüştür. Bunlar:

- 1.Öğretmenin Ders Öğretim Usulleri ve Tekniği
2. Öğretmenin Meslek Aşkını Artıracak Yazılar
3. Öğretmenin Meslekteki Başarısını Artıracak Okul Uygulamaları

⁷⁷ *İlköğretim Dergisi*, C. 9, S.169-170, s. 2245-2246

⁷⁸ *İlköğretim Dergisi*, C. 5, S.91, s. 1131

1.Öğretmenin Ders Öğretim Usulleri ve Tekniği

İlköğretim eğitimin birinci basamağı olduğu için bu bölümde temel konular yer almıştır. Öğretim usulleri ve öğretim tekniklerini iki başlık altında toplayabiliriz.

1. Okuma ve anlama,
2. Yazı Öğretimi,
3. Derslerin Öğretimi

a) Okuma ve Anlamanın Teknikleri

(1) Kelime Hazinesi Zenginleştirilmesi Meselesi

Tekirdağ İlk Tedrisat Müfettişi Hikmet Göktan “Okuma Tekniği” adlı makalesinde şu ifadeler yer vermiştir. “ Okunan bir yazıyı anlamak için her şeyden evvel, yazıda geçen kelimelerin manalarını bilmenin zaruri oluşu herkesçe malumdur. Ayrıca Türkçe derslerinin ve bu anlamda okuma öğretiminin tahakkuk ettirmeye çalışacağı hedeflerden birinin, çocukların kelime hazinelerini zenginleştirmek yani çocuğun zihni seviyesinin hazmedileceği kelimeleri ona kazandırmak olduğu da bütün öğretmenlerce bilinmelidir.⁷⁹ Okunan metni anlamayı teminde ikinci önemli unsur, cümlelerin manasını kavramaktır. İçindeki bütün kelimeleri bildiği hallerde bile çocuğun, cümleye ait manayı da daima anlayacağı hakkında bir hükme varmanın doğru olmayacağına hepimiz biliriz. Metnin manasını anlamaya layık olduğu değer ve önemi vermek istiyorsak, her şeyden evvel kendimizi, çocuğu bir plak mevkiinde görmek zihniyetinden kurtarmalıyız. Ve okulun bütün derslerinde olduğu gibi okuma derslerinde de sınıf aktif olmalıdır.”⁸⁰

(2) Okuma Yöntemlerinin Kazandırılması Meselesi

H.Hüsnü Cıvıtlı “Okuma Tekniği” adlı makalesinde şu ifadeler yer vermiştir. “Okulların başlıca vazifelerinden biri iyi okuma becerilerini kazandırmaktır. Okuma kabiliyetinin yeterince inkişaf etmemiş olması sınıf tekrarlarının önemli sebeplerinden birisidir. Hatta birçok sınıf tekrarlarındaki asıl sebep zekâ kıtlığı yahut tembellik değil,

⁷⁹ *İlköğretim Dergisi*, C. 5, S. 86, s. 1054

⁸⁰ *İlköğretim Dergisi*, C. 5, S. 96, s. 1217

çocuğun okuma ve anlama kabiliyetinin gelişmemiş olmasıdır.”⁸¹

Durmuş Morkaya “Dershanenin İçinden” adlı makalesinde sessiz okuma hakkında şu bilgileri anlatmıştır. “Okullarımızda öğrencilerimize hayatta başarılı olmaları için bilgi öğrettiğimize göre, ilkokul programında da yer verilmiş olduğu veçhiyle birinci sınıfta sesli okuma merhalesine müteakip sessiz okuma alıştırmaları yapılmalıdır. Zira trende, otobüste, otelde, gazinoda, kahvede, mahfilde, kulüp de ve kütüphanede okumak ihtiyacını duyanlar adabı muaşeret gereği sessiz okumak zorundadır. Ayrıca sessiz okuma sesli okumaya göre daha hızlı olduğundan zamandan tasarrufu sağlar. Sessiz okumada dikkat, kelimenin seslendirilmesine harcanmaz. Manaya yöneldiği için anlamak kolay ve çabuk olur. Sessiz okumak, okuma zevkini aşılır. Sessiz okumada okuyucu çabuk yorulmaz, enerji bakımından tasarruf edilir. Her okulun, her sınıfında sessiz okumaya yer vermek bir ihtiyaçtır. Bu nedenle hem okul hem de okul dışında çocukların sessiz okumalarına bol bol fırsatlar hazırlanmalıdır.”⁸²

(3) İlkokul Programı Okuma Dersinin Hedefleri Meselesi

İlkokulda okuma dersinin hedeflerini Gazi Terbiye Enstitüsü Öğretmeni Fuat Baymur şu şekilde maddelemiştir.

1. Çocuklara okuduklarının manasını hızlı ve doğru olarak kavrama yeteneğini kazandırmak,
2. Çocuklara okurken istifade edecekleri faydalı beceriler kazandırmak,
3. Türk dilini sevdirmek, çocuklara okuma zevkini aşılama, kendilerine yaş ve seviyelerine göre kitaplar ve diğer yazılı eserler arama, bulma ve okuma için devamlı bir ilgi uyandırmak,
4. Çocukların güzel yazılmış eserlerin zevkine varmalarını sağlamak,
5. Çocukların kelime hazinelerini zenginleştirmek.”⁸³

Okumanın insan üzerinde ki etkisinin hayat boyu devam ettiği düşünülürse işin önemi ortaya çıkar. Okulda okuma alışkanlığı kazananlar hayat atıldıktan sonra da

⁸¹ *İlköğretim Dergisi*, C. 5, S. 92, s. 1148

⁸² *İlköğretim Dergisi*, C. 24, S. 466, s. 5

⁸³ *İlköğretim Dergisi*, C. 7, S. 131-132, s. 1744

kazandıkları bilgilere yenilerini katarak ufuklarını genişletirler. Böylece hayatta daha başarılı olurlar.

(4) Okuma Alışkanlığının Kazandırılması Meselesi

İsmail Hakkı Baltacıoğlu “Nasıl Okumalı” adlı makalesinde Şu ifadelere yer vermiştir. “Roman bile Şöyle bir okunuŐla anlaŐılamaz. Kaldı ki ağır bir kitap hiç anlaŐılamaz. Onun için kitabı çok ağır okumalı ve tekrar tekrar okumalı. Peki kitabı niçin ağır okumalı?”

1.Yazar eserini bizim onu okuduğumuz çabuklukla yazmış değildir. Her bahiste kim bilir ne kadar düşünmüştür.

2.Kelimeler, cümleler mantıki mahiyetleriyle fikirlerin, düşüncelerin taşıyıcılarıdır. Fakat yapıŐları, kuruluşları, eda ve süsleriyle bir yandan da bu fikir ve düşüncelerin aleyhine çalışırlar. Okuyucu bu Şekil esaretinden kurtulsun. Bunun içinde çok okumak gerektir.

3.Çok okumak insanı iyi anlamaya ulaŐtırır. Çünkü okumak aynı zamanda düşünmektir. İnsan çok okumak sayesinde fikrin, düşüncenin derinliklerine kadar varır. Düşüncelerde en büyük rolü oynamıŐ olan eserler en çok okunan eserlerdir. Bu nedenle eserleri anlayarak bol bol okumalıyız.”⁸⁴

Fakat yalnız okumak, yalnız çok okumak, yalnız en iyileri okumak değil, her ne okunursa okunsun çok iyi okumak lazım. Bir fotoğrafçılık sanatı, bir ressamlık, bir çilingirlik sanatı olduğu gibi okumak ta bir sanattır. Okumak genel ve yüksek bir mevhumdur. Havadis gazetesi okur gibi okumak, anlayarak okumak, yazarı yaşayarak okumak, eserin ilk kaynaklarına giderek okumak, eserin yazıŐıl gayesini kavrayarak okumak gerekir. Özellikle okumanın bakmak, görmek, seyretmekten ayrı bir Şey olduğunu anlamak gerekir. En yüksek manasıyla okumak, yazarı yeni baştan yaşamak, eserin tekrar inŐasında bir iŐçi gibi çalışmaktır. Bu yeni baştan yaratma olmadıkça okumaktan beklediğimiz bilgi sermayesi ve düşünce istiklali de olamaz.”⁸⁵

İsmail Hakkı Baltacıoğlu’nun da dediği gibi iyi bir okuyucu olabilmek için anlayarak ve bol bol okumalıdır.

⁸⁴ *İlköğretim Dergisi*, C. 4, S. 62-63, s. 734

⁸⁵ *İlköğretim Dergisi*, C. 7, S. 131-132, s. 1745

b) Yazı Öğretimi

İlkokullarda çocuklara öğretilen yazı Maarif Vekilliği tarafından tespit edilerek 1936'dan itibaren uygulanan müfredat programında gösterilmiş bulunan yazıdır. Bir yazıda arana başlıca vasıflar şunlardır: Çabuk öğrenilir olmak, okunaklı olmak, sade ve güzel olmak. Kullanılan yazı da bu vasıflar vardır. Çocuk yazıyı nasıl öğrenirse öyle devam eder. Bunun için başlangıçta doğruyu iyi ve güzeli öğretmek gerekir. Harfleri iyi yazamayan çocuklar üzerinde çok durulmalı güzel yazma becerisi kazandırılmalıdır.⁸⁶

(1) Güzel Yazı Yazma Becerisinin Kazandırılması Meselesi

Güzel yazı yazmak için yazı yazılmaya başlamadan önce sınıfla yazı işinin hedefi konuşulmalıdır. Çocuklar ne yapacaklarını bilmelidir. Tahtaya yazı yazmak için kaldırılan çocukta şunlara dikkat edilmelidir.

1) Tahtaya yazan çocuğun, elini başından yükseğe kaldırarak tahtanın mümkün olduğu kadar üst kısmından yazıya başlaması.

2) Veyahut elini beli hizasından daha aşağı tutarak tahtaya yazması.

3) Bir kelimedeki harfleri ve bunun unsurlarını aynı büyüklükte yazmaması,

4) Tebeşiri çok sıkı tutmaması ve fazla bastırmaması.

Bu şekilde ki bir çalışmayla çocuk güzel yazı yazma alışkanlığını kazanacaktır.

(2) Seslerin Öğretimi

Harflerin ağzımızdan çıkan sesler olduğunu örnekler vererek belirtmelidir. Öncelikle ses verilmelidir. O sesin şekille yapımı gösterilmelidir. İlerde sesleri birleştirip yeniden heceler, kelimeler, cümleler kurulacağı söylenmelidir. Sonra sesli harfleri, sessiz harfleri anlatıp harf bileşimleri gösterilmelidir. Mesela “a” ile “ş” sesi yaklaştırılıp “aş” gibi heceler oluşturulmalıdır.⁸⁷

⁸⁶ *İlköğretim Dergisi*, C. 7, S. 121, s. 164

⁸⁷ *İlköğretim Dergisi*, C. 31, S. 535, s. 6

(3) Yazılı Anlatım

Bir duygu ya da düşüncenin, bir fikrin, bir bilginin yazılmasına yazılı anlatım denir. Yazılı anlatım sözlü anlatımdan daha geç geliştirilen bir beceridir. İlkokulun ilk sınıflarında öğrencilerin yazı hızları oldukça azdır. Öğrenci bu sınıflarda iyi anlattığı bir şeyi yazı ile güzel yazamaz. Bu nedenle konuşulanlar öğretmen tarafından dikte ettirilmelidir. Cümle ve yazma tekniği alıştırmaları yaptırılmalıdır. Böylece yazı hızı fikir akışına uyum sağlar.⁸⁸

c) Ders Sunumlarının Geliştirilmesi

Burada öğretmenlerin farklı dersleri daha kolay nasıl öğretebilecekleri anlatılmıştır.

(1) Dil Tarih Ve Ahlak Eğitimi

İkinci maarif şurası 15.11.1943 tarihinde ana dili öğretimi, tarih öğretimi ve ahlak eğitimi komisyonları halinde çalışmalara başlamış ve bu konular üzerinde önemli sonuçlar verecek kararlara varılmıştır.

Dil konusunda, terimler düzeltilmiştir. Türk dili üzerinde çalışmalar yaptırılmıştır.

Ahlak konusunda ahlakın kendine ve başkalarına huzur ve saadet getirici bir hal olması bakımından, yüksek heyet bu konuyu da ihmal etmemiştir. Ahlak davası, eksikte olsa ülke bakımından bugün ana hatları çizilebilir bir çehre halinde verilmiştir.

Tarih meselesi, tarih öğretmeni hakkında, gerek metot, gerek kitap bakımından, gerek bütün bunları kullanacak tarih öğretmenlerinin yetişmesi yönünden yol gösterilmiştir. Bununla beraber her üç meselede varılan kararlar zamana göre kalıp değiştirebilecektir. Koyulan ülküler ve ilkeler hiç değişmez kurallar halinde ele alınmamalıdır. Hayat gibi onlarda değişecektir.⁸⁹

Okullarda yapılacak olan eğitimin hangi temeller üzerine bina edilmesi gerektiği bu şekilde tanıtılmış ve her yıl düzenli olarak yapılan maarif şurasında ilerlemenin ne düzeyde olduğu tespit edilerek gerekli düzenleme ve çalışmalar için

⁸⁸ *İlköğretim Dergisi*, C. 31, S. 537, s. 7

⁸⁹ *İlköğretim Dergisi*, C. 7, S. 125-126, s. 1673-1674

plan, program yapılmıştır. 1948-49 yılının önemli faaliyetleri arasında şunlar yer almıştır. Son ders yılı içerisinde lise ve ortaokulların öğretim ve eğitimle ilgili problemleri, öğretmen yetiştirme meselesi, eğitim ve öğretimde dayanılması gerekli demokratik esaslar, üniversite ve okullardan seçilen uzmanlardan teşekkül eden ve Ankara’da toplanan komisyonlar tarafından incelenmiş ve bu komisyonların vardıkları sonuçlar anketler halinde alakalı şahıs ve kurumlara gönderilerek cevap ve mütealalar istenmiş ve toplanmıştır.⁹⁰

Maarif çalışmaları her gün daha iyi bir eğitim faaliyetlerinde bulunmuştur. Anketler yapmış ve sonuçları doğrultusunda kararlar almış değişikliklere gitmiştir. 1948-1949 yılından itibaren uygulanmaya başlanan ilkokul programını inceleyerek kabul etmiştir. Ortaokul programının öğretmenler için pedagojik bir rehber mahiyetini tanıdığını belirtmiş ve kabul etmiştir. Liseleri dört yıla çıkararak öğrenciye fikri formasyonu, toplumsal ve ahlaki iktisadı, beden ve ruh sağlığı bakımından daha geniş imkân vermiştir. Ortaokullarla liselere öğretmen yetiştiren kurumlar ihtiyaçlara göre düzeltilmiştir. Eğitim ve öğretimde dayanılacak demokratik esasları gözden geçirmiş, tedbirler almış, teklifleri bakanlığa bildirmiştir.

(2) Örnek Bir Hayat Bilgisi Dersi

Sivrihisar öğretmenlerinden Gazi Enstitüsü Pedagoji bölümünden Refik Durlu uygulamış olduğu hayat bilgisi ders planını şu şekilde anlatmıştır.

Bugün Çamaşır Günü

Gaye: Ahlaki temizlik. Çamaşırda anneye yardıma teşvik.

Zihni: Çamaşır yıkamak için lazım olan şeyleri öğrenme. Şehirde vitrinleri tetkik.

Tetkik: Temiz ve ütülü çamaşır, bebek ve bebek çamaşırları ile sevince varma. Muhayyilenin işlenmesi, resim

İş Teknikleri: Müşahede satın alma, dramatizasyon, resim.

⁹⁰ *İlköğretim Dergisi*, C. 15, S. 283, s. 3697

İş Vasıtaları: Bebek çamaşırları muhtelif cins sabunlar, kil, çivit..Bebek eşyasından çamaşır leğeni, kova, maşrapa..

Bu ders birinci üniteden (vücut temizliği)sonra verilir.

İşleme:

1.Çamaşırlarınızın yıkanmasına niçin lüzum vardır?

(Serbest sınıf konuşması)

2.Çamaşırlarınız nerede yıkanır?

(evde, çeşme başında, köyde dere kenarında)

3.Çamaşırlarınızı kim yıkar?

(resim gösterilir)

4.Anne çamaşıra başlamadan önce neler tedarik eder?

5.Yarın ki derste bebek çamaşırı, çamaşır malzemesi kim getirecek?

6.Anneye kim çamaşır yıkarken yardım etti? Nasıl? (temsilen göster)

7.Çamaşır için çarşıdan kim sabun vs aldı? Nasıl alışveriş etti? (temsilen göster)

8.Sabun, kil, soda, çivit ayrı ayrı ne işe yararlar?

9.Çamaşır nasıl yıkanır? (el ile, tokaç ile, fırça ile, bebek eşya ve levazımı ile)

10.Çamaşır kaynatma. Beyaz ve renkli çamaşırlar.

11.Çamaşır nasıl kurutulur?(bahçede, balkonda, damda, odada)Bunların mahzurları (çamaşır asma, mandallama, toplama, devşirme temsilleri)

12.Çamaşırların söküklerini anne nasıl dikeyor? İğne, çamaşırına göre iplik, yüksük.

13.Ütü nasıl ve niçin yapılır? Ütülü ve ütüsüz çamaşır.(kola, kolacı dükkanında müşahede)

14.Ellerimizi sık sık yıkamanın lüzumu?

15.Çamaşır kadar lüzumlu bir ihtiyaç: mendil.

16. Mendili niçin ve nasıl kullanırız?

Düşünceler:

Bu plan mevzuun yalnız hayat bilgisi derslerine ait safhasını gösterir.

Bu ünite, üç veya dört hayat bilgisi dersinde tamamlanır. Baştan beş madde bir ders, 6-11. Maddeler başka bir ders, geriye kalanlar da üçüncü bir ders için düşünülmüştür.⁹¹

Bu şekilde örnek bir ders işleme planı ilköğretim dergisinde yayınlanarak diğer eğitimlerle bilgi paylaşımında bulunulmuştur.

(3) Tarih Derslerinde Başarısızlığın Nedenleri

İlköğretim gazetesinin birinci sayısında Maarif Haberleri sütununda ilkokul dördüncü ve beşinci sınıf Tarih müfredat programlarında bazı değişiklikler yapılacağı haber veriliyor ve yeniden konacak bazı müfredatta kaydediliyor.

Bu konu üzerinde düşündüklerimi ve gördüklerimi yazmayı faydalı buldum.

1. Tarih müfredat programlarında bu değişikliği gerektiren sebep nedir?

2. Bu programlarda bir değişiklik yapılması gerekirse bu değişikliğin müfredatta mı yoksa ilkokullarda tarih prensibinde mi olması gerekir?

Bugün tarih programlarında yapılması istenen değişikliğin sebeplerini bilmiyorum. Programa yeniden konacağı bildirilen maddelere bakarak bir hüküm verilmesi gerekirse bu sebebin ilkokulda milli tarihe daha büyük bir yer verilmesi olduğu anlaşılır. Fakat ilkokullarda tarih dersleri nasıl gidiyor ve başarı ne seviyededir? On seneden fazla bir zamandan beri tatbik edile gelmekte olan bu programlarla yetişmiş çocuklarda programın beklediği hedef gerçekleşmiş midir? Eğer bu hedef gerçekleşemiyorsa sorun; programda mı, öğretmende mi, çocuklarda mı, kitaplarda mı yoksa hepsinde midir? Ben ilkokulların 6 sınıflı bulunduğu tarihlerde ikinci sınıftan itibaren Tarih derslerine yer veren programlarla on seneden fazla bu

⁹¹ *İlköğretim Dergisi*, C. 1, S. 11, s. 171

dersin öğretmenliğini yaptım. Edindiğim tecrübelerle bence bu başarısızlığın gerçek sebepleri şunlardır.

1.Programın çok iyi tayin ettiği hedeflere ve verdiği direktiflere kitap yazarların hikayecilik yolu ile vasıl olacaklarına inanmaları,

2.Öğretmenlerin programdan ziyade kitaba bağlanmaları ve programın direktifleri üzerinde kafalarını yormamaları,

3.Kitap yazarlarında okutanlarında ilkokul tarih öğretiminde çocuktan ziyade kendilerini düşünmeleri ve kendi göreneklerinden feragat ederek çocuğa dönmek istememeleridir.

Şunu kesinlikle söylemek mümkündür ki ilk tahsil devresi ilim yapma devresi değil, ona materyal hazırlayan bir gelişme devresidir. Bu materyalin en başta geleni çocuktur. Çocuk ruhu ve çocuk kafası yarın ki ilmin dayanacağı bir temel taşıdır. O halde ilkokulda tarih derslerinde öğretilcekler ve materyaller planlanmalı, öğretmenler bu hedeflere göre yetiştirilmeli, kitaplar ona göre yazılmalı ve çocuklar bu başarısızlıktan kurtulmalıdır.⁹²

(4) Tarih Derslerini Anlatma Teknikleri

Gazi Terbiye Enstitüsü Öğretmeni Fuat Baymur tarih derslerinde başarıyı sağlamak için şu üç konunun dikkate alınması gerektiğini şu ifadelerle anlatmıştır.

(a) Çevrede Bulunan Tarihi Eserlerden Faydalanmanın Yolları

Tarihi bir şahsiyetten bahsedilirken o zat, eğer okulun bulunduğu yerde doğmuş veya ölmüş veya orada bulunmuşsa veya orada camisi, medresesi, kütüphanesi, imareti, hanı, türbesi, mezarı, mahallesi, sokağı, evi, her hangi bir eserde kitabesi varsa bu gibi eserlere talebenin dikkati çekilecektir.

Ayrıca öğretmen, geçmişi çocukların gözünün önüne getirmek, onların yaratıcı hayallerine malzeme vermek üzere okulun bulunduğu yerdeki sur, kale, harabe, bent, cami, medrese, çeşme, han, hamam, köprü, imaret, kervansaray, kütüphane gibi eserleri, antikalara ziyaret ettirecek müzede veya başka yerde bulunan eski silah, kap

⁹² *İlköğretim Dergisi*, C. 1, S. 12, s. 181-182

kaçak, elbise, çini ve diğer eserleri gösterecek ve bunlar hakkında çocukların seviyesine göre açıklama yapacaktır.⁹³

(b) Levhalar ve Resimlerden Faydalanmanın Yolları

Tarih levhaları tarihi konularını ortaya çıkarmaya ve canlandırmaya hizmet ederler. Ancak bunların tarihi gerçeklere uygun, sanat değerine haiz ve pedagojik kıymete sahip olmaları lazımdır. Tarih okutan öğretmenler mecmuaları takip ederek oralarda çıkan tablo veya resimlerle bir koleksiyon oluşturabilirler. Bu şekildeki resim koleksiyonlara malik öğretmenler bu resimlerden ders esnasında çok istifade edebilirler. İlköğretim Gazetesi orta sayfalarında eklediği tablolarla bu ihtiyaca cevap vermektedir.

(c) Kitap ve Yazılardan Faydalanmanın Yolları

Tarih derslerinde faydalanılacak diğer grupta kitap ve yazılardır. Bu kaynakları dört gruba ayırabiliriz.

- 1.Tarihi kaynaklar, diğer yardımcı kitaplar ve yazılar
- 2.Ders kitapları
- 3.Gazete ve dergiler
- 4.Müracaat kitapları (lügatler, ansiklopediler..)

Bunlar arasında en önemli olanı tarihi kaynaklardır. Tarihi kaynaklar denilince tarih araştırmacılarının istifade ettikleri antlaşmalar, meclis kararları, hatıralar, salnameler, vekayinameler,büyük müfessirlerin yazdıkları eserler, efsaneler, masallar, atasözleri, kitabeler, binalar, abideler, paralar, silahlar vs. gibi eserleri anlamıyoruz.Burada konu olan tarihi kaynaklar öğrencinin tarih öğretiminde faydalanacağı kitaplarla yazılardır. Bu bakımdan bir tarihi hadiseyi bizzat görmüş, işitmiş ve yaşamış olanlarını ya da aynı devirde yaşamış bulunanların hatıraları ile edebi mahiyetteki tarihi eserler(manzumeler, hikayeler, romanlar..) en kuvvetli kaynaklardır.Öğrenciler tarihi kaynaklara karşı ilgi duyar. Onları ders kitabından daha çok okur. Çünkü bunları yazarlar olayları bizzat yaşamışlardır. Öğrenciler için Nihat Özün ve Hayrullah Örs tarafından dilimize çevrilen ve Seydi Ali Reis'in "Hindelinden

⁹³ İlköğretim Dergisi, C. 5, S. 89-90, s. 1108

İstanbul'a" kadara olan hatıralarını içeren risale, Evliya Çelebi'nin hatıraları ve Atatürk'ün Nutku önemli birer tarihi kaynaklardır.⁹⁴

(5) Coğrafya Öğretimi İçin Yapılan Çalışmalar

Hıfzırrahman Reşit Öymen katılmış olduğu Birinci Coğrafya Kongresi'nde coğrafya öğretimi hakkında öğrendiği bilgileri şu ifadelerle anlatmıştır. "Birinci Türk Coğrafya kongresinin toplanmasını ilim ve terbiye tarihimiz açısından önemli bir hadise olarak müteala etmeliyiz. Zira Birinci Türk Coğrafya kongresi , geniş bir ilim zihniyeti içerisinde Türk coğrafyasının esas meselelerini müteala etmiş ve ders programları hususunda temennilerde bulunmuş ve içinden devamlı çalışmaları tanzim edecek "Türk Coğrafya Kurumu"nu çıkarmıştır. Böyle bir kurumun coğrafya bilgimize olduğu kadar coğrafya tedrisatımıza feyizli tesirler yapacak araştırmalarda bulunacağına şüphe yoktur. Nihayet bu sahada kongrenin de el koyduğu bir takım meseleler vardır ki bunlar ancak devamlı çalışmalarla başarılabilir. Esaslı yurt etütleri , iyi ders kitapları, yardımcı kitaplar, seyahat kitapçıkları, doğru ve kullanışlı haritalar, atlaslar, memleket manzaralarını canlandıran coğrafya dersi tabloları, kabartma harita numuneleri vs. İlkokullarda ve programlarında kabul ettiğimiz pedagojik prensipler karşısındayız ki sırf bu malzemeyi vaktinde gerektiği gibi meydana getirip temin edemediğimiz için bu fikirler, hayatta ve uygulamada yer yer yabancı bir cisim gibi iğreti durmaktan kurtulamamıştır. Coğrafya öğretimine önem veren memleketlerde yakın ve uzak seyahatlerden başka eski mektebin taş tahtası gibi her gün okula taşınan yakın yurt yer şekilleri nevinden gelişmiş ders vasıtaları üzerinde yurdun mekan ve cisim olarak görünen varlığını, öğrenciye tanıtırken onu ruhileştirmeye ve bu yolda sanat zevkinden de istifade etmeye çalışıldığını görüyoruz. Yurdu tanımak ve sevmek bahsinde bu tarzda çalışmaya her yerden çok bizim ihtiyacımız vardır. Böyle bir anlayış temenni ederiz ki sanatkarlarımızın dikkatini yurt manzaralarına çeksin ve bu iş birliğinden de yurdun şahsiyeti doğup Türk çocuklarının ruhuna nüfuz etsin."⁹⁵

(6) Matematiğin Hayatın Disiplinindeki Rolü

Felsefe Öğretmeni Nurettin Şazi Kösemihal matematiğin insan üzerindeki etkisini şu ifadelerle anlatmıştır. "Öteden beri matematik hakkında ekseriyetin

⁹⁴ İlköğretim Dergisi, C. 4, S. 64-68, s. 776-777

⁹⁵ İlköğretim Dergisi, C. 5, S. 89, s. 1098-1099

düşüncesi şöyledir. Matematik ismi altında senelerce bir sürü şeyler okutulur. Fakat hayatta dört işlemde başka hiçbir işe yaramaz. Doğru Matematik pratik hayatta doğrudan doğruya bir tesiri yoktur. Fakat unutmamak lazımdır ki bu söz yalnız matematiğe değil bütün ilimlere hastır. Çünkü hiçbir ilim yoktur ki pratik hayatta doğrudan doğruya bir işe yaraymış olsun. Bununla beraber birtakım prensipler kabul ettikten sonra matematik Descartes'in dediği gibi ameliyat hatası olmazsa bizi muhakkak kati bir neticeye götürür. Çünkü matematik talil yoluyla bir neticeye varılırken her hat arasında daima bir eşit veya denk işareti vardır. Aralarında eşit veya denk işareti bulunmadıkça bir hadden ötekine geçmeye imkan yoktur. İşte matematik talil böyle sıkı bir disipline tabi olduğu içindir ki netice daima doğru çıkar. Sonra senelerce böyle sıkı bir disiplinden geçmiş bir insan sadece matematik meselelerini kolaylıkla halletmekle kalmaz ele aldığı herhangi bir meseleyi derleyip toparlayıp bir nizama sokmak bir sisteme irca etmek becerisini de kazanmış olur. Çünkü bir insan senelerce böyle bir disipline tabi olsunda bu onun bütün şahsiyetine tesir etmesin buna imkan var mı? İşte matematik disiplininin insan ruhuna olan en büyük faydası da buradadır. O halde her insanın hangi mesleğe mensup olursa olsun muhakkak böyle bir disiplinden geçmiş bulunması gerekir. Aksi halde kafasında ki bilgi su gibi dağılmaya mahkumdur. Hele haberciler, öğretmenler gibi herhangi bir mevzuu söyleyerek veya yazarak inkişaf ettirmeyi kendilerine meslek edinenler için bu ilk şarttır. Zira sözle ve yazıyla inkişaf ettirilen bir mevzuun bir matematik probleminden farkı yoktur. Matematikte sayılar arasında ki durum sözlerde kelimeler arasında vardır. Bu şartlara bilerek veya bilmeyerek uyan bir öğretmenin , bir konferanscının, bir habercinin ne demek istediğini okuyucu veya dinleyici büyük bir kolaylıkla kavrar. Birkaç kere okuduğumuz, dinlediğimiz halde mana çıkaramadığımız açıkça kavrayamadığımız yazılarda, takrirlerde, eksik olan işte hep budur. Velhasıl öteden beri kökleşmiş bir zihniyeti kafamızdan silelim ve bilelim ki matematik disiplini şahsiyetimizi olgunlaştıran amillerin en önemlilerinden biridir.⁹⁶

(7) Resim ve Levhaların Öğrenmeyi Kolaylaştırma Teknikleri

Hıfzırrahman Reşit Öymen “Okul Faaliyeti Bakımından Resim ve Levhaların Rolü” adlı yazısında şu bilgilere yer vermiştir. “Resim ve levha tetkikinin kendine

⁹⁶ *İlköğretim Dergisi*, C. 5, S. 100, s. 1276

mahsus ruhi bir tekniği vardır. Mektebin bu sanata göre kendi çalışmalarına istikamet vermesi en güzel vazifelerinden birini teşkil eder. Fakat bundan başka bilvasıta müşahede sahalarının derslere hizmet etmesine imkan olmayan durumlarda ders kendiliğinden resim ve levhalara muhtaç olur. Mesela coğrafya derslerinde yabancı memleketlerin tanıtılmasını ve tarih derslerinde zaman mesafesinin canlandırılmasını bir defa düşünelim. Resim ve levha ormanın gidilmesi zor en iç ve karanlık kısımlarındaki hayvan hayatından, stepten, denizin dibinden dershaneye birçok şeyler getirir. İyi bir levha bu durumlarda çocuk hayaline hareket ve öğretmenin sözlerine can verir. Ayrıca öğrencinin hayat ve hakikat sahalarından doğrudan doğruya müşahede edebildiği yerlerde de levha ve resim değerli bir tamamlama işi görür. Bu bizzat tabiat tetkiki dersleri gibi diğer derslere nazaran hakikatler sahasında doğrudan doğruya en çok çalışabilen derslerde mevzu bahistir. Ayrıca yeni tedris usulü resim ve levhaların kazandırdığı bilgiden öğrenciyi sanatkarane görmeye ve zevk duymaya da sevk edeceği için resim ve tabloları değerlendirir. Sanat terbiyesi hareketi bu hususta bir dönüm yapmış kadar müessir olmuştur. İşte bu mülahazalarla iş mektebi levha ve resim tetkikinde inkişaf eden ve kendini teşkil eden çocuk ruhunun en feyizli ve neşeli faaliyetlerini gösterir.⁹⁷

(8) Drama Dersinin Önemi

Eski okul ile yeni okul arasındaki önemli bir fark vardır. Biri merkezi teşkil ederken diğeri çocuğu merkeze almıştır. Yeni okul yalnız yapı ve duvarlarını değiştirmekle kalmamış, içini ve dışını çocuğun hayatına göre ayarlamayı da bilmiştir. İlkokulların birinci devresini oluşturan ilk üç sınıfın öğretimi, çocuk yaşayışını hayatla bağdaştıramamıştır. Yeni okul ise hayatı çocuktan ayrı değil ondan ayrılmayan bir unsur olarak kabul etmiştir. Yani ilk devre öğretiminin içeriğini oluşturan hayat bilgisi etrafında diğer ifade dersleri de gruplanmıştır. Bu derslerde çocuklar çeşitli faaliyetlerle bizzat hayatı değerlendirmiştir. Böylece okul hayatında kayda değer büyük bir inkılâp yapılmıştır.⁹⁸

(9) Ders Gezilerinin Öğrenmede ki Rolü

⁹⁷ İlköğretim Dergisi, C. 1, S. 7, s. 100-101

⁹⁸ İlköğretim Dergisi, C. 1, S. 38, s. 312

Ankara'ya bağlı Elmadağ İlçesinin Hasanoğlan köyünde bulunan Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsü ğrencileri coğrafya gezisi yapmıştır. Bu gezide öğrencilerle İdris Dağına ıkılmış, Yozgat Elmadağ'a ve Hasanoğlan Ortaköy Değirmen Durağı'na gidilmiştir. İdris Dağı gezisinde 1980 metre yüksekten, uzaklara doğru genişleyen alan gösterilmiştir. Hüseyin Gazi volkanik arızası, Ayaş ve Karyağdı Silsileleri gözden geçirilmiştir. Sıradağlara ve tek olan dağlara örnekler verilmiştir. Hasanoğlan Köyü tarlalarının 1200 metreden aşağılarda olduğu ve merasının, yaylalarının bundan yükseklerde yer aldığı gösterilmiştir. Meraların hemen yanı başındaki köylerin tarlalarının 1950 metre yükseklerle kadar tırmandığı grlmştir. Bunda köylerin kuruluş tarihlerinin rol aldığı öğrencilere hatırlatılmıştır. Yozgat Elmadağ gezisinde ise ormanın eski alanı üzerinde durulmuştur. Kk Yozgat ile Hasanoğlan yüksekliklerinde, eskiden Ardıç ve yaban meyve ağaçlarından oluşan bir ormanın var olduğu maddi delilleriyle gösterilmiştir. Buna göre am cinsinin ancak suni tedbirlerle ve devamlı bakım ile yetiştirilebileceğine işaret edilmiştir. Türkiye'nin ağalanması davasında tabiatın verdiği işaretlere dikkat edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Kk Yozgat Köyünün kuruluş yeri ve bu yerin seilişindeki tarihi ve coğrafı etkenler üzerinde durulmuştur. Hasanoğlan-Ortaköy - Değirmen Durağı gezisinde ise yeryüzü Şekilleri ve toprak oluşumları üzerinde durulmuştur. Ekim alanlarının tabii oluşumlarla olan sıkı bağlılığı gösterilmiştir.⁹⁹

(10) Resimlerin ğrenmeye Katkısı

Orta Doğu Teknik niversitesi ğretmenlerinden Hasan Tan, Ohio Eyalet niversitesi ğretmenlerinden Edgar Dale'nin "Resimlerle ğretim" adlı makalesini şu ifadelerle dilimize çevirmiştir. "Okuduğunu anlamayan öğrencilerin kavramları daha kolay kavrayabilmesi için resimlerle ifade gerekir. Resimleri etkili bir tarzda kullanabilmek için ise bazı faaliyetlerin yapılması şarttır. Bu faaliyetler şu Şekilde sıralanabilir.

1. Resimleri, sınıfın manevî havasını aydınlatmak için kullanabiliriz. Sınıfların bir çoğu donuk ve kasvetlidir. Sınıf duvarlarına haftada bir veya iki defa yeni resimler asmak, odanın tonunu değiştirecektir.

⁹⁹ *İlkretim Dergisi*, C. 9, S. 164-165, s. 2168

2. Resimleri dikkatli incelemeler için kullanabiliriz. Çocuklar, bazı soruların cevabını, resimlerden, yazılı materyallerden olduğundan daha kolaylıkla çıkarabilir.

3. Resimleri, öğrencilerin derse katılımını sağlamak için kullanabiliriz. Öğrenciler, resimler yolu ile faaliyetlere katılmaya kolaydır.

4. Resimleri, bir konuya giriş yapmak ve ilgi uyandırmak için kullanabiliriz.

5. Resimler, dışardaki hayatı sınıfa getirir.

6. Resimler, okumayı zenginleştirir.

7. Resimler, yeni kelimeler öğretir.

8. Resimler, yanlış intibaları düzeltir. Her çocuğun, tarih, coğrafya ve diğer derslere ait birçok yanlış intibaları vardır. Ders kitaplarında, çocuğun anlayamadığı için yanlış manâlar verdiği, ve dolayısıyla çocuğun kafasını karıştıran ve öğrenmesini zorlaştıran birçok kelime vardır.

9. Resimler, öğretilenlerin akılda kalmasını sağlar. Öğretilenlerin unutulması, her yıl milyonlarca dolara mal olmaktadır. Verimsiz bir öğrenim sebebiyle ve zaten zayıf bir şekilde öğrenilmiş şeylerin unutulması yüzünden israf edilmiş milyonlarca ders saati vardır. Binlerce öğretmen ve öğrenci öğrenilenlerin neden çabuk unutulduğunu sorgulamaktadır. Öğrenmede unutmayı en eza indirmek ve öğrenmeyi daha çok kalıcı yapmakta duyuşal eğitim metotlarının taşıdığı değer, ilmî araştırmalarla ve birçok sınıf içi denemelerle ortaya konmuştur. Bu araştırma ve denemelerden, unutma hususunda şu genellemeler yapılmıştır.

1. Öğreneceğimiz şeyi tam olarak anlamadığımız zaman unutuyoruz. Resimler, öğrencinin, soyut bilgileri görmesine yardım eder. Soyut kelime-şey-şeylerini somut şekiller haline getirir. Dikkatle seçilmiş resimleri gözden geçirmek ve tartışmak çocuğun öğreneceği herhangi bir şeyi daha açıkça anlamasını sağlar.

2. Bize önemli görünmeyen şeyleri unutmaya hazırız. Resimler, ilgi oluşturur ve tetkik edilen şeyi anlamının önemini ortaya koyar. Resimler, olaylar daha reel ve dolayısıyla daha önemli yapar. Bundan başka, eskiyi yeniye, bilineni bilinmeyene bağlar.

3.Günlük hayatımızda kullanmadığımız şeyleri unutmaya eğilimliyiz. Resimler, olayları reel gibi göstermeye yardım ettiği için, sınıfta öğrenilen şeyleri kalıcı yapar. Kanada'nın incelenmesinde çocuk, resimler yoluyla bir geziye çıkarılabilir. Bu gezide çocuk, enteresan âdetleri, olayları, ve kendisinin şahsen ailesi ile görmeyi arzu ettiği yerleri görür. Aldığı bu bilgiyi sınıf dışında hayatta da kullanabilir. Kanada'da göreceği bu enteresan şeyler hakkında babası ile veya sınıf arkadaşları ile konuşabilir. Kanada'ya ait reel olayların, reel yerlerin, reel insanların ve reel âdetlerin resimleri, “Arzu-edilen-geziye” plânlamakta kullanılabilir. ¹⁰⁰

(11) *Beden ve Fikir Eğitiminde Oyunun Önemi*

Gazi Terbiye Enstitüsü Beden Eğitimi Öğretmeni J.R.Mc. İntyre ilkokullarda oyunun önemini şu ifadelerle anlatmıştır. “ Oyun, ayrı ayrı zamanlarda değişik anlamlar taşıyan, değişik karakterler gösteren, amaçlı, amaçsız, metodlu methodsuz, iç güdüleriyle veya bilerek ve isteyerek yapılan faaliyetlerdir. Çocuk hoşlandığı işten zevk duyar. Oyun, çocuklar için tükenmez bir zevk, neşe ve saadet kaynağıdır. Küçük çocukların oynarken yüzleri güler, gözlerinin rengi, yüreğinin atışı değişir, yüzü neşe içinde olur. Çocuk sabah kalkınca eğer evde kendisiyle oynayacak, onu meşgul edecek kimse yoksa, oyuncakları artık onun ilgisini çekmiyorsa doğru sokağa gider. Orada oyun ve oyun arkadaşları arar. Bazı günler yemek yemeyi bile unuttur. Acaba bu kadar devamlı, yorucu faaliyetlere çocuklar nasıl dayanıyor. Oyun çocuklara birtakım moral vasıfları kazandırır. Çocuk oyun oynarken nasıl dürüst hareket ediyorsa, oyun dışında, başka bir işte aynı durumlar karşısında oyundaki gibi dürüst hareket eder. Eğitimin asıl amacı okuma, yazma, aritmetik öğretmek değildir. Bunlardan önce sağlam kafalı, sağlam bedenli, yurtsever vatandaşlar yetiştirmek, hayatını dürüst ve mertçe, güçlükleri yenebilen topluluk için yararlı, evini ve ulusunu seven iyi karakterli insanlar yetiştirmektir. Okuma, yazma, aritmetik, coğrafya, tarih ve diğer öğrenimler doğrudan doğruya veya dolayısıyla bu amaca varmak için birer araçtan başka bir şey değildir. Sadakat, kendine güven ve tevazu oyun alanında daha kolay elde edilir.Ancak oyun oynatmadan önce öğrencilerin psikolojisi iyi incelenmeli ve çocukların vücut gelişimleri gözden geçirilmelidir. Oynanacak oyunlardan zarar görecekleer ayrılmalıdır. Sonra sınıfa göre oyun oynatılmalıdır. Karşınızdaki

¹⁰⁰ *İlköğretim Dergisi*, C. 23, S. 457, s. 3-4

çocukların kas duyarlılığı, adale hassasiyeti, vücut koordinasyonları, el ve ayaklarına, gözlerine, organlarına egemenlikleri dikkate alınmalıdır. Yoksa kendilerini kontrol edemiyorlarsa bunlara daha ziyade maharet isteyen, vücut koordinasyonu, organlara egemenlik isteyen oyunlar oynatılmalıdır. Haşarı yırtıcı, kavgacı, kabına sığmayan, pek-yürekli, her an tehlikeyi göze alan bir sınıfa hiçbir zaman hırsız polis oyunu oynatılmamalıdır. Sessiz sakin bir sınıfa mücadele oyunları oynatılmalıdır. Dikkatsiz bir sınıfa dikkat oyunları, cesaretsiz bir sınıfa cesaret isteyen oyunlar oynatılmalıdır. Dikkatli olup devamlı iş başaramayan bir sınıfa, devamlı çalışmaya alıştıran oyunlar oynatılmalıdır. Yani öğretmen sınıfın fizik ve psikolojik durumuna göre oyun oynatırsa oyun eğitimde asıl amacına yöneltilmiş ve ulaştırılmış olur.”¹⁰¹

(12) Sinemanın Eğitimdeki Rolü

Süleyman Kazmaz sinemanın eğitimdeki rolünü şu ifadelerle anlatmıştır. “Bir dinlenme ve eğlenme vasıtası olarak sinema bugün hayatımızda önemli bir yer tutmaktadır. Günlük hayatın yorgunluğunu gidermek bakımından sinemanın değerini takdir etmemek mümkün değildir. Hele boş zamanların doldurulması, gece hayatının eğlenceli ve dinlendirici bir şekilde geçirilmesini sağlaması yönünden sinemanın, üzerinde durulmaya değer tarafları vardır. Kendimizi beyaz perdede akıp giden sahnelerin seyrine verdiğimiz zaman adeta başka bir hayat içinde yaşadığımızı hissedimiz. Müzik, dekor ve değişik manzaralarla türlü olayları gözümüzün önünde canlandıran sanatçılar, bizi o derece meşgul ederler ki adeta onlarla birlikte, içinde bulunduğumuz hayattan tamamen başka ve değişik bir hayatı dolayısıyla yaşama rahatlığına erişiriz. Film bittikten sonra umumî olarak kendimizde hissettiğimiz iç rahatlığını, değişik, bazen da arzuladığımız halde yaşayamadığımız bir hayatı, dolayısıyla yaşamış olmaktan geldiğine hükmetmek mümkündür. Bu durumu ile sinema bize güzel sanatların sağladığı iç rahatlığını verir. Bundan başka sinema, kitlelere hitap etmek bakımından çok geniş imkânlarla sahiptir. Günde binlerce insanın bir sinemaya gittiği dikkate alınırsa, kültür zevkini yapmak, halk kitlelerinin eğitim ve kültür ihtiyaçlarını karşılamak bakımından sinemanın çok büyük bir değeri olduğu anlaşılır. Bundan başka sinemaya giden insan, orada bir şey görmek veya seyretmek ihtiyacını duymuş bulunmaktadır. Çünkü sinemaya kendiliğinden, kendi istek ve

¹⁰¹ *İlköğretim Dergisi*, C. 9, S. 171-174, s. 2375

arzusu ile gitmiştir. Su halde sinemaya, seyredeceği filme karşı bir ilgi duymaktadır. İşte bu ilgiden faydalanmak suretiyle seyircinin hem zevkini doyumak hem de ona bazı bilgi ve alışkanlıklar kazandırmak mümkündür. Bu bakımdan sinema bugün eğitim vasıtalarından biri haline gelmiştir. Bununla beraber sinemanın birçok mahzurlarından bahsedenler, hele çocuklar ve gençler üzerinde bazı zararlı tesirleri olması dolayısıyla sinema aleyhinde bulunanlar vardır. Meselâ bazı filmleri, bu filmlerdeki sahneleri taklit etmek suretiyle çocukların, gençlerin, sinemadan kötü alışkanlıklar edindikleri görülmüştür. Hele cinayet benzeri filmlerin kötü tesirleri sık sık sinema aleyhinde bazı fikir akımlarının doğuşuna yol açmıştır. Bundan başka yetişkinler üzerinde de filmlerin yadırganacak tesirleri bulunduğu, bu yüzden kadın erkek bazı kimselerin sinemadaki hayatı taklit etmek suretiyle çevresiyle bağdaşamayacak bir yaşayışa sürüklendikleri veya sinemanın tesiriyle yine içinde yaşadığı cemiyetin benimseyemeyeceği bazı fikirlere, duygulara saplandığı ve etrafıyla çatışma halinde bulunduğu göze çarpmaktadır. Sinemaya fazla düşkün olanların, etrafta, aile veya cemiyet içinde iyi karşılanmadıklarından, bu gibilerin fikir, duygu ve davranışlarının hoş görülmediğini de söyleyenler olmuştur. Sinema aleyhine ileri sürülen bu fikirleri daha da çoğaltmak mümkündür. Ancak ister sinemanın aleyhinde olalım, onu zararlı tesirleri dolayısıyla beğenmeyelim, isterse lehinde olalım ve hiçbir zararlı tesiri olmadığını kabul edelim gerçek olan şu ki, bugün sinema insan hayatında bir ihtiyaç haline gelmiştir. Gündelik hayatımızın başlıca eğlence ve dinlenme vasıtası olmuştur. Onun için mesele üzerinde bu bakımdan durmak, lehinde ve aleyhinde söylenen ve hepsi de şüphesiz bir hakikat hissesi taşıyan fikirleri de dikkate alarak konuyu geniş bir açıdan incelemek gerekir. İnsan hayatındaki her vasıta gibi, sinemanın da faydalı olduğu kadar zararlı tarafları olabilir. Gündelik hayatımızı bir an düşündüğümüz zaman, kullandığımız her vasıta kullanılış şekline göre faydalı veya zararlıdır. Meselâ, bu vasıtaları faydalı şekilde, kullanmak ve bu alışkanlığı kazanmaktır. Meselâ bardak, su içtiğimiz müddetçe faydalı, birisinin kafasına fırlattığımız zaman zararlıdır. Şu halde zararlı tesir bardakta değil, bizdedir. Sinema için de aynı şekilde düşünebiliriz. Faydalı şekilde kullanabiliyorsak, veya faydalanmasını becerebiliyorsak, sinema faydalıdır. Aksi halde zararlıdır. Onun için

sinema bugün, insan hayatından zarardan çok fayda sağlayan bir vasıta ve bu özelliği ile de eğitimde büyük bir yer tutmaktadır.”¹⁰²

(13) *Fen ve Tabiat Dersinin Önemi*

Fen ve tabiat bilgisi çocuklar için her zaman ilgi çekicidir. Bu konudaki çalışmalar çocuklara problem çözme yeteneğini kazandırır. Problem çözme yoluyla öğrenciler okul içinde ve dışında kendi problemlerini çözmede temel bir tekniği geliştirirler. Problem çözme yeteneğini geliştirmek fen ve tabiat bilgisinin birinci derecede yararlı özelliğidir. Fen ve tabiat bilgisi çalışmalarıyla öğrenciler içinde yaşadıkları dünya hakkında fikir edinir ve kavramlar kurarlar. Bu kavramlar yoluyla öğrenciler çevrelerinde neler olup bittiğini anlarlar. Neticede olaylar karşısında daha akıllıca davranışta bulunurlar. Bu yolla bu günün dünyasında yaşamaya daha iyi hazırlanmış olurlar. Ancak bu becerileri kazanabilmek için fen ve tabiat dersinin bazı hedefleri olmalıdır. Yunus Murat Fen ve Tabiat Bilgisi Öğretiminde öğrencileri bilimsel düşünmeye yöneltmek ve istenilen becerileri kazandırmak için bazı hedeflerinin olması gerektiğini ileri sürmüştür. İşte bu hedefler:

1. Fen ve Tabiat Bilgisi programı öğrencilerin kuvvetler, doğal olaylar, maddeler ve canlılar hakkındaki anlayışını daima geliştiren teşvik edici ve yol gösterici bir mahiyet arzetmelidir. Bu eğitimin bütün alanları için ortaktır ve müfredat programının muhtevasını tayin eder.

2. Program muhtevasının tanzimine ve öğretilmesi için kullanılacak metoda rehberlik eder. Bir fen dersi, bilgiyi anlaşılır mantıki ve etkin bir tarzda vermelidir. Temel kavramlara hakim olmayı temin etmelidir. Problem çözme yoluyla bilimsel düşünceye sahip olmak için gerekli benzerlik ve farklılıkları görme, mana çıkarma, bağıntıları görme, sınıflandırma, genelleme bilim dilini yazılı ve sözlü olarak anlama ve kullanma yeteneklerini geliştirmelidir.

3. Birinci ve ikinci amaçlarda ilerledikçe öğrenci yeni davranışlar kazanmalıdır. Bu davranışları geliştiren çocuğun çevresine karşı reaksiyonları bilimsel değerleri kavramamış bir çocuğa nazaran tamamen farklı bir şekildedir. O araştırmacı bir zihniyete sahiptir. Ne, nasıl ve niçin sorularının cevaplarını öğrenmek ister. Yapmadan önce

¹⁰² *İlköğretim Dergisi*, C. 24, S. 465, s. 3

planlar, yaptıklarını doğru ve dikkatli uygular. Düşünce ve gerçekleri birbirinden ayırır. Yeni kanıtların ışığında çıkardığı sonuçları yeniden gözden geçirir ve gerekirse kanıta göre düzeltir. Ayrıca yeni fikirlere açıktır ve bilimin metod ve muhtevasının değerini takdir eder.”¹⁰³

(14) Başarılı Bir Konuşmanın Püf Noktaları

Mehmet Bozbıyık Başarılı bir konuşmanın gerçekleşebilmesi için yaptığı araştırma sonuçlarını şu şekilde özetlemiştir. “Konuşmada başarı kazanmak isterseniz şuurlu konuşmalısınız. Konuşmada şahsiyetimizin başkalarının üzerinde tesiri büyüktür.

1. Konuşurken sesinizi alçaltın. Shekespare, Cordelia’nın sesini “tatlı, nazik, alçak” tarif etmekte sesin sihri belirtir. Sesler, size insanlar hakkında çok şeyler anlatır. Başkalarının seslerini dikkatle dinlerseniz haklarında birçok şeyler öğrenirsiniz. Seste karakter vardır. Yüksek, tiz sesler emniyetsizlik ifade eder. Monoton, hissiz konuşma gerginliğin neticesi olabilir. Her ses tesirini özel olarak gösterir.

2. Sürat. Sürat çok önemlidir. Hızlı konuşursanız kelimelerinizi birbirine karıştırırsınız. Dolayısıyla konuşmanız anlaşılmaz. Eğer halka bir konuşma yapıyorsanız hataya düşersiniz. Her gün sesli okumakla temponuzu yavaşlatabilirsiniz

3. Açıklık. Kelimelerin sonunu dikkatlice telaffuz edersek kelimeyi belirsiz duruma getirip ağızda gevelemekten kaçınırız. Meşhur Fransız artist Caguel “Kralların bir işi tam zamanında yapması nasıl bir meziyetse kelimeleri tam telaffuz etmek de aktörün kibarlık özelliğidir” der.

4. Fasıla. Konuşmada yapılması gereken sükut genellikle sesden daha tesirlidir. Her hatip bunun faydasını bildiği için konuşmada, ne zaman ve ne kadar durulacağını bilmesi gerekir. Okumada noktalamadan biraz faydalanırız, fakat başkalarının dikkatli müşahedeleri ve tecrübelerinden okumanın, dilin iyi anlaşılması ve nerede ne kadar durulması gerektiği hususunda daha iyi ihtisaslaşırız. Yalnız duraklarınızın zamanında yapılmasına dikkat etmelisiniz.

¹⁰³ *İlköğretim Dergisi*, C. 31, S. 533, s. 6-7

5. Telaffuz. Serbest telaffuz sizi emniyete getirebilir. Bir kelimenin telaffuzundan emin değilseniz kâğıda bakmak akıllılıktır. Tamamen emin olmadığınız kelimeyi ansızın kullanmak konuşmanızı bozabilir.

6. İkna kabiliyeti. İkna edici konuşma anahtarı, başkalarını düşünmektir. Şahsi konuşmalarda başkalarının alakasını anlamaya çalışın. Bazen bunu önceden de yapabilirsiniz.

7. Şahsiyet. Konuşmanızda şahsiyetinizi belirtin. Kendi konuşmanız nasılsa öyle konuşun. Asla taklit etmeyin fakat samimi olun. Sesler ekseriyetle bir şahsiyet ölçüsüdür. Rahat mesut nezaketli insan çok güler, başkalarını kendinden daha fazla düşünür, tatlılıkla ve sıcaklıkla konuşma fırsatı bulur.”¹⁰⁴

(15) Öğretimde Değerlendirme Meselesi

Gazi Terbiye Enstitüsü Öğretmeni Fuat Baymur “İlkokulun Birinci Devresinde Öğretim Faaliyetinin Neticeleri Nasıl Tespit Edilmelidir?” adlı yazısında öğretimde değerlendirme işini şu ifadelerle anlatmıştır. “Öğretim faaliyetinin neticelerini tesbit işi planlı veya plansız şekilde eskiden beri yapıla gelmektedir. Vaktiyle öğretimin toplu bir şekil arzetmediği zamanlarda bu iş için ayrı defterler kullanılmıştır. Her üniteye ait çeşitli faaliyetler bir defter veya dosyaya girecek olan kağıtlar tesbit edilmeli, derslerin teknik cihetine ait terimlere de ayrıca bir veya iki defter ayrılmalıdır. Bu suretle öğretim sistemi ile defter tutuş tarzı arasında bir uygunluk temin edilmiş olur. O halde program öğretmenleri defter veya klasörden birini tercih hususunda serbest bırakmış ve böyle bir defter veya klasör içerisine girmemesi gereken çalışmalar için bir veya iki defter tavsiye etmekle çok akıllane bir harekette bulunmuştur.”¹⁰⁵

2. Öğretmenlerin Meslek Bilincinin Geliştirilmesi Meselesi

a) Meslek Seçimi

A. Fuat OLGAÇ meslek seçimi hakkında şu değerlendirmelerde bulunmuştur. “Meslek seçme bir insanın hayatında verdiği kararların en önemlilerinden biridir. Kişinin seçtiği meslek onun hayatına yön verecektir. Bir mesleğe girmiş bulunan

¹⁰⁴ *İlköğretim Dergisi*, C. 25, S. 478, s. 9

¹⁰⁵ *İlköğretim Dergisi*, C. 5, S. 93, s. 1161

gençlerin çoğu bir, iki yıl sonra seçtiği mesleğin kendisi için uygun olmadığını görür. İlgisini çeken bir başka mesleğe girer. Hatta bir yıl sonra tekrar meslek değiştirme ihtiyacını duyar. Böylece hem yıllar, hem öğrenilenler boşa gider. Her şeye yeniden başlamak, gerekir. Onun için başlangıçta mümkün olduğu kadar iyi düşünmek, doğru karar vermek, sonra da karşılaşılabilecek güçlüklerden yılmadan bu işte sebat etmek gerekir. Doğru olarak seçilmiş meslek kendimizi mutlu hissettiğimiz, hoşlandığımız ve becerebildiğimiz bir iştir. Eğer yetişkin insanlara, “Hayata yeniden başlasaydınız aynı mesleği seçer miydiniz?” diye bir soru sorulsaydı, çoğu “Hayır” diye cevap verecekti. İnsanların işlerini severek yapmamaları kendileri için olduğu kadar toplum içinde önemli bir problemdir. Bazı gençler meslek seçerken işlerinden sadece para beklerler. Gerçek şu ki para yaşamak için önemlidir. Fakat meslek seçme sağladığı terfi imkânları, yapılacak işin çeşidi paradan daha önemlidir. O halde meslek seçerken neleri göz önünde bulunduralım? Bu konuda yapacağımız ilk şey kendimizi mümkün olduğu kadar iyi tanımamızdır. Nasıl bir insan olduğumuzu, yeteneklerimizin neler olduğunu, neleri sevip, neleri sevmediğimizi, hangi hünere sahip olduğumuzu, zihni kapasitemizin ne olduğunu bulmaya çalışmaktır. Bunu yaparken kendimize karşı dürüst olmaya, kendimizi aldatmamaya dikkat etmeliyiz. Meslek seçmede önemli olan ikinci şey mesleklerin kendisidir. Her meslek birbirinden farklıdır. Her meslek başka hünere değişik alışkanlıklara sahip olmayı gerektirir. Kısaca her mesleğin kendine has özellikleri vardır. Meslekler hakkında mümkün olduğu kadar çok bilgi toplamalıyız. Daha sonra kendi özelliklerimiz ile mesleklerin özelliklerini karşılaştırıp, bunlardan hangisine daha çok uyduğumuzu kararlaştırabiliriz. Bir meslek hakkında bilgi edinirken meslekte ne iş yapacağımıza, mesleğin çalışma saatlerinin nasıl olduğuna, kazancının ne kadar olduğuna, meslekte gelişme imkanının olup olmadığına, meslek için eğitim şartının ne olduğuna, mesleğin bizden istediği özel vasıfların olup olmadığına bakmalıyız. Bunlardan başka her meslek için gerekli olan sadakat, doğruluk, dikkatli olma, güvenilir olma, sinirlenmeden güler yüzle çalışabilme, insanlarla geçinme kabiliyeti, kurallara uyma, değişik durumlara uyabilme ve gerektiği anda tek başına karar verebilme gibi özelliklere kendimizi hazırlamalıyız.”¹⁰⁶

¹⁰⁶ *İlköğretim Dergisi*, C. 31, S. 539, s. 18-19

b) Meslek olarak Öğretmenlik

Fuat Baymur Öğretmenlik mesleğinin özelliklerini şu ifadelerle anlatmıştır. “Öğretmenlik çok zevkli ve çok zevkli olduğu kadar da güç ve ince bir meslektir. Hep çocuklar ve gençlerle zaman geçirmek, öğretmenlerin ruhlarının daima taze kalmasına sebep olur. Sonra özellikle ilkökul çağındaki çocuklar; kendilerini seven ve anlayan öğretmenlerine bütün samimiyetiyle bağlanırlar. Onlara sorduğumuz zaman, en çok beğendikleri şahsın öğretmenleri olduğunu öğrenirsiniz. Bir insan için birçok çocuk ve gencin bağlanışından daha zevkli ne olabilir? Öğrencinin öğretmenlerine karşı olan bu bağlılığı, çok defa onlar okulu bitirdikten hayata atıldıktan sonra da devam eder. Bu suretle öğretmenin etrafında, yıllar geçtikçe sınırları genişleyen bir takdir halesi vücut bulur. O, nereye gitse tanınan ve hürmet gören şahsiyet olur. Öğretmenlerin cidden çetin olan işlerine bağlanmalarında bu manevi zevkin büyük bir hissesi vardır. Öğretmen hali, tavır ve hareketleriyle hem öğrencisi, hem de çevresi için iyi bir insan örneği olmak mecburiyetindedir. Öğrenci, takdir ettiği öğretmenin her hareketini büyük bir teessürle takip eder ve onu taklide çalışır. Çocuklar için bu insan örneğinden değerli bir terbiye vasıtası olamaz. Bu nedenle içinde mukaddes ateş yanmayanlar, idealist olmayanlar, öğretmen olamaz.”¹⁰⁷

“The School Journal” dergisinden çeviri yapan Ömer Er öğretmenliği şu ifadelerle tanımlamıştır. “Öğretmenlik mesleği en kutsal ve en büyük mesleklerden birisidir. Bu meslekte çocuk ve onun gelişimine candan bir ilgi göstermek esastır. Öğretim mesleğinde başkalarına hizmet duygusu nefsinin düşünmekten önce gelir. Gençliği eğitmek suretiyle toplumu kalkındırmak istek ve kararı bu meslek mensuplarının prensibidir. Öğretmen, okulunu demokratik bir tarzda idare eden ve halkla samimi bir ilişki kurabilen bir rehberdir.”¹⁰⁸

Öğretmenin vazifesi kendisine emanet edilen çocukları okutmaktan ziyade onların yanlışlarıyla mücadele etmek, onlara ahlak meziyetlerini kazandırmak ve geliştirmektir.¹⁰⁹

¹⁰⁷ *İlköğretim Dergisi*, C. 5, S. 98, s. 1240-1241

¹⁰⁸ *İlköğretim Dergisi*, C. 15, S. 299-300, s. 3901

¹⁰⁹ *İlköğretim Dergisi*, C. 15, S. 284-286, s. 3716

Dr. A. Ferhan Oguzkan öğretmenlerin görevini şu şekilde ifade etmiştir. “Öğretmenlerimize eğittiklere öğrencilere dikkatle, ilgiyle, iyi niyetle, güler yüzle ve sabırla davranma yeteneği kazandırmak gibi büyük bir görev düşünüyor. Zira okumuş aydın insanın en belirgin özelliği budur.”¹¹⁰

Maarif Vekili Atıf Benderlioğlu 1960’ta öğretmen meselesi üzerine şu açıklamalarda bulunmuştur. “Öğretmen milletin kaderine tesir eden, yavrularımıza şahsiyat, millî şuur, ahlâk ve her türlü sosyal kıymetleri kazandıran bir varlıktır. Bu haysiyetle öğretmeni, hususî ve resmî hayatında öğrencisine daima en iyi örnek olacak vasıfta tutmaya ve her türlü kötü ve tehlikeli cerayan ve ideolojilerden uzak yetiştirmeye mecburuz. Öğretmen millî şuur ve kültür vazifesiyle mükellef olan bir insandır. Öğretmen her velinin, her aile ocağının en yakın dostu ve çocuğun terbiyesinde en yakın danışmandır. Öğretmen asla hissiyatına kapılmayan, her türlü politik cereyanlardan uzak, ruhen en yüksek mertebeye vasil olmuş bir bakıma manevî bir varlıktır. Öğretmen kazara herhangi bir çocuk velisiyle dargın, hatta düşman dahi olsa elindeki ilâhi emanetin hakkını yemeye ona husumet beslemeye izinli değildir.”¹¹¹

Öğretmen okullarının 107. Yıl dönümünde öğretmen okullarının kuruluşu hakkında konuşma yapan Ömer Er darülmuallimin niçin kurulduğunu ve öğretmenlik mesleğini şu ifadelerle anlatmıştır. “Darülmuallimin, muallim ve mürebbi yetiştirmek maksadıyla kurulmuştur. Bu sebeple onun bütün teşkilât ve tedrisatını bu maksada yönlendirmek gerekir. Muallimlik herşeyden önce mürebbilik yani terbiyecilik demektir. Mürebbilik ise bir hünerdir, bir sanattır, Bu sanatın hususi usulü, kaideleri vardır. Muallim olmak için yalnız bilgi sahibi olmak kafi değil, aynı zamanda bu usul ve kaidelere vakıf olmak, mürebbilik sanat vs mesleki için hazırlanmış bulunmak ta gerekir. Onun için Darülmualliminde umumi terbiye ve bilgiden başka mesleki terbiye ve bilginin de temini gerekir. Öğretmen okullarının programına pedagoji ve öğretim metotları dersleri ilave edilmiştir.”¹¹²

c) Köy Okullarında Öğretmenlik

Cumhuriyetin ilanından beri köyün iktisadi ve zirai kalkınması ele alınarak

¹¹⁰ *İlköğretim Dergisi*, C. 31, S. 532, s. 6

¹¹¹ *İlköğretim Dergisi*, C. 25, S. 464, s. 2

¹¹² *İlköğretim Dergisi*, C. 20, S. 391, s. 2

Türk köylüsünün layık olduğu medeni seviyeye yükselmesi için birçok ileri hareket yapılmıştır. Köy kalkınmasını hedefleyen bu adımlar köyde yapılmıştır. Bunun için de köy ve köy muhitini yakından tanıma gereği hissedilmiş ve harekete de oradan başlanılmıştır. Köyün ve köylünün medeni durumunu yükseltmekte ona layık olduğu refah ve saadeti teminde kültür başta gelmiştir. Köyler kuruluş itibariyle dağınık ve az nüfuslu olduklarından burada mecburi öğretimi uygulamak zor olmuştur. İsmet İnönü'nün "Mecburi ilköğretimi en kısa bir zamanda memleketin her tarafında yüzde yüz gerçekleştireceğiz." ana prensibi göz önüne alınarak yapılacak işleri kolaylaştırmak için Köy Okulları ve Enstitüleri Kanunu kabul edilmiştir. Köy Okulu ve Enstitülerinin kurulmasıyla aynı zamanda köyün kendi kalkınmasında kendi muhitinden yetişmiş ve kendi bünyesinden doğan elemanların temini mümkün olmuştur. Orada binlerce köy genci kendilerini yetiştiren köylerinde çalışmak için hazırlanmıştır. Mezun olan köy öğretmenleriyle, köyde çalışmakta olan öğretmenlerin üzerlerine almış bulunduğu memleket ödevlerini başarabilmeleri için bir enerji kaynağı olan bu kanun uygulamaya konulmuştur. Hiç şüphesiz köy öğretmenin muvaffakiyeti köyün ruhuna nüfuz edebilmek derecesiyle değişmekte ise de tutarları az da olsa bozgun bir ruh hareketi mücadelede kanuna dayanmak mecburiyeti hasıl olmuştur. Köyde üzerine almış bulunduğu ödevini tam başarabilmesi için her zorluğu yenen her derde çare bulan bilhassa yapıcılık ruhuyla öğretmen için tam bir enerji kaynağı olan Köy Okulları ve Enstitüleri Kanunu köy öğretmenleri arkadaşlarımızın ellerine en kıymetli rehber ve arkadaş olarak gelmiştir. O teşkilat köy eğitmen ve öğretmenlerinin vazife ve yetkileri, okullara kabul ve devam talebinin ders araçları, okul yapımı ve onarımı, köy okullarına mahsus arazi, köy eğitmen, öğretmen ve gezici öğretmen ve başöğretmenlerinin mükafat ve cezalandırılması şeklinde olmuştur. Köy enstitüleri ve bu enstitülerin köy okullarıyla ilgili işleri kısımları halletmiş olan bu kanunla artık köy öğretmenin yoluna devamda karşılaşılabilecek zorluk ve atılması imkansız bir engel kalmamıştır. Yeter ki öğretmenler kanunun bu hükümlerini iyi niyetle uygulayabilen, ileri hamlelerle zorlukları her ne pahasına olursa olsun yenerek çalışan, Cumhuriyetin şartlarını yaygın bir hale getiren ve milli kıymetleri en ıssız köylere kadar yayabilen elemanlar olsun.¹¹³

¹¹³ *İlköğretim Dergisi*, C. 7, S. 123-124, s. 1646

d) Öğretmen'e Önemli Tavsiyeler

Cezmi Tahir Berklin “Öğretmene Mektup” adlı yazısında öğretmenlere şu önemli tavsiyelerde bulunmuştur.

“Sevgili ilkokul öğretmeni,

İmreniyorum sana... Hiç bir meslek sahibine nasip olmayan kutsal görevini kıskanıyorum. Sen toplumumuzun en iyi, en başarılı insanlarını yetiştirmek sorumluluğunu üzerine almış insansın. Bunun için senin eline çocuk denilen bir ham madde verilmekte. Onu gönlünün hararetiyle yumuşatıp bilgilerinle şekillendireceksin. Biliyorum bu kolay bir şey değil, zor olan işine biz de yardımcı olmak için çalışıyoruz. Sonunda başarılı olursan, mutlulukların en çiçeklisini gönlüne takacaksın. Bak sana ben de bazı tavsiyelerde bulunayım. İnsan yetiştirmek gibi çok önemli görevinde en çok şuna dikkat et. Sınıfa girdiğin zaman çocuklarının yüzünde aydınlık bir gülümseme olmadan, derse başlama. Tek tük üzüntülü bakış yakalarsan, ilgilen. Çocukların sadece etten ve kemikten yapılmadıklarını, aklından çıkarma. Onların bir his, bir ruh dünyaları vardır ki herkese karşı sınıksız kapalıdır. Oraya yalnız, sen girebilirsin. Oraya girmeden de gerçek öğretmen olamazsın. Onların her gün tırnaklarına, kulaklarına, önlüklerinin temizliğine baktığından hiç şüphemiz yok. Fakat onların iç dünyalarında ki çeşitli üzüntülerine eğilip bakıyor musun? Bunu sakın ihmal etme. Onlar her gün kendi küçük dertlerini de sınıfa getirirler. Evdeki bir geçimsizlik, bir kıskançlık senin sınıfında dalgın bir çocuk, ya da saldırgan bir afacan yaratabilir. Onların her davranışlarının altında olumlu ya da olumsuz, sıhhatli ya da sıhatsız bir sebep vardır. Ruh hastalıkları ve garip davranışlar özellikle ilkokul çağında farkına varamayacağımız sinsilikte başlar. Bunları en iyi sen sezebilirsin. Bir ilkokul öğretmenin çocukların ruh sağlığı ile meşgul olması şarttır. İsteri, cinsiyet sapıklıkları, korkular, endişeler, çeşitli depresyonlar, sinirlilik halleri, saldırganlıklar gibi, psikoneurotik hallerin köklerini çocukluk devrelerindeki anormal şartlara bağlayabiliriz. Ruhsal bozuklukları önlemek için evvelâ bu bozuklukların nedenlerini keşfetmek ve bilmek gerekir. Bunun için ilkokul öğretmenin yani senin bununla ilgili bilgileri, edinmem lâzım. Sen bir önleyici unsur olabilirsin. Tehlikeli belirtileri muhakkak uzmanlara aktarmalısın. Şimdi Bakanlığımız bununla ilgili bürolar kurmakta, rehberlik büroları sana yardım etmek için kapısını açmış beklemektedir.

Karanfil sokağındaki ruh sağığı dispanseri bu çeşit çocukların başvuracakları bir yerdir. Ana-babalara sağık vermelisin. Problemleri küçük olaylar halinde yakalayıp, delik büyümeden yamayabilersen, topluma büyük hizmetler yaparsın. Gelecekteki hırsızlıklar, cinayetler, ihanetler, her türlü toplum problemleri halledilir. Sen istersen sıhhatli bir dünya yaratabilirsin. Bu dünyanın ruh sağığı içinde görevlerini yapan insanlara ihtiyacı var. Senin işin o kadar zor ki kendi problemlerini, endişelerini, üzüntülerini sınıfın kapısında bırakmak zorundasın. Düşünce, his ve davranış bozukluklarından ortaya çıkan ruhsal bozuklukların teşhisi ve tedavisi tıbbın ilgili bölümüne ait bir iştir. İlk belirtileri çocuklarla yakından meşgul olanların tanınması, yakalaması, hiç olmazsa şüpheye düşerek üzerine eğilmesi ve psikiatristlere, ruh sağığı dispanserlerine başvurması şarttır. Bu bakımdan sevgili ilkököl öğretmeni sana en büyük ödev düşmektedir. Tecrübenle, bilginle ve devamlı okumanla bunu senden bekleyebiliriz. Bunun için okul-aile birliklerini sen uyaracaksın. Tavırlarınla, hareketlerinle çocuğa yakınlığı sen göstereceksin, bu yakınlık ve samimiyetle, sana yaklaşan çocuk, sana rahatça içini açabilir. Çocuk için bir nevi rahatlama olan bu içi açma tedavilerin başında gelir. Çocuk rahatlıkla yaklaşacağı bir insana daima muhtaçtır. Bu da sen olacaksın. Sakın müfredat programlarına katılığı içinde sıkışıp kalma. Çocuklarında ruh sağığını sağlamak istersen onların bir aşağılık duygusu ve başarısızlık kompleksleri içinde kalmasına engel ol. Başarısız olan çocuğunu azarlayacağına onun kolaylıkla başaracağı yollara yönelmesine yardım et, Mahcuplara cesaret ver. Sınıfta, başarının, mutluluğun, bütün güzel şeylerin paylaşıldığı bir yer olsun. Onlar seni çok seviyorlar. Sen de onları çok sev. Göreceksin ki senin mesleğin gibi insana mutluluk veren hiçbir meslek yoktur...”¹¹⁴

e) Eğitimde Rehberliğin Önemi

Gülçin Gürel rehberlik hakkında yapmış olduğu çalışmalarını şu ifadelerle anlatmıştır. “Her fert, hayatında en önemli kararları verirken yardıma muhtaçtır. Öğrenciler devam edecekleri okulu seçmek gibi esaslı öğrenim plânları yapmalarında, karşılaştıkları değişik eğitsel durumlara alıştırmalarında, farklı sosyal durumlara uyumlarında, aile ve evlilik sorumluluklarına hazırlanmalarında ve yeterli bir hayat felsefesi edinmelerinde yardıma muhtaçtırlar. Eğer bütün gençlere gerekli yardımın

¹¹⁴ *İlköğretim Dergisi*, C. 31, S. 534, s. 30-31

sağlanması amacı güdülyorsa; kalabalık sınıflar, okul kayıtları, aile hayatının zorunluluğu, karmaşık iş bünyesi ve diğer başka sebepler rehberliğin teşkilâtlı bir şekilde yapılmasını zorunlu kılar. Bunun temini için sınıf öğretmenlerinin, gençlerin problemlerini analiz etmede ve bunların halli için gerekli tekniklerde uzmanların yardımlarına ihtiyaçları vardır. Artık rehberlik faaliyetleri, eğitim çalışmalarının en esaslısı sayılmaktadır. Cemiyetin ihtiyaçlarına ilişkin, okullarda teşkilâtlı bir rehberlik programı geliştirilmelidir. Bu konuda Chisholm'un belirlediği ana prensipler şunlardır:

1. Rehberlik bir kimsenin kendi kendisi tanıması oluşumudur. Amacımız fertlerin yalnızca sınıf geçmelerine değil, onların kendilerinde en yüksek kabiliyetleri anlamalarına yardım etmektir.

2. Rehberlik kurucu bir ameliyedir. İnsanı başarıya götürür, başarısızlıktan uzaklaştırır.

3. Fertler kendi kendilerini her geçen gün biraz daha fazla idare edebilmelidir. Rehberlik fert üzerinde otorite kurmak değildir.

4. Rehberlik rasyonel bir yol takip eder. Öğrencilerin kendilerine ve problemlerine ilmi bir görüş kazanmalarına yardımcı olur.

5. Rehberlik yalnızca derslerinde zayıf olan, disiplin vakaları çıkaran ya da ciddi uyum problemleri yaşayan çocuklar için değil, bütün öğrenciler için gereklidir.

6. Rehberlik çocuğun bütününe hizmet eder. Meslekî, sosyal, eğlence, medeni, estetik ve beşeri ilişkilerinin dışındaki diğer alanlarda da ona yardım sağlar.

7. Rehberlik devamlı ve ileriye yöneltilmiş olmalıdır. Muhtemel arızaları önemle tedbirlerine özellikle önem verir.

Rehberlik programında sınıf öğretmenin yeri çok önemlidir. Özellikle ilkokullarda sınıf öğretmeni en esaslı unsurdur. Aynı şekilde, öğrencilerin ihtiyaçlarını bildiğinden, orta dereceli okullarda da sınıf öğretmenin rolü büyüktür. Kendilerine uygun eğitim ve yetki verildiğinde çocuklara uyumları ile ilgili problemlerinin halinde geniş ölçüde yararlı olabilirler. Rehberlik programı için azamî yardım imkânlarının sağlanmasında bütün öğretmen ve derslerden yararlanma zarureti vardır.

İşte Rehberlik insanlara, günlük hayatta karşılaştıkları birçok önemli problemleri tanımak ve onlara bir çözüm bulmak konusunda yardım amacıyla gösterilen metodik bir çabadır.”¹¹⁵

f) Savaş Yıllarında Öğrencilere Yapılacak Rehberlik

Colombia Üniversitesi profesörlerinden Thomas H. Briggs’in “Harb Zamanı” adlı makalesini çeviren Bahadır Dülger savaş yıllarında yapılacak öğrenci rehberliği hakkında şu bilgileri aktarmıştır. “Birinci olarak gençlere daimi kıymetleri görmeyi ve takdir etmeyi öğretmelidir. Eski bir gazete koleksiyonunu karıştıran adam zamanla kıymetlerin ne kadar değiştiğinin kolaylıkla farkına varır. Gazetelerde yakın hadiseler çok kıymet verilerek onlara büyük bir yer ayrıldığı için insanlar hadiseler hakiki kıymetlerini vermekte zorluk çekerler. Bugün bir tayyare hücumu yapan millet için bir kahramanlık, hücumu uğrayan için bir alçaklık, diğer insanlar için de ehemmiyetli sayılabilecek bir hadisedir. Halbuki gerçekte, bugünkü dünya trajedisi içinde bu hadisenin konuşulmaya değer bir kıymeti bile yoktur. Gençlerin çoğu meşhur bir futbolcunun hastalığını öğrenerek o futbolcunun oynadığı takım için gelecek maçı kazanmanın mümkün olup olmayacağını hesap edebiliyor. Hatta kulüp kaptanının bu durum karşısında ne şekilde hareket etmesi gerektiğini de tasarlayabiliyor. İşte böyle bir talebe artık gazetede günlük hadiseleri takip edebilmenin esasını öğrenmiştir. Okul ona bu düşünce tarzını daha önemli meselelere yönlendirmesini öğretmelidir. Bu nedenle bütün kıymetlerin izafi olduğu tabiidir. Her mesele onunla ilgili diğer meselelere ve nihayet birkaç esas prensibe veya ülkeye bağlıdır. Bu yüzden ki esas prensiplerin veya ülkelerin berraklaştırılmasında çok büyük bir fayda vardır. Herkes karşılaştığı vakaları açık bir şekilde anlamış olduğu ve benimsediği esas prensiplerle izah etmelidir. İşte okulun esas vazifesi vakadan prensibe giden bu mantıklı yolu bütün öğrencisine öğretmektir. İyi bir eğitim sistemi vasati olarak bütün fertlere bu yolda ilerlemeyi öğretebilir. İstidatlı kimseler bu ilerleyişte daha büyük mesafeler kat ederler. Şimdiye kadar eğitimde takip edilen ananevi yol öğrenciye bir taraftan vakaları diğer taraftan prensipleri öğretmektir. Bugün ise ehemmiyetli olan vakalarla prensipler arasında ki bağlantı öğretmektir. İkinci olarak gençlere, şefin millet tarafından seçildiği demokrasi sistemlerinde milleti

¹¹⁵ *İlköğretim Dergisi*, C. 31, S. 536, s. 18

muvaffakiyetle idare edecek bir şefin ne karakterde ve ne vasıfta olması gerektiği öğretilmelidir. Bu öğretme nazari olmamalıdır. Öğrenci okul hayatının gerektirdiği hallerde kendine şef olacak arkadaşları seçmeyi pratik olarak öğrenmelidir. Eğer okul vatandaşlara insanlar arasında şef olabilecekleri olamayacaklardan ayırt etmeyi öğretebilirse demokrasiye ve dünyaya en büyük iyiliği yapmış olacaktır. Üçüncü olarak maneviyatın yüksek tutulması öğretilmelidir. Okulun haricindeki hayatta bilhassa savaş yıllarında milletin maneviyatını yükseltmeye gayret eden birçok unsurlar ve vesileler vardır. Devlet adamları, karşılarındaki büyük kütleyi harekete sevk etmek mecburiyetiyle daha çok milletin hissiyatına hitap ederler. Bunda da haklıdırlar. Çünkü kütleleri mantık değil, hisler harekete getirir. Fakat hisler geçici olduklarından onlara dayanan şeyler de hislerle beraber değişebilirler. Okulda öğretmenin karşısında harekete geçirilmesi gereken bir kütle yoktur. Öğrenciler vardır. Bu sebeple öğretmen kürsüden konuşan bir hatip gibi hareket etmemelidir. Onun gayesi kısa ömürlü bir his binası kurmaktan ziyade sağlam temelli insanın bütün hayatınca devam edebilecek bir mantık binası kurmaktır. Bundan dolayı öğretmen tarihe, vakalara, ilmi tetkiklere dayanarak ve büyük kelimelerden kaçınarak bir mantıki manevi bina kurmalıdır. Okullar işte bu yüzden milli ve demokratik ahlakımızın kurulmasında eşsiz bir fırsata sahiptirler.”¹¹⁶

g) Maarif Vekili Hasan Ali Yücel’in Öğretmenlerle Görüşmesi

Maarif Vekili Hasan Ali Yücel 1943’te öğretmenlere ilköğretimin önemi ve okumanın önemi hususunda şu şekilde nutuk vermiştir. “Bugün Türkiye’de İlköğretim büyük bir devlet meselesinin adı ilk öğretmen de o meseleyi gerçekleştirecek insanın ismi olarak dillerde ve gönüllerde tekrar edilmektedir. Sevgi ve ilgi gördükçe, bu güzel karşılığın cevabı, alınmış vazifelerde daha ileri daha dikkatli, daha uyanık bulunmak olmalıdır. Meslektaşlarımla bu ruhta, bu duyguda olduklarına güvenim, gün geçtikçe ve onların vazife severliklerini her vesile ile görüp öğrendikçe artmaktadır. Yalnız ilk öğretmenlerimiz değil, umumiyetle başkalarını yetiştirmeye kendilerini salahiyyetli ve ödevli görenler önce kendilerini yetiştirmeye çalışmalıdırlar. Bunun da ilk vasıtası, geniş bir ilgi ve deneme sahibi olabilmek için, okumaktır. Bol bol ve ihtimamlı okumaktır. Her halde ve her zaman okumaktır. Şimdiye kadar ilköğretim

¹¹⁶ *İlköğretim Dergisi*, C. 7, S. 123-124, s. 1651

mensuplarını meslek yayınlarıyla kuvvetlendirmek için yeter sayılacak genişlikte bir yayın hareketi yapamadık. İçinde bulunduğumuz maddi ve teknik güçlüklerle katılan mesleki hazırlık azlığı, dileğimiz nispetinde yayın yapılamamasının büyük sebebi oldu. Bununla beraber yeni harflerin kabülünden sonraki 14 sene içerisinde, ilköğretimi ilgilendiren resmi ve hususi yayınlar bile İlk öğretmenler için küçümsenmeyecek bir meslek kütüphanesi oluşturacak haldedir. Bu arada 4 yaşına giren İlköğretim dergimiz büyük 6 cildi ile sizler için faydalı bir müracaat serisi sayılabilir. İlköğretim dergisinin 7. cildine başlarken arkada bıraktığımız 6 büyük kitabı, birer günlük gazete gibi elden bırakmış olmayacağınıza inanıyorum. Bilgi ve terbiye adamlarının okumaması, yaşamak davasında bulunan bir canlı varlığın besinsiz olarak hayata muktedir olduğunu zannetmesi gibidir. Yemeden yaşamak ne ise, okumadan okutmak da odur. Arkadaşlarıma şunu hatırlatmak isterim ki, tutulan işlerde başarılı olmanın ilk şartı zaman ölçülerini iyi ve oranlı kullanmaktır. Önce bir günün 24 saatini, sonra bir haftanın 7 gününü, bir ayın 4 haftasını ve sonra bir yılın 12 ayını, vazifesini yapmak, dinlenmek, kendi mesleğine ve karakterine uyar şekilde eğlenmek bakımından hesaplı ve tertipli bir şekilde düzenlemeyen insanın sağlık durumu, verim nispeti, daima bozuk ve düşük olur. Herkesin bildiği bu hakikatleri “Bilmek başka, yapmak başka” kuralını göz önüne getirerek tekrar etmekte fayda görüyorum. İşlerin fazlalığı rahat hayat imkanlarının azlığı ve alım kudretinin düşüklüğü ileri sürülerek kitap almak ve kitap okumak için birçok mazeretler söylenir. Yapmaya engel sayılan bu türlü sebeplerin asıl amaçlara bizi götürmemek için sebep olmadığını ve yersiz olduğunu anlatmak istiyorum. Okumayı, yemek ve uyumak gibi tabii hallerimiz arasına sokmaksızın tam manasında kamil bir insan olmak kabil değildir. Bütün bu düşüncelerin kendini, kendilerinden ayırmayan bir meslektaştan geldiğini, bütün arkadaşlarımin takdir edeceklerine eminim.”¹¹⁷

Maarif Vekili Hasan Ali Yücel öğretmenlere verimli ve başarılı olmanın yolu olarak kendini geliştirmeyi tavsiye etmiştir. Bunun içinde bol bol kitap okumalı demiştir.

h) İsmet İnönü'nün Öğretmenlerle Yaptığı Görüşme

5 Mayıs 1925'te Ankara'da toplanan muallimler birliği kongre azası Başvekil

¹¹⁷ *İlköğretim Dergisi*, C. 7, S. 123-124, İkinci Kanun 1943, s. 1640

İsmet İnönü'yü ziyaret etmiştir. Bu ziyaret esnasında İsmet İnönü öğretmenlerle şu şekilde konuşmuştur. “Siyasi bir adamın bu perakende sözlerini kılı kırk yararak incelemeyin... Muallimlerden çok şey bekliyoruz Sizler, bu milleti harsiyle, içtimai hayatiyle, bütün ilim ve fenniyle en yüksek medeniyet seviyesine çıkaracak işçilersiniz. Bu hususta bizden ne sühulet isterseniz ona çalışmak vazifemizdir. Arkadaşlar, inşallah 20 sene sonra tarihler, Türk milletinin en az bir zaman içinde en yüksek terakki devresine nasıl çıktığını kaydedecek ve bu oluşumu anlatırken en başta Türk Cumhuriyetinin bugünkü muallimlerini işaret ve ilan edecektir. Büyük mükafatı olarak tarihin bu hürmetini bulacaksınız. Bu büyük şerefe müstahaksınız.”

Seneler sel gibi akıp gitmiş ve aradan 20 yıl geçmiştir. 18 Mart 1942'de bir yurt gezisine çıkan İsmet İnönü İzmirliyle konuşurken şunları söylemiştir. “Uğradığım yerlerde okulları gezdim. Okullardaki durum ve çalışmalar, benimle beraber olsaydınız, sizi de memnun ederdi. Öğretmenler vazifelerini benimsemişlerdir. Hevesli ve dikkatlidirler. Talebe ile candan meşgul oluyorlar. Bundan çok memnunum. 20 yıl önceki güvenin bir bir gerçek olduğunu gören ve böyle bir takdire mazhar olan öğretmen bir anda yorgunluklarından kurtulmuştur. Vazifesini tam yapanların gönül ferahlığıyla ne kadar övünse yeridir.”

İsmet İnönü övdüğü öğretmenin eseri olan öğrencilerle 6 Mart 1939'da İstanbul Üniversitesinde şu şekilde konuşmuştur. “ Genç üniversiteliler, Moraliniz ve karakteriniz, büyük Türk milletinin yüreğini ümitlerle dolduracak güzel örneklerle kendini göstermektedir. Türkiye'nin istikbali üzerine teşhis koymak isteyen yabancılar, tahsil çağında bulunan gençlerimizin ahlak ve karakterindeki sağlamlıktan ders almalıdırlar. Büyük dava savaşına çıkarken öğretmene çetin yolunda rehberlik eden ve ona en büyük mükafat olarak tarihin hürmetini bağışlayanın dedikleri artık gerçekleşmek yolundadır. Türk öğretmeni uzun ve çetin yolunda yılmamıştır. İnkılabın fedakar bir unsurudur çalışmıştır ve muvaffak olmuştur. Bunları başımızdaki eşsiz kahramandan dinlemek fani hayat için ne büyük bir mazhariyettir. Fakat durmadan değişen dünya işleri ve yeni hayat şartları karşısında öğretmen bu başarısıyla iktifa edemez. O, eline gelen her yeni neslin diğerinden daha üstün olmasını can ve gönülden isteyen büyük bir sanatkarıdır. Bu sanatkar yeni vazifeler karşısında bulunduğunu biliyor. Çocuklarımız vatan sevgisini şuurlarıyla koruyarak

yetişmelidirler. Şimdiki zaman bizim yetiştiğimiz zamana göre çok değişmiştir. Memleket içinden ve dışından gelen tesirler çok geniştir. Çocuklarımız kendilerine güvenli ve bugünkü tesirlere akıntılara karşı koyabilecek zihniyette hazırlanmalıdırlar. Vatanseverlik ahlakın başında gelir. Vatansever olarak yetişmek terbiye sistemimizin temelidir. Öğretmen bu temelin usta işçisi sensin. Vazifen çok yücedir. Ne mutlu sana ...¹¹⁸

1) Derslerin Güncel Sorunların Çözümüne Katkısı

Eskişehir İlköğretim Müfettişi Mustafa Ergun Eğitim ve Öğretim Problemleri hakkındaki önemli düşüncelerini şu ifadelerle ilköğretim dergisinde okuyucularla paylaşmıştır. “Milletçe yükselmek ve varlığımızı ileri bir cemiyet olarak devam ettirmek davamızda yurttaşlık eğitimini her şeyin önünde görmek zorundayız. Dava yurttaşlık eğitimi olunca yarımın yetişkin yurttaşları olmaya namzet çocuklarımızı belirli bir kültür seviyesine göre yetiştirip hayata hazırlamak göreviyle yükümlü olan ilköğretim bu alanda her kurumdan daha fazla bir sorumluluk sahibidir. Şimdi bu istekler karşısında halihazırda ki ilkokullarımızın durumlarını kısaca gözden geçirelim. Mevcut imkanlar içinde görevlerini büyük feragatla yapmaya çalışan iyi niyetli öğretmenlerimizin sayısı hayli kabarıktır. Fakat bununla beraber ilkokullarımızın kendilerine düşen görevleri düşündüğümüz anlamda, hakkıyla yaptıklarını kabul etmek zordur. Bugün ilköğrenimini bitirerek hayata atılmış yurttaşların çoğu bu tahsilden elde ettikleri kazançları hayatta hiçbir işe yaramayan bir kısım nazarî bilgi olarak kullanmaktadır. Yani bu bilgiler okumak ve yazmaktan ibaret kalmaktadır. Böyle bir sonucun gelişinin türlü sebepleri vardır. Bunların başında hiç şüphesiz, eğitim ve öğretim işinde takip ettiğimiz yolun yanlışlığı gelir. Bugün okullarımızın çoğunda müfredatın ve dolayısıyla ders kitaplarının konuları olan bilgileri, öğrencilerin o andaki ihtiyaçlarına cevap verip vermediği düşünülmesizin sadece bilgi gayesiyle öğretmek amacı güdülmektedir. Bugün yanlış bir toplu öğretim anlayışının sonucu olarak yapılmakta olan suni, manasız ve gayesiz etkinlikler dolayısıyla zaman ve emeklerin çoğunun boşa gittiği maalesef bir gerçektir. Netice olarak, ilkokullarımızdan beklenen görevlere rağmen yalnız bilgi ve zihnî eğitim üzerinde duran bahis konusu okulların bunda dahi başarı gösteremedikleri realitenin

¹¹⁸ *İlköğretim Dergisi*, C. 8, S. 143-144, s. 1895

verdiği misallerle sabittir. Bütün bu istenmeyen sonuçların meydana gelişinde bilgiden hayata giden bir yol tutulmuş olmasının tesiri büyüktür. Kendisine hayatî bir ihtiyaç duyulmadığı zaman da ve başka şartlar altında öğrenilmiş olan bilgi canlı bir bilgi değildir. Böyle bir bilgi, hayat için uygulanma yeteneğinde olmadığı gibi, esasen kısa bir zaman sonra da unutulmaya mahkûmdur. Gerçek bilgi ise, zekâmızın, çözülmesi bizim için bir ihtiyaç haline gelmiş olan hayatî bir problem üzerinde çalışırken yardımına muhtaç olduğu sırada bütün benliğimizin iştirakiyle öğrenilmiş ve akabinde uygulanmış olan bilgidir. Bu bilgi, tam bir ilgi ve ihtiyaçla öğrenildiği ve yaratıcı bir iş içinde en tabîî şekilde uygulandığı için hayatımız boyunca sağlam ve emin bir bilgi olarak kalacaktır. Bu itibarla çocuklarımız, okulda daima çözmeye çalışacakları hayat problemleri karşısında bulunmalı fakat bu problemler ders kitaplarından değil gerçek hayattan alınmış olmalıdır. Günün en önemli olayları olarak herkesin bilgisini üzerine çekmiş olan siyasi, iktisadi, ilmî ve sosyal cinsten olan bu problemler, tarih, coğrafya, yurt bilgisi, hayat bilgisi gibi dersler hayat içinden önemli konuları oluşturur. Böylece kitabın rolü değişir. Bilgi için hareket noktası olmaktan çıkar ve bir sorunun çözülmesi için araç olur. Bu bakımdan okullarımızın türlü yayın vasıtalarından faydalanmasını ve böylece yurt ve millet meselelerini öğrencilere daha okul sıralarında iken adım adım takip etme becerisinin kazandırmasını en önemli vazifeleri arasında görmek zorundayız. Demokratik ilke ve ülkülere göre yurttaş yetiştirmenin yolu ancak budur. Netice olarak okul hayat için adam yetiştirme işinde yine hayatı bir vasıta olarak kullanmak zorundadır.”¹¹⁹

i) Öğretmenlik Mesleğine Hazırlanma Aşamaları

İsmail Kutluk Öğretmenlerin Meslek Eğitimi hakkında yapması gerekenleri şu ifadelerle anlatmıştır. “Her meslek zamanında hazırlananların elinde kıymetlenir. Yenilik, kolaylık ve hayatilik kazanır. Hazırlananlar gerek fikren gerekse bedenen gayret sarfederlerken mesleklerinin bilinmeyen taraflarına vakıf olarak kolayca kullanabilir hale gelebilirler. Öğretmenlik mesleği geniş maddi ve manevi hazırlığı isteyen mesleklerin başında gelir. Hazırlık öğretmen için bir zaruret olduğu kadar bir ihtiyaçtır. İhtiyaçtır çünkü çocuklara hazırlanmadan hangi feyzini, hangi maharetini, hangi görgüsünü nesil ve nice aktaracaktır? İşte bu bakımdan öğretmenlere hazırlık

¹¹⁹ *İlköğretim Dergisi*, C. 15, S. 293-294, s. 3820-3821

yapmalıdır. Peki öğretmenler hazırlıklarını ne zaman ve nasıl yapmalıdır? Öğretmenlerin hazırlıklarını iki safhaya ayırmak mümkündür:

1. Tatil aylarında yapılacak hazırlıklar,
2. Ders yılı boyunca okunan konularla ilgili olarak hazırlıklar.

(1) Tatil Aylarında Yapılacak Hazırlıklar:

Bu hazırlık öğretmen için yorucu değildir. Aksine çok neşeli ve zevklidir de... Her öğretmenin okullar tatil olduktan sonra ilk yapacağı iş, bulunduğu okulun idaresiyle temasa geçip, gelecek yıl okutacağı sınıfları öğrenmek olmalıdır. Öğretmenler tatilden faydalanarak buldukları yerlerden başka yerlere geziler, seyahatler tertip ettikleri zaman gittikleri, gezdikleri yerlerde okutacakları sınıfların ders konularıyla ilgili birçok resimler, prospektlere, kitaplara, dergi ve gazetelere rastlayacaklardır. Bunları toplamak ve bunları ileride okutacağı konuların canlandırılmasında kullanmak ne kadar değerlidir. Yaz tatilinde okutacağı sınıfın ders konularını İlkokul Müfredat Programında, şöyle esaslı bir gözden geçirmesi çok faydalıdır. Tatil aylarında öğretmenlerimizin yapacağı hazırlıklardan birisi de şüphesiz okutacağı sınıfın ders konularının yıllık dağıtımını yapmaktır. Ders konularının gerektirdiği birtakım geziler, görülecek yerler olacaktır. Bu müşterek gezilerin ve görülecek yerlerin yaz aylarında tesbit edilmesi ve öğretmen tarafından bizzat gidilip görülmesi daha sonra yapacağı gezilerin metotlu ve planlı olmasını sağlar. Koleksiyonlar yapmak, kıymetli bildiği ve faydalı olacağını düşündüğü eşyaları toplamak hem öğretmenin bilgisini görgüsünü artırır, hem de çocuklarına faydalı olmanın yollarını öğretir.

(2) Ders Yılı Boyunca Okunan Konularla İlgili Olarak Hazırlık:

Ders yılı boyunca öğretmenlerin yapacağı hazırlıkların başında, günlük ve haftalık ders plânlarının yapılması gelir. Daha önce hazırlamış olduğu yıllık plânda yer alan konuların ne kadar zaman içerisinde, hangi ders araç ve gereçlerine başvurarak, hangi hususlarda öğrencilerinin faaliyetlerine yer vereceğini ve inceleme, araştırma, gözlem yaparak konuların nasıl canlandırılacağını gösteren günlük ve ünite plânları halinde tespiti gerekir. Öğretmen arkadaşlarımız detaylı plân yapmanın faydasını çok iyi bilirler. Yine bu plânların yapılışında başvuracakları kitapların konu sayfalarını, gazete, dergi sayılarını belirtmenin kıymetini takdir ederler. İyi bir plân,

öğretmenin hazırlanması alanında gösterdiği gayretin bir aynası gibidir. Öğretim yılı devam edip giderken konularla ilgili kitap, dergi, mecmua, resim, prospekt v.s. gibi lüzumlu ders araçlarını da toplamak ve bunları sırası, yeri geldikçe kullanmak ciddi bir hazırlıktır.¹²⁰

J) Gezici Baş Öğretmenlerin Görevleri

Ankara İlk Tedrisat Müfettişi Etem Salmaogil 3 Nisan 1940'ta Ankara'da müfettiş ve gezici başöğretmenlerinin yaptıkları toplantıda gezici başöğretmenin vazifelerini şu şekilde anlatmıştır. "Köy kalkınması davasında, büyük hamleler yapmak gayesi ile vazife almış bulunan gezici başöğretmenlerin işi zannedildiği kadar basit değildir. Gezici başöğretmen şu işleri yapmalıdır.

(1) Gezici Başöğretmenin Hazırlığı:

1) Kurslardan dönen arkadaşlar işe başlamadan önce bölgelerini gezmeli ve gereken notları almalıdır.

2) Bölgenin kabataslak bir haritasını yaparak daima yanında bulundurmalıdır.

3) Bölge müfettişi veya maarif memuru ile teşriki mesai ederek aylara taksim edilmiş bir yıllık faaliyet programı hazırlamalıdır.

Faaliyet programında;

a - Bölgeye dahil okulların terbiye ve tedris işleri.

b - İnşaat işleri.

c - Ziraat işleri.

d - Köylerin diğer işleri.

Gayet açık olarak tespit edilmiş olmalı, sonra hangi köyde kaç gün ve ne iş için kalacağı gösterilmelidir. Programın bir nüshasının da müfettişliğe gönderilmesi gerekir.

4) Faaliyet devresi başında bölgesindeki eğitimci namzetlerini ve eğitimcileri bölge merkezinde toplayarak onlarla faaliyet programı etrafında umumi bir görüşme yapmalıdır.

¹²⁰ *İlköğretim Dergisi*, C. 25, S. 462, s. 11-12

5) Gezici başöğretmen arkadaş kendi dispozisyonunu da geziciliğin ve işin gereklerine göre hazırlamalı veya takviye etmelidir.

Bu maddeden kastımız öğretmen veya başöğretmen vasıfları ile kurslara iştirak eden arkadaşların kurslarda karşılaştıkları atmosferi, fikri ve bedeni her türlü faaliyette büyük bir hüsnüniyetle ve iştirak ettiklerini hatırlatmaktır.¹²¹

(2) Gezici Baş Öğretmenlerin İşleri:

(a) İdari işler:

1) Gezici Başöğretmenlerin bütün haberleri Maarif müdürlüğü yolu ile yapılacak, tedris ve terbiye işlerine dair meseleler müfettişliğe de yazılacaktır.

2) Gezici Başöğretmen arkadaşlar devir yapmadıkları zamanlar bölge merkezi olarak tespit edilen köy veya nahiyede bulunmalıdırlar. Bölge merkezinin tebdili müfettişin muvafakatı ve maarif müdürünün tasvibi ile olacaktır.

3) Gezici başöğretmen arkadaşlar bölgeleri dışına ya vazife gereği veya bir ihtiyaç sebebi ile ve müfettişin müsaadesinden sonra çıkabilirler.

4) Hastalanan gezici başöğretmen hastalığını daireye bildireceklerdir.

5) Gezici başöğretmenler bölgesine dahil eğitimcilerin ücretlerini almak üzere “üç günü geçmemek şartıyla” kaza merkezine gelebilirler.

6) Gezici başöğretmenler bölgesine dahil eğitimcilerin ücretlerini geciktirmeden, imza tahtında sahibine vereceklerdir. Bunun için de ayrı bir defter tutmaları gerekir.

7) Her bölge başöğretmenliğinin o mıntıkanın adını taşıyan resmi başlıklı kağıdı olacaktır. Başöğretmenler yazacakları tezkere ve yazıları bu kağıtlara yazacaklardır.

8) Mıntaka başöğretmenleri olağanüstü haller dolayısıyla bölgesi içindeki eğitimcilerin yerlerini değiştirmeye lüzum gördükleri takdirde durumu derhal daireye bildirecekler, ondan sonra alacakları emirlere göre hareket edeceklerdir.

9) Gezici başöğretmenlerin bölgeleri, eğitimciler talimatnamesine uygunsuz

¹²¹ *İlköğretim Dergisi*, C. 4, S. 78, s. 922

haftada bir, eğer talimatnamenin tespit ettiği köy adedinden fazla ise 10-15 günde bir, her köye uğranılmak suretiyle gezilmelidir.

(b) Eğitimle İlişkileri:

1) Gezici başöğretmenler, eğitimleri ile samimi, dürüst ve ciddi bir münasebet tesisine çalışacaklardır. Bunun için;

a) Başöğretmen köye her gidişinde eğitmenin hal ve hatırını sormayı, aile durumunun ne halde olduğunu soruşturup anlamayı gönül hoşluğu temin etmeyi ihmal etmeyecektir.

b) Başöğretmenler köylere uğradıkça ne Türke mahsus olan misafir severliği ihlal edici hareketlerde bulunmalı ne de misafirperverliği suistimal edici lakaytlığa sapmalıdır.

c) Başöğretmenler, eğitimler münasebetlerini asla lakayt ve laubali bir hale sokmayacaklardır. Bu bakımdan disiplini ihlal edici hiç bir harekete müsaade etmeyeceklerdir.

d) Çalışmayan, muvaffak olmayan ve kabiliyet itibariyle bulunduğu seviyeden ileri gidemeyecek olan disiplini ihlal eden stajyer eğitimlerin durumlarını derhal müfettişe bildireceklerdir.

e) Başöğretmenler disiplini ihlal edici en ufak hareketlere meydan vermemekle beraber stajyer eğitmenin bilhassa köylü yanında otoritesiz bir hale düşmemesine dikkat edeceklerdir, Eğitmenin köyde zararlı bir unsur olmamasına da son derece itina edeceklerdir.¹²²

(c) Öğretim Ve Eğitim İşleri:

1) İşe başlarken hazırlanan yıllık faaliyet programına göre ve müfredat programı taslağında tespit edilen esaslar dahilinde, her gün köylünün iş durumuna göre derse başlayıp bitirme saatini eğitmenle birlikte tespit edecekler ve müfettişe bildirerek tasdik ettirecekler ve ona göre hareket edeceklerdir.

2) Başöğretmenler, köyleri gezdikten sonra eğitimlerine, köyün ihtiyaç ve şartlarına göre tedrisata nasıl başlayıp ilerleteceklerini açık bir dille anlatacaklardır.

¹²² İlköğretim Dergisi, C. 4, S. 78, s. 923

Gerekirse örnek gösterecekler ve bilhassa müfredat taslağını izah edeceklerdir.

3) Başöğretmenler, bölgeleri içindeki köylere gittikleri zaman durumu gözden geçirdikten sonra doğrudan doğruya ders yapacaklardır. Kendileri ders yaparlarken stajyer eğitimci de dershanede bulunup öğretmenin dersini takip edeceklerdir. Başöğretmenlerin girecekleri dersler, stajyer için olduğu kadar talebelerin yetişmesi için de hakiki dersler olacaktır. Başöğretmenler birinci yıl müfredat taslağının bilhassa gezici başöğretmene ait olan kısmını planlı bir surette uygulayacaklardır

4) Gezici başöğretmenlerin bölgelerinde zayıf gördükleri eğitimciyi yetiştirmek için köye fazla zaman ayırmaları ve hususi surette meşgul olmaları gerekir.

5)Gezici başöğretmen arkadaşlardan, bölgelerine dahil eğitimciyi ya bölge merkezinde veya merkezi bir köyde belirli zamanlarda toplayıp tedris ve terbiye meseleleri etrafında konuşması gerekir. Fakat bu konuşmalar pratik meseleler etrafında olmalı nazari mahiyetteki bir sürü laftan uzak bulunmalıdır. Bu toplantılarda örnek derslerin yer alması ve bilhassa bölgede temayüz etmiş olan eğitimcilerin de bu örnek derslere filen iştirak ettirilmesi, zayıf olanların kuvveyi, maneviyelerini takviye bakımından çok yerinde olur.

(d) Halkla İlişkiler:

1) Gezici başöğretmen arkadaşların, köy realitesini olduğu gibi kabul ve o realiteye göre hareket etmeleri gerekir.

a) Halkçı eşitli fırsatlardan istifade ederek muhtelif zamanlarda toplaması, onlarla muhtelif meseleler etrafında açık bir dille görüşmesi, konferanslar tertip etmesi, köylüye yanında taşıyacağı kitap ve gazeteleri muhtelif zamanlarda okuması, Cumhuriyetin getirdiği siyasal ve sosyal yenilikler üzerinde gayet samimi bir şekilde konuşması, köyün idari, zirai ve sağlık meseleleri etrafında köylüyü aydınlatması etmesi gerekir.

b) Sağlık meseleleri etrafında dururken; ameli bir surette ve hatta kurslarda olduğu gibi kolu bacağı sıvayarak eğitimciyle birlikte köyün evleri, mezarlığı, çeşme ve kuyu başları, yolları, kahveleri, köyodaları üzerinde ısrarla ve devamlı bir surette ve fakat köylümüzün uzviyet haline getirdiği anane ve inanışlarını rencide etmeden

durması gerekir.

2) Gezici başöğretmen arkadaşların bölgelerindeki müsait köylerde fidanlıklar, arıcılık, bağcılık, tavukçuluk gibi muhtelif zirai işler oluşturması gerekir. Bunlardan elde edilecek gelire okul masraflarını köy bütçesinden almadan karşılayabilir.

3) Meselelerden biri de eğitmenli okullardan mezun olan çocukların durumudur. Okullardan mezun olan köy delikanlılarını eski üç sınıflı köy okulu mezunları gibi körletmemek için gezici başöğretmen arkadaşların haftada bir defa bile olsa bu gençleri gece dershanelerine toplaması gerekir.

Buna benzer birçok meseleler üzerinde durmak mümkündür. Bu meselelerin başarılı bir şekilde halli gezici başöğretmen arkadaşların yurt ve meslek sevgileri ile beraber hüsnüniyet ve gayretleri kafidir.”¹²³

k) Köy Enstitüleri Mezunu Öğretmenlerden Gelen Mektuplar ve Cevapları

Köy Enstitüsünü bitiren öğretmenler Maarif Vekaletine mektup yazarak sorunlarını ya da yaptıkları güzel çalışmalarını bildirmişlerdir. İlköğretim Umum Müdürü Hüseyin Tonguç ise gelen mektupların konularına göre bazen birebir bazen de genel cevaplar vermiştir. İşte bu mektuplardan bazıları:

Genç arkadaşlar,

Köylere dağıtıldığımızdan beri sizlerden her gün 2- 3 mektup alıyorum. Bunların pek önemlilerine mektubu aldığım hafta içinde ne yapıp yapıp karşılık yazmaya çalışıyorum. Ötekileri ancak yapılması gerekli resmi işleri ilgililere yaptırtmak veya bildirmekle cevaplamış oluyorum. İşlerimin çokluğu yüzünden cevapsız bıraktığım mektuplardan dolayı üzülüyorum. Çünkü sizlere daha Enstitülerde öğrenci bulunduğunuz zaman mektuplarınıza karşılık yazacağım, sizleri hayatta da takip edeceğim diye söz vermiştim.

Şimdiye kadar aldığım mektuplardan, sizin bana duyurmak istediğiniz meselelerin birçok yerlerde aynı şeyler olduklarını anladım. Bu meselelerden birbirine benzeyenleri bir araya getirmeyi, ayırdıkları bölümlere göre onları

¹²³ *İlköğretim Dergisi*, C. 4, S. 78, s. 924

incelemeyi ve mektuplarınıza toptan cevap vermeyi düşündüm. Böyle yapmak hem benim işlerimi oldukça kolaylaştıracak hem de sizin her birinizi hepinizin işlerinden haberli kılmaya elverişli bir durum yaratacak. Onun için mektuplarınıza, teker teker değil toptan, sizin de gazeteniz olan ilköğretim de yayınlanacak mektuplarımla cevap vereceğim. Bana şimdiye kadar yazdığınız şimdiden sonrada yazacağınız her mektubun karşılığını, üzerine el koyduğunuz, dokunmak ve irdelemek istediğiniz konulara göre vermeye çalışacağım. Böylece sizden bize bizden de size gelip gidecek haberler için emniyetli, kısa bir yola kavuşmuş olacağız. Seslerimizi birbirimize duyurabileceğiz. Bundan işlerimiz çok faydalanacak, yaptıklarımızı bilerek yapacağız, yapmadıklarımıza nelerin engel olduğunu daha iyi anlaşmış olacağız.

Yazacağım mektupların birkaç tanesini bir araya getirerek meselelerimizi bütünüyle sizlere duyurmayı bu gibi davaları geniş bir açıdan görmeye alıştırmak bakımından faydalı buldum. İşlerimize ana fikirlerin yol göstermelerini sağlamamız gerekir. Size bu arada bir noktayı daha açıklamak isterim. Mektup şeklindeki yazılar, insanların fikirleri birbirine bütün çıplaklarıyla duyurmalarına en elverişli yazılardır. Diğer yazı şekilleriyle bu amaca kolay kolay ulaşılmaz. Bunun en iyi ve en kuvvetli delili de sizin bana yazdığınız mektuplardaki ifadelerdir. Siz yazılarınızda ne kadar açık konuşuyorsanız ben de size duyurmak istediğim meselelere aynı açık yüreklilikle dokunacağım. Etkileri üzerinizden daha silinmeyen gençlik devrinin saflığını, temizliğini, coşkunluğunu aksettiren yazılarınızın karşılıklarını yetişkinlere mahsus ölçülerin çevresi içinde kalarak vermeye çalışacağım. Yazacaklarımın içinde bugün için bir rüyaya benzeyen kısımlar, yalnız ümitlerden örülmüş, gerçeğin karşısında ışık gibi titreten parçalar olacak. Gerçeğin, doğrunun ve güzelin yolunu gösteren fikirlerden asla ayrılmamaya çalışacağım. Bazen yapılmayan, başarılmayan işler; dikkatsizlik, kültürsüzlük yüzünden ters anlaşılmış fikirler memleketi ve halkı zarara sokacak inanışlar ve görüşler için kızdıklarım, sert söyleyeceklerim bulunacak. Sizin cesaretinizi kırarak noktalar üzerinde ya hiç durmayacağım veya bunların sizler için ne kadar korkulmayacak meseleler olduğunu göstermeye çalışacağım. Ülküye

bağlılığını, birbirinize destek olmanızı halkı ve çocukları sevmenizi, işe kendinizi vermenizi, tabiata saldırmamanızı, sosyal olaylar karşısında uyanık bulunmanızı yerine göre bilmeye, körüklemeye, çoğaltmaya çalışacağım. Daha şimdiden size hayatın karanlık ve iğrenç taraflarını göstermek gafletine düşmemeye dikkat edeceğim. Meselelerinize dokunduğum zaman size gem vurmaya, yolunuza engeller dizmeye, sizi frenlemeye asla yeltenmeyeceğim. Gerçeğin doğrunun iyinin ve güzelin sevgisi yazılarımın temeli, kaynağı olacak. Sizden de böyle yapmanızı beklerim.

Köylerde işe başlayan arkadaşlardan ilk gelen mektuplarda birinci derecede ve ön planda üstlerinde durulan önemli meseleler, onların deyişleriyle şunlardır.¹²⁴

Mektup 1

“Köylülerim, okulumu, işliğimi, evimi, tarlalarımı benim aklımın alamayacağı şekilde iyi ve tam olarak hazırlamışlar. Bunlara borcumu nasıl ödeyeceğim? Ne kadar çok ve nasıl çalışmalıyım, hangi konular üzerinde durmalıyım ki bu borcun altından kalkabileyim?”

Mektup 2

“ Köyümde yeni okula ve öğretmen evine daha bir aya kadar girilemez. Eski okulun bütün camları kırık, çocukları oturtacak tek sağlam sırası yok. Okul yapımıyla ilgilenen de görünmüyor. Köyümün ihtiyar heyeti yalnız kendisine faydalı olabilecek işlerle uğraşiyor. Geri kalan işlerin karşısında omuz silkmekle vakit geçiriyor. Bu durum beni asla yıldırmadı, onu düzeltereğim.”

Mektup 3

“Köyümde yeni denilebilecek hiçbir hazırlık yapılmamış. “Eskiden beri köy ihtiyar heyeti odası olarak kullanılan odayı okul, köyün ortak malı sayılan ve şimdi imamın oturduğu evi de öğretmen evi yaparız. Pek sıkıştırsak öğretmene kira ile bir köy evi tutarız.” demişler. Köyümüze bu işler için gelip gidenlerle valiliğin büyüklerine bunları ve fikirlerini beğendirmişler. Kendi tabirleriyle söylüyorum: “Bu

¹²⁴ *İlköğretim Dergisi*, C. 9, S. 171-174, s. 2280

belayı bu yıllık böylece savdık.” diyenler var. Yapılmamış işlerin altından nasıl kalkacağım bakalım.”

Mektup 4

“ Köyümde işe başladım. İlköğretim çağında yüzden fazla çocuk var. Bunların henüz yarısını okula getirebildim. Diğerlerini, hele kızları vermek istemiyorlar. “Kızda okur mu imiş, okuyup ta ne olacaktı. Pek sıkışsak cezasını verir bu yılı geçiririz.” diyenlere rastlanıyor. İki bir okuldaki çocukları türlü sebeplerle almaya kalkıyorlar. Yetişkinlerin bazıları akşam okuluna gelmek istemiyor. Okula geleceklerine köy odasında sohbete gidiyorlar. “Bu öğretmen de başımıza bela oldu.” diyenler var. Bu çetin işlerin hepsini nasıl yoluna koyacağım bakalım?”

Mektup 5

“Köy Enstitüsünü bitirdim. Köyde öğretmenim. Aynı yolun yolcusu bir kız arkadaşım ile kendimize bir yuva kurmaya karar verdik. Kısmet olursa yakın bir gelecekte ocağımızın ışığını yakacağız. Kız arkadaşım şimdi köyde öğretmen. Yuvamızı kurunca arkadaşımı benim bulunduğum köye verir misiniz? Her ikimiz de fakir birer ailenin çocuğuyuz. Evlilik hayatı bakımından bizi aydınlatmanızı saygılarımızla dileriz.”¹²⁵

Mektup 6

“Bundan tam 4 ay önce Köy Enstitüsünden çıkan 240 baştan biri bendim. O gün üzerimize aldığımız görevi başarılı sonuçlarla bezemek için gerekirse canımızı da vermeyi göze alarak köylerimize dağıldık. Köyüm ilçe merkezine 15 saat uzakta. Kışın karma, tipisine bakmadan bu yolu tepiyorum. Beni kasabada görenler zevkim için geldiğimi sanıyorlar. Halbuki ben ilçe merkeziyle, köyümün arasındaki bu çamurlu, ıssız, uzun yolu okuldaki çalışmalarımı aksatmamak için yürüyorum. Şehire öğrencilerime kitap, kalem, defter almaya, akşam okuluna gaz vesikası dilenmeye geliyorum. Bu yol, işini yapmayanlara onu yaptırtmak veya onların hesaplarına da çalışmak için yürünür. Her hafta denecek kadar sık sık elimde sopam, koltuğumda veya sırtımda çocuklarıma aldığım ders araçları bu yolun çamurunu çiğnerim. Bu yol

¹²⁵ *İlköğretim Dergisi*, C. 9, S. 171-174, s.2281

benim en büyük dert, gam, teselli arkadaşımıdır. Ben onunla konuşurum. O benim ülkümün yoludur. Bu yolda yarınki Türkiye'nin hülyasına dalarak yürürüm yürürüm.

Sonra bu günkü sert gerçeğin önünde köyümün sokaklarında kendime gelirim. Gübre kokuları içinde biraz daha yürüdükten sonra basık tavanlı, karanlık evimize girer, yorgun argın sedirin üstüne çöküveririm. Cebinden çıkardığım 4274 sayılı kanunla saatlerce başbaşa kalırım. İleri düşünceler, zengin emellerle hazırlanan bu kanunun istediklerini tam olarak gerçekleştirebilmek için bizimle işbirliği yapacakların veya bizim kendileriyle el ele çalışacağımız insanların durumlarını gözümün önüne getiririm. Köy muhtarlarından büyük idare âmirlerine kadar sıralanan görevlilerin, büsbütün başka bir görüşle, işi taparcasına sevecek şekilde yoğrulmalarının mutlaka gerektiğine kanaat getiririm. Sonra şu dar düşünmeden yavaş yavaş kurtulmakla olan köy toplumuna baka baka sevinmeye başlarım. İnönü'ye uzun ömürler dilerim. Kendimden geçtiğim sırada beni bu düşüncelerden uyandıran teyzem oluyor. O "Aman Kaya! bu kitaba baka baka kara sevda olacağın" der. Bizi evlerine oturmaya sohbete çağıran komşulara da teyzem şöyle cevap verir "Bu çocuk daha şu köşeden başka bir yere kıpırdamaz. Ne düğün, ne dernek, ne de seyran bilir. Kitaba baka baka gözlerinin nuru tükenecek. Bu öğretilimde bi hal var."

Hakikaten işim benim o kadar çok zamanımı alıyor ki kimse ile konuşamıyorum. Hoş herkeste benimle konuşmaya istekli değil ya. Kendileriyle ilgili işim olanlar benden ya kaçıyorlar veya benimle konuşmaya tenezzül etmiyor gibi davranmaya çalışıyorlar. Beni teselli eden, benimle dert ortaklığı yapan yalnız İlköğretim müfettişi. O da çok yumuşak adam. Etraftakilerle bozuşmaktan korkuyor, Kimsenin hatırını kırmak istemiyor, hatırı görevden üstün tutuyor. Bütün bunlara rağmen asla bedbin değilim. Bugün kuru canımdan başka güveneceğim bir varlığımda yok. Yatıp kalktığım, yiyip içtiğim ev iyi kalpli teyzemin evidir. Çalışmalarım, elde etliğim randıman yüzümü ağartmaya yeter. Fakat ben bunları az görüyorum. Gündüz okulunda 100, akşam okulunda 35 öğrencim var. Akşam okulunun iki yıllık programını bir yıla sığdırabileceğimi sanıyorum. Halk içindeki çalışmalarım tek kalmama rağmen iyidir. Enstitüde iken köyüme daha çok faydalı olabileceğimi düşünmüştüm. Şimdi anladım ki gerçek hayat, bambaşka bir şey !.. Bu mektup bir yolculuk sırasında düşündüklerimi, aklımdan geçirdiklerimi anlatmak için yazılmıştır.

Yol üstü düşüncelerimi bu başlık altında ve şiir halinde yazıp topluyorum, onları da yollayacağım.”

Mektup 7

“Bu yıl Köy enstitüsünü bitirerek köye geldik. Bizim için hazırlanan okula ve evleri çok beğendik. Bizleri bu nimetlere kavuşturan kurucu hükümetimize ne kadar teşekkür etsek azdır.

Köy davasıyla ilgili işlerin bizim omuzlarımıza yükleneceğini biliyoruz. Bu davanın içinden başarı ile çıkmaya söz verdik. Onun için gece gündüz durmadan çalışmak istiyoruz. Herkesin gözleri de bize dikili, ne yapacağımızı anlamak istiyorlar. Kısacası çalışmak istiyoruz. Fakat başımızdaki arkadaş her davranışıyla durduruyor, düşüncelerimiz içimiz de kalıyor, yaratıcılığımız söndürülüyor. O bize hiç değer ve rol vermiyor. Biz onun yanında hiçiz.

İşler yavaş yavaş yoluna girecektir ümidiyle bekledik, fakat düzelmedi. Durum gittikçe acılaşıyor. Biz sönmek değil, parlamak istiyoruz. Bildiğimiz doğru ise davamızın, hükümetimizin isteği de budur. Sizden dileğimiz, bizi engelsiz bırakmanızdır...”¹²⁶

Mektup 8

“Köyümüze bir kaç gün önce ikinci bir okul binası yaptırılması için emir geldi. Benim devam meselesini sıkı tutmam ufak tefek hoşnutsuzluklar doğurmuştu. Şimdi bu yeni emir de gelince gizli bir şebeke okul işlerinin aleyhinde söylenmeye başlamış olacak ki “Biz bu yeni okulu yaptıramayız.” diyenler duyuluyor. Köylüyü bu yanlış yola sapıtmak isteyenler çok büyük bir suça ortaklık ediyorlar. Onlar, zavallı köylüleri gizli gizli başöğretmenin aleyhinde bulunmaya kışkırtıyorlar. Onu korkuturlarsa köylünün bu yeni işten kurtulacağını sanıyorlar. Başöğretmenin evine gece taş atıyorlar. Bu durum karşısında şahit yok diye yetkililerde bir şey yapamıyorlar.”

Mektup 9

İkinci dünya savaşının kötü şartları içinde beş yıl hiç bir sıkıntı çekirmeden bizi yetiştirerek köylere dağıtan Cumhuriyet Hükümetinin iyiliğini ölünceye kadar

¹²⁶ *İlköğretim Dergisi*, C. 9, S. 175-177, s. 2320

unutmayacağız. Bizi yetiştirenlerin gönülleri rahat olsun. Biz onların dediklerini, istediklerini anlamış, kavramış bulunuyoruz. Verilen işleri mutlaka başaracağız. Yalnız karşımıza yer yer ve zaman zaman köylünün iliklerini soran, parazit gibi onun sırtında yaşayan bir takım insanlar çıkıyor. Engeller dizmek istiyorlar. Bu yüzden geçen yıl benim bulunduğum köyde 4274 sayılı kanuna göre yapılması gereken işlerin çoğu yapılamamış. En fenası yapılmayan işler hükümetin yetkili yüksek makamlarına yapıldı diye bildirilmiş. Yapılmamış bütün işleri yeniden ele almak istiyoruz. İlgililer bizleri kuş kadar küçük görüyorlar. Bu şartlar içinde kanunun istediklerini yerine getirememekten korkuyoruz. İşe el koymanızı dört gözle ve candan bekliyoruz...”

Mektup 10

Ben Köy Enstitüsünün 1944 mezunlarındanım. Köyümde çalışıyorum. Geçen sonbaharda bizim köye gelmişsiniz. Muhtarımız size köyümüzdeki sudan elektrik elde etme meselesini açmıştı. Sizde ona ilkbaharda Köy Enstitüsüne böyle bir iş için gönderilecek mühendisi bizim köye de yollayacağınızı vaad etmişsiniz,. İlkbahar yaklaşıyor. Birinci iş sizin mühendisi vaktinde göndermenizdir. İkincisi malzeme meselesi. Acaba elektrik malzemesi bulabilir miyiz? Bu bakımdan devletten bir yardım görebilir miyiz? Eğer bu olursa bizim için başka bir zorluk kalmayacak demektir. Sizden iyi bir cevap alabilirsek işleri hemen düzenleyeceğiz. Bu hayırlı amacın gerçekleşmesi için yardımınızı bekliyoruz...”¹²⁷

Maarif Vekili Hüseyin Tonguç’un verdiği cevaplardan bazıları şu şekildedir.

Mektup 1’e Cevap

Bu mektubumda ilk mektubumun sonuna sıraladığım meselelerden birincisi üzerinde duracağım. Sizi türlü bakımlardan fakat işlerin en özü kısımlarını açıklayarak aydınlatmaya çalışacağım. Sizden vereceğim cevaplara ve direktiflere göre hareket etmenizi, göstereceğim yollardan gitmenizi isteyeceğim. Köyde herşeyi hazır bulan bahtiyar arkadaşların sorularına cevaplarım:

1 - Köylülerin senin için yaptıkları hazırlık gerçekten anmaya öğrenmeye değer. Bizim eğitim, öğretim tarihimizde bunun eşine rastlanamaz. Şimdi senin

¹²⁷ *İlköğretim Dergisi*, C. 9, S. 175-177, s. 2321

omuzlarına ağır yükler alman gerekiyor. Önce senin için hazırlanan eve iyice yerleşeceksin. Elinin altında ne varsa onlarla bu evi döşeyeceksin. Yatağını, kendi yapacağın bir tahta karyolanın üzerine yerleştireceksin. Yatak takımların sade ve tertemiz olacak. Oturma odana basit bir masa koyacaksın. Bunun üstünde çalışacak yemeklerini de bu masanın başında yiyeceksin. Evin her zaman, her türlü şartlar içinde mutlaka temiz olacak. Evinde bir veya birkaç saksı çiçek yetiştireceksin. Sanat bakımından değeri bulunan bir iki resim, bunları hemen bulamazsan güzel birkaç fotoğraf senin evinin duvarlarını süslemelidir. Eşyası düzgün olarak yerli yerine konmuş, temiz bir ev senin aynan olacak. Diğer bütün işleri tutuşun bu evle ilgili işleri tutuşundan anlaşılacak. Kısa bir zaman içinde köyünde şöyle bir sözün herkesin dilinde dolaşmasını sağlamalısın: “Öğretmenin evi kadar temiz, onun evi gibi düzgün ev yok” Bunu sağladığın an işlerin kolaylaşır.

İçinizde her şeyi tam olarak hazırlanmış, evlere bir türlü giremeyen, yerleşemeyen arkadaşlara rastlanıyor.

Her türlü engelleri yenerek en basit bir şekilde de olsa evlere yerleşmeniz gerekir. Evine girmeyenleri, bu evlerde oturmayanları hiçbir mazeret haklı çıkaramaz. Boş duran ev, sizin başarısızlığınızın alameti olur.

2 - Evin nasılsa, çocuklara ders okutacağın sınıfla iş göstereceğin işlikte o kadar düzenli ve temiz olmalıdır. Bu işleri köye gelenler, teftiş yetkisi bulunanlar görsünler, beğensinler düşüncesiyle yapmayacaksın. Her zaman her türlü şartlar içinde böyle yapılması gerektiği ve temizliğin milli hayatımız bakımından önemi pek büyük olduğu için yapacaksın. Bunları işaret ettiğim esaslara göre yoluna koymadıkça derse veya işe başlamayacaksın. Bütün öğrencilerle birlikte bir saat iki saat, bir gün çalışmanızı da gerekirse temizlik ve düzeni sağladıktan sonra diğer işlere geçeceksin. Bunu yapmadan hiçbir işe el sürmeyeceksin. Okulun çevresi öyle temiz ve düzenli olacak ki başka hiçbir iş yapmasan yalnız bu işin senin yüzünü ak tutmaya yetecek. Bunu başaramazsan başka işleri de başaramazsın. Çocuklar veya büyükler, eğitime konu olan bütün insanlar, bu işe elverişli şartları taşıyan çevrenin içinde terbiye edilirler. Bu temel ilkeyi her zaman göz önünde tutmalı ve kendine en büyük yardımcı olarak çevreyi tanımalısın.

3 - Okula aldığın çocuklara, işlerin dolayısıyla görüştüğün köylülere her şeyi

tatlı dille anlatarak, yaptıracağı işlerin manalarını kavratarak yaptırma yolunu tutacaksın. İnsanları kötü sözlerle kırmamayı, onlara hakaret etmemeye alışacaksın. Bu noktaya çok dikkat edeceksin. Hiç kimseye acı söz söylemeyeceksin. Kimseyi dövmeyeceksin. Sabırlı olacaksın. Kolayca söz anlamayanlara tekrar tekrar anlatacaksın. Çocukluğun ve gençliğin saflığını, temiz yürekliliğini güler yüzlülüğünü ölünceye kadar muhafaza etmeye çalışacaksın. Yüzün her vakit, herkese, en çok üzüntülü ve kederli olduğun zamanlarda bile daima gülecek. Köylülerin ve öğrencilerin arasında, güler yüzlü, tatlı dilli öğretmen diye anılmalısın. Öğrencilerle birlikte olduğun zamanlarda çocuk olmasını, çocuk gibi hareket etmesini bileceksin, onların oyunlarına katılacaksın. Onlarla arkadaş olacaksın. Öğrencilerine kendini herkesten çok sevdireceksin. Başın sevgilerden örülmüş bir taçla süslü olarak yaşamalı ve böyle ölmelisin.

4 - Evinde, okulunda, işliğinde, ahırında, kümesinde, tarlanda, bahçende hep iş başında bulunacaksın. Günün, haftanın dinlenme zamanlarını bilecek, yalnız o saatlerde işe ara vereceksin. Tembellere, işsizlere yuva olan yerlerden kaçacaksın. Böyle yerlerden tiksinecek, iğreneceksin. Seni arayanlar iş zamanında daima işinin başında bulacaklar. Uykunu, yatışını, uyanışını, buna göre ayarlayacaksın, İşe taparcasına bağlanmalısın. Gün gelecek senin elinle yoğurulanların hepsi tıpkı senin gibi taparcasına işe sarılacaklar. Görevi kutsal bilen bir toplum yaratmalısın.

Yalnız para için, kendi faydan için çalışmayacaksın. Halkın menfaatini kendi menfaatinden daima üstün tutacaksın. Diğergamlığı sevilir, uğrunda çarpışılır veya ölünür bir değer olarak çevrendeki insanların vicdanlarına aşılmalısın.

Karşılaşacağın her meselede, her işte hayatın çirkin, üzüntülü taraflarını değil güzel, zevkli, tatlı taraflarını arayıp bulacaksın. Bunları konu olarak ele alacak ve çevrene mal edeceksin. Yeni hayat anlayışını ve görünüşünü köye sokacak, insanları bu anlayışa göre yoğuracaksın. Hayatı sevecek, ondan zevk alacaksın. Sonra yaptıklarını görüp faydalı olarak yaşamak ne güzel şeymiş diyebileceksin.

5 - Enstitüde öğrendiklerini hem öğrencilere hem köylülere öğretmelisin. Senin bildiklerinle onların bilmediklerini, onların bildikleriyle senin bilmediklerini yan yana getirerek bir çalışma planı yapmalısın. Bu plana uyarak çalışmalı, planlı çalışmaya alışmalısın. En basit bilgilerden başlayarak çevrendekilere konuşmayı,

oturmayı, yemeyi, içmeyi, çalışmayı, dinlenmeyi, gezmeyi, türkü söylemeyi, milli oyunlar oynamayı, temiz olmayı, düzenli iş görmeyi, her şeyi, kendi hayatında örnek olarak öğreteceksin. İçine yerleştiğin köyün irili ufaklı, kadınlı erkekli bütün insanları, bilgisizliğin sıkıntılarından kurtularak aydınlığa kavuşacak, bunun zevkiyle durmadan çalışacak, bıkmadan eğlenecek, zamanı gelince coşacak, taşacak, hayatı sevecek, onlarda tıpkı senin gibi “Yaşamak ne güzel şeymiş” diyecekler. Köylerde “Bugün varız, yarın yokuz. Dokuz günlük ömür için on günlük zahre haram değil mi? Az çalış, çok çalış kara toprağın altı senin içindir!” diyenleri kendin gibi düşünen insanlar haline getirmelisin. Köyü yeni değerlerle bezeyerek, diri ve ileri duruma kavuşturmak senin başlıca amacın olmalıdır.

6 - Köydeki geçimsizlikleri asla körüklemeyeceksin. Her türlü geçimsizliği ortadan kaldıracak, kökten kazıyıp atacaksın. Köylüyü, birbirine dış bileyen kümelere ayıran her davranışı önleyeceksin. Köylülerin birbirine zarar verecek durumlarını görünce bunun fenalıklarını anlatarak yanlış yolda yürüyenleri doğru yola getireceksin. Birbirleriyle iyice anlaşmış birbirlerinin zararına çalışmayan bir halk birliği yaratacağısın. Yeniköy cemiyeti senin eserin olacak. Onlar seninle sen de onlarla öğünebilmelisiniz. Hayatın didişmeden boğazlaşmadan daha güzel yönleri bulunduğunu, asıl yaşanmaya değer kısmının da bu tarafı olduğunu köylülere duyuracak iyice anlatacağısın. Onlar barış içinde yaşamının huzuruna kavuşacaklar, bunun zevklerini tadacaklar. Köylüleri çalışmayı, iyi yaşamayı, hayatı sevecek, ona sımsıkı bir bağla bağlanacak duruma getirmek sana düşmektedir.

7 - Senin ödevlerini saptayan 4274 sayılı kanunun onuncu maddesini her zaman, her gün tıpkı bir takvim yaprağı gibi göz önünde bulunduracaksın. Senin ve senden sonra gelecek öğretmenlerin hayatları müddetince ve gece gündüz çalışmak suretiyle yapa yapa bitiremeyecekleri kadar çok olan bu ödevler gözünü korkutmamalı. Gücünün yettiği kadarını sen yapacaksın, geri kalanlarını senden sonra gelecekler başaracaklar. Her gün işe son verince o gün neler yaptığını kısaca bir kağıda veya cep defterine yazmalısın. Kendin kendinden hesap istemelisin. “Ben bugün ne gibi müspet işler gördüm?” sorusunu kendine sorarak cevaplayacaksın. Müspet iş göremediğin günler olursa sıkılacak utanacaksın. “Devletin bana verdiği emeğe hak kazanamadım. Hem Devletin hem de köylülerimin güvenini kaybettim.”

diyeceksin. Gelecek günlerde daha çok çalışarak boş geçirdiğin günler hesabına iş göreceksin. Böylece iç rahatlığına kavuşacak, vicdan azabından kurtulacaksın. Yukardaki maddelere sıraladığım fikirlere göre hareket eder, işlerini bunlarla destekleyerek çalışırsan görevini başarmış bir insan durumuna gelir, her zaman her yerde ve herkesin içinde yüzünün akıyla dolaşır, bahtiyarlığın zevkleri içinde yaşarsın. Eğer dediklerimi yaparsan, köylülerinin senin için yapmış oldukları işlere layık bir öğretmen haline gelirsin. Köylülerine de en büyük hizmeti bol bol yapmış olursun, Senden Cumhuriyetin istedikleri de bunlardır. Sizlere sağlık ve başarılar dilerim.¹²⁸

Mektup 2'e Cevap

Bu mektubumda “Yeni okula ve öğretmen evine daha bir aya kadar girilemez” cümlesiyle söze başlayan genç arkadaşla onun gibilerin durumlarını ele alacağım:

1 - Yapılması gereken bir iş vaktinde başarılmayınca insanı üzer. Hele o işin tamamlanması kanunla emir edilmişse. Bu bakımdan, yarım kalmış, tamamlanmamış işlerle karşılaşan arkadaşımız üzüntülü konuşmakta haklı gibi görünüyor. Yalnız o henüz genç ve tecrübesiz olduğu için hakikati açıkça anlatan yukarda ki cümleye üzerinde durulması gereken birkaç söz ekliyor: “Köyümün ihtiyar heyeti yalnız kendine faydalı olacak işlerle uğraşıyor. Geri kalan işlerin karşısında omuz silkmekle vakit geçiriyor.” İşte bence bu hüküm eksik yapılmış işlerin karşısında duyulan üzüntüye kapılarak söylenmiş, haksız sözlerin bir örneğidir. Bakınız neden böyle. Şimdiye kadar yapılanları kimler yapmış olduğunu kendi kendimize sorarak cevabını verdik mi bunu anlamış oluruz. Nitekim aynı arkadaş mektubunun sonlarına doğru: “Okul masrafı olarak bin lirayı altı ay gibi kısa bir zamanda veren 18-50 yaş arasındaki erkek ve kadınlarıyla bu işlerde çalışan köy halkı hem fakir, hem yorgun düşmüş. Köylülerim işten soğumuşlar. İşleri yeniden ve hiç sinirlenmeden, soğuk kanlılıkla ele aldık. Köylülerle anlaşmak pek kolay oldu. Köylüler okul yapımına çok emek verdikleri için bunun meyvesini derlemek istiyorlar. Bunun da okumakla ele geçeceğine inanmışlar. İhtiyar heyeti de hatasını anladı. Yavaş olmakla beraber yola geldi.” diyor. Sorusuna en güzel, mantığa en uygun cevabı kendisi böylece vermiş oluyor.

¹²⁸ *İlköğretim Dergisi*, C. 9, S. 171-174, s. 2282

2 - Arkadaşımızın dokunduğu yarım kalmış işler konusu üzerinde biraz duracağım. Memleketimizde ilk defa geniş ölçüde okul yapımına geçen yıl girişildi. 2000'den daha çok köyde 5-6 ay gibi kısa bir zaman içinde bu kadar çok okulun bitirilmesi amacı güdüldü. 3803 ve 4274 sayılı kanunlara göre bu işlere üç yıl önce başlamak ve onları böyle geniş bir zaman içinde bitirmek gerekiyordu. Giderilmesi elde olmayan türlü sebepler, acemilikler yüzünden bu mümkün olamadı. Onun için işler sıkıştı. Ayrıca bu gibi geniş ölçülü işi kısa zamanda sıkıntısız, rahat rahat başarmaya memleketin genel durumu da bilhassa savaş yıllarında hiç elverişli değildi. İstenildiği zaman çivi bulunmayışı, kereste tedariki sırasında karşılaşılan güçlükler, tuğla, kiremit ve kireç gibi yapı malzemesinin eksikliği birçok köylerde işleri aksattı. Hele bunlara bir de işten iyi anlayan ustaların bulunmayışı, planları toprağa uygulayacak kimselerin azlığı gibi genel teknik kudretimizin yetersizliği katılınca bunaltılar büsbütün çoğaldı. Şunu da açıkça belirteyim ki bu işleri yürütecek elemanın çoğu hayatlarında böyle bir yükü omuzlamış ve başarmış insanlar değillerdi. Onun için davanın idare cephesinde, rol sahibi olanlar dağınıklığı kolay kolay derleyip toplayamadılar. Bütün bu aksaklıkları Köy Enstitüsü öğrenci ve öğretmenlerinden köylere ekipler yollamak suretiyle gidermeye çalıştık. İş alanı çok geniş, işin mahiyeti oldukça karışık. Mükellefiyete tabi tutularak yapımda çalıştırılacakların sayısı yüz binleri aşkın olduğu için işler bütün köylerde tam vaktinde bitirilemedi. Bunları size eksikliklerden yalnız ihtiyar heyetinin kabahatli olmadığını, eğer varsa suçun hepimize ait olduğunu göstermek için anlatıyorum. Geçen yıl ilgililerin hepsi için iyi bir tecrübe yılı oldu. Toptan bir kurs görmüş olduk. Şimdi köy muhtarları, gezici başöğretmenler ilköğretim müfettişleri, Maarif müdürleri, idare Amirleri, köy eğitmen ve öğretmenleri, Köy Enstitüsü Müdür ve öğretmenleri kısaca söylemek gerekirse ilgililerin çoğu işlere neresinden başlanacağını, nasıl el konulacağını, çalışmanın hangi safhalara ayrılacağını, yapıma başlamadan önce ne gibi tedbirlerin alınması gerektiğini öğrenmiş bulunuyor. Geçen yılın en büyük kararı bu olmuştur. Artık hava değişti. İşleri aksatıcı menfi düşünüş memleketin her bucağından kazınıp atıldı. Onun yerine yapıcı, yaratıcı ve çare bulucu düşünüş yerleşmeye başladı. Bunu beslemek ve kökleştirmek sizlerin başlıca ödeviniz olmalı.

3-Bana yazdığın mektupta belirttiğin durumdaki işlere, anlattığın şekilde el

koyuşunu çok beğendim. Seni ve senin gibi hareket eden arkadaşları gösterdikleri bu olgunluktan dolayı tebrik ederim. Köylüye ve halka güvenilmedikçe, onlar sevilmedikçe hiçbir iş yapılamaz. Onlara insan gibi muamele ediş, meseleleri tatlı dille anlatış, sizin metodunuz olmalıdır. Bu usulü zamanla toplumun arasına iyice yaymalısınız. Güven, iş gördürmenin en büyük, en gerekli kaldıracıdır. Bu araçtan faydalanmasını bilmeli.

4 - Eksik işlerin elbirliğiyle bitirilmesini ilgili yerlere yazdık. İlköğretim müfettişleri, Maarif müdürleri ve idare amirleri size yardım edeceklerdir. Bu yazmamıza rağmen eksiklikleri gidermek işinde en önemli rolü senin üzerine alman gerek. Noksan olduğunu bildirdiğin sıraları sen tamamlayacaksın. Kırık camların yerlerine takılmasını sen sağlayacaksın. Çevrendekilere okulun önemini sen anlatacaksın. Elinden gelenleri yapmadan, eksikleri gidermeden valiliğin bu işlerle ilgili makamlarına sık sık başvurur veya yazı yazarsan, bunun her yerde ve her zaman iyi karşılanmayacağını hesaba katmalısın. Böyle hallerde zor duruma düşmemeye dikkat edeceksin. Kendi kendine başaramayacağın işler olursa önce bölge müfettişine veya kesimindeki Köy Enstitüsü Müdürüne bildirecek, oradan yardım isteyeceksin, Senden ve senin durumunda olan arkadaşlardan köylerinizdeki yarım işlerin tamamlanıp tamamlanmadıklarını anlatan mektuplar beklerim. Hepinizin çok çok gözlerini öperim. Sizlere sağlık ve başarılar dilerim.¹²⁹

Mektup 3'e Cevap

Bu mektubuma köyünde hiçbir şey yapılmamış olan arkadaşla onun gibilerin durumları konu olacak. Önce şu noktayı açıklayım. Yapılması kanunla emredilen bir işin, anlattığın şekle sokularak soysuzlaştırılmasının en önemli sebepleri anlayışsızlık, laubalilik ve kültürsüzlüktür. Köy Enstitüsü mezunlarının verilecekleri köylerde okul ve öğretmen evi yapılacağını bu gibi köylerde öğrencilerin ziraat uygulamaları yapmalarına elverişli ve öğretmenin geçimine yetecek kadar arazi ayrılacağını, 3803 ve 4274 sayılı kanunlar sağlamış bulunmaktadır. Bu kanunları uygulamaya memur olanların okul binası olarak vaktiyle yapılmış ihtiyar heyeti odasını okul olarak öğretmen evine karşılık da imamın oturduğu köyün ortaklık malı olan evi beğenmeleri, onların hem kanun hükümlerini ve bunlarla ilgili emirleri hem de okulun

¹²⁹ İlköğretim Dergisi, C. 9, S. 171-174, s. 2283

ne demek olduğunu anlamadıklarını gösterir. Memleket içinde köy köy dolaştığım sıralarda ben de bu gibi olaylara rastladım. İlgili, görevli ve yetkili insanların, içine hayvan bağlanamayacak derecede kötü durumda olan yerleri okul veya öğretmen evi olarak seçtiklerini, beğendiklerini gördüm. Kendilerine Devletin önemli işleri verilmiş olan bu gibi kıt görüşlü ve anlayışsız insanların bu derece kültürsüz oluşlarına çok üzüldüm. İçim parçalandı. Bunlardan bizim teşkilatımıza bağlı olanları ikaz ettim. Fikir ve kanaatlerinde körü körüne ısrar etmek isteyenler hakkında gerekli kanuni muameleyi başlattım. Diğerlerinin durumlarını da ilgili buldukları yerlere bildirdik. Uygulanmak üzere ellerine verilmiş kanunların hükümlerini yerine getirmeyen görevliler takip edilmektedir. Bunlara ödevleri olan işler mutlak surette yaptırılacak veya bu gibiler kanuni ödevini yapmayanlara mahsus muameleye tabi tutulacaklardır. Bütün mesele gerçek durumun anlaşılmasına bağlıdır. İmkanlar mevcut olduğu halde köyün muhtaç olduğu okulun yaptırılmamasına, bununla ilgili işlerin yüzüstü bırakılmasına hiç kimse razı olmaz. Onun için hiç üzülmeye. Yapıma elverişli mevsim gelir gelmez bu işler tamamlanacaktır. Durumu olduğu gibi gösteren mektubundan dolayı sana ve senin gibilere teşekkür ederim.

Mektubunda üzerinde dikkatle durulman gereken bir nokta var: Bu belayı bu yıllık böylece savdık sözü. Köylünün okumasını, toptan yükselmesini, uyanmasını istemeyenlerle okutulabileceğine inanmayanlardan aynı sözleri ben de duymuştum. Bu gibiler çoğunluğun içinde o kadar az ve o kadar kuvvetsiz, öylesine geri ve yanlış fikirleri temsil ederler ki onlar daima arka planda yüzleri kara olarak gizli gizli mırıldanırlar. Okul ve öğretmen için bela tabirini açıkça kullanarak, bu sözünden dolayı kendisini meziyetli insan sayarak ortaya çıkacak insan tasavvur edemiyorum. Bu gibi sözleri harcayanlar daha ziyade köylünün bugünkü durumundan faydalananlardır. Onlar da işler olup bitince söylediklerine pişman olur, utanır, aldandıklarını ve suç işlediklerini anırlar. Böylelerini de gördüm. Halkımın milli meselelere karşı gösterdiği bu geniş anlayışıyla övünç duydum. Mesele onları tatlı dille aydınlatmaya, konunun önemini onlara anlatmaya bağlıdır. Sizler köylere dağıtılmazdan önce buralarda fikirlerimizin adamları azdı. Yıllar geçip sizler çoğaldıkça köylüler en doğru fikir ve kanatları öğrenebilecek insanlara bol bol kavuşmaktadır.

Köyünde hiç okul açılmayan köylünün gözleri açıktır, fakat o kendisine faydalı olanı göremez, kulakları duyar fakat işitemez. Onun için bu durumdaki insanların söylediklerinin hepsi her zaman doğru olarak kabul edilemez. Hele bu köylü asıl köylü değil de köylü gibi görünen veya köylüyü koruyucu sahte tavırlar takınan birisi ise. Onun için işi şimdi kısa bir sonuca bağlayalım.

Sizi hiçbir engel kanunla saptanmış olan görevlerinizi kanun hükümlerine uygun olarak yapmaktan alıkoymamalı. Dedikodu şeklindeki sözlere ve köksüz hükümlere asla kulak asmamalısınız. Bunlar karşısında kırılarak, üzülererek işlerinizi aksatmamalısınız. Ülkünüzü gerçekleştirme yolunda sağlam adımlarla hiç sürçmeden yürümelisiniz. Olaylar sizi haklı davanızı desteklemeyenleri haksız çıkaracaktır. Başarılarınızın devamını diler, gözlerinizi öperim. çocuklar¹³⁰

Mektup 4'e Cevap

“Bu mektubumda, köylerinde ise başlayan, ilköğretim çağındaki çocukların henüz hepsini okula devam ettiremeyen arkadaşların dertlerine geçiyorum:

İlköğretimi yüzde yüz gerçekleştirme işi birçok memleketlerde birdenbire kısa bir zaman içinde sağlanamamıştır. Bu dava yıllarca süren bir iş olarak ele alınmış, onu zamanla yavaş yavaş gerçekleştirmek yolu tutulmuştur. Bu sebepten her tarafta çok sayıda ve hızla okul açılmamış veya açılan okullara ihtivaca yetecek sayıda öğretmen verilememiştir. Öğretmen bulunan yerlerde de okul binası eksikliği veya darlığı ile karşılaşmıştır. Bu olaylara, meslekten yetişmemiş, mesleğini sevmemiş öğretmenlerin düzenli olarak işlerinin başında bulunmamaları, çocuklara karşı iyi davranmamaları, onlara okulu sevdirememeleri gibi birçok olayları daha eklenmiştir. Kısacası okula devam etmek mecburiyeti, ilköğrenim çağındaki çocukların hepsine uygulanamamıştır. İşte bu yüzden ilköğretimin tarihinde devamsızlık denilen üzücü bir mesele yer almış ve bu işin verimini azaltan belli başlı unsurlardan biri olmuştur. Bu dert ilköğretim mecburi bir hale getirildikten, istisnasız her normal çocuğa uygulanmak istenildikten sonra daha çok önem kazanır. İlköğrenimi gerçekleştirmek ödevini üzerlerine alanlar için büsbütün üzücü şöyle bir durumu ortaya çıkarır. Devamsızları takip etmek, çeşitli vasıtalarla başvurarak onları okula devam ettirmek,

¹³⁰ *İlköğretim Dergisi*, C. 9, S. 171-174, s. 2284

devamsızlık yapan çocukların velilerini aydınlatmak veya cezalandırmak gibi önemli fikirleri açıklamaya çalışacağım.¹³¹

Eğitbilimle uğraşanlar, bilginler, öğretmenler ve çocuk velileri devamsızlığa sebep olarak pek çok şeyler söylemişler, bunları münakaşa konusu yapmışlardır. Fakat bunların çoğu parasız ve mecburi ilköğretim kanunları çıkmazdan önceki zamanlara veya türlü sebeplerle bu kanunların gerçekleştirilmelerine doğru gidilmeyen yerlere aittir. İlköğretim alanında devamsızlığın kötü bir gelenek haline gelmiş bulunmasının belli başlı sebebi budur. Devamsızlık için her yerde ve her türlü şartlar içinde birtakım mazeretler ileri sürülebilir. Fakat hastalık, çocuğun evinde yangın çıkması veya ölümle karşılaşılması gibi birkaç şey müstesna, hiçbir sebep öğrencinin okula yollanmamasını haklı gösteremez. Hiçbir tedbir çocuğu okula göndermenin faydadan daha üstün bir fayda elde etmeye yaramaz. Onun için her şeyden önce devamsızlıkla ilgili olarak ortaya sürülen mazeretleri haklı görmeye yeltenen zihniyetten kurtulmak, ilgilileri bu bakımdan uyandırmak gerekir. Bütün köy halkının uyuza tutulduğunu, onları bu dertten kurtaracak esaslı, köklü tedbirlerin alındığını farz edin. Tedavi için çağırılan köy halkından bazıları “Şimdi işim var, ben gelemem” veya “Ben tedavi edilmek istemiyorum” derse bunların mazeretlerini kabul eder ve haklı bulur musunuz? İlköğretim çarkından geçmemek için ileri sürülen mazeretlerin çoğu işte bunlar gibidir. Okul ve öğretmenin hazır bulunduğu yerdeki çocukların okula devam etmeleri şarttır.

Devamsızlık tıpkı hastalık gibi bir gerçektir. Bunu doğuran sebepler neler olabilir? Mikropları tanıy gibi onları tanımamız gerekir. Ancak ondan sonra hastalığı kökten tedavi etmenin çarelerini bulabiliriz Şimdi bunlara geçiyorum.

Çocuğu okula getirmek, öğrenciye okulu sevdirmek, onu buraya sınıksıkı bağlamak öğretmenin elindedir. Öğretmen okul çağına gelmiş çocukların isteklerini, ruhsal durumlarını, yeni bir topluluğa katıldıkları sırada karşılaştıkları olayların önündeki davranışlarını, arkadaşlık çevresinin onlar için yaratacağı eş bulunmaz imkânların neler olduğunu, evle okul arasındaki bağılılıkların nasıl kurulacaklarını iyi bilecek olursa devamsızlık denilen hastalığın mikroplarını iyice tanıy.

¹³¹ *İlköğretim Dergisi*, C. 9, S. 175-177, s. 2317

Sağlığı koruma davasının daha pekiyi anlaşılmamış çok önemli bir meselesi vardır. Hastaları tedavi etmek için mi çalışmalı? Yoksa hastalıklara sebep olan sebepleri ortadan kaldırmak için mi? Hastalığın sebeplerini yok etmek elbette ötekenden önce gelmeli. Tıpkı bunun gibi öğretmenlerde devamsızlığı doğuran sebepleri yok etmeliler ki işi kökünden yakalamış olsunlar. Bunun nasıl gerçekleştirileceğini gösteren birçok dersler okudunuz. Öğretmenleriniz sizleri bu bakımdan aydınlatmak, doğru yola yöneltmek için türlü türlü meseleler üzerinde durdular. Benim yazacaklarım onların söylediklerine eklenecektir.

Okul çocuğa sevdirebilir. Bunu yapmak öğretmenin görevinin başında gelir. Çocuğu korkutmamak, ona iyi muamele etmek, onu oyundan faydalanarak işe katmak, öğrenciye karşı haksızlıklar yapmamak okulu sevdirmenin belli başlı çarelerdir. İyi kalpli, meslek bilgilileri ve sevgileri kuvvetli öğretmenler bunlara daha başka ve yeni çarelerde katabilirler. Çocuklara işi, iş araçlarını, tabiatı, hayvanları, bitkileri, millî oyunları, türküleri, gezileri, arkadaşlarını, dersi, bir konuyu incelemeyi, bilgi edinmeyi sevdirmek gibi. Sizler için hazırlanan okul binaları, işlikler, uygulama tarlaları, çalışma programları bu saydıklarımı gerçekleştirmeye geniş imkânlar hazırlamaktadır. Köylerde sizin kuracağınız okullarda öyle bir hava yaratılabilir ki hiçbir çocuk bunu kendi evinde veya yakın çevrenin her hangi bir yerinde bulamaz. Öğrenciler isteklerini ve türlü ihtiyaçlarını gidermeye en elverişli yer olarak okulu bulurlarsa onların buradan kaçmalarına, buraya gelmemek için ayak diremelerine meydan kalmaz. Onun için sizler devamsızlık olayı karşısında her şeyden önce yukarıda söylenenleri yapıp yapmadığınızı araştıracaksınız. Bayatlamış, değerini kaybetmiş fikirlerin veya tedbirlerin esiri olmamalısınız. Tavsiye edilen yoldan gitmedikçe devamsızlığın önüne ceza ile geçmek isteme gibi yanlış bir yola sapmamalısınız.

Uzun yıllar süren meslek hayatından edindiğim tecrübelerle dayanarak, size bu konu ile ilgili, bazı meseleleri daha duyurmak istiyorum. Nerede göze batacak derecede bir devamsızlık görürsem önce devamsız öğrencilerin değil onların başlarındaki öğretmenin durumunu incelerim. Bu incelemeler sonunda çoğu zaman şu tablo ile karşılaşırım. Öğretmen vaktinde işinin başına gelmemektedir. Okulu çocuklara sevdirememiştir. Türlü türlü uygunsuz sözleri veya hareketleriyle öğrencileri korkutmakta veya okuldan soğutmaktadır. Çocuk velilerine çocuğun okula

devam etmesiyle elde edilecek faydaları anlatamamıştır. Birçok meselelerde olduğu gibi devamsızlık meselesini de tamamen alışkanlık olarak ele almıştır. Ceza yoluyla bunu düzeltilebileceği kanaatindedir. Sizlerin böyle acımacak bir duruma düşmenizi hiç istemem. Bu yalnız bizi değil, sizi yetiştirenleri, size güvenenleri de çok üzecektir. Eğer sizler devamsızlık hastalığını iyi edemezseniz, başka işleri büsbütün yapamazsınız.¹³²

Mektubunun bir yerinde kız çocukları okula hiç vermek istemeyenleri, “Kız da okur mu imiş, okuyup da ne olacakmış?” diyenlerin bulunduğunu yazıyordun. Köy kızlarını tıpkı erkek çocuklar gibi okutma işi hakikaten çok önemlidir. Bunun önemini anlayabilmeniz için köydeki kızlarla Köy Enstitülerinde okumakta olan kız kardeşlerinizi yan yana ve göz önüne getirmanız yeter. Köy kızlarının okutmadan bugünkü kadınlar gibi bırakmanın sebepleri gelenek ve göreneğe bağlılıktır. Kız çocuğunu küçük yaştan işe sokarak onu istismar etmek, çok gençken evlendirerek ondan çocuk yapmasını istemektir. Yalnız şu sayılan sebepler düşünülecek olsa, bunlar bile kızları da erkekler gibi okutmak için en kuvvetli sebepler olabilirler. Yeni toplumlar hak ve görev bakımlarından kadınlara erkeği ayırmamayı ana ilkelerden biri olarak kabul etmişlerdir. Cumhuriyet rejimi de bu ilkeye dayanır.

Sizler köy kızlarını okutmak yoluyla yeni ve diri bir toplumun mayasını hazırlamış olacaksınız. Onun için bu iş sadece Ahmet ağanın veya Fatma bacının kızını okula göndermemesi meselesi değildir. Toplumun hesabına görmemiz gereken hizmet bakımından çocuk velilerini aydınlatmanız, uyarmanız, onları Devletin haklı, özlü ve kendileri için de çok faydalı isteklerine baş eğer bir duruma getirmanız gerekir.

Şimdi başka bir meseleyi ele alıyorum. İlköğretim okullarına, kurumlarına veya kurslarına devam etmek 4274 sayılı kanunla tıpkı askere gitmek gibi mecburi bir hale getirilmiştir. Askerlikten kaçmak nasıl ayıp, memleket için zararlı bir suç ise mecburi öğrenim çağında iken okula gelmemekte bunun aynıdır. Okula düzenli, aralıksız devam etmeyi askerlik ödevini yapmak gibi kutsal bir iş haline getirmek gerekir. Devletin icra kuvvetleri asker kaçaklarının nasıl yakasını bırakmıyor, onlara hiç kimsenin yataklık etmesine meydan vermiyorsa okul kaçaklarını da tıpkı bunlar

¹³² *İlköğretim Dergisi*, C. 9, S. 175-177, s. 2318

gibi kovalamaları, size yardım etmeleri gerekir. Bu işle ilgili köy muhtarı, gezici başöğretmen, bölge ilköğretim müfettişi, ilçe müdürü, kaymakam, savcı, yargıç, maarif müdürü gibi hükümet memurları okul kaçaklarını asker kaçaklarını kovalar gibi kovalamaya, onların velilerini yakalayıp aydınlatmaya, buna rağmen yola gelmeyecek olurlarsa cezaya çarpmaya mecburdurlar. Bu işi sıkı tutmayanlar, gevşek olanlar veya buna hiç yanaşmak istemeyenler olursa onların görevlerini iyi kavramamış oldukları anlaşılır. Bu gibilerin hırsızlara, eşkiyalık yapanlara, askerden kaçanlara göz yumanlar, onları yakalamaları gerekirken başıboş bırakanlardan ne farkları vardır?

İş böyle tutmamanın başlıca sebepleri şunlardır. Davayı ciddi almamak, işin önemini kavrayamayacak kadar kültürsüz olmak, mesuliyetten korkmamak, görev eksik yapıldığı zaman vicdan azabı duymamak, bu işlerde özel menfaatler gözetmek. Bu gibilere rastladığınız zaman onları devletin en yetkili makamlarına yangın, bulaşıcı hastalık, hırsız haber verir gibi duyurmanız gerekir. Devlet kuvveti onların haklarından gelecektir. Sizler her şeyden önce buna güvenmelisiniz. Devlet sizlere nasıl güveniyorsa sizde devlete çok güvenmelisiniz. Bu karşılıklı güven olmadıkça hiçbir iş başarılamaz.

Bundan bir ay önce arkadaşlarınızdan ikisinin bir arada çalıştıkları bir köy okuluna gittim. Burada eskiden beri bir de eğitmen çalışıyormuş. Üçünün idaresinde işletilen bu okulu o kadar temiz ve düzenli buldum ki size şunu itiraf edeceğim. 25 yıldan beri köylerde ilk defa bu derecede temiz bir okula rastladım. Tabii çok sevindim. O günden beri hayatı daha çok sevmeye başladım. Bu okulun bulunduğu köyün nüfusu oldukça kalabalık. Arkadaşlarınız normal ilkokuldan başka yetişkin erkekler ve kadınlar için akşam okullarını da açmışlar. Onların türlü alanlardaki çalışmalarını gözden geçirdikten sonra devamsızlık olup olmadığını sordum. Yoklama defterlerine bakarak bu konu üzerinde durdum. Köyde okula devam etmesi gereken ilginlerin hepsinin devam ettiklerini, devamsızlık yüzünden kimseye ceza verilmediğini öğrendim. Çok sevindim. Ülkümüzün gerçekleşmesine doğru hızla ilerleyen bu çalışkan ve fedakâr arkadaşlarınıza tekrar tekrar teşekkür ettim. Oradan ayrılacağım sırada köy halkının akşam okullarına gelecekleri yerde niçin köy kahvelerine sohbet gitmediklerini sordum. Yanımızda duran bir köylü öğretmenden evvel davrandı. “

Okul kahveden daha faydalı.” dedi. Bunu dedirtebildiğiniz gün ortada şikâyete konu olacak hiçbir mesele kalmayacaktır. Bu köyün insanları, sizin köydekiler gibi bu öğretmen de başımıza bela oldu demiyorlar. İki köy arasındaki bu ayrılık üzerinde düşünmenizi, işleri bu köyün öğretmenleri gibi tutmanızı bekliyoruz. Hızınızı durduracak laflara asla kulak asmayın. Gevezeliklere kendinizi hiç kaptırmamaya dikkat edin. Siz daima yeninin adamı olmaya bakın. Görülmemişi, duyulmamışı gerçekleştirme yolunu tutun. O zaman bunları yapamayanlar sizin izinizden geleceklerdir. Dolambaçlı yollardan gidenlerin izlerine uymayın. Kendiniz yeni yeni yollar açın. Onlar sizin damganızla işaretlenen ve hayata yol gösteren bu noktalardan faydalanarak arkanızdan gelsinler. Yolunuz açık olsun çocuklar.¹³³

Mektup 5’e Cevap

Bulunduğu köyde kendisi gibi yetişmiş bir meslektaşla buluşmak ve bir yuva kurmak isteyen arkadaşımızın derdi oldukça büyük. Onun derdine eğitim bilim ilkelerine dayanılarak söylenecek fikirlerin deva olabileceğini pek sanmıyorum. Genel olarak öğretmenlerin bir yuva kurmaları arkadaşımızın deyimiyle bir ocağın ışığını parlatmaları çok iyi bir şey. Hayat insanın tek başına sırtlanamayacağı kadar ağırdır. Bunu ortaklaşa omuzlamak, yükü hafifletir. Ayrıca bir ocağın, bir yuvanın sahibi olmak, onu türlü çalışmalarla bezemek, başka bir alemin içine girmek, bu alemin şartlarına katlanarak yaşamak, hayat amaçlarını sağlamak demektir. Bu davranış en aşağı cesareti gösterir. Evlenmek korkak, kuruntulu, pısrık insanın harcı değildir. Yiğidin işidir. Onun için sizi gösterdiğiniz bu cesaretinizden ve iyi niyetinizden dolayı tebrik ederim. Yeni yuvanızda mesut olmanızı dilerim. Darısı diğer yiğitlerin başına.

Bulduğun köyün ilkokul çağındaki çocukları iki öğretmene yetecek sayıda ise seninle hayatını birleştirmeye karar vermiş olan kız arkadaşın eğer kendisi de isterse senin bulunduğun köye verilebilir. Bunun akside olabilir. Bu sizin bileceğiniz bir iştir. Yazdığım esasları gözönünde tutar, bağlı olduğunuz yere resmî bir dilekçe ile başvurursunuz.

¹³³ *İlköğretim Dergisi*, C. 9, S. 175-177, s. 2319

Mektubunda her ikinizin de fakir birer ailenin çocuğu olduğunuzu belirtmeye neden lüzum gördüğünü pek anlayamadım. Bu noktayı açıklamaktan maksadın bir araya geldiğiniz zaman ikinize de tarla gösterilip gösterilemeyeceğini anlamak için ise buna cevap vereyim. Kanun ve onun izahnamesinde beş nüfuslu bir ailenin geçimine yetecek kadar arazi gösterileceği yazılıdır. İster ayrı olun ister bir arada bulunun ölçü budur. Diğer vasıtalar ikinize de ayrı ayrı ve Enstitüde iken öğrendiğiniz sanatlara göre verilir. Fakirlik ayıp olmadığı gibi, insanın kendisini başkalarından aşığı görmesi için de bir sebep teşkil etmemeli. Bunun acı tarafları olduğu gibi insanı bileyici, hakiki hayatın ne demek olduğunu anlatmaya yardım eden bir tarafı da vardır. Bu çarktan geçmemiş olanlar hayatın ne demek olduğunu tam manasıyla anlayamazlar. Bu sebepten de hayata karşı pek kuvvetli olamazlar.

1. Evlilik bakımından sizi aydınlatmamı istiyorsun. Benim bildiğim evlilik hayatı, tıpkı yüzme öğrenmek için suya girildiği gibi onun içine dalınarak öğrenilir. Ondan önceki fikirler herkesin kendi hayatından edindiği sonuçlar olduğu için herkese uymaz. Bu kanaatıma rağmen size faydalı olabilir ümidiyle bir kaç noktayı genel olarak açıklayacağım.

2. Evlilik, karı kocanın karşılıklı fedakarlıklarıyla insanı mesut edebilir. Erkeğin hem geçinme hem de geçim bakımından ağır yükü kendi sırtına alması gerekir. Kadın evin iç düzeni ve çocuk bakımı için bolca vakit bulabilmelidir. Geçim sıkıntıları ile karşılaşınca her iki taraf gülmesini bilmelidir. Saadet hiç bir zaman erişilemeyecek bir sır gibi anlaşılmalıdır, O herşeyden haz duymaya, her şeyden bir neşe payı çıkarmaya bağlıdır. Başkalarında görülen, erişilmesi mümkün olmayan şeylerin peşine düşülmemelidir.

3. Evliliğin birinci şartı çocuk sahibi olmaktır. Çocuksuz evlilik yarım evlilik bile değildir. Çok çocuklu olmak evliliğin durmadan çiçeklenmesi, aralıksız tomurcuklanıp meyve vermesi demektir. Bu yolu tutmak çeşitli bakımlardan gerekir. Böyle davranış aynı zamanda tabiat kanunlarına uygundur. Çocuğu iyi yetiştirmek evliliğin belli başlı amaçlarından biri olmalıdır. Bakılmayan, hayvan yavrusu gibi kendi kendine bırakılan çocuk ana baba için yüz karasıdır.

4.Evlilik hayatının hastalık, ölüm, kazalara uğrama, sakat kalma gibi acı tarafları da vardır. Tatlı geçen günlerin hatıralarına dayanarak acı günleri

soğukkanlılıkla karşılamayı bilmelidir. Aile mensupları böyle günlerde birbirlerine karşı gösterdikleri fedakarlıkları en yüksek derecesine kadar çıkarmalıdır. Hayat sınırlarla dolu, henüz birçok tarafları anlaşılmamış bir muammadır. Bunun beklenmedik görünüşlerini karşılamasını bilmek, onun güçlüklerini yenmeye çalışmak gerekir. Hayata yenilinceye kadar onun her şeyine katlanmak, yükünün altında ezilmemek gerekir. Bu da insanlara aralıksız iyilik yapmakla mümkündür. Hayatının kumaşını iyilikle dokumak insanı mesut edebilir.

Sizin evlenmenizi ve yeni değerlerle bezenen bir aile hayatını gerçekleştirmenizi şu bakımdan da pek önemli buluyorum.

Köylerde her normal erkek ve kadın evlenir. Toplumumuzun temeli bunların kurdukları aile hayatına dayanır. Yalnız bu yuvaların çoğunda kadın acınacak bir durumdadır. Geçmiş devirlerin yabancı kültürlerinden miras olarak kalan anlayışlar köylü anayı bir esir durumuna sokmuştur. Onun için köylü ocağında ana genç yaşında iken alabildiğine çöker. Birçok yüklerin altında ezildikçe ezilir. Pek çabuk ihtiyarlar. Hayatın tatlı tarafından çok acı taraflarıyla baş başa kalır veya bırakılır. Köylü ailenin bütün dertlerine ana katlanır, onların hepsi ananın sıcak kucağında yumuşatılır. Bu saydıklarım köylü kadının genç yaşta iken buruşmuş yüzünde okunur. Ağarmış saçlarından belli olur. Sizler yeni aileyi kurarak analarınızın işte bu uğursuz talihini değiştirebilirsiniz. Bunu yapmalısınız. Köylü halka, kadınında bir insan olduğunu, onun da hayatta bir payı bulunduğunu göstermelisiniz. O zaman toplumun iç yapısında büyük bir değişiklik yaratılacak, yeni insan tipi ortaya çıkacaktır. Ailenin direği olan kutsal bir varlık, sizin elinizle ve örneğini sizde bularak gerçek yerini bulacaktır. Böyle bir ailenin örneği olmalısınız. Sizi ve sizin gibi arkadaşları tekrar tebrik eder, yeni kuracağınız yuvanızda mesut olmanızı dilerim.¹³⁴

¹³⁴ *İlköğretim Dergisi*, C. 9, S. 175-177, s. 2320

1) 1953-1954 Öğretim Yılında Üstün Başarılı Öğretmenler

Maarif Vekilliği mesleklerini en iyi şekilde yapan öğretmenlere terfi vererek onların aşklarını şevklerini artırmıştır. Diğer öğretmenlere de örnek olması için İlköğretim Dergisinde düzenli olarak terfi alan öğretmenlerin listelerini yayınlamıştır. İşte bunlardan bazıları:

Van-Eriş Maarif Memuru:

İlköğretim davasının gerçekleşmesi yolunda feragatle çalışmış, merkez ve köy okullarının maddi ve manevi dertleriyle yakından alakadar olmuş ve bu hususta başarısı görülmüştür. Öğrencilerin devam işleriyle de yakından alakadar olarak öğrencilerin okula devamını sağlamıştır.

Mükrimel Eliaçık İzmir Kemalpaşa Halil Beyli Köyü Okulu Başöğretmeni:
Vazifesinde olağanüstü başarı göstermesi.

Ali Baran Numanoğlu Kayseri İncesu Maarif Memuru:

Olağanüstü çalışması, öğrencilerin devamlarını sağlaması, bölgesi dahilindeki okulların araçlarını temin etmesi, eski okul binasını yeniden yapması.

Mehmet Yılmaz Hakkari Bilican köyü Okulu Başöğretmeni :

Vazifesinde olağanüstü başarı sergilemesi.¹³⁵

3. Başarılı Bir Öğretmenin Okul Uygulamaları

a) Okullarda Terbiye Ve Disiplin Olayı

Okul disiplini okuldaki düzeni sağlamak için oluşturulmuş kurallar bütünü değildir. Okul disiplini çocuğa davranış kazandıran bir sistemdir. Çocuk okulda topluma uyum sağlamayı öğrenir. Toplum içindeki hak ve özgürlüklerinin farkına varır. Bu nedenle disiplin olayı öğretmenlerin ihmal etmemesi gereken bir konudur. Peki okulda öğretmen hangi disiplin sorunlarıyla baş başa kalır?

H.C.Aslangil “Disiplin Anlayışı” adlı makalesinde okullarda yaptığı araştırma sonuçlarında okuldaki disiplin sorunlarını şu şekilde ifade etmiştir. “ Her öğretmenin: disiplin bakımından hemen her zaman karşılaşacağı problemler şunlardır. İtaatsizlik,

¹³⁵ İlköğretim Dergisi, C. 20, S. 380, s. 15

meydan okuma, küfür, yalan, hırsızlık, okuldan kaçma, okul eşyasına zarar verme ve kavga... Bu gibi disiplin problemleriyle her öğretmen meslek hayatının ilk gününden itibaren karşılaşır. Öğretmenin veya velilerin bunlara tedbir araması gerekir. Bu tedbirler neler olabilir? Disiplin konusunda farklı memleketlerde araştırmalar yapılmıştır. Bunlardan biri olan Amerika’da yapılan araştırmalarda anketler uygulanmıştır. Bu anketlerdeki “Disiplinsizlik karşısında ne gibi tedbirler alırsınız?” sorusuna, % 50 ceza, % 25 nasihat ve telkini ve geri kalanlarda daha başka konuları ileri sürmüşlerdir. Anketler sonucunda disiplin problemlerinin çocuklarla çevreleri arasındaki anlaşmazlıklar ve uyumsuzluklardan dolayı olduğu anlaşılmıştır. Öyleyse hasta olan çocuklara nasıl önem verirsek disiplin sorunu olan çocuklara da öyle önem verilmelidir. Mesela ateşi yükselen, öksüren çocuklara dayakla, nasihat ve telkinle muamele etmezsek disiplin problemlerini de aynı yollarla yani nasihat ve telkinle veya ceza ile muamele etmemelidir. Bir disiplin problemi karşısında çocuğu ceza veya nasihatle tedavi etmeye kalkışmak onu aynı disiplin problemini tekrara teşvik etmek demektir. Yani çocuğu döversek “Sen de döv” diye fiili bir örnek vermiş oluruz. O halde öğretmen ne yapmalıdır? Öğretmen, problemlerin sebepleri üzerinde durmalıdır. Ceza veya nasihat yolu problemi alevlendirmekten başka bir şeye yaramaz. Bir süre dayak ve nasihatle çocuk yanlışından vazgeçebilir. Fakat unutmamalı ki bu tıpkı bir yayı boru içinde sıkıştırmaya benzer. İlk fırsatta tekrar yayın dışarıya çıkmak isteyeceği kesindir. Hal böyle iken çocuğu disiplin altına alacağım diye ona baskı yapmak hele dayak atmak çok hatalı bir yoldur. Dayak atan öğretmen veya ana-baba kendisine güveni olmayan, zamanında çok dayak yiyen, hislerine hakim olamayan insanlardır. Bütün bunlar ise çocuklara önderlik yapan öğretmenlere yakışmayacak bir haldir. Dayağın veya maddi cezanın zararlarını açıklamak için bunları başka bir şekilde ele alalım. Biz acaba çocuklarımıza sabretmeyi, soğukkanlılığı, sükuneti, fikre hürmeti vs. gibi iyi insanlık ilişkilerini nasıl öğretiriz? Kanaatimizce bu güzel davranışları o masum yavrulara, öğrencilere, dayak atarak değil; herhangi bir olay karşısında sabredersek, sabretmeyi, soğukkanlılığımızı muhafaza edersek, soğukkanlılığı, sakin davranırsak, sükuneti, fikre hürmet ederek, saygıyı, zamanında affederek, affetmeyi öğretiriz. Şiddet acizliğin, kifayetsizliğin en iyi ve fiili ifadesidir. Herhangi bir durumu, bir problemi çözmeye kendini kudretli hisseden öğretmen hiçbir

zaman olaylar karşısında itidalini kaybetmez. Böylelikle çocuğa da iyi bir örnek verdiği gibi, onun sevgi ve sevgisini bir kat daha kazanmış olur.¹³⁶

Yapılan araştırma sonuçları göstermiştir ki sinirli öğretmenlerin sınıfındaki çocuklar da sinirli ve tedirgin oluyorlar. Buna karşılık neşeli öğretmenlerin sınıfındaki çocuklar neşeli, haktanır öğretmeninki haktanır oluyorlar. Dürüst ve haksever bir öğretmenin dersinde doğru konuşan bir çocuk, zorbalık ve şiddetle hareket eden bir öğretmen karşısında yalan söylediği anlaşılmıştır. Bu iki maddede toplanan önemli hükümlerin ifade ettiği manalar ise şunlardır:

1. Öğretmen, öğrencilerinin nasıl olmasını istiyorsa, kendisinin de öyle hareket etmesi beklenir.

2. Bir okulda bütün öğretmenlerde iyi-kötü, doğru-yanlış kavramları arasında tam bir anlaşma ve buna bağlı işbirliği mevcut olmalıdır.

3. Öğretmen herhangi bir öğrencinin kötü ve yersiz hareketini şahsi bir hareket veya meydan okuma şeklinde anlamamalı, onu çocuğun şahsiyet ve meselelerinin mahiyetini kendine tanıtan bir işaret olarak kabul etmelidir.

4. Öğretmen hiçbir zaman kırıcı, tenkit, alay, korkutma ve hakaret gibi zararları kesin olarak belli olan metotları kullanmamalıdır. Şayet kullanırsa, bunlar, öğretmen ve öğrenci münasebetlerini kırar ve düşmanlık hislerini geliştirmekten başka bir sonuç elde edilmez.

5. Öğretmen her an ve her zaman öğrencileri tarafından taklit edildiğini unutmamalıdır.¹³⁷

b) Terbiye Prensipleri mi? Otorite mi?

Okul Psikoloğu Bernard Andrey'in "Terbiye Prensipleri" adlı makalesini çeviren Mehmet Toprak çocuklara uygulanacak terbiye prensipleri hakkında şu bilgileri aktarmıştır. " Ana-babalar kendilerini hem çocuklarını yetiştirmeye vakfediyorlar, hem de onlardan emeklerinin karşılığını bekliyorlar. Çocuklarımdan bilhassa sevgi ve saygı istiyorlar. Gerçekten, onlarla çocukları arasında böyle hissi bir bağ kurulması tabii ve zaruri bir şeydir. Ana- babalar kendilerine şu soruları sorarlar. "

¹³⁶ *İlköğretim Dergisi*, C. 25, S. 462, s. 5-6

¹³⁷ *İlköğretim Dergisi*, C. 25, S. 462, s. 15

Bu hususta çok titiz hareket etmem acaba beni çocuğuma karşı düşman yapmaz mı? Bu takdirde çocuğum kendi içine kapanmaz mı? Ya da hürriyete dayanan bir terbiyeyi takip edersem, yani çocuğuma arkadaş muamelesi yaparsam, bu defa o beni hiçe mi sayar?” Görülüyor ki, daima aynı çetin mesele ile karşılaşılıyor . Otorite mi? Yani, çocuğu zorla ve tam bir şekilde mi itaat ettirmeli? Hürriyet mi? Makul insanlar bize bunun bir ölçü meselesi olduğu cevabını verebilirler. Fakat bu ölçü nerededir ve bunu nasıl tayin etmeli? Bu meseleyi otorite ile hürriyet arasında kaçınılması imkansız bir seçmeye irca etmek, meseleyi ancak kısmen ifade etmek demektir. Çünkü, bu takdirde, hareket halinde olan canlı ve müşahhas bir gerçeğin iki zıt kutbundan yalnız birisi seçilmiş olur. Ana-babalar bu basitleştirici hareket tarzını niçin kabul ediyorlar?

Bunun en açık sebebi şudur: Ana-babalar işlerinden yorgun ve sinirli döndükleri için sükunete ve istirahate muhtaçtırlar. Evlerinde tam bir barışın ve huzurun hüküm sürmesini isterler. Bunu nasıl temin ederler? Bu hususta, akla yakın özel hususi bir metotları yoktur. Her ana baba kendi karakterine ve vaziyete göre hareket eder. Mesela enerjik ana- babalar, kuvvetli bir disiplin tatbik ederek çocuklarını sessiz durmaya mecbur ederler. Zayıf karakterli ana- babalar ise, birdenbire parlayıp çocuklarını boşyere birkaç defa azarladıktan sonra işi olurlarına bırakırlar. Ya da, sık sık görüldüğü gibi, ana-babalar, hiçbir makul sebep olmadan, çocuklarına bazen hiddetlenirler. Bazen de müsamaha gösterirler. Çocuğun karşısında birbirini tutmayacak şekilde hareket ederek dengesiz bir duruma düşerler.

Başka bir sebep de şudur: Ana-babalar terbiyenin gayesi hakkında her zaman açık bir bilgiye sahip değildirler. Çocuklarının geleceğini düşündükleri zaman, onların yalnız maddî hayatını gözönünde bulundururlar. Yani çocuklarına sadece iyi bir meslek temin etmeyi ve onları iyi bir izdivaçla evlendirmeyi düşünürler. Bu elbette takdire değer bir düşüncedir. Fakat unutmamalı ki, çocuğun bunun dışında başka bir ferdi varlığı vardır ve onun bu ferdi varlığı kompleks çapraşık bir mahiyet gösterir. Çocuğu yetiştirmeyi vazife edinen bir insanın onun bu kompleks varlığını şuurlu olarak göz önünde bulundurulması ve bunda muvaffak olmak için de lüzumlu olan bütün çareleri tam ve mantıklı bir şekilde araştırması ve düşünmesi gerekir. Ana-baba otoritesi, çocuk ne kadar küçük olursa, o nisbette formel olmalıdır. Yani kesinlikle uygulanmalıdır. Hatta zamanımızdaki psikanalistlerin kabul etmesine rağmen, bebeğin

bile kısa bir müddetle terbiye edilmesi düşünülebilir. Çocuk yaş ve zekaca ilerledikçe, otorite de yerini çocuğu ikna etmeye ve ona izahat vermeye terk etmek suretiyle, formel vasfını kaybeder. İtaatin yerini yavaş yavaş mesuliyet mefhumu almalıdır. Fakat bu hususta çok acele etmemeliyiz. Çocuğun daima çocuk olarak kaldığını, bir gün akıllıca hareket ettiği halde ertesi gün sağlam bir otoriteye ihtiyaç gösterdiğini unutmayalım. Bu itibarla çocuk, bir şeyden mesul tutulabileceği gibi başka bir şeyde itaat etmek zorunda kalacaktır. Bu otoriteden hürriyete, itaatten mesuliyete aşama aşama geçmek ve bu husustaki ince bir sezışe sahip olmak gerekir. Netice olarak şunu söyleyebiliriz: Otorite ile itimat, birbirine zıt olmak şöyle dursun, birbirini tamamlar. Daha doğrusu, otorite ancak itimatla beraber yürüdüğü takdirde iyi bir şekilde uygulanabilir ve kendisinden beklenen iyi neticeleri verebilir. Otorite çocuğa muhtaç olduğu sağlam ve manevi bir dayanak temin eder.”¹³⁸

c) Velilerin Yapması Gerekenler

Maddi ve manevi hayatın gayesi, manası ve insanoğlunun yegane saadet kaynağı olan çocuğun okulda başarılı olması için velilerin de yapması gereken vazifeler vardır. Velilerin öğretmenlere yardım etmesi ve destek olması şarttır. Zira ana- babalar da birer öğretmendir ve çocukların zamanlarının çoğu aile de geçer. Necip Alban velilerin yapması gereken davranışlar hakkında şu ifadeleri kullanmıştır. “ Ö ğrenci ve ana-babalar şunları asla unutmamalıdır ki eğitim ve öğretim hayat boyunca devam eder. Yani daimi bir okuldur. Bu okulda da sınıfta da kalmak ihtimali vardır. Bundan böyle küçük ve büyük bütün çocukların her yıl başarılı olabilmeleri için okula ve öğretmen veli olarak yapabileceği yardımların en önemlileri şunlardır.

1. Devam İşı: Çocuğun okula muntazam devamı şarttır. Çünkü çocuk olmazsa okul da, eğitim de olmaz. Zikzaklı devamlar, öğretmenin sistemli çalışmalarını sekteye uğratar. Öğrencinin derse ve yetişmeye ait arzusunu körletir. En üstün zekâlı çocuk dahi okuldan soğur, başarısız olur. Şunu da bilmelidir ki, öğretim ve eğitim belirli bir plânla gerçekleşir. Okul çalışmaları, buğday ekimine benzer. Buğday tohumunun başak verebilmesi için, harman zamanına kadar tarlada kalması lazım ki, istenilen verim elde edilsin.

¹³⁸ *İlköğretim Dergisi*, C. 25, S. 470, s. 2-4

2. Ders Araç ve Gereçleri : Vasıta ve alet işin şartıdır. Medeniyette aletin eseri değil midir? Bu itibarla, öğretmen ve okulun isteyeceği her çeşit kitap, defter, kalem, cetvel, sözlük, atlas, gönye, karton ve mukavva... gibi araç ve gereçler eksiksiz olarak temin edilmelidir. Çünkü yarım aletle hiçbir iş yapılmaz, “Kem aletle kemalat olmaz!”

3. Ödevlere Karşı İlgi Göstermek: Öğrencinin sınıf ve kişisel kabiliyet seviyesine göre verilecek vazifelerin veliler tarafından da takibi ve kontrolü mümkündür. Her veli öğretmenle temas ederek bir konudaki ilgi derecesini ve yardım yolunu öğrenebilir. Velinin bu konudaki ilgisi çok önemlidir. Zira öğretmenler tarafından işlenen derslerin çocuk ruhuna girebilmesi hazmedilebilmesi ve marifet haline gelebilmesi için, çocuğun okul dışında da çalışması kesin bir zarurettir. Hele kalabalık sınıflar bir öğretmenin birkaç sınıfı idaresi ve çift öğretim de hesaba katılırsa bu zaruret kat kat artmaktadır.

4. Disiplin Konusunda Okul Ve Öğretmenle İşbirliği Yapmak: Çok önemli bir konudur. Öğretmenin çocuklara karşı yaptığı muamele ile velilerin evdeki muamelesi farklı olmamalıdır. Sert sözler ve disiplin her memlekette yasak olduğu gibi, pedagojikman tamamen zararlıdır. Artık iyice anlaşılmıştır ki bugün hayvanlar bile dayakla terbiye edilmez. Hatta bitkiler bile sert hareket-lerden müteessir olurlar. Eğitim bir cesaret verme ve değerlendirme vasıtasıdır, unutmayalım.

5. Çocuğu Tanımak Ve Ferdiyetine Hürmet Etmek: Her veli de bilmelidir ki, eğitim ve öğretim çocuğu ve çocuğun hususiyetlerini tanımakla başlar. Bir öğretmen sayılan ana baba da okul kadar çocuğun fizikî, ruhî ve sosyal taraflarını tanımakla mükelleftir. Bu konudaki teknik bilgiler ve araştırmalar yetmiyorsa, öğretmenlere danışabiliriz, danışmalıyız da...Unutmayalım ki, çocuğun 1-6, 7-18, 14-18 yaşları arasında önemli farklar vardır. İlkokul çağındaki öğrencinin hisleri değişkendir, iradesi zayıftır, çok hareketlere ihtiyacı var, oyuna düşkündür, taklide meyillidir.

Dr. Halil Fikret Kanat hocamızın söylediği söz ile “Oyuncağını kırmayan çocuk hastadır, anormaldir.” Yeter ki, her olay onun için bir ders konusu olsun ve yaş ilerledikçe bu kusurlar azalsın. Konumuza, sayın vekilimizin şu güzel sözleri ile son

veriyoruz. “Her şey çocuk için diyerek hepimiz öğretmenlerimizin etrafında halka olalım ve bu aziz varlığın üzerine daha dikkatle eğilelim!”¹³⁹

d) Doğanın Öğrenci Çalışmalarına Etkisi

Yeni baştan kurulan bir cemiyetin kültür oluşumunun ve faaliyetinin değişmez planını yapmak, bir şehir planını yapmaya benzemez. Geniş manasıyla terbiye bir yayılma hadisesidir. Hiçbir zaman okulun vazifesi kendi çevresi içinde başlayıp, bitecek kadar basit değildir. Büyük kültür davaları, memleketin fikir ve ilim adamları, terbiyecileri ve sanatkarları tarafından işlenmedikçe, kültür kıymetlerinin; mektep muhitinde beklenen feyzi vermesine imkan yoktur. Terbiye bir memleketin kültür hazinesinin kıymetlerini yaşatır ve besler. Fakat onları kendi başına yaratamaz. Bu sebeple maarif meselelerini layık olan genişliğiyle müteala etmeden varılacak hükümler kafi derecede isabetli olamaz.

Cumhuriyet devrinde maarif ihtiyacını bu kadar yakından duyan halkımızın, çocuklarını okuldan ve tahsilden mahrum etmemek için her çareye başvurduğunu görüyoruz. Cumhuriyetin Demokratlaşmayı besleyen bu istek ve bu tazyikin en canlı ifadesi, okul binalarına dolup, taşan çocuklarımızın sayısında görülüyor. Dünyanın pek az yerinde, on yılda on mislini aşan bir talebe çokluğuna rast gelinebilir. Bu vaziyet evvela ilkokullarda görüldü. Merkezlerde bina ile tedris vasıtalarından ve yer yer öğretmenden iki katlı istifade etmek suretiyle ta birinci ilkokul sınıflarından başlayan bu dalga, bugün liselerin ikinci devresine kadar gelmiş bulunuyor. Bu hücum karşısında eldeki maddi şartlar ve imkanlar bu zarureti doğurdu. Bunun on yıla yakın bir tarihi ve bu tarihin içinde bizzat İstanbul’unda büyük bir hissesi vardır. Çifte tedrisat, hatta yarım gün tedrisatı, ancak normal mektepten bir saat evvel derse başlanması halinde uygulanabilen bir şeklidir.

Çifte tedrisatın öğleden sonra hatta evvel başlayan partisinin, tedrisatı öğleden evvele almak prensibindeki kıymetlere dayanmadığı ve bu kısmın her şeyden evvel sağlık ve zihni yorgunluk bakımından maksada tamamen uygun olmadığı meydandadır. Öğrenci azlığı gibi zaruri sebeplerden doğan bu şekildeki tedrisatın, okul binası ve öğretmen ihtiyacı tamamlandığı gün devamına mahal ve lüzum

¹³⁹ *İlköğretim Dergisi*, C. 25, S. 453, s. 12

kalmayacağı ve bu saatlerin yukarda işaret ettiğimiz gibi geniş ve feyizli bir faaliyet sahasına ayrılacağı da tabiidir. Dersleri vaktinde bitirmekte öğretmenlerin kendi kendilerini yetiştirme imkanlarına fırsat vermek ve yarınki derslerine, hem de yorulmadan hazırlanmalarını temin etmek bakımından da faydalar vardır. Diğer taraftan sokak ve muhitin terbiyevi tesirleri üzerinde şehirlerin, şehir hayatının ve meskenlerin inkişafının da büyük rolü vardır. Bu hususta memleketimizde belediyelerce yeni adımlar atılmaya başlanmıştır. Bu vaziyetin sevk ettiği ihtiyaç ve zaruretle öğrenciye serbest ve kendiliğinden çalışma zevkini ve itiyadını kazandırmak için konulmuş olan saatlerden bir kısmının, ileride vekalet programında düşünülen ve mevsiminde yapılması gereken laboratuvar ve kütüphane mesaisi gibi feyizli şekillerine inkılabı da her gün sayıları çoğalmakta devam eden okul binaları, ders malzemesi ve öğretmen artımı ile tahakkuk etmekte gecikmeyecektir.¹⁴⁰

e) Eğitimsel Ders Gezilerinin Önemi

H. Öztürk eğitim ve öğretim problemleri hakkında yazdığı makalesinde eğitimsel ders gezilerinin faydalarını şu şekilde ifade etmiştir. “Eğitimsel ders gezilerinin önemi herkes tarafından benimsenmiş, anlaşılmiş ve en çok faydalanma yolu olarak tutulmuştur. Çünkü eğitim ve öğretimde kitap sayfaları, yerlerini artık gerçek ders araçlarına ve gerçek hayata bırakmıştır. İşlenmesi gereken birçok konular var ki öğretmenleri dört duvar arasından çıkmağa zorlamaktadır. Okulun müzesi, atölyesi ne kadar zengin olursa olsun, derste kullanılan araçlar istendiği kadar çok olsun saatlerce ve günlerce uğraşılıp elde edilecek bilgi, gezi süresince, yani birkaç saat içerisinde edinilen bilginin hayati bakımdan hiçbir zaman yerini tutamayacaktır. Bunun için sınıf dışında görülmesi gereken konular çıktığı zaman bunun sınıfça yahut da grup grup görülebilecek durumlarda olanları saptanır, gezi plânlaştırılır. Bugünkü etkin okul fikri ve sistemi bütün pedagoglarca benimsenmekte eskiden yalnız öğretmenlere verilen etkinlik artık öğrencilere de verilmektedir. Hem de daha çok! Eldeki müfredat programımızın da tuttuğu yol bu işi desteklemekte ve hayat konularının yaşanarak öğretilmesine çok önem vermektedir. Bunları sağlayabilmek için de çocukları hayatla iç içe yetiştirmek, onları bütün toplumsal olaylara alıştırmak, hayatı görerek duyurarak ve kavratarak öğretmek, onları birer hayat adamı olarak

¹⁴⁰ *İlköğretim Dergisi*, C. 2, S. 39, s. 322-323

yetiştirmek gerekmektedir. Okumak yazmak ki bu işin temeli sayılır, iyi bir hayatla ders arasındaki ilgiyi sağlayacağı için çok önemlidir. Bu şekilde baktığını görür, kulağına gelen sesi anlayan vatandaşlar hayata hazırlanmış oluyor. Bu işi tam olarak sağlayabilmek için de çocukları gezi yerlerinde inceleme konularıyla sık sık karşılaştırmak gerekir. Onlara hayatı tanıtmak ve öğretmek, tabiatı, toplumsal olayları, adalet ve idari işlerimizi, medeniyet ve sanat eserlerini yerinde, zamanında incelemekle mümkündür. ocuk o zaman kendi kendine iş yapabilen bir hayat adamı olarak yetiştirilmiş olur. Çünkü dersler ve yetiştiği evre daha çok hayatidir. Genel olarak öğretimin amacı ve bizim de istediğimiz bu değil midir? Gene bu da planlı ve disiplinli eğitimsel ders gezileriyle sağlanabilecektir. O ders gezileri ki çocuğa gerçek hayatı görerek, duyarak, yaşayarak öğretecektir.”¹⁴¹

f) Sınıf ğretmeninin Görevleri

İlköğretim müfettişi H.Avni lkner sınıf öğretmeninin okulda yapması gerekenleri şu şekilde anlatmıştır. “Sınıf ğretmeni, Okul ğretim Kurulu”nun yesi olarak okul genel işleriyle ilgilenme ve almış olduğu sınıfını yönetme devindedir. Okul ğretim Kurulu’nun yesi olarak başöğretmenin toplantılarına katılır. Okulda kurulmuş, ya da kurulacak olan Okul Himaye Kurulu, Okul Kooperatifiyle Kütüphane gibi kurul ve kollarda kendisine verilen işleri kurallara uygun bir şekilde yapar. Okulda yapılan eğitimsel, öğretimsel ve sosyal aktivite ve faaliyetlere katılır. Öğretim saatlerinde ve teneffüslerde öğrencileriyle yakından ilgilenir. Yıl içinde kullanacağı yıllık ğretim şemasını yapar. Plan, not, sınıf, yoklama defterlerini hazırlar. Dershane için takvim, termometre, meteoroloji tablosu hazırlar. Dershanede bulunması gereken ğretmen masası, sandalye, sınıfın dosyalarını, elbirliğiyle yapılmış olan işlerini, sınıf ğretim araçlarını koymaya ve sınıf kütüphanesinin kurulmasına elverişli bir veya iki dolapla bir kağıt sepeti bulundurur. Sınıf ğretmeni, ilk adımda, bütün dikkat ve enerjisini, sınıfında ki öğrenciyi iyice tanımaya ve devamlarını sağlamaya harcamalıdır. Aile ve velilerle görüşerek öğrencinin sağlık

¹⁴¹ *İlköğretim Dergisi*, C. 15, S. 297-298, s. 3866-3887

durumunu, huylarını, ailelerinin geçinme durumlarını öğrenmelidir. İncelemelerini bir deftere kaydetmelidir. Öğretim yılı başlangıcından itibaren yoksul öğrencilerini belirler. Oluşturduğu listeyi başöğretmene verir. Böylece ihtiyaç sahibi öğrencilere kitap, kalem, defter, ayakkabı, elbise, öğle vakitleri sıcak yemek verme gibi yardımların ulaşmasını sağlar. Öğrencinin seçimini yaparken ailesinin geçim durumuna bakar. Çocuğun yetim veya öksüz olması her zaman için yoksul sayılmasını gerekli kılmayacağı gibi annesi babası hayatta ama gelirleri az aile çocukları da yardımdan uzak sayılamaz. Bu hususun gerçek olarak saptanılabilmesi sınıf öğretmeninin inceleme ve takdirine, başöğretmenin seri karar vermesine bağlıdır. Sınıfı İle birlikte yürüyen öğretmen için yapılacak iş daha az ve daha kolaydır. Hiç şüphesiz, sınıf öğretmeninin dikkat ve hassasiyetle üzerinde duracağı, arasız izleyeceği diğer bir iş de öğrencilerin devamını sağlamaktır. Öğrencilerin okul dışı durumunun saptanmış olması devamın sağlanmasını da çok kolaylaştırır. Çocukların devamını güven altına almada sınıf öğretmeninin psikolojik ve pedagojik rolü büyüktür. Bu da, öğrenci ailesiyle görüşmek, anlaşmak; çocuklar üzerinde olumlu ve sempatik tesir oluşturmaktır.

Öğrenci velilerinin güvenini kazanmış, çocuğu okula, işe ve arkadaşlarına ısındırmış olan sınıf öğretmeni devam işinin temelini atmış ve okul idaresinin de işini kolaylaştırmış olur. İlköğretimde devamsızlık için meşru özür, ancak hekim raporuyla belirtilen hastalık olabilir. Hastalıktan ileri gelen devamsızlık ise geçicidir. Çocuk sağlığını kazanır kazanmaz okula koşacaktır.

Sınıf öğretmeni bazı hallerde okul idaresine liste vermek, tezkere yazmak çocuk velileriyle mektuplaşmak durumundadır. Liste, tezkere veya mektuplara tarih atmak, sıra numarası koymak suretiyle başöğretmenliğe gönderilenlerle velilere gönderilenlerin birer suretlerini, gelen evrak ve mektupları da tarih sırasıyla bir veya ayrı dosyalara koymalıdır. Böylece yazı işlerini bir düzen altına almak yolunu

tutabilir. Nasıl ki, şema, plan, not, yoklama ve sınıf cetvelleri tutarak, öğretim yılı boyunca eğitimsel ve öğretimsel faaliyetleri saptanmış ise aynı veçhile bu düzenli dosyalar ile de sınıfını ve kul ölçüsünde üzerine aldığı ödevleri ilgilendiren hususları da, saptamış ve güven altına almış olur.

Sınıf öğretmeninin işleri arasında Okul Himaye Kurulu ve Okul Kooperatifi faaliyetlerinin kendisini ve sınıfını ilgilendiren hususlarının iyi yürütmesine bakmak da vardır. Bir kısım öğrenci her iki kuruma katılmayı veya üye olmayı kabul etmiş ve himayeye her ay için bir belli miktar aidat vermeye başlamış olabilir. Ya da kooperatif adına okul kitabı satılabilir. Bu itibarla, üye öğrencilerin aidatını verme, okul kitabının satılması, satılan kitaplara makbuz verilmesi, kitapların sayı ve çeşitlerinin himayesi, ya da kooperatife yatırılan paranın hesabını günü gününe tutulmasıyla yakından ilgilenmelidir. Sınıf öğretmeni, yılsonu sınıf sergisine hazırlık faaliyetini de öğretim yılı başında planlamalıdır. Sınıf öğretmeninin, yeni öğretim yılına girerken, sınıfındaki demirbaş eşyanın bir listesini, sınıf kütüphanesinin bir listesini, varsa, sınıf öğretim araçlarının bir listesini astırmak, öğrencilerinin devamlarını, yaşlarını ve ailelerinin mesleklerini gösterir grafikleri vücuda getirmek suretiyle ilk anlarda sınıf idare işlerini yürütmelidir. Bu şekilde 8-9 ay sürecek olan eğitim öğretim başarılı olur.¹⁴²

g) Öğretmen Toplantılarının Eğitime Katkısı

Remzi Arifoğlu sene başında yapılan öğretmen toplantılarının önemini şu ifadelerle anlatmıştır. “Okulların açılıp tedrisata başlanmasıyla, öğretmenlerin de bütün yıl müddetince devam edecek mesailerinin en önemli kısmı başlamış demektir. Ders faaliyetlerinden önce yapılması lazım gelen diğer terbiyevi ve tedrisi çalışmalar vardır. Bunlardan birisi ders yılı başı toplantılarıdır. Ders yılı başı toplantıları bizden mühim ödevler istiyor. Bu toplantı binlerce, milyonlarca memleket çocuğunun fikri, içtimai ve ahlaki inkişafının temelini atacak bir kuvvet ve karakter taşır. Bu bakımdan ders yılı başı toplantılarına çok önem vermek ve buna sınıf paylaşımlarından başka konuları da katmak gerekir. Bu konuları ehemmiyetlerine göre şöyle sıralar ve planlaştırabiliriz.

¹⁴² *İlköğretim Dergisi*, C. 9, S. 169-170, s. 2250-2252

1. İlkokul müfredat programının birinci ve ikinci devreye ait kısımlarının ayrı ayrı müteala ve programın toptan incelenmesi: İlkokul müfredat programı daha baş sahifelerinde, bir ilkokuldan neler beklendiğini madde madde tespit etmiştir. Bu istekleri yerine getirmek her ideal öğretmenin başta gelen ödevidir. Bunun yerine getirilmesi için bütün derslerin hedefleri tespit edilmiş ve bunların öğretimi hakkında direktifler verilmiştir. Bu direktiflerin şuurla ve bilinerek tatbiki bizden beklenen bütün ödevleri yapmaya kafidir. Yeter ki öğretmen okusun ve okuduğunu tatbik etmekte cesaretsizlik ve yorgunluk duymasın.

2. Yıllık ders planlarının hazırlanması: Yıllık planın tanzimi çok mühim bir problemdir. Birinci Devre Öğretmeni Müfredat programındaki çevre ile ilgili olmayan konular çıkarılacak yerine çevre ile ilgili olan konular ekleyecektir. Dersleri müfredattaki sıraya göre vermek suretiyle tatil günlerini çıkaracak tedrisat günlerine göre çevrenin özellikleri dikkate alarak konuların işleme zamanlarının ve müddetinin tespit edecektir. Konunun işlenmesi için gereken materyallerin temini, bunun temini hususunda çıkacak zorluklara karşı tedbirler alacaktır. Diğer derslerin işlenişini hayat bilgisi konularına uyduracaktır. İkinci devre öğretmeni ise müfredat programındaki konuların işlenmesini genişliklerine göre zamanlara ayıracaktır. Ders materyallerinin tespit ve temin edecektir. Zümre öğretmeniyle anlaşarak birbiriyle münasebeti olan ders konularının işlenmesini aynı zamana ayarlayacaktır. Bu suretle her iki devrede konuların işlenme işinin planlaştırılması zaruridir.

3. Disiplin ve otorite meselesi: Disiplin ve otorite meselesi bugün düşünülmesi başta gelen bir konudur. Komentüs'ün dediği gibi "Disiplinsiz okul susuz değirmene benzer". Memleket bizden ahlaklı, seciyeli, bilgili, cesur ve disiplinli bir gençlik istiyor. Bunun temini daha küçük yaşlarda henüz inkişaf etmek üzere olan istidatların iyilerinin ve faydalılarının inkişaf ettirilmesi ve zararlılarının dumura uğratılmasıyla gerçekleşir. Bu ise aile, okul ve çevrenin organize edilmesiyle mümkündür. Burada öğretmene yine mühim ödevler düşüyor. Bunu şöyle özetleyebiliriz. Çocuğun ailesiyle görüşerek terbiye ve öğretimde müşterek hareket yollarının tespiti. Okul ve aile dışında çocuğun çevresinde ki arkadaşlarının kontrol edilmesi. Okulda bizzat öğretmenin ilgili olması ve okulda samimiyete, sevgiye ve terbiyevi işe ve çalışmaya dayanan bir disiplin temini meselesi. Bu hususlarda öğretmenler daha ilk

toplantılarında esaslı kararlar verecekler ve çok ciddi bir terbiye birliği ve ahengi kuracaklardır.

4. Okul organizasyonları. Mademki, okul çocuklara kuvvetli bir ahlak ve karakter veren ve onlara bilgi kazandıran içtimai hayata uyumu temin eden bir ocaktır. O halde daha okulda iken çocuğa içtimai hayatta karşılaşacağı kurumları teşkil ettirmek ve bunların faaliyetini faydalı bir şekilde devam ettirmek düşüncesiyle muayyen kurumların teşkili ödevini, öğretmenler kendi aralarında paylaşmalı ve bu kurumların faaliyetlerinin içtimai hayattakilerle paralel bir yolda yürümesi hususunda gereken tedbirlerin alınması ve yasaların tanzimini tespit etmelidirler.

İşte ders yılı başı toplantılarının konularını bunlar teşkil etmeli ve memleket ideali bakımından bu konular çok ehemmiyetli bir şekilde işlenmelidir. Ancak bu sayede devletin bizden istediği ve Ebedi Şef Atatürk'ün, bize emanet ettiği cesur, bilgili, ahlaklı ve milli şuuruna sahip gençlik yetiştirmek mümkün olur.¹⁴³

h) Köy Okullarında Devam Meselesi

Gezici başöğretmen Fahri Özçelik köy okullarında devam meselesini şu ifadelerle açıklamıştır. “ Kız olsun, erkek olsun bütün öğrencilerdeki devamsızlığın sebepleri üzerinde ay ay duralım.

Ekim: Bir kısım ailelerin yaylada bulunuşu, fıstık çıkarma, mısır bozma zamanı, harman sonu oluşu.

Şubat: Kışların şiddetli oluşu. (Bilhassa mahallesi çok dağınık olan köylerde etkisini gösterir.)

Kasım: Kışlık ekim zamanı.

Aralık: Ekim zamanı, bol yağmurlar.

Mayıs: Ekin biçme, hasat, yaylaya göçme zamanı.

Mart, Nisan: En müsait aylar.

Devamsızlığın etkenlerini okul dışı ve okul içi sebepler olarak iki bölüm altında inceleyebiliriz.

¹⁴³ *İlköğretim Dergisi*, C. 7, S. 121, s. 1618-1619

(1) Okul dışı etkenler:

(a) Köyde, Ailede Toplumsal İş Hayatı Ve Düzensizliği: Memleketimizin birçok yerlerinde olduğu gibi ilçemiz köylerinde monoton bir hayat yoktur. Çevreleri ve şimdiye kadar devam ede gelmekte olan görenekleri gereği geçimleri tek yönlü değildir. Kendi yağıyla kavrulma yolunu tutmuşlardır. Tuz, şeker, kibrit vs. den başka ihtiyaçlarını hemen hemen kendileri temin etmeye çalışırlar. Bir aile hem tarla-bahçe ziraati, hem hayvancılık hem de dokumacılıkla uğraşır. Eker, biçer, yer. Yetiştirir, eğirir, dokur, giyer. Hayatın bu kadar çok taraflı işleriyle uğraşan köylerde muhakkak ki çok elemana ihtiyaç vardır. Bu ihtiyaçların giderilmesi için aile bireyleri arasında tam bir iş bölümü olmadığı halde yürümeye başlayan çocuklardan beli bükülmüş ihtiyarlara kadar her birinin ev içinde ve ev dışında önemli fonksiyonları vardır. Okuma çağına girmiş kız erkek bütün çocukların aile içindeki yeri büyük insanlardaki kadar önemlidir Devamsız öğrencilerin niçin okula gelmedikleri veya niçin geç geldikleri sorulunca tabloda gösterilen işlerinden birisini mazeret olarak gösterir. “Anam oğlak gütmeye gönderdi, babam evde yoktu değirmene gittim. Anam hasta oldu çocuğumuza baktım. Oduna, ekin biçmeye gönderdiler. Anam ekmek yapardı pişiriverdim. Hayvanları otlağa sürdüm.” gibi cevaplar verirler.

(b) Coğrafi Sebep, Yerleşme İşi: Bilhassa Gazipaşa ilçesinde coğrafi durumun yerleşme işinde yaptığı anormallikler, köyün ekonomik toplumsal yönlerden gelişimine engel olduğu gibi onları değerlendirecek olan kültürel gelişime de en büyük engel olarak ortaya çıkar. Okulun köye etkisinde, çocukların okula devamsızlığında zararlarını apaçık olarak ortaya kor. İlçemizin İnal köyünü misal olarak göstermekle durumu daha çok açıklamış olacağım. İnal köyü tam yedi mahalleden oluşmuş olup Çukurbağ mahallesi okul yeri ve merkez olarak kabul edildiği takdirde yerleşme şekli şöyle gösterilebilir. Çukurbağ - Nazım mahallesine iki saat uzaklıkta, Çukurbağ-Ağadam mahallesine bir saat uzaklıkta, Çukurbağ- Araplar mahallesine iki buçuk saat uzaklıkta. Mahalle içinde ki ev aralıkları uzaklıkları 50-300 metre arasında değişir. Bu şekilde dağılmış bir köyde çocukların okula devamları düşündürücüdür.

(c) **Çocuklardaki Bakımsızlık ve Hastalık:** Köydeki toplumsal hayat, coğrafi durum ve iskân işi yanında çocuklardaki bakımsızlık ve hastalıklar devamsızlığın etkeni olarak ortaya çıkarlar.

(2) Okul İçi Sebepler:

Devamsızlığa birinci etken olarak gösterdiğimiz okul dışı sebeplerden başka öğretim sistemi, okul içi faaliyetler ve okul yapısı gibi etkenleri de okul içi etkenler olarak gösterebiliriz. Bunlar dış etkenler kadar önlenmesi güç olaylar değildir. Öğretmenin yaratıcı kudretiyle yok olmaya mahkumdur.¹⁴⁴

Arvalı köyü öğretmeni Tevfik Balköse ise okulların ciddi bir problemi olan devamsızlık meselesinin sebeplerini şu şekilde ifade etmiştir. “Okula gelmeyen çocuklar öğretmen için en büyük üzüntü kaynağıdır. Fakat öğretmen yol arana bu üzüntüden kurtulabilir. Okul çağında birçok çocuklarımızın okuyamadıklarını vekaletimiz biliyor. Okula gelen çocuklardan bazıları da hiç okul görmeyenler gibidirler. Çünkü okula kayıtlı oldukları halde ya hiç devam etmiyorlar, ya da ara sıra okuldan kalıyorlar. Çocuğun okula gelmemesinin sebepleri çoktur. Bu sebeplerden bazıları şunlardır:

1. Nadiren hastalanan çocuk tabii olarak okuluna gelemez. Hastalık ağırca ve uzunca sürerse evde eskisinden daha iyi bakım görür, nazlanır. Hele ana - baba tarafından “Bugün de kalıver, doktordan üç günlük rapor daha alırsın, hafta başında gidersen” gibi sözler duyan nazlı çocuk okuldan çekinir. Arkadaş ve okul sevgisini unuttur gibi olur.

2. Komşuda, akrabada düğün olduğu için izinli, izinsiz okuluna gelmeyen çocukların, gece yarısına kadar düğün eğlencelerinde uykusuzluktan sıhhatleri bozular. Uykusuzluktan başka ahlak bozukluğu başlar. O günlerde, çocuk, temiz okul hayatından ve ilk terbiye ocağı ana babadan uzaklaşır. Çocuk alakası, istekleri, evinden de okulundan da dışarıya çıkar.

3. Gözü sokakta, kırdan olan çocuk için okul ve ev sevilmeyen yerler halini alır. Sabahleyin kitaplarını alır, okul yolunu tutar. Akşamdan sözleştiği arkadaşıyla buluşur. Çantaları sazlıklar arasına saklayıp büyük bir muvaffakiyet elde etmiş gibi

¹⁴⁴ *İlköğretim Dergisi*, C. 15, S. 293-294, s. 3827-3828

sevinçle koşar. Çiçek toplamaya, keklik yumurtası veya kuş yavrusu bulmaya, çoban ağabeyinin yanına, evcilik oynamaya, bahçıvan amcaya yardıma gibi bir çok yere gidebilir. Acıkınca eve döner. Okuldan gelmiş gibi görünür. Ancak çocukta bir iç sıkıntısı olduğu için serbest konuşmaya çalışır. Hatta derslerini diğer arkadaşlarından iyi bildiğini de söyleyerek yalancılığın son basamaklarına kadar yükselir. Okul idaresinin çocuğun okula devamsızlığı hakkındaki yazısına şaşırın ana baba sinirlenerek okula gelirler. Öğretmenle konuşunca işi anlarlar. Öğretmene de inanmayarak çocuklarının sınıf arkadaşlarına sorarlar. Okul kaçağının babası çocuğuna kin beslemeye başlar. Sıkıştırınca yalana alışımsı olan çocuk okulda dayak yediği için kaçtığını söyler. O zaman için kurtulur. Kötü durumda kalan ana, baba da okula da suç yükletirler.

4. Çiftçinin işsiz zamanı yoktur. Hele ilkbahardan son bahara kadar bir gün boş kalmaz Köylü cehaletin kötülüğünü bilir ve çocuğunu okutmak ister. Fakat ne yapsın işten bunalırs. Sıkılır, bahçeye mi, tarlaya mı, pazara mı? Nereye gideceğini şaşırır. Bütün evi seferber eder. İşleri bir sıraya koyar. Mesela çoban hastalanır veya düğüne ya da pazara gidecek olur. Sürüyü o gün güdecek adam aranır. Baba kükrer “Adam sen de bir günlük okuldan kalıver, ben öğretmene söylerim”. Çocuk bir şey diyemez. Söylese de susturulacağını bilir. O gün çoban olur. Bir başka gün tarla suyuna, değirmene derken okula gitmemek sıklaşır.

5. Babasızdır. Büyük ağabeyi askerde ise çocuk anaya nazlanır. Bütün evin yükü bir kadın üzerine kalınca küçük de olsa yanına bir yardımcı ister. Bu daha çok çiftçi aileleri içindir. Bunlar arasında defter, kalem alamadığından okula gönderilmediğini söyleyenler de vardır.¹⁴⁵

Çocuğun okula gelemediğinin birçok sebepleri sayılabilir. Bence hastalık zamanlarından başka hiçbir iş için çocuk okulundan kalmamalıdır. Çocuk ana, babasıyla okul arasında sıkı elbirliği varsa, çocuğun okula gelmemesi için ortada bir konu kalmadığı gibi hakiki çocuk eğitimi pürüzsüz yürür. Ayrıca okul müsamereleri bu konunun hallinde yardımcı olur. Okul müsameresi kadar halkı okula bağlayan bir vasıta görmedim. Her fırsatta ana babalara, çocuklarının şarkılarını, oyunlarını, şen konuşmalarını topluca dinletmek ve bu arada öğretmen tarafından çocuklarımız

¹⁴⁵ *İlköğretim Dergisi*, C. 7, S. 139-140, s. 1855

hakkında tatlı birkaç öğüt vermek çocuk evini okula bağlayan en güzel yoldur.¹⁴⁶

ı) Devamsızlığın Zararları

Öğrencilerin devamsızlığın kendilerine, ailelerine, arkadaşlarına ve öğretmenlerine zararları vardır. Bunlar şu şekilde sıralanabilir.

1.Öğretimde arkadaşlarından geri kalır. Böyle olunca sınıfta kalır. Yakın arkadaşları arasında geri olduğu düşüncesi hem kendini hem ailesini rahatsız eder.

2. Arkadaşları arasında eğlence konusu olur.

3. Zaman zaman yapılan devamsızlık öğrencinin okula bağlılığını koparır.

4. Öğrenci ruhen disiplinsizleşir.

5.Öğrencinin devamsızlığı öğretmenin plan yapmasında ve uygulamasında güçlükler doğurur. Yapılmış planları bozar.

6. Öğretmenin çalışma hevesini kırar.

7. Kanuni ya da kanuni olmayan devam işleriyle uğraşmak öğretmenin zamanını alır.

8. Devamsızlık meselsi sonucunda öğretmenle velilerin arası açılır. Bu da öğretmenin köy içindeki mevkiini sarsar.

9. Öğretmenin amirleri tarafından alacağı notu kırar.

10. Öğretmene verdiği zarar nedeniyle sınıfta öğrenim yavaşlar. Böylece sınıfta ki diğer öğrenciler olumsuz etkilenir.

11. Birkaç kişinin devamsızlığı diğer öğrencileri de devamsızlığa teşvik eder.

Bütün ilgililerin bu gibi zararlardan kurtulması için yapılacak tek şey öğrencilerin okula devamlarını sağlamaktır.¹⁴⁷

i) Devamsızlıklar Başarıyı Engelliyor

Maarif Vekili Hasan Ali Yücel okullarda devam meselesi hakkında yaptığı

¹⁴⁶ *İlköğretim Dergisi*, C. 7, S. 139-140, s. 1856

¹⁴⁷ *İlköğretim Dergisi*, C. 15, S. 293-294, s. 3829-3830

incelemelerden sonra Şu konuşmayı yapmıştır. “İlkokullarımızın birinci sınıflarına 200 000’den fazla ocuk yazılı. Bunların kaı, beş sene sonra ilkokulun son sınıfına geliyor biliyor musunuz? 93 000’i. demek yarısından azı... Okul aamadığımız, ğretmen gnderemediğimiz yerler için tedbir aldıralım. Okul açtığımız, ğretmen gönderdiğimiz yerlerde bugün için üzülecek koskoca bir düğüm göremiyor musunuz? Bunun manası Şu demek ki biz milletçe bu ilköğretim işini gerektiği gibi kavramış değiliz. Okula çocuğu göndermeyen, göndermek için günün sıkıntısına katlanmayan iyi vatandaş değildir. Bu meselenin halli zor değildir. Kanunlar bizlere bunları cezalandırma salahiyetini vermiştir. Fakat istiyoruz ki, vatandaŐlarımıza dilimiz döndüğüm kadar bu işin önemini anlatalım, sevgi ve bilgi yolunda yürüyelim... Eğer bundan anlamıyorlarsa devletin kılıcı keskindir.”¹⁴⁸

Bu Şekilde köylüyü yönlendirici ve bilinçlendirici konuşmalar her fırsatta yapılmış işin ehemmiyeti anlatılarak meselenin zmne gidilmiştir.

j) Devam Problemi İçin Uygulanan Kanunlar

Maarif Vekili 17 Nisan Köy Enstitülerinin kuruluş yıl dönümü kutlamalarında devam konusunda uyguladığı kanuni iŐlemleri Şu Őeklide ifade etmiştir. “ Devam problemini ele alan kanun maddesinin uygulanmasında bize çıkardığı zorlukların açıklanmasına geçmeden önce buna basamak olan kanun maddelerini ele almak istiyoruz:

1 — 4274 sayılı kanunun 13.c maddesine göre her yıl okul açılmadan 15 gün evvel okulun bulunduğu köylerde okuma çağındaki çocukların tespiti gerekmektedir. Kanuna göre bu işi köy ihtiyar heyetiyle köyün eğitmeni, ğretmeni ve gezici başöğretmen yapacaktır. Fakat bu zamanda tatile giden ğretmen hastalık, nakil vs. nedeniyle henüz vazifesi başına dönmemiŐtir. İlk defa o ders yılı açılacak okulların da öğretmenleri ya tayin edilmiştir vazifesi başına gelmemiŐtir ya da yeni tayin edilecektir. Böyle köylerin okuma çağındaki ocuk sayımını bu zamanda diğer okul yapımı işlerinin takibinden zamanı kalmayan gezici başöğretmen de yapamıyor veya yetiŐtiremiyor. Bu suretle iş köy ihtiyar heyetinin üzerinde kalıyor. İhtiyar heyeti de bu meselede kız çocuklarının yazımı işini ihmal ediyor veya gizlemeye alıŐıyor.

¹⁴⁸ *İlköğretim Dergisi*, C. 7, S. 127-128, s. 1697

Okula gelen öğretmen de önceden hazırlanmış bu çizelgeye göre okula öğrenci kaydetmek zorunda kaldığı için okulda kız öğrenci sayısı, erkek öğrenci sayısından daha az oluyor. Sözün kısası köyde okuma çağında bulunan çocuklar hakiki olarak tespit edilemiyor. Bunun için bu iş, öğretmen köye gelip görevine başladıktan sonra yapılacak olursa bu duruma düşmemiş oluruz.

2 — Yine 4274 sayılı kanunun 13. maddesinde: “Henüz nüfus hüviyet cüzdanı alınmamış çocuklar” varsa bunların yaşları bu kurullarca çocukları görmek suretiyle tayin ve tespit edilerek içlerinden mecburi öğrenim çağında olanların adları cetvele yazılır.” denilmektedir. Yukarıda ki sebeplerden dolayı çok zaman bu kurullar oluşturulamadığı için yalnız köy muhtarının tanzim ettiği cetvele uyularak kanuni koğuşurma yapılmakta ve bu durum karşısında çocuk velisi, çocuğunun okuma çağında olmadığını ileri sürünce mahkeme de yaş tespitinin kanunda yazılı kurullarca yapılmadığını, bir muhtarın tahminine dayandığını ileri sürerek - beraat kararı vermektedir. Böylece kanunun bu hükmü de bu meselede tesirsiz kalmaktadır.

4274 sayılı kanunun 16. maddesi birçoklarımızın malumudur. Bir öğrenci okula devam etmediği zaman öğretmen tarafından en geç üç gün içinde muhtar vasıtasıyla veliye bir tebliğ ilmühaberi gönderilir. Bu tebliğden sonra öğrenci velisi çocuğunu mazeretsiz olarak beş gün içinde okula göndermezse durum öğretmen tarafından muhtara ihbar edilir. Bu ihbar üzerine ihtiyar heyeti en geç bir hafta içinde toplanır, çocuk velisine çocuğun her gelmediği gün için 25 kuruş para cezası keser. Öğrencinin devamsızlığı, bu zamana kadar 15 gün olmuştur. Bu tarihten sonra ihtiyar heyeti kesilen para cezasını ilgili öğretmen ve çocuk velisine bir hafta içinde tebliğ eder. Bu günde öğrencinin devamsızlığı 22 gün olmuştur. Ceza kararının çocuk velisine tebliği tarihi olan bu 22. günden sonra çocuk velisine 5 gün de itiraz hakkı verilmiştir. Böylece öğrencinin devamsızlığı 27 gün oluyor. Burada bir noktaya da temas etmek istiyoruz. Acaba ikinci para cezasına başlangıç olan tebliğ ilmühaberini veliye itiraz hakkı verildiğine göre birinci ceza kararı kesinleştikten sonra mı başlanacaktır, yoksa birinci para cezası muhtara ihbar edildikten, veya ihtiyar heyeti birinci para cezasını kestikten sonra mı başlanacaktır? Bu nokta kanunda açıkça belirtilmediği için okul başöğretmenleri arasında tereddüt olmaktadır. İkinci ceza, birinci cezanın kesinleştiği, yani 27 günlük devamsızlıktan sonra başlayacak olursa

normal seyri ile ceza evraklarının mahkemeye gönderilmesi için en az iki ay beklenmektedir. Diğer şekilde ise en az bir ay geçmektedir. Mahkemeye verilince de mahkemenin kararını aylarca beklemek zorunda kalıyoruz. Kaldı ki birçok sebeplerle kanun formalitelerinin bu seyri normal devam etmemektedir. Geçen sene mahkemeye verilmiş bir öğrenci velisinin mahkemesi bu ders yılı boyunca da devam ettiği gibi, bu ders yılı mahkemeye verilen bir öğrenci velisinin mahkemesi de bu ders yılı bitmeyecektir. Netice itibarıyla de bu öğrencilerin devamı sağlanamayacaktır. Bu sebeplerden bir ikisini sıralayalım.

1. Öğretmen devam etmeyen öğrencinin velisi hakkında kanunî koşturmaya girişiyor. Sıra ihtiyar heyetinin toplanıp karar vermesine geliyor. Fakat ihtiyar heyeti, bu meseleyi ciddiyetle ele almıyor; zamanında toplanıp ceza kesmiyor. Bu zamanda ihtiyar heyetine de kanuni koşturma yapılıyor. Bu koşturma da öğretmenin durumu ilgililere haber vermesi, kaymakamlık tarafından ihtiyar heyetinin savunmasının alınması, İlçe İdare Kurulunun toplanıp durumu inceleyerek bir karara varması ve ihtiyar heyetine verilen cezanın tahsili için bir ders yılı geçtiği gibi öğretmenle köylünün de arası açılıyor.

2. İhtiyar heyetinin, devam etmeyen çocuk velisine zamanında birinci cezayı kestiğini kabul edelim. Fakat kesilen bu para cezası kolay kolay toplanmıyor. İhtiyar heyeti, köylü ile arasının açılacağını düşünerek haciz muamelesine girişmek istemiyor. Devamsız öğrenci velilerinin 4274 sayılı kanunun 17. maddesi hükümlerine tabi olması için de birinci ceza muamelesi kesinleştikten, yani en az bir ay bir devamsızlıktan sonra köy kanununun 66. maddesine göre daha 21 gün beklemek zorundayız.

3. Kesinleşen ikinci para cezasına kadar normal seyri ile iki ayın geçtiğini kabul edelim. Bundan sonra sıra mahkemeye geliyor. Mahkemede devamsız öğrenci velilerinin savunmalarının alınması, bir karara bağlanması için aylar geçiyor. Böyle öğrenci devam işi de bir sürüncemede kalıyor.

Bu problem üzerinde umumî düşüncemiz şudur. Devam işi uzun kanuni formalitelere tabi olmamalıdır. Ayrıca cezanın kesilmesi veya kesilen cezanın tahsili işini köy ihtiyar heyetine bırakmamalıdır. Bunun için devam etmeyen bir öğrencinin velisine muayyen bir müddet içinde öğretmen tarafından muhtar vasıtasıyla bir tebliğ

ilmühaberi gönderilmelidir. Bu ilmühabere kanuni mazeret sayılan haller yazılmalı, eğer çocuk orada yazılı mazeretlerle okula gelmiyorsa bildirilmesi istenilmeli, aksi takdirde haklarında ceza kesileceği hatırlatılmalıdır. Bu tebliğ ve ihbar üzerine öğrenci velisi, çocuğunu yine okula göndermemekte ısrar ederse öğretmen durumu hemen İlçe İdare Kurulu Başkanlığına bildirmelidir. İlçe İdare Kurulu ivedilikle bu meseleyi ele almalı, bir neticeye bağlamalıdır. İlçe İdare Kurulunun verdiği para cezası Maliye tarafından en kısa bir zamanda tahsil, edilmelidir. İlk fırsatta ceza yazmak bir öğretmen olarak hiç şüphe yok ki hiçbirimizin aklından geçmez. Fakat bu konuda devamlı ısrarlarımıza, gayretlerimize rağmen çocuğunu okula göndermek istemeyen vatandaşlarımız olduğunu görüyoruz. Köylü vatandaşlarımızı her hususta aydınlatmak ne kadar vazifemiz ise, kanunun isteklerine uymak isteyenleri de kanunun eline vermeyi vazifemiz olarak kabul etmeliyiz. Eğer köy ilköğretiminde elde ettiğimiz başarıyı yalnız kemiyetle ifade etmek istemiyorsak en az bu problemi çözmek zorundayız. Bu 17 Nisan bayram gününde aydınlarımızın bu mesele üzerinde eğilmesini temenni edelim.”¹⁴⁹

k) Okul Öncesinde Etkinlik

Jale Şarman okul öncesinde etkinliğin önemini şöyle anlatmıştır. “Etkinlik, her varlıkta kolayca izlenebilen bir hareket belirtisidir. Bu belirtiler yaş ve ortamlara göre değişik görünümlere bürünürler. Eğer etkinlikleri araştıran radarımızı, anaokulunun hayat dolu çocuğuna çevirecek olursak, ekranında bir cam prizmadan yansıyan renkli güneş ışınlarında olduğu gibi çok yanlı oluşumlarla karşılaşırız. Genellikle etkinliklerden doğan bu gibi oluşumlar belirli bir amacı olmayan, zamanla sınırlanmamış ve ön hazırlığı gerektirmeyen birer oyun türleridir. Bu oyunlarla çocuk, içinde yaşadığı evrenin sadece kendisini ilgilendiren özelliklerini kavramaya çalışır. İçinden kopup gelen çabalarla da, yeni tecrübe ve yaşantılara yönelir. Okul öncesi çocukların etkinlik ihtiyaçlarını besleyen, kişiliklerini işleyen, yeteneklerini geliştiren ve davranışlarını da, ulusal gayelere göre düzenleyen bir eğitim kurumudur. Böyle bir görevi, kendisine ilke edinen anaokulu, bünyesinde bulunan, değişik yaş ve gelişim basamaklarındaki öğrencileri için yeterli etkinlik türlerini de saptaması gerekir. Bu araştırma ve saptamalar ancak, aşağıdaki sorunlara bir çözüm yolu bulunabildiği

¹⁴⁹ *İlköğretim Dergisi*, C. 15, S. 295-296, s. 3847-3848

takdirde eğitsel değer ve amaçlarına kavuşmuş olur. Okul öncesi çocuğunun bilgi, görgü ve yaşantıları sınırlıdır. İçinde yaşadığı aile ve oynadığı çevre, onun için birer yaşantı kaynaklarıdır. Hayat, bu ortamın içinde kalabilen evrendir. Düzensiz yaşantılarını, hayal alemindeki yaratıcılık gücüne bağlayarak zenginleştirir. Hayatın akışına, bu görüş ve duyularla katılır. Bu bakımlardan anaokulu çocuklar tarafından sevilen, aranan ve istenen bir düzleme eriştirilmelidir. Bu oluşum için:

1. Öğretmenlerinin güler yüzlü, sabırlı ve çocuk psikolojisinde yeteri kadar bilinçli olması,
2. Öğrencilerinin günlük yaşantılarını değerlendirerek, istek duydukları oyun ve etkinliklere yöneltmesi,
3. Oyun ve etkinliklerin oluşumunda, belirebilecek güçlükleri gidermek ve gerekecek uyarımları yapabilecek bir rehberlik anlayışına sahip olması,
4. Etkinlikleri değerlendirmesi ve öğrencilerini, bir iş sevincine erdirmesi gerekir.

Bir etkinlik sonucu duyulan sevinç, birlikte yaşamanın, yardımlaşmanın, oynamanın ve çalışmanın mutlu bir sonucudur. Yeteneklerin, çok yanlı etkinliklerle gelişmesidir. Yeterli bir rehberliğin, çocuk benliğinde oluşturduğu, güven duygusunun bir belirtisidir. Anaokulunda, çocuğu sevmek ve tanıma, en verimli bir metottur. Bu ilkeye bağlanan okullar, kapılarını hayata açar ve mini mini öğrencilerini de, iyi birer vatandaş olarak oluştururlar.¹⁵⁰

1) Verimli Öğrenme Yöntemi

Öğrenmenin de öğretilmesi lazım geldiğini düşünmeden çocuklarımıza kaldıramayacakları yükler yüklememeliyiz. Hiçbir şey zoraki öğrenilemez. Öğrenmek için istek ve arzu uyandırmakla psikolojik sebepler vardır. Çocuk ruhu bu teşvik ve bilgiyi öğretmeninden öğrenir. İngilizlerin “Yürekten öğrenmek” dedikleri şey, mevzuun dimağıyla beraber kalbi harekete geçirmesi, duygulara karşılık olmasındandır. Mesela çocuğunuza ezberlemesi icap eden bir şiir verdiniz. Onu uzun zaman o şiirin başında oturtmayın. Yorulduğu anlarda fasıla vermesine müsaade edin.

¹⁵⁰ *İlköğretim Dergisi*, C. 31, S. 539, s. 30-31

Bu fasılalarda çocuk yeni intibalar edinecek ve böylece dimağını dinlendirmiş olacaktır. Oyun dinlenmek için en iyi vasıtaadır. Arada bir oynayıp da şiirinin başına oturan çocuk vazifesini daha mükemmel yapar.¹⁵¹

Manisa Maarif Müdür Bilal Kutluğ verimli öğrenmenin gerçekleşmesi hakkında şu ifadeleri söylemiştir. “ Okullarda talebe muvaffakiyetsizliklerinin en mühim sebeplerinden birisi de onlara çalışma metodu hakkında kâfi derecede rehberlik yapılmamasıdır. Her işte olduğu gibi çalışmada da metodun hâkim olması hem enerji ve hem de zamandan büyük tasarrufu mucip olur. Bu hususta çocuklar; fiziki şerait çalışmaya uygun olması, çalışmanın sıkı ve fasılasız olması, işe süratle başlamak gibi tavsiyeler çıkarılmış “Çalıştırma metodu” başlığında sıralanmıştır. Bunlar derslerde ve umumi konferanslarda çocuklara anlatılmalı ve lüzumlu görülen yerler not ettirilmelidir. Hiç şüphesiz bunlar bütün ihtiyacı karşılayacak vaziyette değildirler. Her öğretmen kendi derslerinin hususiyetine göre bunlara uygun göreceği eklemeleri de yaparak daha mükemmel bir hale getirmeye çalışmalıdır.”¹⁵²

m) Verimli Öğrenmede Öğrenci Merkezli Eğitimin Önemi

Öğrenci merkezli eğitimin önemi hakkında değerlendirmelerde bulunan Turgut Bilseli şu ifadeleri kullanmıştır. “Yeni cemiyetler varlıklarını muhafaza edebilmek, muvaffak olmak için, zati düşünceye sahip, dinamik vatandaşlar istemektedirler. Binaenaleyh yeni okullarda buna cevap vermek için bünyelerini değiştirmektedirler. Artık bu okullarda çocuklar pasif ve dinleyici vaziyetten çıkarak meselelerini kendi kendilerine halletme cesaret ve fırsatını bulmaktadırlar. Öğretmen artık otoriter bir tipten ziyade, yardımcı bir arkadaştır. Sınıftaki bir kuyumcunun dükkânındaki ahenk ve tabi çalışmasına benzer bir tarzda, hareket ederler. Dershane de serbestçe hareket etmek fırsatı vardır. Yalnız bu hareket başkalarının faaliyetlerini zorlaştırır mahiyette olmayacaktır. Öğretmen, çocukları alakadar edecek, onların inkişafına yarayacak faaliyet ve üniteler hazırlar. O, elindeki programı basmakalıp tatbikten ziyade, onu daima tekâmül ve değişmelere tabi tutar. Öğretmenin rolü çok ehemmiyet kazanmıştır. Çünkü vazifesi sadece tedarik değil, terbiye gayelerini göz önünde tutarak, aldığı hâsılları tartacak kıymetlendirecektir. Onun bulduğu ve

¹⁵¹ *İlköğretim Dergisi*, C. 25, S. 462, s. 8

¹⁵² *İlköğretim Dergisi*, C. 4, S. 73, s. 842

düşündü çalışma programlarından bir kısmı çocuklar tarafından hareketle takip edilerek, diğerleri hiçbir alaka uyandıramazlar. Bu hal karşısında, öğretmen yeni sahalara başvuracak, yeni planlar yapacaktır.”¹⁵³

Ayrıca çocuklar bildiklerini, duyduklarını başkalarına anlatmaktan çok hoşlanırlar. Bu içtimai bir meyildir. Bu faaliyetin planlı bir şekilde inkişafına fırsatlar hazırlanmalıdır. İlkokulun her faaliyetinde olduğu gibi, burada da faaliyeti bir ihtiyaca karşılık ortaya atmaktır. Bu ihtiyaç sonra derhal bu işi organize etmelidir. Mesela: bir bayram arasından sonra okuldaki konuşmalar gibi vesilelerden istifade edilerek hemen bunlar üzerinde biraz konuşmalı ve çocukları güzel buluşlar yapmasına fırsat vermelidir. İşte bu sırada kararları onlara verdirmeli, öğretmen onlara yardım etmelidir.¹⁵⁴

Öğretmenler kendi aralarında ise çalışma birliği oluşturabilirler. Çalışma birliği aynı sınıflı idare edenlerin muayyen günlerde toplanarak, müşterek ve verimli bir gaye temin etmek maksadıyla terbiye usulleri ve vasıtaları, öğretim usulleri ve vasıtaları etrafında dertleşmek birbirlerinin tecrübelerini dinlemekle esaslı ve daha faydalı bir yol takip edebilirler.¹⁵⁵

n) Okullarda Aktif Sınıf Oluşturulması

Gazi Terbiye Enstitüsü Pedagoji Uzmanı Kemal Üstün “Arayıcı, Bulucu, Yaratıcı Talebe İçin Materyal” adlı konferansında aktif sınıfın önemini şu ifadelerle anlatmıştır. “Modern eğitim ve öğretimin ana prensiplerinden birisinin ve hatta en önemlisinin “Activite” prensibi olduğunda şüphe yoktur. Bu ana prensip diğer eş ve yardımcı prensiplerle beraber yürürse ancak o zaman kıymet kazanır. Bunu kıymetlendirebilen okula “Aktif okul”, okulun daha küçük bir bütünü olan böyle bir sınıfa da “Aktif sınıf” diyoruz. Aktif sınıf deyince arayıcı, bulucu, yaratıcı ve “iş” çi yani tam manasıyla canlı bir öğrenci topluluğu anlıyoruz. Zaten bu vasıflar çocukta fitridir. Öğretmenlere düşen vazife, fitri olan bu kabiliyetleri pedagojik manada inkişaf ettirmek ve beceri haline getirmektir. Burada öğretmenin rolü “Rehberlik”tir. Buluculuk, yaratıcılık değildir. Biz bu kabiliyet ve istidatların en iyi bir şekilde

¹⁵³ *İlköğretim Dergisi*, C. 5, S. 87, s. 1066

¹⁵⁴ *İlköğretim Dergisi*, C. 5, S. 84, s. 1026

¹⁵⁵ *İlköğretim Dergisi*, C. 5, S. 98, s. 1245

inkışafı için türlü tedbirlere başvuruyor, rehberlik rolümüzü en doğru yoldan yapmak istiyoruz. Halbuki bu tedbirlerden gleri olduğu gibi pek kolayları da var. İşte ben burada çok basit, görünen fakat iyi tatbik edildiği takdirde sınıf ta bir canlılığa vesile olan verimli bir ğrenci faaliyetinden ve bunun materyallerinden bahsetmek istiyorum. Bu bilhassa 4 ve 5.nci sınıflarda geniş lde tatbik edilebilir. Zaten aynı Şeyi bir çok arkadaşların da muhtelif yollardan yürüttüğünü görüyoruz. Muhtelif ders mevzularını işlemek ve değerlendirmek için sınıfımıza türlü ders materyalleri taşıyoruz. Bunların bir kısmı her zaman lazım olan ve elimizin altında bulunması gereken Şeylerdir. Dershanenin bir köşesine yerleştirilmiş daimi kk bir etajer veya bir masa üzerinde, gerek ders saatlerinde, gerek serbest zamanlarda çocuklarımızın her zaman müracaat edebileceği, lgat, broşür, resim, harita gibi materyalleri bulundurmak. Sınıf kitapları da bu işi görür. Ancak bunlar kadar pratik değildir. Sınıf kitaplığından yine ayrıca faydalanmak lazımdır. Aynı zamanda bu Şekil bir ihtiyacın karşılığıdır. Biz bu etajer veya masa üzerinde acaba neler bulundurabiliriz? Çocuklarımız bunlardan nasıl faydalanırlar?

- 1.İmla lğatı.
- 2.Dil kılavuzu.
3. Kültür Bakanlığı yayınından: İlk ve ortaöğretim terimleri.
- 4.ocuk ansiklopedisi.
5. Hayat ansiklopedisi (Bilhassa tablo, resim ve çocuklar tarafından anlaşılır yazılarından).
- 6.Tarih (4.nc cilt).
- 7.Coğrafya atlası.
8. Türkiye ve demiryolları haritası.
9. Bulunulan mahallin planı ve il haritası.
10. Devlet Demiryollarının yıllık yolcu rehberi.
11. İstatistik Genel Müdürlüğünün 1935 Türkiye nüfus istatistiği.
12. Takvim (içinde bulunulan yıla ait).

13. Albüm. (Şehirlerimize ait toplanan kartpostalları muhafazaya mahsus).

14. Sağlık kurullarını, basit hastalıkları ve tedavi çarelerini yazan resimli bir kitap. (Mesela “Ev doktoru”. “Sağlık bilgisi” kitapları gibi).

15. Vekaletlerin yayınlarından bulunabilenleri.(broşür, albüm, kitaplar)

16. Gazete ve dergilerin milli bayramlarda çıkardıkları sayılar, ilaveler. (Ulus gazetesi gibi).

17. Muhite ve yakın muhite göre mesela fuar broşürleri, varsa şehrin - kasabanın tarihi hakkında yazılmış kitaplar.

18. Birkaç şiir kitabı.

Bu listedeki materyallerden bazıları yerine göre bulunmayabilir. Fakat çoğu her zaman tedarik edilebilecek mahiyette şeylerdir. Yine bu liste değerli arkadaşlarımızın buluşlarıyla zenginleştirilebilir. Bunlardan nasıl faydalanırız? Bu materyallerin sınıfta ne bir süs, ne de gösteriş mahiyetinde kullanılmayacağı tabiidir. Öğrencinin her zaman serbestçe istifade edebilmelerine imkan verilmeli ve kullanma yolları yerinde zamanında öğretilmelidir. Ve öğrencileri aktif olarak çalıştırmalıdır.¹⁵⁶

o) Sınıf ve Okul Köşelerinin Eğitime Katkısı

Ankara İlk Tedrisat Müfettişlerinden Osman Ülkümen sınıf ve okul köşelerinin önemini şu şekilde ifade etmiştir. “ İlkokullarda öğrenciyi görerek öğrenmeye alıştırmak ve bu işin metodunu kavratmak için ortaya atılan kıymetli eğitim ve öğretim vasıtalarından biri de sınıf ve okul köşeleridir. Sınıf köşeleri mahiyetleri ve kendilerini teşkil eden varlıklar ve malzeme bakımından ikiye ayrılırlar.

1. Canlı Köşeler: Hayat bilgisi, tabiat bilgisi, Ziraat ve iş ders gibi kendilerinden faydalanılan doğuş, yaşayış ve ölüşleri hakkında bilgi edinilen canlı bitki ve hayvanlarla oluşturulan köşelerdir. Canlı köşeler okulun en müsait yerlerinde bilhassa okul bahçesinde oluşturulur. Tavuk, güvercin kümesleri ve çeşitli akvaryumlarla oluşturulan köşelerdir.

2. Cansız Köşeler: Öğrenciyi görerek öğrenmeye ve kendi faaliyetine yöneltecek mahiyetteki köşelerdir. Cansız köşeler iki türlü eşya ve eserden meydana

¹⁵⁶ *İlköğretim Dergisi*, C. 2, S. 25, s. 102

gelir. Bunlardan biri öğrencinin yaptığı işlerdir. Diğer de ünite ve ders konularıyla ilgili onları izah eder mahiyette ki eşyalardır. Cansız köşeler her sınıfın belirli zamanlarda işlediği, üstünde durduğu konuların işleniş tarzını, değerlendiriliş, ifade ediliş şeklini, ve safhalarını gösterir.

Sınıf ve okul köşelerinin faydaları ise şöyle sıralanabilir.

1. Cansız köşelerin oluşturulması için çeşitli malzemeye ihtiyaç vardır. Köşeyi oluşturan bu malzemelerin öğrenci tarafından toplanması öğrenci de belirli bir maksat için bazı şeyler toplamak, gayeye uygun faaliyette bulunmak becerisini verecektir. Bu şekilde öğrencide kendine, sınıfına, okuluna yararlı bilgi toplama arzusu uyanacaktır.

2. Toplanan eşyanın sınıflandırılmasıyla öğrencinin belirli bir iş için topladığı şeyleri maksada uygun bir sınıflandırmadan geçirmesi fikrini benimsemesine hizmet edecektir.

3. Oluşacak köşede öğrencinin kendine ait bir eseri görmesi ona bütün sınıf, okul ve dış hayatta şevkle istekle çalışmanın yolunu gösterecektir. Kendiyle gurur duyacak ve işlerinde en iyiyi yapmak için hiçbir fedakarlıktan çekinmeyecektir.

4. Sınıfta arkadaşlarından geri olan öğrenciler bu köşede ki eserleri görünce arkadaşları gibi olmak için gayret göstereceklerdir.

5. Sınıf ve okul köşeleri öğrencinin duyarak, özenerek ve benimseyerek seve seve iş yapmasını teşvik edecektir.

6. Sınıf ve okul köşeleri kolektif bir zihniyetin ürünü olacağından öğrenci de beraber çalışma ve iş birliği arzusunu geliştirecektir.

7. Sınıf ve okul köşeleri güzel eserlerden oluşacağından öğrenciyi güzel şeyleri sevmeye, güzellikten haz duymaya, ve yapacakları her şeyin mükemmel olması için enerji harcamasına yardımcı olacaktır.

8. Sınıf ve okul köşeleri sınıf öğrencilerinin sosyal haz duymasını sağlayacaktır.

9. Sınıf ve okul köşelerinde görülen intizam öğrencileri bütün hayat boyunca intizamlı olmaya teşvik edecektir.

10. Sınıf ve okul köşelerinde ki çalışmalar sayesinde öğretmenler öğrencilerin hangi konuda başarılı olduklarını öğrenecek ve ona göre öğrencilerin inkişafına uygun yeni konular düzenleyecektir.

11. Sınıf ve okul köşelerini görenler öğretmenin sınıf içi çalışması hakkında fikir edinebileceklerdir.¹⁵⁷

ö) Ev Ödevlerinin Eğitime Katkısı

İlköğretim yönetmeliğinde “ Evde ve sınıfta yapılmak üzere öğrenciye verilen vazifeler” olarak tanımlanan ev ödevleri hakkında velilerin bazıları öğrenciye zararlı olduğunu savunmuşlardır. Gerekçe olarak ta programların yoğun olduğunu öğrencilerin dinlenecekleri yerde ödevle daha çok yorulduklarını, öğretmenlerin çok ve gereksiz ödevler verdiklerini, ev ödevlerinin kontrol edilmediği için baştan savma yapıldığını ve bu durumun çocuklarda düzensiz iş yapma alışkanlığını geliştirdiğini, yapılan ödevlerinde ya arkadaşlardan kopya edildiğini ya da ebeveynlere yaptırıldığını söylüyorlar. Bütün bunlar ev ödevinin yanlış olduğunu gösteriyor. Ancak bu konu da araştırma yapan Mehmet Yetenç ev ödevlerinin nasıl verilmesi gerektiğini şu şekilde sıralamıştır.

1. Öğretmen ev ödevlerini ölçülü vermelidir. Ve bunları haftalık palnında göstermelidir. Öğrencilerin yorulmaları önlenmiş olur.

2. Ev ödevleri öğrenci seviyesinde olmalıdır. Birinci ve ikinci sınıflarda ev ödevi verilmemelidir. Diğer sınıflarda verilecek ödevler de kolay olmalıdır. Böylece öğrenci ödevi kendi yapar ve yalan söylemez.

3. Öğretim değeri az ve çok zaman alan şuarsuz tekrarlara yol açan ödevlerin verilmesinden sakınılmalıdır.

4. Ödevler düzenli olarak kontrol edilmelidir. Hatalar ve eksikler bulunup işaretlenmelidir. Böylece baştan savmacılık önlenmiş olur.Zaten ilköğretim yönetmeliği ödevin düzeltilmesi için şu hükmü verir. “ Vazifelerde ki hataları öğretmen açık bir şekilde kırmızı kalemle işaret etmelidir.”

¹⁵⁷ İlköğretim Dergisi, C. 2, S. 38, s. 309-311

5. Öğretmenin ödev düzeltmesi öğrencisini daha iyi tanımaya sevk eder. Öğretmenin en önemli ödevi ise öğrencisini tanımadır. Çünkü eğitim ve öğretimin temeli budur.¹⁵⁸

¹⁵⁸ *İlköğretim Dergisi*, C. 20, S. 385, s. 9

IV. BÖLÜM

GENEL KÜLTÜR FAALİYETLERİ

Derginin bu yayın bölümünde eğitimcilerin bilgi seviyesinin artırılması düşünülmüş, o nedenle farklı konularda bilgiler sunulmuştur. Yazıların bazıları güncel konuları işlerken bazıları da geçmişe ait kültür hareketlerini anlatmaktadır.

A. AKTÜALİTE

1) Kültür

Kültür dediğimiz zaman bir ferdin cemiyetinden elde ettiği inanış, adet, sanat ölçüleri, itiyatları, bilgileri ve el sanatlarını anlarız. Bütün bu saydıklarımız bir ferde biolojikman irsi olarak geçmez, bilakis resmi veya gayri resmi terbiye ile kendisine aşılansmış maziden bir miras olarak geçer.Kültürler arasında farklar mevcuttur.Bir memleketten diğesine seyahat edenlerin karşılaştığı yabancı adetler içtimai itiyatlardan ibarettir.Mesela İngiltere’de öğleden sonra saat dörtte çay içmek bir adet haline gelmiştir.Eski Rusya’da bir eve misafir geldiği zaman evin genç kızı tepsi üzerinde tuzla ekmek çıkarırdı.Kafkasya’da ziyaretlerde şarap içilirken bardakta ziyafette bulunan veya bulunmayan bir kimsenin adı anılarak onun şerefine söz söylenir.Bütün bunlar ufak kültürel farkları gösterir.Fakat Avrupa memleketimizden uzaklaşır veya kendimizi Roma devrinde yaşadığımızı düşünecek olursak bu farklar büsbütün bariz olur.Bununla beraber kendimizi Avustralya avcısı veya Şimali Amerika Hintlisiyle mukayese edecek olursak en büyük kültürel farkı o zaman görürüz.

Bu bahsettiğimiz kimseler içtimai gruplar teşkil ediyorlardı ve gençlerine alaet yapmak usullerini, ahlaki kaidelerini öğretip, dinleri hakkında itikatlarını aşıyor ve bu suretle kültürlerini idame ettiriyorlardı. Binaenaleyh bütün bu gruplar “Kültürlü”dür ve onların kültürleri “Kültür tarihi”ni oluşturur. ¹

¹İlköğretim Dergisi, C. 4, S. 80, s. 954

2)Asya Tarihinde Atın Önemi

Anıtlar, tarihi vesikalar ve rivayetler vasıtasıyla geçmiş zamanlara doğru gidildikçe atın insanlar için daima sadık, daima lüzumlu bir yardımcı ve bir arkadaş olduğu görülür.Pek az istisna ile Asya'da ki bütün kavimler en eski çağlardan beri atları işte ve savaşta kullanmışlardır.

Asya dinlerinde de at kendini göstermektedir. Beşerin müncisi Buda sıfatıyla vazifesine başlamak üzere prens Sidharta babasının sarayından ayrıldığı zaman semavi Kantakaya'ya binmiştir. Konfüçyüs bir koşu arabasını idare edebilmek sanatını beş faziletten biri olarak ileri sürmüştür.

Peygamberin veya ashabının yakınına gömülen Müslümanlar Ahiret gününde beyaz atlar üzerinde cennete gideceklerdir. Şimdi birazda çeşitli çağların en büyük cihangirlerine dair birkaç söz söyleyelim.

Cengiz Han muazzam atlı orduları ve dayanıklı Moğol atları ile yeryüzünde bugüne kadar kurulmuş devletlerin en büyüğünü elde etmiş ve kurmuştu.Bu devlet Akdeniz'den Büyük Okyanus'a ve Sibirya'nın bakir ormanlarından Himalayalara kadar uzanıyordu.Her Moğol anadan doğma biniciydi ve Cengiz Han silahlı bir süvari milleti yapmıştı.

Cengiz Han'dan iki yüz yıl kadar sonra bir meteor gibi yeni bir cihangir ortaya çıktı. Timu-Lenk. Bu at üzerinde yaptığı 35 seferde Asya'nın garp kısımlarını baştan başa eline geçirdi. Memleketinin hudutları Hindistan'dan Moskova'ya ve cenubi Sibirya'dan Mısır'a kadar uzanıyordu.

Sonraları Osmanlılar şarktan garba geldiler.29 Mayıs 1453'te Sultan Mehmet at üzerinde Ayasofya'ya girdi.100 yıl sonra Jermak ile kazakları garbi Sibirya'yı istila ettiler.Fatihleri taşıyan atlılar buralarda İskender gibi garptan şarka doğru hareket ediyorlardı.Bundan sonraki akının Asya üzerinde mi yoksa şarka mı doğru olacağına ancak istikbal cevap verebilir.Fakat o zaman atlara eskisi kadar lüzum kalmayacaktır.Büyük Asya vurulan muharipler ve devrilen atlar için bir ölüm tarlasıdır.

11. Olimpiyat şenlikleri sırasında, İsveçli meşhur seyyah Sven HEDİN, Berlin’de Prusya İlimler Akademisi merasim salonunda verdiği bir konferansta Asya tarihinde atın rolünü şöyle ifade etmiştir. “ Gözü pek göçebe milletlerin bir yerden diğer yere gidişlerini, yağmacılık akınlarını ve istilalarını bu değersiz hayvansız tasavvur etmek mümkün değildir. Arzın en büyük kıtası binlerce yıl içinde sayısız milletler tarafından eyer üzerinde fethedilmiştir. Tarihin alacakaranlık devirlerinden son zamanlara kadar insanlar, savaşçılar, tacirler, elçiler, seyyahlar Asya’yı at üzerinde adım adım doşarak tanımış ve öğrenmişlerdir.²

3) Alaca Hüyük Müzesi

Müzeler halk terbiyesinin bir vasıtası ve zahiren hocasız bir mektep olduğu için Hüyük müzesinin pedagoji bakımından da önemi büyüktür. Burada eserler camakanlara konurken bulunuş şartlarını gösteren kroki, plan, büyütölmüş fotoğraf, mukayeseli bir tarzda devirlerini gösterir tablolar ihmal edilmemiştir. Kıymetli güneş kurslarının Etnoğrafya Müzesi müstahşiri Mustafa Turuş tarafından yapılan modelleri konmak suretiyle tesirin tam ve eksiksi olmasına özenilmiştir.

Bazı kazılarda paradan tasarruf için çıkan toprakların uzaklaştırılacağı yerde yahut çukurların yeri doldurulduğu görölmektedir. Hüyükler imkan derecesinde hafriyat alanının açık bir müze halinde bırakılmasına ehemmiyet verilmekte ve Türk Tarih Kurumu tarafından maddi fedakarlık esirgenmemektedir.

Türk Tarih Kurumu Boğazköydeki Yazılıkaya Eti açık mabedi yanına bir bekçi evi yaptırmak suretiyle yurdumuzun bu en mühim anıtının korunması emniyet altına alınmış bulunmaktadır.

Hulasa Alaca-Hüyük müzesi ilmi, terbiyesi ve trustik amaçlardan mülhem bir düşünüş ve görüşün tahakkuk etmiş şeklidir.

Önemli bütün kazı yerlerinde bu tarz müesseselerin kurulması, ören yerlerinin tanzim olunarak açık müze haline konması, klavuz kitaplarının neşri, sanat duygusunu yüceltecek model ve resimlerin ucuz satışa çıkarılması, yurdumuzun

² *İlköğretim Dergisi*, C. 5, S. 93, s. 1169-1171

arkeoloji haritasını tanzim, eski eserlerin tasrif ve tescili. vs. Maarif Vekilliğinin önem vererek üzerinde durduğu meseleleri teşkil etmektedir. ³

4) İnsan Kalbinin Çalışma Düzeni

İnsan kalbi fevkalade dayanıklı küçük bir motora benzer.300 gram ağırlığındadır.

Kalp bir dakikada takriben 75 def atar ve dakikada damarlara 5 litre kan sevk eder.

24 saat içinde insan kalbi tulumbası vücudun her tarafına 10 000 litre kan sevk eder.Kalp bir günde ortalama olarak 100 000 defa atar ve kalbin bir günlük işi bir asansör odacığında bulunan üç kişiyi 100 metre yüksekliğe çıkarmak için zaruri olan cehte tekabül eder.

Bir yılda damarlara dört milyon litre kan sev edilir.Bu azim kan miktarı vasati büyüklükte bir gazometreyi doldurabilir.Yorulmak bilmeyen kalp bir yıl içinde takriben 40 milyon defa atar.

Bir insan hayatı zarfında vasati ömür 65 yıl olarak düşünülürse kalp vücudun damarlarına takriben 250 milyon litre kan sevk eder. Bu ise küçük bir göl teşkil etmek için kafi sıvı miktardır. Yaş yetmiş bulursa, kalp bu müddet içinde 2,5 milyar defa atmış olur.⁴

5) Hormonların İnsan Kişiliğine Etkisi

Şahsiyet hakkında herkesin bir fikri olduğu halde hiç kimse bunu tatmin edici bir şekilde açıklayamamıştır.Şahsiyet bir ferde hususiyet veren her şeyi ihtiva eder.Meselemiz şahsın hususiyetinde guddelerin oynadığı roldür.

Hormonlar bilinen ilaç maddelerinin en kuvvetlileri arasındadır. Mesela bir insanın vücudunda herhangi bir anda, tiroid guddesinin lüzumlu bir hormonundan bir arpanın (0,0648gram) beşte biri kadardır. Bir sene zarfında bu hormondan 3,5 arpa kadar kullanırız. Ağırlığı yarım aspirinden biraz fazla olduğu halde zihnen geri

³ *İlköğretim Dergisi*, C. 5, S. 95, s. 1192-1193

⁴ *İlköğretim Dergisi*, C. 5, S. 83, s. 992

olmamak için thyroxin tesmiye edilen bu maddeye muhtacız. Thyroxin ifrazatı olmadığı takdirde insan yürüyen bir nebattan farklı değildir.Yaşamak için veya hayatın bir kıymeti olması için thyroxin kadar veya daha kuvvetli diğer birkaç hormona muhtacız.Bunların hepsi şahsiyete tesir eder. Son zamanlarda yazılmış olan bazı makalelerden şahsiyetin hormonlardan başka pek az şeye tabi olduğu intibayı hasıl olabilir.Fakat bu katiyen doğru değildir.Şahsiyetin tayininde diğer birçok amiller de rol oynar.

Şahsiyetin yapılışında iki ehemmiyetli amil akıl ve heyecanlardır.Beynin kalitesi o şahsın akıllı veya akılsız olacağını tespit eder.Zeka bir şahsın ecdadından tevarüs ettiği beyine tabidir.Fakat beyinin inkişafı ve çalışma tarzı büyük bir derecede hormonların faaliyetine bağlıdır.Bununla beraber zekadan da daha ehemmiyetli olan heyecanlardır.Mizacı neşeli ve hoş olan bir şahıstan hoşlanırsınız.Surat asan veya mağrur bir kimseyi hiç sevmeyiz.Heyecanlar ile insiyaklar arasında sıkı bir münasebet vardır. Filhakika heyecanlara bir şahsın insiyaklarının ifadesidir denilebilir.insiyakların hem kalitesi ve hemde şiddeti esas itibariyle hormonlar tarafından tayin edilir. ⁵

6) Eski Masal Kitaplarında ki Devler

Eski masal kitaplarında adı geçen devleri okuduğumuz zaman alnında tek bir gözü bulunan, gayet iri yapılı, kuvvetli, kudretli insanlar hayalimizde canlanır.Ağaçları yerlerinden söküp çıkarmak, iri çizmelerinin bir adımı ile koca bir köyü çiğneyip geçmek hulasa insan kudretinin dışında ve akla sığmaz harikalar başarmak bu devler için gayet basit işlerdendir.Hele “Gulliver”in Seyahatleri’ni ve onun devler memleketine yaptığı ziyareti okuyan biri kendi kendine esflenerek şöyle düşünür: “Ne kadar yazık ki bugün artık böyle şeyler yok!”

Acaba hakikatte böyle midir? Artık dünyada dev bulunmadığını devlere mahsus kuvvetin mevcut olmadığını ve bu yüzden jigantlara tesadüf etmek imkansızlığını söylemek mümkün müdür?

⁵ *İlköğretim Dergisi*, C. 5, S. 87, s. 1074

Hayır, bilakis! Hergün her saat etrafımızda devlere mahsus faaliyetleri göre göre bunlara o kadar alışmış bulunuyoruz ki artık insanın hangi mucize ile kendi kuvvetlerini namütenahiye çıkardığını, gözlerini, kulaklarını, ellerini ve ayaklarını, boynunu ve sesini, her şeyi yapabilecek ve her şeye erişebilecek kadar artırdığını ve büyüttüğünü düşünmüyoruz bile...

Tekniğin namütenahi fazla olan harikaları o kadar maksada uygun ve o kadar kullanışlıdır ki eriştikleri bu tekamül mertebesini hakikatte hangi tabii menşe e borçlu olduklarını tedricen bize unutturmuşlardır. Çünkü bütün makineler bütün nakil vasıtaları ve tenvir maddeleri kısaca her türlü teknik vasıtalar bir tek arzudan yani insanın tabii duygu uzuvlarının hakiki hudutlarını aşmak isteğinden doğmuşlardır. Bugün insan bedeninin hemen her kısmı teknik yardımcı vasıtalar sayesinde tabii iktidarlarından kat kat fazla iş görebilecek hale getirilmiştir.

Kısaca yüzyıllarca insan dimağının en önemli faaliyeti uzuvların iş görme kudretlerini artırmak olmuştur. Yani bugünün insanı bir dev olmuştur. Gözleri için dürbün ve mikroskobu, elleri için muazzam vinçleri, ayakları için trenleri ve otomobilleri keşfetmiştir. Bunlar onu arz küresi üzerinde zaferden zafere koşturmaktadır.⁶

7) 1045-1784 Tarihleri Arasında Erzincan Depremleri

Erzincan zelzelesinin tektonik zelzelelerden olması muhtemeldir. Maruzatımdan anlaşılacağı üzere bir yerde vukubulan zelzele hakkında etraflıca izahat verebilmek ancak zelzele olan yerde husule gelen tahtibat ve tahavvülatı görmekle kabildir.

Bununla beraber Erzincan şehri yabancı alimlerin yazılarına göre 1045 tarihinden 1784 tarihine kadar yani 739 senede 16 zelzele görmüştür. Bu zelzelelerde 100.000'e yakın insan ölmüştür. Bunları birer birer sayarak kıymetli vakitlerinizi işgal etmek istemiyorum. Fakat bazı zelzeleler olmuştu ki, maalesef çok mühim zaiyatına sebebiyet vermirmişti. Bunlarda şunlardır: 1168 senesindeki bir zelzele ile 12 bin, 1268 senesindeki bir zelzele ile 15 bin, 1287 senesindeki bir zelzele ile

⁶ *İlköğretim Dergisi*, C. 5, S. 86, s. 1056

binlerce kişi, 1457 senesindeki bir zelzele ile 32 bin, 1482 senesindeki bir zelzele ile 3 bin, 1584 senesindeki bir zelzele ile 15 bin, 1784 senesindeki bir zelzele ile 5 bin, kişi ölmüştür.

Fakat bunlardan müteessir olmamak gerektirir. Asıl teessüre şayan nokta binlerce yurttaşlarımızın bizden ayrılmasıdır. Maddi bakımda vukubulan zararların Cumhuriyet Hükümetimizin ve onunla birlikte tek bir kalp gibi çarpan büyük Türk milletinin Himmeti ile en kısa zamanda telafi edileceğine ve harap olan yerlerde mamureler doğacağına şüphe yoktur.

Şurasını da unutmamak lazımdır ki zelzeleler esasen dünyanın en güzel yerlerinde olmaktadır. Bunlar tektonik hareketlerin devamıdır. Bu hareketler olmasaydı dünyanın bu güzel yerleri, heybetli şekilleri ve değişik iklimleri meydana gelmezdi.⁷

8) Köylülerin Tarla Çalışmaları

Köylüler hayatlarının çoğunu toprakta çalışmakla geçirirler. Fakat toprak onlara ne verir? Bütün tohumlar toprakta canlanır, ağaçlar olgun meyvelerini topraktan aldıkları meyvelerle meydana getirirler. Fakat her topraktan istifade edemiyoruz. Çünkü bitkilerin işine yarayacak maddeler her toprakta yoktur. Bundan dolayı verimsiz topraklara çorak diyoruz. Az verimli toprakları bazı iyileştirici maddeler katarak işe yarar bir hale getirmek yolunu ziraatçi dediğimiz insanlar bulmuşlardır. En kötü toprak bakım sayesinde en iyi toprak haline gelebilir.

Sonbahar yaklaşırken çiftçiler toprağı alt üst ederler. Bu iş için karasaban ve pulluklar kullanılır. Saban daha eski bir alettir. Tarlayı pullukla sürmek daha kolay ve faydası daha çoktur. Pulluklar bir demirli olduğu gibi birkaç demirliside vardır. Eğer bunlar traktör denilen motorlu arabaların arkasına bağlanırsa elde edilen iş daha çok ve karlı olur.

Tarla sürüldükten sonra yapılacak iş gelecek yılın buğdayını verecek tohumu ekmektir. Bu tohumlardan iyi mahsül alabilmek için iyi cinsten ve hastaliksız olmasına bakılır. Çürük ve hastalıklı tohumlar başak vermez ziyan olur. Kaynamışı

⁷ *İlköğretim Dergisi*, C. 2, S. 32, s. 219

da işe yaramaz. Akıllı çiftçiler tohumları hastalıklara karşı korumak için az miktarda göztaşı karıştırılmış sular içine daldırırlar. Veya üzerine bu sudan serperek ıslatırlar. Tohumlar tarlaya elle serpilir veya ekme makineleri ile toprağa gömülür. Elle saçılan tohumlar toprağa gelişigüzel düşer, iyi yetişmezler. Ekme makineleri daha iyi iş görür. Çiftçiler tohumlarını ektikten sonra sevinçle evlerine dönerler.

Havalar soğuk gitmezse yağmurlu günlerin arkasından tohumlar canlanırlar. Tarlanın üstü yeşil bir kadife gibi örtülür. Fakat daha fazla yükselemezler. Yağan karlar ve devamlı soğuklar onları ilk bahara kadar bekletir. İlk bahar başlarken çiftçiler yeniden işe koyulurlar. Kışın biriktirdikleri gübreleri arabalarla tarlaya taşırlar. Toprak tohuma ve ekine verdiği maddelerin bir kısmını gübreden alır ve kuvvetini kaybetmez.

Mayıs ve haziran aylarında ekinler boylanır ve saramaya başlar. Sapların üstündeki başaklar kolayca dağılır bir hale gelince çiftçiler tırpan ve oraklarla tarlaya ekin biçmeye giderler. Orağı kullanmak daha kolaydır. Sol elle başak demetleri kavranır, sağ elle biçilir. Tırpan ayakta kullanılır. Hızla ekin saplarına daldırılınca kolayca biçer. Hızla ekin saplarına daldırılınca kolayca biçer. Orak ve tırpan ne kadar keskin olursa o kadar iyi iş görür. Çiftçinin yanında küçük bir çekiç , bir demir parçası ve bir bileği taşı bulunur. Ekinleri vakit geçirmeden toparlamak için orak makineleri kullanılır. Bu alet hayvanlarla çekilir. Bir tarlayı az zamanda biçer, sapları desteler yaparak başakları dağıtmadan yere bırakır. Bu makinenin sapları nasıl biçtiği oldukça meraklıdır. Bu tıpkı berberlerin kullandığı saç makinelerine benzer. Bir sola, bir sağa hareket eden küçük bıçaklar vardır. Makinenin arabası hareket ettikçe tekerleğe bağlı küçük bir kol bıçakları sağa, sola doğru işletir. Taraklar arasına giren saplar kolayca kesilir.

Biçilmiş saplar desteler halinde toplanır ve arabalarla harman yerine taşınır. Burada başaklar iç tarafa gelmek üzere büyük yığınlar yapılır. Bundan sonra taneler saplarından ayırmaya sıra gelir. Taneleri saplardan ayırmak oldukça eğlencelidir. Büyük, küçük herkes düğene binerek taneleri saplardan ayırırlar. Düğen , düz ve geniş bir tahtadır. Altı baştan başa çakmak taşlarıyla döşenmiştir. Saplar azar azar düğenin altına atılır, çakmak taşları onları keser ve saman haline getirir. Bu

sırada tohumlar da ayrılmış olur.Harman günlerce sürer.Rüzgarlı havada samanlar savrulur,tohumlar ayrılır.Bugün az zamanda bir çok ekinleri harman eden makineler vardır. Bunların çalışması için motor kuvvetinden istifade edilir.Bir köyün ekinlerini birkaç gün içinde temizler, tanelerini ve samanları temiz olarak ayırır.

Çiftçiler harmandan sonra buğdaylarını toplar, gelecek yılın tohumlarını ve kendi yiyeceğini ayırır, fazlasını satar.⁸

9) İnsan Ruhunun Yazılara Etkisi

Grafoloji; yazı bilgisi, yazı ilmi demektir. Burada yazıdan maksat el yazısıdır. Grafoloji el yazılarını inceler. Bu incelemeler yazının yapısını, tabiatını anlamak için yapılır. Grafoloji bilgisinin temeli şu inançtır: “Yazı insanın kendisidir. İnsan yazılarında ruhunu gösterir. Çünkü yazı temelinde bir resimdir, aktif şahsi bir iştir ve derece derece artistik bir eserdir. Duygusuz, heyecansız bir yazı yazmak imkansızdır.Yazı yazarken yalnız aklımız, dikkatimiz değil, duygumuz, gönlümüzde birlikte çalışır.Bu işte irademiz yani yapıcı müteaddi şahsiyetimiz de bütün hususiyetleriyle kendini gösterir.Yazı ile insan ruhu arasındaki sıkı dayanışmayı teslim etmek için şu kolay müşahedeyi yapınız.Ayrı tarihlerde ayrı ruh haletleriyle yazdığımız yazıları birbirine yaklaştırınız.Göreceksiniz ki bunlar aynı adamın olmakla birlikte ayrı simalar gösteren şeylerdir.Hiddetli iken yazdığımız bir yazı sakın iken yazdığınız yazıya hiç benzemez.Neşeli bir anın yazısı kederli bir aninkinden apayrıdır.Ruhta ki dikkat ve gayret iflasları yazıya da karışır.Bedii bir heyecanın tesiri altında yaşarken yazınızda artistik bir hüviyet kazanır.Şu halde yazı insanın dikkatli veya dikkatsiz, heyecanlı veya kuru, enerjili veya enerjisiz, sözün kısası ruhi durumunun ve ruhi portresinin ne olduğunu anlatır.

Burada bir tatbikat vakası anlatacağım. Mahkemelerin birinde bir arkadaşla birlikte ehli vukuf olarak bulunuyordum.Dört satırlık bir yazı vardı.İlk iki satırının sonradan eklenmiş olduğunda mahkemece bir şüphe hasıl olmuştu.Bu iki satır sonradan, ayrı zamanda mı eklenmiş yoksa alt iki satırla beraber aynı zamanda mı yazılmıştı? Birde ilk iki satır eldeki yazı örneklerinin sahibi tarafından yazılmış

⁸ *İlköğretim Dergisi*, C. 5, S. 94, s. 1184-1186

mıdır, yazılmamış mıdır? Ben hattatım, aynı zamanda grafologum. Mahkemeler beni hattat olduğum için ehli vukuf olarak çalıştırıyorlar.Fakat ben grafolog olduğum için onlara faydalı olabiliyorum.Hattat sıfatıyla yukarıda ki muammayı çözmek imkansızdı.Her zaman olduğu gibi grafoloji mütealalarına dayanarak incelemeyi yaptım ve ilk iki satırın yazı örnekleri elde bulunan aynı adama ait olduğunu ve bu satırların ayrı bir zamanda yazıldığını tespitte muvaffak oldum.Bakınız nasıl: İlk iki satırla geriye kalan iki satır arasında şu esaslı karakter farkları vardı.

1.İlk iki satırın harfleri daha büyük ve örülüğü başkadır.

2.Bahsedilen şahsın normal yazılarında kelime parçaları hep sola yatıyordu.Halbuki sonradan eklenen ilk iki satırda muayyen kelimeler bu normal istikamet ve örülüğü bırakıp garip surette dikiliyor veya sağa yatıyordu.Grafoloji ilmi bakımından bu iki karakter aynı adamın bu iki yazıyı ayrı zamanlarda yazdığını hatta deruni bir teşevvüs ve buhran halinde yazmış olduğunu gösterir.Yukarı da adı geçen grafolog R.Schermann da Andre Gide'in ruhi bünyesindeki tezat halini böyle bir mukayese metodu ile keşfetmişti.Bu gibi işlerde grafolog ve psikolog için bir kanaat elde etmek ve hüküm vermek salahiyeti vardır.Fakat hattat için bu salahiyet hiç yoktur.⁹

10) Makyaj ve Yapılma Şekli

Başlı başına bir sanat olan makyajın bugünkü hayat sahasında birçok meslek ve sanat şubelerindeki rolü pek mühimdir. Makyajı bayanların genç ve güzel görünme vasıtalığından başka tiyatro, sinema, polis, gümrük ve casusluk mesleklerinde de görebiliriz.

Biz şimdilik küçük amatör sahneleri ve okul temsillerimizde istifade edebileceğimiz malzeme ve etütleri görelim.

1.Bir kutu vazelin,

2.Kaş kalemleri(siyah, beyaz, kahve, lacivert ve vişne rengi)

3.Bir küçük kutu pudra,

⁹ İlköğretim Dergisi, C. 5, S. 90, s. 1115-1118

4.Bir kutu allık,

5.Atılmış temiz yün(sakal ve bıyık yapmak için)

6.Beyaz vernik veya eter.(sakal bıyık yapıştırmak için)

Artık makyaja başlayabiliriz.Evvela yüzümüzü iyice yıkar ve kurularız, bunu müteakip az miktar vazalini makyaj yapacağımız bütün noktalara içeririz. Bu suretle kaplanan mesamet üzerinde boyalar fena bir tesir yapamıyacağı gibi kalemlerinde kolayca kaymasını temin etmiş oluruz. Bundan sonrada yaşatılacak tipin bariz çizgiler rengine uygun kalemler işlenir.¹⁰

Maksat öğrendiğimiz, bildiğimiz ve yaptığımız iddiasıyla kendi kendimiz aldatmak değil, çocuklarımıza öğretmek, yüksek bilgi ve sağlam yapıcılık kudreti vermektir. Kültür ve sanat işlerinde ruhu faydalı bilgilerle beslemeliyiz.

11) Cumhuriyetimizin Kuruluşundan 1939'a Kadar ki Çalışmaları

29-30 1.teşrin 1923: Cumhuriyetin ilanı (saat :20.00)

29-30 1.teşrin 1923: Atatürk'ün Cumhur reisliğine seçilmesi. (saat :20.44)

30 1.teşrin 1923: Başvekil ünvanıyla İsmet İnönü'nün İlk Cumhuriyet Kabinesini teşkil etmesi.

3 Mart 1924 : Hilafetin Kaldırılması, Tedrisatın Tevhidi, Şer'iyeye ve Evkaf Vekaletiyle, Erkanı Harbiyei Umumiye Vekaletinin lağvı hakkındaki kanunların Büyük Millet Meclisince kabulü.

8 Nisan 1924 : Şer'iyeye mahkemelerinin kaldırılması hakkındaki kanunun Büyük Millet Meclisince kabulü.

20 Nisan 1924: Türkiye Cumhuriyeti Teşkilatı Esasiye Kanununun Kabulü.

11 Şubat 1925: Genç'te Şeyh Sait isyanının zuhuru.

17 Şubat 1925: Aşarın kaldırılması.

24 Ağustos 1925: Atatürk'ün Kastamonu seyahatine başlaması (Şapka seyahati)

¹⁰ *İlköğretim Dergisi*, C. 5, S. 88, s. 1092

2 Eylül 1925: Türbelerin, tekke ve zaviyelerin Seddi.İlmiye sınıfı ve devlet memurları kıyafeti kararnamelerinin ilanı.

25 2.Teşrin 1925: Şapka Kanunun Büyük Millet Meclisince kabulü.

30 2.Teşrin 1925:Tekkelerin kapatılması hakkındaki kanunun kabulü.

26 1.Kanun 1925: Uluslar arası takvim ve saatin kabulü.

17 Şubat 1926: Tür Medeni Kanununun kabulü

19 Nisan 1926: Ecnebilerin Kabotaj hakkının nihayet bulması.

29 Mayıs 1927: Ankara-Kayseri demir yolunun işletmeye açılması.

15-20 1.Teşrin 1927. Atatürk'ün tarihi büyük nutkunu söylemesi.

28 1.Teşrin 1927: Birinci nüfus tahriri yapılması.

1 2.Teşrin 1927: Üçüncü Büyük Millet Meclisi'nin açılması. Atatürk'ün ikinci defa Cumhur Reisi seçilmesi.

24 2.Teşrin 1927: Ankara'da Zafer abidesinin açılması.

5 Nisan 1928: Cumhuriyet Halk Partisi tarafından laiklik esasının ve Teşkilatı Esasiye Kanununun tadilinin kararlaştırılması.

10 Nisan 1928: Teşkilatı Esasiye Kanunundan dine ait maddelerin çıkarılması.

24 Mayıs 1928 Uluslar arası rakamların kabulü.

26 Haziran 1928: Harf İnkılabı için teşkil edilen mütehasıslar heyetinin ilk içtimalı.

9 Ağustos 1928: Atatürk'ün İstanbul'da Sarayburnu Parkında harf inkılabını müjdeleyen tarihi nutkunu söylemesi.

3 2.Teşrin 1928: Türk Harfleri Kanunun Büyük Millet Meclisince kabulü.

1 2.Kanun 1929: Millet Mekteplerinin açılması.

1 Eylül 1929: Liselerden Arabi ve Farisi derslerin kaldırılması.

- 30 Ağustos 1930: Ankara-Sivas demir yolunun işletmeye açılması.
- 23 1.Kanun 1930: Menemen İrtica hadisesi ve Kubilay'ın şehit edilmesi.
- 26 Mart 1931: Üçüncü Büyük Millet Meclisinin seçimi yenilemeye karar vermesi.
- 29 Mart 1931: Türk çocuklarının tahsillerini Türk okullarında yapmaları hakkındaki kanunun kabulü.
- 4 Mayıs 1931: Dördüncü Büyük Millet Meclisinin açılması. Atatürk'ün üçüncü defa Cumhur Reisi seçilmesi.
- 26 Eylül 1932: Birinci Türk Kurultayının toplanması.
- 15 1.Kanun 1932: Samsun-Sivas hattının işletmeye açılması.
- 27 Nisan 1933: Adana-Fevzi Paşa hattının satın alınması.
- 25 Mayıs 1933: Dış borçlar meselesinin halli.
- 12 Haziran 1933: Bakıra giden demiryolunun yapılmasına başlanması.
- 29 Haziran 1933: Sivas-Erzurum demir yolunun yapılmaya başlanması.
- 1 Ağustos 1933: Eski İstanbul Darülfünunu yerine Türk Üniversitesinin yapılması.
- 2 Eylül 1933: Ulukışla- Kayseri hattının tamamlanması.
1. 2.Kanun 1934: Türk İnkılabı dersanelerinin bütün yüksek tahsilde başlaması.
- 9 Şubat 1934: Balkan anlaşma misakının imzası.
- 8 Mart 1934: Balkan anlaşma misakının mecliste tasdiki.
- 31 Mayıs 1934: İzmir kasaba ve temdidi demiryollarının satın alınması.
- 16 Haziran 1934: İran Şehinşahının Ankara'yı ziyareti.
- 21 Haziran 1934: Soyadı kanununun kabulü.
- 30 Haziran 1934: Demir yolunun Elazığ'a varışı.

- 18 Ağustos 1934: İkinci Türk Dil Kurultayının Dolmabahçe’de toplanması.
- 26 2.Teşrin 1934: Ebedi Şefe Atatürk soyadının verilmesi hakkındaki kanunun Meclisçe kabulü.
- 27 2.Teşrin 1934:Lakap ve ünvanların kaldırılması hakkındaki kanunun Meclisçe kabulü.
- 8 1.Kanun 1934:Türk kadınlara mebus seçme ve seçilme hakkını veren Teşkilatı Esasiye Kanunu tadilatının yapılması.
- 16 Eylül 1935: Kayseri bez fabrikasının işletmeye açılması.
- 21 1.Teşrin 1935: İkinci umumi nüfus sayımı.
- 23 1.Teşrin 1935: Erganimaden-Diyarbakır demir yolunun işletmeye açılması.
- 9 1.Kanun 1934: Ankara Dil, Tarih, Coğrafya Fakültesinin açılması.
- 26 Mart 1936: Afyon-Karakuyu demir yolunun işletmeye açılması.
- 26 Mart 1936: Bozanönü- Isparta demir yolunun işletmeye açılması.
- 8 Haziran 1936: Meşhut suçların muhakemesi usulü hakkındaki kanunun kabulü.
- 21 Temmuz 1936: Montrö’de boğazlar mukavelesinin imzalanması.
- 4 Eylül 1936: İngiltere Kralı Edvard 7.’in Türkiye’yi ziyareti.
- 7 2.Teşrin 1936: İzmit kağıt ve karton fabrikasının açılması.
- 19 2.Teşrin 1936: Filyos-Çatalağzı demir yolunun işletmeye açılması.
- 15 1.Kanun 1936:Ankara 19 Mayıs Stadyumunun açılması.
- 1 2.Kanun 1936: Şark demir yollarının satın alınması.
- 5 Şubat 1937: Partinin altı ana vasfının Teşkilatı Esasiye Kanununun ikinci maddesine konması.
- 3 Nisan 1937: Karabük demir-çelik fabrikasının temelinin atılması.

- 4 Nisan 1937: Ereğli mensucat fabrikasının açılması.
- 30 Mayıs 1937: Hatay'ın istiklalinin Cenevre'de tasdiki.
- 14 Haziran 1937:Cenevre'de tasdik edilen Hatay İstiklalinin meclisçe kabulü.
- 1 Temmuz 1937: Fevzi Paşa-Meydanekbez demir yolunun işletmeye açılması.
- 9 Temmuz 1937: Türkiye-İrak-İran-Afganistan arasında Sadabat Dostluk Pakti'nin imzalanması.
- 16 Ağustos 1937: Hekimhan-Çetinkaya demiryolunun işletmeye açılması.
- 14 Eylül 1937: Niyon itilafının imzası.
- 20 Eylül 1937: İkinci Türk Tarih Kurultayının toplanması ve Türk Tarih Sergisinin açılması.
- 1 1.Teşrin 1937: Zonguldak-Çatalağzı demir yolunun işletmeye açılması.
- 9 1.Teşrin 1937: Nazilli basma fabrikasının açılması.
- 20 2.Teşrin 1937: Çetinkaya-Divriği demir yolunun işletmeye açılması.
- 1 2.Kanun 1938: Gemlik suni ipek fabrikasının açılması.
- 2 2.Kanun 1938: Bursa Merinos fabrikasının açılması.
- 14 2.Kanun 1938: Türkiye-İrak-İran-Afganistan arasındaki dostluk mukavelesinin tasdiki.
- 5 Temmuz 1938: Türk Ordusunun Hatay'a girmesi.
- 15 Ağustos 1938: Divriği-Ilıç demir yolunun işletmeye açılması.
- 24 Ağustos 1938: Demir yolunun Kemah'a varması.
- 10 1.Teşrin 1938: Demir yolunun Erzincan'a ulaşması.
- 29 1.Teşrin 1938: Ankara'da yeni yapılan radyo verici istasyonunun çalışmaya başlaması.
- 10 2.Teşrin 1938: Ebedi Şef Atatürk'ün fani hayattan ayrılması.

11 2.Teşrin 1938: İsmet İnönü'nün Cumhur reisliğine seçilmesi.

21 2.Teşrin 1938: Atatürk'ün muvakkat kabrine konulması.

11 1.Kanun 1938: Erzincan demir yolunun işletmeye açılması.

26 1.Kanun 1938: C.H.P Büyük Kurultayının fevkalade toplanması ve Cumhur Resi Milli Şef İsmet İnönü'nün Parti Değişmez başkanlığına seçilmesi.

28 1.Kanun 1939: Büyük Millet Meclisinin yeni seçim yapılmasını karar altına alması.

3 Nisan 1939: Altıncı Büyük Millet Meclisinin açılması.

2 Mayıs 1939: Birinci Türk Neşriyat yayınlarının toplanması.

23 Haziran 1939: Hatay anlaşmasının imzalanması.

30 Haziran 1939: Hatay'ın ilhakının Büyük Millet Meclisince karar altına alınması.

17 Temmuz 1939: Maarif Şurasının toplanması.

22 Temmuz 1939: Hatay vilayetinde Türkiye Cumhuriyeti idaresinin kuruluşu.

19 1.Teşrin 1939: Türk-İngiliz-Fransız karşılıklı yardım paktının imzalanması.

20 1.Teşrin 1939: Sivas-Erzurum demir yolunun işletmeye açılması.¹¹

12) Bulaşıcı Çocuk Felcinin Eğitimi

Bulaşıcı çocuk felci, bütün dünyada yaygın bir hastalık olup özellikle Kuzey Amerika ve Avrupa'da fazla görülür. Hastalığın bazı şekillerinde felç meydana getirmesi ve bunun insan hayatı boyunca devam etmesi sakatlıklara yol açması dolayısıyla önemlidir. Tedavisinin uzun süreli ve masraflı olması sosyal bir hastalık olarak da de alınmasına sebep olmuştur. Bulaşıcı çocuk felci ya hasta insandan veya

¹¹ *İlköğretim Dergisi*, C. 2, S. 23, s. 58

insan vücudundan büyük abdesten çıkan mikroplarla kirlenen araçlarla yayılır.

Mikrop

1. Durgun ve çamurlu sularda,

2. Hastaların kullandığı eşyalarda, (yatak takımı, kitap, oyuncak, halı ve mobilyalarda)

3. Hastalık mikrobu olan sularla yıkanmış çiğ sebzelerde ve sütlerde bulunur.

Hastalık, 6 aydan dört yaşına kadar olan çocuklarda fazladır. Büyüklükte de oldukça sık görülmektedir. (Amerika eski Cumhurbaşkanı T. Roosevelt 35 yaşında iken bu hastalığa yakalanmıştır.)

Hastalığın Belirtileri: 37 – 38 derece ateşle aniden başlar. Ateşle beraber boğazda ağrı, kırmızılık (Anjin) öksürük ile mide bağırsak bozuklukları, baş ağrıları, ense sertliği, huzursuzluk ve fazla terleme görülür. Dört gün süren ateşten, sıkıntılı ve huzursuz geçen bir geceden sonra, sabahleyin hastanın bir kol veya bacağının hareketsiz olduğu görülür. Bazen iki bacak birden hareketsizdir. Ağır geçen hastalıkla, 7-10 gün sonra ateş düşer. Baş ağrısı, ense sertliği yavaş yavaş kaybolmaya başlar. Felç ilk günü hangi organı tutmuşsa orada kalır. Takip eden günlerde yeni felçler görülmez. Bilâkis gerilemeye başlar. Yürüyemeyen küçük çocuklarda, hastalık sırasında meydana gelen felçlerin farkına varmak zordur. Bunun için şüpheli hasta çocuklar soyularak düz bir yatak üzerine yatırılır. Kendi haline bırakılır. Bu vaziyette kol ve bacağı hareket ettirip ettirmediğine dikkat edilir. Çocuk felci hastalığı ile meydana gelen felç iyileşebilir, fakat iyileşme derecesi virüsün sinir hücrelerinde yapmış olduğu zararların derecesine bağlıdır. Bazı kimseler hastalığı farkında olmayarak geçirdikleri gibi, bazıları çok şiddetli geçirirler. Hatta felcin ölüme dahi yol açtığı görülür.

Yol açtığı hastalıklar: Bağırsak felci, kalbin iltihabı, idrar tutamamadır.

Tek olarak korunma:

1. Şüpheli suların kaynatılarak içilmesi ve kullanılması,

2. Evlerde sütün kaynatılarak içilmesi (bebek maması hazırlanırken sütün iyi kaynatılması)
3. Yaz aylarında (Temmuz, Ağustos) burun, boğaz ameliyatlarının yapılmaması ve diş çekilmemesi,
4. Çocukların uzun müddet güneş altında kalmaması, aşırı derecede yorulmaması,
5. Dört aylıktan 7 yaşına kadar olan çocukların aşılması gerekir.

Toplum Olarak Korunma: Bulaşıcı çocuk felci, kanunen haber verilmesi mecburi bir hastalıktır.

1. Hastalığın yayılmasını önlemek ve olduğu yerde yok etmek için hastalığın görüldüğü her yerde ilgili makamlara haber verilmesi gerekir. (Sağlık Müdürlüğü, Hükümet Doktoru veya Jandarma'ya)

2. Lağım ve bulaşık sularının açıktan akmasını engelleyici tedbirlerin alınması gerekir.¹²

13) Tifo Hastalığının Eğitimi

Tifo veya yurdumuzda karahumma diye bilinen bulaşıcı hastalık bütün dünyada yaygındır. Tifo, yurdumuzda eksilmeyen bir hastalık olup, birçok şehirlerimizde her yıl yaz sonlarına doğru küçük salgınlar yapar. Etkeni, Basil cinsinden bir mikroptur. (Çomak şeklinde olan mikroplara basil denir.) Tabiatıta, sularda 2-3 hafta, dışkı içinde 1-3, buzda 3 ay yaşayabilir. Bu sebeple, İlkbahar ve Kış mevsiminde sulardan bulaşmış küçük salgınlar olabilir. Bulaşması sindirim sistemiyle olur. Tifo mikrobu yalnız insanlarda bulunur. Mikrop, hasta veya sağlam görüldüğü halde, mikrop taşıyanların dışkı ve sidikleriyle yayılır. Hastaların yanında bulunmakla, onların ellerini tutmakla, eşyalarına değmekle geçer. Ayrıca araçlarla da bulaşır. Hastaların ve taşıyıcıların dışkı ve idrarlarıyla çıkardığı mikroplar, ekseriya sulara karışır ve diğer insanların bu suları içmesi veya kullanmasıyla, mikrop

¹² *İlköğretim Dergisi*, C. 31, S. 538, s. 16-19

onların vücuduna girer. Lağımın akıp kirlendiği dere sularının içilip kullanılması, zaman zaman salgınlara yol açmaktadır. Büyük şehirlerde suların kesilmesi de salgınlara yol açabilir. Kesilme dolayısıyla boşalan boruların ek yerlerinden, negatif tazyik yüzünden borunun civarında lağım suları varsa sızma yapan su geldiği zaman karışarak evlere dağılır ve salgınlara yol açar. Tifonun bulaşmasında ki en önemli araçlardan ikincisi besin maddeleridir. Besin maddelerinin başında süt gelmektedir. Süt, kirli sularla sulandırılmakla veya mikrop taşıyıcılarla mikroplanır. Pişmeden yenen sebze ve meyvelerle de bulaşır. Bu gibi lağımın karıştığı sularla yıkanıp, mikrop taşıyıcılarla kirlenir. Diğer bir aracı, karasineklerdir. Karasineklerin dışkı üzerine konmasıyla yiyeceklere taşınır. Tifo genellikle 15-30 yaş arasında görülür. Beş yaşından aşağı çocuklar bu hastalığa dirençlidirler. Oyun ve ilköğretim yaşlarında duyarlılık fazlalaşır. Tifoda ırk, cins ve kalıtımın rolü yoktur. Mutedil iklimlerde meydana gelen su salgınları pek çoktur. Yurdumuzda da her zaman sudan bulaşma suretiyle olmuş salgınlara görülmektedir. (1965 Haymana ve 1966 Mart başında Ankara gecekondularındaki gibi) Tifo hastalığı insanlarda %80 oranında su ile bulaşır. Yazın tifo hastalığına artması, insanların su ile olan temasının fazlalaşması, çiğ yenen besin maddelerinin çeşidinin çoğalması, karasineklerin çoğalması, çöplerin zamanında yok edilmeyerek karasineklerin barınak olmasındandır. Yazın plajlardan ve deniz banyolarından da hastalık alınabilir. Tifonun kuluçka dönemi 10-40 gündür.

Hastalığın Belirtileri: Tifo, pek kesin olmayan belirtilerle başlar. İştahsızlık ve ürperme görülür. Büyüklerde çalışma isteği kalmaz. Çocuklarda oynama arzusu yoktur. Akşamları hafif baş ağrılarına olur. Ateş akşamları 37-37,5'a çıkar. Sabahları düşer. Her akşam daha yükseğe çıkarak, birinci hafta sonunda 39,5 - 40 derece olur. Baş ağrısı devamlıdır, geceleri uykusuzluk vardır. Hasta korkulu rüyalar görür. İkinci hafta ateş en üst dereceyi bulur. 7-12 gün arasında karında ve göğsün alt kısmında deri üzerinde küçük kırmızı benekler görülür. Dudaklar kurur ve kolaylıkla çatlar,

dil paslı ve çatlaktır. Mikrop, sindirim sisteminde ince bağırsaklarda yerleştiği için sürgün olabilir. Günde 2-3 defa sürgün vardır; dışkı bezelye çorbası şeklindedir.

Tedavi: Tifoda bakım ve beslenme çok önemlidir. Eskiden olduğu gibi tek taraflı lapa, çorba, yoğurt gibi besinlerle beslenenlerin direnci kırılır. Kanda koruyucu cisimler meydana gelemez. Tifodan ölüm yanlışı beslenmekten dolayı organizmanın iflas etmesinden olur. Tifo, haber verilmesi mecburi bir hastalıktır. Tifo olduğu bilinen veya şüphe edilen hastalar, Sağlık Müdürlüğüne, Hükümet Tabipliğine ve karakola haber verilir.

Tek olarak korunma: Tifolu hastalar sağlıklı olanlardan ayrılır. Temiz bir odada yatırılır. Muhitte tifo vakası görüldüğü takdirde, evlerde sular kaynatılarak içilmeli ve çiğ yenen sebzeler temiz sularla iyi yıkanmalıdır. Evlerde karasinek savaşı yapılmalıdır. Karasinekleri davet edici çöp tenekelerinin ağzı sıkı kapatılmalı, köylerde çöpleri gelişigüzel almamalıdır.

Toplumun korunması: Her yıl sistematik aşilar yapılmalıdır. Bütün bağırsak hastalıkları, yani sindirim yoluyla bulaşan hastalıklarla savaşan müşterek noktalar vardır. Tifo, kolera, dizanteri, poliomyelit (çocuk felci) hastalıklarıyla savaş, çevre sağlığı dediğimiz, su, hela, konut durumları, çöpler ve gübreliklerin yok edilmesi, besin kontrolü, karasineklerle savaşla başarılabilecektir. Bu husus, toplum kalkınması çalışmaları ve halkın bu hususlarda üzerine düşen ödevleri yapabilmesi için bilgili olması yani sağlık eğitimi alması ile olacaktır. Bu işlerde en önemli ve zor ödevler öğretmene düşmektedir.

Okulda ve Toplumda Sağlık Eğitimi: Yurdumuzda su ve helâ problemi çok önemlidir. Özellikle köylerde helaların yapımı ve kullanılması konusunda halkın, uygulaman olarak eğitilmesi gereklidir. Bu yolla açılan savaş çok etkili olacaktır. Köylerde yapılacak helalar, bölgenin sağlık işle-riyle uğraşan görevlilerin işbirliği sağlanarak yapılmalı ve düzeltilmelidir.

Helalar, evlerden 6 metre, bahçelerden 4 metre, su kuyusu ve yeraltı kapalı su kanallarına en az 15 metre uzakta, hakim rüzgarlara nazaran aksi yönde olmalıdır. Dolan helalar, sönmemiş kireç atılarak kapatılmalı, yanına yenisi açılmalıdır. İnsan dışkısının gübre olarak kullanılmasının zararları anlatılmalıdır. Karasineklerin barınakları olan, hayvan gübreleri, insan dışkısı ve çöplerin, gereğince değerlendirilmesi, ya da yok edilmesi yollarının halka öğretilmesi, bu hastalıklarla olan savaşı kazandıracaktır.¹³

14) Kolera Hastalığının Eğitimi

Kolera sadece insanlarda görülür. Bu hastalığın mikropları kolera hastalığına tutulmuş ya da sağlam görüldüğü halde kolera mikrobu taşıyan kimselerin bağırsaklarında bulunur. Bu gibi kimseler kolera hastalığı bulunan yerlerde yaşarlar. Kolera mikrobu bunların bağırsaklarında gelişir, çoğalır. Dışkı ve kusmuklarla da dışarı atılır. Mikrobun hastalık yapabilmesi için su ya da yiyecekte bulunması ve ağız yoluyla bağırsağa ulaşarak onun iç yüzünü örten dokuya yerleşmesi gerekir. Kolera hastanın çamaşırlarından, dışkısından, yıkanmadan yenilen sebze ve meyvelerden, içilen ve kullanılan mikroplu sulardan ve böyle sularda yaşayan hayvanların yenilmesinden insanlara geçer.

Hastalığın Belirtileri: Kolera mikrobu ağız yoluyla alınmasından 3-4 saat sonra, ya da 5 gün içinde hastalık meydana çıkar. Kolera hastalığı çeşitli şekillerde görülür.

Şiddetli Kolera: Birdenbire ya da yavaş yavaş başlar. Bulantısız kusmalar ve karın ağrısı olmadan sürgün (ishal) görülür. Sürgün ve kusmalar birden başlar. Günde 40 defadan fazla sürgün görülür. Yani sürgün, çok sayıda ve pirinç suyu görünüştedir. Kısa zamanda vücut, çok fazla su ve bunun yanında da tuz ve benzeri değerli maddeleri dışkı ve kusmukla kaybeder. Hasta bir deri, bir kemik kalacak şekilde zayıflar. Gözleri göz

¹³ *İlköğretim Dergisi*, C. 31, S. 539, s. 16-17

çukurları içine kaçır, karnı içeri çekilir, vücut soğur, ses kısılır, bu sırada kalb zayıflar, nabız atışları duyulmaz. Hastanın sidiği azalır, hatta büsbütün kesilebilir de. Bu belirtiler hızla ve şiddetle geçer. Hasta 1-1, 5 gün içinde ölür. Bazı hastalar da kusma, sürgün olmadan hastalığın başlangıcından hemen sonra birkaç saat içinde ölürlür.

Tek olarak korunma: Kişisel hijyene önem verilmeli, şu hususlar özellikle göz önünde tutulmalıdır:

1. Abdest bozduktan sonra ve yemeklerden önce elleri bol sabunla yıkamalıdır.

2. İçilecek ve kullanılacak sular, mutlaka kaynatılmalıdır.

3. Kabuklu yenecek, çiğ sebze ve meyveler temiz sularla yıkanmadan yememeli, özellikle pişirdikten sonra yemelidir.

4. Karpuz, kavun, portakal gibi, meyveler de yıkandıktan sonra, soyularak yenilmelidir.

5. Süt kaynatılmadan içilmemelidir. (10 dakika kaynatmalı)

6. Yenilecek ve içilecek maddeler, sinek, böcek ve farelerden korunmalı, kapalı dolap, tel dolap yada buzdolabında saklanmalı, üstleri kapalı tutulmalıdır.

7. Çöpler ve süprüntüler, evlerde kapalı kaplarda bulunmalıdır.

8. Sürgün ve kusması olan kimselerin, kusmuk ve dışkıları kireçle karıştırıldıktan sonra helaya dökülmeli, hasta sağlamlardan ayrılmalıdır.

Toplumun korunması: Kolera tehlikesine karşı alınacak ilk tedbir, şehir ve köylerde bozuk su yollarının düzeltilmesidir. Sulara lağım sularının karışmasını engellemeli, belediyelerce sular devamlı klorlanmalı, klorlama yapılamayan yerlerde halka suya klorlu veya iyotlu tabletlerle ilaçlama imkanları hazırlamalı, ark, kanal ve benzeri suların kirletilmemesi, çocukların ve çamaşırların yıkanması gerekir.

Kolera Savaşında Öğretmenin Ödevleri: Toplumlarda eğitimin, kanunlardan daha etkili olduğu açıktır. Bu bakımdan öğretmen hem toplumda, hem de okulda etkili olabilir.

1. Kolera Savaşında, okul aile birliklerindeki ya da çevredeki hekimlerden faydalanılarak, konferanslar verdirmeli, tartışmalar açarak öğretmen ve velileri hastalık hakkında aydınlatmalıdır.

2. Ayrıca, okulda öğrencilere kolera hakkında, onların anlayacağı şekilde bilgi vermelidir.¹⁴

B. KÖY ÖĞRETMENLERİNİN ANILARI

Bu yayının bölümünde köy enstitülerinde görev yapan öğretmenlerin yaşadıkları ile farklı ülkelerde okullarda yaşayan olayları içeren yazılar yer almaktadır. Çeviri ve roman olan yazılar gerçek hayatı tam anlamıyla yansıtmadığı için köy enstitülerinde ki öğretmenlerin yaşadıklarından bir örnek vermeyi Cumhuriyet dönemi eğitimcilerin sesi olarak daha yararlı görüyorum. Bu nedenle “Hayırlı Dere” isimli bir anıyla örnekliyorum.

1. Hayırlı Dere

Öğretmen okulundan mezun olduğum yıl, bir düşünce almıştı beni; ihtiyar anacığım. Evet, köye tayinim çıktı diye, geceli gündüzlü durmadan ağlıyordu. Ne yaptım sa ikna edemedim anacığımı. Önce ben gidecektim köye... Yerleşecektim sonra, annemi de alacaktım yanıma. Böylece birazcık teselli bulmuştu. Köye gittiğim gün kendimi çok yalnız buldum. Bu yalnızlığım da, annemi unutamiyordum. İlk kez annemden ayrılmış, yalnız başıma kalmıştım. Gündüzleri öğrencilerimle uğraşiyor, geceleri de köyde yapacağım işleri planlıyordum.

Sık sık beni arayan ihtiyaçlarımın giderilmesi için; çok yakınlık gösteren köy muhtarı bir akşam okula çıka geldi.

-“Bay öğretmen, yalnız başınıza, canın sıkılmıyor mu?”

-Sıkılmasına sıkılıyor. Ama burada da boş durmuyorum.

- Geldiğinizden beri tüm köylü sizi akşamları kendi arasında görmek istiyor. Bunun için bu akşam sizi, köy kahvesine götürmek istiyorum. Ne dersiniz?”

¹⁴ *İlköğretim Dergisi*, C. 31, S. 537, s. 16-17

-Ne diyeyim muhtar! Kaç gündür bende gelmek istiyorum. Fakat bazı yapılacak işlerim vardı. Onlarla uğraşıyorum.

-“Gidelim mi?”

-Haydi gidelim.

Muhtar ile köy kahvesine girdiğimiz zaman, tüm kahvedekiler ayağa kalktılar. Köylülerin bu hareketine duygulandım. Anadolu halkının, okumuşlara karşı olan sevgi ve saygıları... Hal hatırdan sonra; ihtiyar birine:

-Baba, bu yıl mahsul nasıldı?

Düşünen ihtiyar, sigarasından derin bir nefes aldıktan sonra:

-“Oğul, mahsul yağmura bakar. Rahmet iyi oldu mu, mahsul de iyi olur. Bu yıl iyi bir mahsul alamadık.”

-Peki, köyünüzde sulu ziraat yok mu?

Bu kez muhtar cevap verdi:

-“Bay öğretmen, köyümüzde su yok ki, sulu ziraat yapalım.”

- Nasıl su yok. Köyün yakınında akan dereden istifade edemiyor musunuz?

-“Dere alçak arazimiz yüksek. Bunun için suyu araziye çeviremiyoruz.”

-Ama araya bazı şeyler, mesela bir motor ya da bir dolap koyarsanız, rahatlıkla suyu istediğimiz yöne çevirebilirsiniz. Bunu çok yerlerde yapıyorlar. Bu sözlerim üzerine, kahvedekiler birbirleriyle konuşmaya başladılar. Kimisi de hayretle bana bakıyordu.

Muhtar sordu:

-“Bunu nasıl yapacağız bay öğretmen?”

-Gayet basit. Derenin yüksekliğini ölçüp ona göre bir dolap yaptırırız marangoza. Suyun kuvvetli akıntısına, dolap döndükçe kovalardaki su; arka akar ve nöbetleşe sulamayı yaparsınız. Zannedersen fazla paraya da ihtiyaç olmayacak. Yarın ilk işimiz, dere boyunu gezip, akıntısı çok olan bir yer seçelim. Ölçümüzü

aldıktan sonra kasabadan bunu yapacak bir marangoz getirelim. Örneğini resimle eder fiyat teklifini yaparız. Para işini de kendi aranızda halledersiniz.

Muhtar:

- “Bay öğretmen para işini biz kendi aramızda hallederiz.”

Genç bir delikanlı söz aldı:

-“Efendim ben askerliğimi İstanbul’da yaptım. Bu konuştuğunuz dolapları, bostanları sulamak için kuyulardan, beygirlerle su çekmek için kullanıldığını görmüştüm. Demek ki dere içinde olabilir.”

- Tabi... Hem de daha kolay yapılır.

- “O zaman yalnız buğday değil, başka şeyler de ekeriz. Mesela: pamuk, tütün, pancar gibi...”

O gece hep sulama ve ziraattan konuştuk. Köylünün çoğu benim dediklerimi benimsemişti.

Ertesi gün, muhtar ile idare heyeti yanıma geldi. Beraber dereyi görmeye gittik. Suyu çok, akıntısı kuvvetli bir yer tespit ettik. Yüksekliğini ölçtük. Okula dönüşümde, dolabın ölçekli bir resmini, bir de ufak bir modelini yaptım. Modeli akşama köy kahvesine götürerek, denemeyi orada yaptım. Bütün kahvedekiler hayretler içinde kaldılar. Köylüler, yaptıklarına çok sevinmişlerdi. Muhtar bütün formaliteleri üstüne alıp, ertesi gün hemen kasabaya gitti. Yanında getirdiği marangozla görüştük. Resim ve modeli gösterdim. On beş günde bunu yapacağını söyledi. Para işi ile de anlaştıktan sonra marangoz işe başladı.

Dolap bittikten sonra, yerine yerleştirmeye gittik. Dolaptan karaya bir de ark yaptık. Dolap döndükçe, bol miktarda suyun arka geldiğini gören köylüler, beni kucaklamaya başladılar. Muhtar tüm köylüyü, dere boyuna getirmişti o gün. Onlara hitaben:

-“Sevgili arkadaşlarım, senelerdir yanı başımızda akan, bu sudan istifade edemedik. Köyümüze gelen öğretmen sayesinde; bütün ekinlerimiz suya kavuştu. Demek okumak iyi bir şey. Bundan sonra çocuklarımızı okuldan kaçırmayalım.

Onların okumaları için elimizden geleni esirgemeyelim. Hepinizin huzurunda derenin adını değiştiriyorum. Hayırsız dere yerine “Hayırlı dere” olsun bundan sonra. Öğretmenimize, hepimizin namına şükranlarımı arz ederim.”

O gün akşama kadar, köyde şenlikler yapıldı, davullar, zurnalar çalındı. Halaylar çekildi. Yemekler yendi. Köyümüzde suya kavuşmuş oldu.

2. Yıkık Kaya Köyü Öğretmeni

Öğle güneşi bozkırı kasıp kavururken tozlu yolda ağır ağır ilerlemeye çalışan yaylı arabanın sürücüsü arkasına dönerek seslendi.

- Bay merak edip duruyordun. İşte Yıkık Kaya göründü.

Yaylının bir köşesine uzanmış olan genç öğretmen arabacının parmağıyla gösterdiği tarafa başımı çevirdi. Sonra daha iyi görebilmek için doğrularak çil güneşin bütün şekil ve renkleri birbirine karıştırdığı noktaya dikkatle baktı.

- Köy burası ha!

- Evet bura!

Araba ilerledikçe volkanik bir kayalığın dibine sıralanmış çamur evcikleri kayalardan ayırt etmek güçlkle mümkün olabiliyordu.

Biraz sonra araba köyün ağzında durdu. Görünürde kimseler yoktu. Köy bir harabe gibi bomboştu. Araba tekrar yürümeye başladı. Derin bir toz tabakasıyla örtülü daracık bir yoldan geçiyorlardı.

Evlerin duvarlarına kurumak için tezekler yapıştırılmıştı. Tüysüz boynunu bir asma saat rakkası gibi sallaya sallaya yürüyen ağzı açık bir tavuk bitkin bir halde kanatlarını açarak arabadan kaçtı. Burada sanki her şey sıcaktan kavrulmuş gibiydi. Bir tek yeşillik görünmüyordu.

Araba meydanımsı bir yerde tekrar durduğu zaman tahta kepengi bir saçak gibi kaldırılmış dükkanımsı bir yerden kırmızı mintanlı bacaklarına eski bir kilot bozması geçirmiş bir adam çıkarak onlara baktı. Genç öğretmen sordu:

- Hemşerim burası Yıkık Kaya Köyü değil mi ?

- He burası yıkık Gaya. Kimi arıyon ki?

- Ben köyünüze yeni öğretmen oldum. Kiminle görüşecek isek beni ona götür.

- Hele bir buyur bahalım.

Birezden goy ağaları buraya iner. Sana ohulu gösteririk gayrı.

Öğretmen bavulunu arabacı sepeti köylü de arabanın arkasına bağlanmış olan yatağı alarak binaya girdiler. Eşyalar orada bir köşeye bırakıldı. Arabacının hesabı görülerek uğurlandı.

Tahta bir peyke üzerine ilişen öğretmen köylüden köy hakkında bazı izahat aldı. Akşama doğru köy heyeti de sükün ettiler. Mesele onlara anlatıldı. İlk tanışma merasimi bittikten ve biraz da hoş beş edildikten sonra hep beraber köy okuluna gidildi. Burası da köy evleri gibi çamurdan bir bina idi. Sımsıkı örtülü olan tahta kepenkleri kaldırıldığı zaman içeriye bol bir ışık doldu. Beş on biçimsiz eski sıra, bir karatahta, bir öğretmen masası, iki tahta iskemle ve çarpık bir harita bu ücra köy okulunun bütün dekorunu teşkil ediyordu. Köylülerden biri izahat verdi:

Eski öğretmen hastalandı gitti. Zaten geldiği zaman da o kadar sağlam değüldü. İki yıl kadar ohuttu. Şimdi çocuklar tarlada çalışırlar. Bu ay sonu ohuma başlayacakmış diye işittih ...

- Öğrenciler arasında kaç kız kaç erkek var! ...

- Otuz kırkı erkek iyirmi gadarı da gız ...

-Pekiyi kızlar da tarlaya gider mi?

-Gitmez olur mu? Onlar da olmasa kimler yardım eder tarlaya sonra ...

Okul binasından çıktılar biraz ötede dik bir merdivenden altı açık bir ot ambarı olan bir çatıya tırmandılar. Burası iki pencerele harap bir odacıktı. Öğretmenin hususi ikametgahı da işte burası idi.

Yeni öğretmen Kemal Altuğ köye geleli tam bir ay olmuştu. Bu harap köyde yapacağı çok şeyler vardı. Tecrübesiz toy bir genç değildi, kendisine mahsus fikirleri

vardı. Muhtacı muavenet yurttaşlarına yardım etmek onların yükselmesi için elinden geleni yapmak istiyordu.

Kendine bir program çizerek çalışmaya karar verdi. Evvel çocuklardan işe başladı. Her şeyi her hakikati onlardan öğrenebilecekti.

Köylüler çocuklarını ona teslim ettikten sonra bir daha onunla meşgul olmadılar. Bu hal de yeni öğretmeni o kadar yıldırmadı. O sade işine bakıyordu. Çocukların sıhhi vaziyetleri de medeni vaziyetleri gibi inkişaf edememişti. Anadolu'nun bu kuş uçmaz kervan geçmez köyünde kısır bir toprağa bağlanan bu adamlar insanlık imtiyazlarının hemen hemen hiçbirisinden istifade edememişlerdi. Çocuklar ne rengi ne biçimi belli olmayan eski püsküler içinde yalın ayak başı kabak okula geliyorlardı.

Bay Altuğ bir sabah çocuklarını topladı. Bütün sınıfı boşalttı. Elinden iş gelenlere kendi hazırladığı fırçaları vererek bütün duvarları dikkatle badana ettirdi. Bir taraftan da bütün sıraları bizzat tamir ederek formülünü kendi icat ettiği bir boya ile güzelce boyadı.

Çocuklarından biri öğretmenin nazarı dikkatini çok celbe diyordu. Bu on iki yaşlarında kadar zayıf, saz benizli bir gözü şehla ve insanda bila ihtiyar acımak hisleri uyandıran zavallı bir çocuktur. Adı Memiş'ti. Fakat o Memiş diyordu. O da öğretmene karşı çok sevgi gösteriyor, deslerine dikkatle çalışıyor ve kendisine emanet edilen her şeyi başarıyordu. Bilhassa okulun tanziminde bütün çocuklara tefevvuk ediyordu.

Temizlik ve tamir işi bittikten sonra herşey itina ile yerleştirildi. Duvarların birine büyük bir Türkiye haritası diğerine sıhhi öğütler ve grafikler asıldı. Cepheye yepyeni bir albayrakla büyüklerin portreleri konuldu. Sınıfa giren her çocuk kapının önüne serilmiş olan ıslak bir keçe parçasına ayaklarını silmeden içeri girmiyordu.

Derslerden başka haftada iki defa beden hareketleri yaptırılıyor ve kırlara gidilerek mahalinde tabiat tetkiklerinde bulunuluyordu. Çocuklar hele bu gezilerden fevkalade memnundular.

Bay öğretmen bir akşam bir müsamere tertip etmeyi düşündü.

Bu vesile ile köylülere gördüğü noksanları söyleyecek ve bunların nasıl temin edileceklerini anlatacaktı. Fakat bin güçlükle hazırladığı müsamereye iki üç köylüden ve çocuklarından başka kimse gelmedi.

Bu suretle köyde hiçbir içtimai yenilik yaramayacağını gören Bay Kemal Altuğ uzun uzun düşündükten sonra yepyeni bir teşebbüse girişmeye karar verdi O günden sonra boş zamanlarında odasına karanıp çalışmaya başladı.

Bir akşam yine bermutat odasında çalışırken dışarda acı bir feryat duydu. Aşağı indiği zaman biraz ilerde bir çocuğun koca bir tahta dövenin yanında tozlara bulanmış bir halde kıvrandığını fark etti. Çocuğun başına birkaç köylü toplanmış onu elinden asılarak kaldırmaya uğraşıyorlardı. O tarafa doğru koşunca bunun zavallı Memiş olduğunu gördü. Tarlalarından döveni sürüye sürüye getirirken ayağı takılarak yere yuvarlanmış ve kafası dövenin sivri taşlarına çarparak yaralanmıştı. Köylülerden biri çocuğun kan sızan kafasını oradan eline geçirdiği bir demet kirlili ota silmek istiyordu. Fakat genç öğretmen hemen buna mani oldu ve tehlikeli bir hareketin önüne geçti. Çocuğu kollarına alarak kaldırdı; odasının önüne kadar götürdü. Orada küçük yaralının elini yüzünü yıkadıktan sonra odasından getirdiği ecza kutusundan çıkardığı oksijenle yarayı iyice temizledi ve hafif bir tentürdiyot sürerek onu gazli bezle dikkatli dikkatli sardı. Köylülere Tatanos mikrobunu ve elinde serum olmadığı için bu ihtiyati tedbiri yaptığını söyleyecekti. Fakat onlar fazla beklemeye lüzum görmedikleri için dağılıp gitmişlerdi.

Bu hadiseden bir müddet sonra Kemal Altuğ odasının altındaki saman ambarını boşalttırdı. Zemini güzelce tesviye etti. Açık yerleri kapattı. Ankara'daki arkadaşlarından birine bir mektupla müracat ederek bazı kağıtlar, resimler, tezyinat malzemesi vs.getirtti.

Boş zamanlarındaki mesaisini şimdi de buraya nakletmişti. Bu iş devam edip gidiyordu. Kırıkkaya Köyü öğretmeni bu esrarengiz çalışmalarını herkesten gizliyordu... İçlerinde garip ve yenilmez bir merak uyanan köylüler işte bunu bir türlü anlayamıyorlardı.

Bu hususi işiyle yine çok meşgul olduğu bir akşam yorgun argın ta ilerdeki

tarlaların bir kenarına çömelmiş ufukta yavaş yavaş gurup etmeye başlayan güneşe bakıyordu. Derin bir düşünceye dalmıştı... Birden yanında bir ses işitti. Başını çevirince oracıkta küçük Memiş'i gördü. Çocuk derin bir sevgi ile öğretmenine bakıyordu.

- Ne o Memiş ?

- Ne ola ki seni görmeye geldüm bay öğretmen. Sen beni artuh odaya almıyon. Bana iş vermiyon... diye şikayet etti. Altuğ tatlı bir sesle cevap verdi:

Seni çok hem çok yakında oraya alacağım. Herşeyi göreceksin, böyle daha iyi olmaz mı Memiş?

-E sen orada ne yapıyon ki? Bana da dimen mi?

Orada senin seveceğin bir çok şeyler yapıyorum. Bahçeler, sular, yemyeşil ağaçlar ...

- Ben senin yaptuğun her şeyi çok seviyom.. Güzel şeyler onlar hep ... Eme bahçeler yeşil ağaçlar neden burada yoh ki? ... Onlardan burada olma mı?

Genç öğretmen bir elini Memiş'in hala sargı içindeki küçük başına koydu. Onun o bedbapt bakımsız ve solgun yüzünü seyretti... Sonra yanı başından bir avuç toprak alarak uzun uzun baktı. Bila ihtiyar parmakları açıldı ve susuzluktan kızgın bir kül halini almış olan bu volkanik toprak parmaklarının arasından kayıp gitti... Öğretmen gözlerinden sızan bir iki damla yaşı çocuğa göstermemek için başını çevirdi.

Cumhuriyet Bayramında öğretmenin gizli gizli çalıştığı yer odasının kapısı ta ardına kadar açılmıştı. Methalde iki alsancak ağır ağır dalgalanıyordu. İçerden İstiklal Marşı'nı çalan gramfonun sesi işitiliyordu. Odanın kağıtlanmış duvarlarına büyük itinalarla hazırlanmış sulu boya resimler dizilmişti. Bu resimler Kırıkkaya köyünün müstakbel şeklini gösteren hakikaten çok cazip şeylerdi. Bunlar Köy Meydanı'nı çiçekli bir tarh içinde Ebdî Şef'in heykelini ve etrafa yemyeşil akasyalar sıralanmış umumi yolu; Yeni Okul binasını Beden Terbiyesi Sahasını, yeni evleri, umumi parkı tasvir ediyordu. Odanın ortasında sahici küçük bir havuz yapılmış içinde mini mini kotralar ve balmumundan renkli ördekler yüzüyordu. Daha ötede

boyalı kağıtlarla yapılmış bir ağaç altında beyaz bir park kanepesi yerde kalın kumlar ve çimlerle süslenmiş bir küçük tarhçık vardı. Duvar resimlerinin altında güzel yazılar göze çarpıyordu. Mesela bunlardan bir tanesinde: “Eğer bu mart başında getireceğimiz fidanları yol boyunca dikip bakacak olursak beş yıl sonra köyümüzün yolları işte böyle yemyeşil olacak’ yahut “Her köylü bir kağrı taş getirecek veya yapıda iki saat çalışacak olusa bir yıl sonra köyde bu yeni okul yapılmış olacaktır.” Sözleri yazılı idi. Çocuklar, kadınlar ve erkekler büyük bir tecessüs ve merakla uzun uzun bu resimlere ve temsili şekillere bakıyorlar sonra öğretmenden tafsilat alarak aralarında konuşuyorlardı.

Hele çocukların Yeniköy planını ellerinde ince bir değnek... Ha bu çeşme ... Bura Parh ... Şura Büyük Yol.. Ötesi de ohul... diyerek ana ve babalarına köy yeniliklerini gururla bir gösterişleri vardı ki cidden seyre layık bir manzara teşkil ediyordu.

Bu güzel sergi köyü günlerce ve hatta haftalarca işgal eden büyük bir sürpriz oldu.

Mayıs ayı geldiği zaman yeni yol boyunca dikilmiş olan fidanların yeşil filizleri fişkırmıştı. Dağdan gelen cılız bir su şimdi yolu temizlenerek oldukça bol bir surette köye akıtılmıştı. Yeni Okul ve Parkın yapılacağı yerler muntazam işaret kazıkları dikilerek daha şimdiden mevkileri tayin edilmişti.

Yıkık Kaya Köyünün belki asırlarca tek bir filiz akar bir su görmeyen çorak muhitinde yeni bir ruh fişkırmış ve bunun ilk izlerini gözleriyle gören köylülerin içlerinde ise tap taze bir his o hiç görmedikleri tatmadıkları GÜZELLİK hissi doğmuştu...¹⁵

Kerim Konak

3. Korkunç Bir Gece

Yazın son günleri gelmişti. Yıl bereketliydi. Cömert ovanın başağını davarlar bol bol yemiş, yağ bağlamıştı.

¹⁵ *İlköğretim Dergisi*, C. 8, S. 141-142, s. 1881-1882

Birkaç günden beri sürüyü çorakta güdüyordum. Tuzlu otlar hayvanların iştahını açıyor, doymak bilmiyorlardı. Sabahlara kadar yelmekten canım çıkıyordu. Epeyden beri rahat uykulara hasret kalmıştım. Keçinin hatırı için nelere katlanıyordum nelere!...

Öğlenin ördünde köpeklerin dilleri bir karış sarktığı vakit, ot çardağın altında yaylanın yeşilliğini düşünerek teselli buluyordum. Çiftçiler gibi yanıp kavrulmak, kağını tozu yutmak, saman çöpü yemek hiç işime gelmiyordu.

Uzaktan yaylanın çamlarını gördükçe, içime bir bahçe serinliği düşüyordu.

-Ah! Oraya bir çıksam.Çamların sesini, kekliklerin ötüşünü dinlesem. Sakız kokan sulardan içsem. Yaylanın mis gibi havası ciğerlerimi doldursa. Kırılarda kanlanan gözlerim sağalsa. Hem de bir uyusam, bir uyusam!... diyordum.

Sayılı günler bitmişti. Yayla yolundaydım. Hepimiz sevinçliydik. Tekeler şanlanıp tokuşuyorlardı. Köpekler çılgın gibi sağa sola koşuyorlar, havada uçan kuşları kovuyorlardı. Benim coşkuluğum hepsinden artıktı. Kavalımın dili yayla havasından başkasına dönmüyordu. İkinci yeli yolun tozunu sağa atıyor, kirli bir çarşaf gibi anızların üstüne yayıyordu.

Güneş batıyordu. Ormanı muştulayan bodur çalılar sanki bize selam duruyordu. Sürü içeri daldı. Aşık maşukuna kavuşur gibi oldu. Sanki her keçi bir çalıya bağlandı. Bir karış ileri atmak mümkün değildi.

- Biraz hırsını alsınlar, dedim. İri bir taşın üstüne oturdum.

Köpeklerin her biri bir kenara yattı.Gözler açık, kulaklar seste, gür gür soluyorlardı. Gök yüzünde akça kadar bulut yoktu. Yıldızlar, uykulu gözler gibiydi. Ben, derin derin soluk alıyor, yaylanın tozsuz dumansız havasını içime sindiriyordum.

Anlaşılan dibi bulunmaz düşüncelere dalmışım. Ekmek yemeyi bile unutmuşum. Bu sırada arkamdan birisi dürter gibi oldu. Ürperdim. Geri döndüm. Bir de ne göreyim? İki oğlak.

-Hay keratalar hay! Bayağı beni korkuttunuz, dedim.

Bunlar, sürünün iki körpe oğlaklarıydı. Anaları, doğururken ölmüştü. Zavallıları başka keçilere yakmak için ne sıkıntılar çekmiştim. Bazen keçiler gibi melemiş, bazen kaval çalıp türküler söylemişim. Her ikisine de birer ana bulduğum halde bir türlü öksüzlükten kurtulamamışlardı. Sanki anaları benmişim gibi arkamda önümde dolaşıp duruyorlardı.

Her birini bir koltuğuma kıstırdım. Okşamaya, sevmeye başladım. Onlarla her zamanki gibi konuştum, dertleştim.

Öksüzlerle uğraşırken sürüyü unutmuşum. Fırladım, kalktım; görünen yerde davar yoktu. Can kulağımla dinledim; bir ses duyamadım. Bayır yukarı seğırtmeye başladım. Öksüzler de arkamdan tıpış tıpış koşuyorlardı!.

O hızla Sarıkaşa çıkmış, çamlığa karışmışım. Zorla soluğumu kestim, bir daha dinlendim. Çan sesi, hayal meyal geliyordu. Davarım yatağa yaklaştığı anlaşılıyordu. Artık biraz yüreğim ferahladı. Ben de yavaşladım. Hoş, çoktanberi mal ovada olduğu için buralarda kurt tehlikesi yoktu. Lakin ne de olsa gönül kaygı da kalıyordu...

Vara vara vardım, davar yatmıştı. Sanki yaylanın havası onları bayılttı. Usulca yatak yerinin etrafını dolaştım. Köpekler yerlerini bulmuşlardı. Nöbetçiliği mükemmel yapıyorlardı.

Oturdum, bir cigara içeyim, dedim. Canım çekmedi. Uyku baskın geliyordu. Göz kapaklarıma değirmen taşı asılmış gibiydi. Vurdum kafayı yattım.

Müthiş bir gürültüyle uyandım. Silkindim. Kalktım. Rüzgarla karışık sulu bir yağmur yağıyordu. Ortalık zifiri karanlıktı! Üstümüze sim siyah bir perde çekilmiş gibiydi. Yıldızlardan eser yoktu. Gözüme parmak soksalar farkına varamayacaktım. Yapraklar hışırıyordu...

Üstüste çakan şimşegin şavkında sürüyü gördüm. Zavallı hayvanların hepsi ayaktaydı. Rüzgara, yağmura arkalarını dönmüşler, kafalarını yere eğmişler, boyuna büzülüyorlar, birbirine sokuluyorlardı.

Bir yalın çıktı, arkasından bir patlama oldu. Sanki kulağımın dibinde kırk ikilik top atılmıştı. Davarlar ürktü, ben sersemledim. Kulaklarım vangıldıyordu.

Fırtına gittikçe şiddetleniyordu. Etraftaki ağaçların dalları çatır çatır kırılıyordu. Durmadan şimşek çakıyor, gök gürlüyordu... İki öksüz oğlak bacaklarımın arasına girmişlerdi. Sürüye bir şey yapamıyordum. Davar bölünecek diye korkuyordum:

Pat! pat! patır! patır! patır!...

Doluya çevrilmişti. Allah Allah! diye çömeldim. Köpekler çalılarda içinde sızıklıyorlardı. Kapız deresinden korkunç gürültüler, çatırtılar geliyordu.

İşte o zaman her şeyi unuttum, dua etmeye başladım. Köyde koca karılar yakında kıyamet kopacak diyorlardı. O sözler aklıma geldi; duayı artırdım. Gören olsa beni kırk yıllık sofı sanırdı...

Ben dua ettikçe dolu taneleri irileşti; gürültüler, çatırtılar fazlalaştı. Artık kıyametin kopacağına; dağların dümdüz olacağına kani olmuşum. Altımdaki tepe yavaş yavaş eriyor, alçalıyor gibi oluyordu. Bu sırada ovada bulunmadığıma şükrediyordum. Kendi kendime:

Muhakkak ova su ile dolmuştur. Şimdi neredeyse burayı boylar, ben de sular içinde yüzerim, diyordum.

Bazen kafamı o kadar acıtıyordu ki! ..

- Acaba kanadı mı ola? diye elimle yokluyor, fakat karanlıkta bir şey anlayamıyordum.

Dolu dinmişti. Rüzgar hafiflemişti. Şafak sökmüştü. Ortalık yavaş yavaş ağarıyordu, Öküzler rahatlamış geviş getiriyorlardı.

Keçilerden iki tanesi hemen yanımdaki çalının dibine uzanıyordu. Sürü gözüme çok az görünüyordu... Köpekler yanıma gelmiş “Nedir bu başımıza gelen?” der gibi yalanıyorlardı.

Bir davranayım dedim. Kepeneği kaldıramadım, mübarek ıslana ıslana kırk batman olmuştu. Onu oğlakların üzerinde bıraktım, kalktım. Sağa sola koştum, davarları topladım. Tam on iki tanesi ölmüştü, Bereket versin canavar sakatlık yoktu. Besbelli fırtınada canavar da başını kaldıramamıştı!...

Ölen davarların derilerini yüzdüm, kulaklarını kestim. Çünkü mal sahibi

keçisinin öldüğüne inanmak için benden kulak isteyecekti.

Etrafıma göz gezdirdim, orman salataya dönmüştü. Kapız deresi otomobil geçecek yol olmuştu. Yılan sökmez çalıları koca kayaları sel süpürüp götürmüştü. Büküntüler dümdüz olmuştu.

Böyle bir geceden Allah korusun! dedim, köyün yolunu tuttum.¹⁶

4. Su Derdimiz

Zelzele barınacağımız binaları yıktığı gibi, ihtiyacımızın en başında gelen su deposunu da çatlattı. İşte bu yüzden acele su deposu yapmak lazımdı. Yenisini yapmak, eskisini de tamir etmek imkan dahilinde değildi. Çünkü kış içindeyiz. Yaptığımız beton ve sıvalar donacak, iş boşa gidecek. Biç istifade edemeyeceğiz. Bunu düşünerek tahtadan bir su deposu yaparak içine çinko kaplamak ve lehimlemek suretiyle enstitümüzün bahara kadar olan su ihtiyacını sağlamaya çalıştık. Fakat onu yaparken İle kadar zahmetler çektik. Bunu ancak ben ve beraber çalıştığım arkadaşlar bilir.

1944 senesinin Şubat ayı idi.

Saat 16.30'a Müdürümüz beni çağırtmış. Çekinerek odasının kapısını vurdum. Müdür içerden "Gir" diye seslendi. Kapıyı açıp hazırol vaziyetine girerek: "Emrinize hazırım Direktörüm" derken hemen sözümü kesti. Hem yalvarma, hem emretme edasıyla bana şu emri verdi: "Oğlum Turgut, mutfağın suyu kesilmiş, bu işi senden gayri yapacak yok, biliyorum. Onun için bu ödevi sana veriyorum. Yapacaksın hem de bu geceden tezi yok, hemen işe başla. Sabaha kadar su akmış olacaktır." Ben de hiç çekinmeden bu işi üzerime aldım:

" Direktörüm, yalnız sizden bir ricam var" dedim. O "Nedir oğlum Turgut? istediğini hemen yerine getirelim" dedi. "Üç yardımcı ile lüks lambası lazım" dedim. Hemen zile bastı. Nöbetçi içeri girdi. Ona: "Dışardan üç arkadaş çağır" dedi.. Nöbetçi dışarı fırladı. O üç arkadaş gelinceye kadar direktörle ufacak bir konuşma yaptık. Direktör bana diyor ki: "Oğlum, hiç bir güçlük bizleri devamımızdan geri

¹⁶ *İlköğretim Dergisi*, C. 8, S. 141-142, s. 1883-1884

koyamayacaktır. Zelzele binalarımızı yıktı, fakat bizim imanlarımızı yıkamamıştır. Her zaman güçlü olacağız”. Bu sırada kapı çalındı, konuşmamız da orada kesildi. Söylemiş olduğum arkadaşlar içeri girdiler. Direktör bu üç arkadaşta: “Bu gece Turgut”la beraber çalışacaksınız. Fakat Turgut ne derse onu yapacaksınız.” dedi.

Direktörün odasından ayrıldık. Yanımdaki arkadaşlardan ikisini kürek kazma almaya yolladım. Diğerini de lüks ve primüs lambalarını getirmesi için santrale gönderdim, kendim de gidip demirhaneden iki tane boru anahtarı ayırdım. Avadanlıklarımızla malzememiz hazır.

Mutfağın su borularını kontrol etmeye başladık. Fakat tipi, kar, rüzgar, savrum savrum, göz gözü görmüyor. Lüks lambasını taşıyan arkadaş lambayı kararmaması için pelerinin arasında gizlemeye çalışıyor. Boruları izleye izleye su deposunun yanına vardık. Bir de ne görelim. Su deposundan çıkan boru soğuktan çatlamış. Suyun hepsi oradan dışarı fışkırıyor.

Bu boruyu değiştirmek için kılavuzu açılmış borumuz da yok. Hemen o çatlak borunun uzunluğunu ölçtüm. Mutfığa ısınmaya kaçtık. Ateşten biraz kuvvet aldık.

Ölçtüğümüz borunun uzunluğu kadar bir boruya kılavuz açmaya gittik. Aynı ölçüde boru olmadığı için uzun borudan ölçümüz kadar kestikten sonra, pafta ile kılavuzu açtım. Boruyu yerine takmaya gittik. Asıl mesele de boruyu takmaktı. Bunun güçlüğünü bu sanatın eri olan anlar.

Demir boruları birbirine takılı iken iki boru arasına diğer bir boru takmak neden zordur; kısaca anlatayım: Bu takılan borular birer bilezikle birbirine eklenirler. Su tesisatı bittikten sonra bu bileziklerden boruyu kırmayınca veya kesmeyince aralarından boru çıkarmaya imkan yoktur. Yalnız bunu iyi bilen bir usta yüz metrede bir boruların arasına döner manşon koyar. İşte bu işi evvelce, yani yaparken ben de düşünerek yüz metrede bir döner manşon takmışım. Çatlak boruya yakın bir yerde döner manşon vardı. Bunu toprak altından çıkarmak için kazma kürekle toprağı açmaya başladık. Fakat toprak yirmi beş santimden fazla donmuş. Kazmayı yere

vurdukça lastik top gibi suratımıza atılıyor. Toprağı kazmak güç bir şey ama müdürümün anlatmış olduğu sözlerden kuvvet alıyorum. Bu kuvvetle toprağı dirhem dirhem kopartarak döner manşonu bulduk. Yakın yerde bulduğumuzdan işimizin kolaylaştığına seviniyorduk. Fakat ellerimiz soğuktan kürek sapını tutamaz oldu. Kundurularımızın içi ufacık bir göl haline geldi.

Borularımızın vidaları gevşemiş hiç durmadan akıyor. Ellerimizle bu işin önüne geçmek istiyoruz. Ellerimiz ise bir odun parçasına dönmüş, burunlarımıza yanaşmıyor. Saniyede bir hırt hırt burun çekiyoruz. Sırasıyla sol ve sağ kollarımızı kullanıyoruz.

Boruyu söktüm hazırlamış olduğum boruyu yerine geçirdim. Su, beş dakika sonra mutfağa aktı. Aşçının sabah için hazırlamış olduğu sıcak su ile temizlendikten sonra ellerime bir baktım ki çamurdan yapılmış duvar gibi çatlamış, üzerleri sade kan. Bunlar bana hiç geldi. Temizlik bittikten sonra hemen revire koştum. Ellerimi gliserinle güzelce ovdum, ondan sonra da hiç acısını duymadım. Saat 10.30'a gelmişti. Hemen yataklarımıza yattık. Nedense o gece sabahın erken olmasını istedim. İnsanlar sabahın tez olmasını isteyince onun yolu ne kadar da uzuyor. Sabahlar olmuyor. Biraz uyumuşum: Kulağıma bir ses geldi, uyandım ki gün aymış. Hemen yataktan fırladım. Pantolumu, mintanımı, ceketimi giyindim. Yatağımyı yapmadan Direktörün yanına koştum. Direktör erkenden kalkmış, onu dairesinde buldum. Kapıyı vurdum mu, vurmam mı, heyecanımdan anlayamadım. İçeri girdim. Direktör beni güler yüzle karşıladı. Az daha konuşurmasa patlayacaktım. “Bitirdik de tekmil haberini vermeye geldim” dedim. “Teşekkür ederim oğlum, Siz vazife severliğinizi isbat ettiniz. Bu gayretsizde varken önünüzde hiç bir zaman, hiç bir güçlük duramayacaktır.” dedi.

“Sağol Direktörüm” diyerek selamladım. Dışarı çıktım arası üç günü geçmemişti arkadaşlar: “Depo delinmiş onu yap. Hamama su çıkmıyor, bunu yap” diyerek bana koşup geliyorlardı. Su işleriyle çok uğraştım. Ekim ayında zelzelenin yıkmış olduğu binalarımızı nasıl yaptıysak su işlerini de en son hızımızla, bozulmayacak şekilde böyle bitirdik.

Ahmet TURGUT (Akpınar Köy Enstitüsü Son Sınıf öğrencilerinden)¹⁷

5. Bunlar, Bizim Köyün İnsanları

- Hoş geldiniz!

-Hoş bulduk, öğretmen bey.

- Ne o muhtar, baskın mı var?

- Evet, Murat dayı ile baskına geldik.

- İyi ettiniz. Benim de canım sıkılıyordu!

- Neden canın sıkılıyor, öğretmen bey?

- Yalnızlık... Malum ya. Pazar günleri, çocuklardan ayrı kalınca... Kendimi çok yalnız hissediyorum.

- Amma da yaptın. Köy kahvesine geleydin ya?

- Sabahın erken saatinde, kahveye gitmek hoşuma gitmiyor.

- Öyleyse beni çağırydın?

- Seni de, pazar günü rahatsız etmek istemedim.

- Ne demek? Bak biz, hiç düşünmeden; Murat dayı ile erken saatte, kalkıp geldik.

- Tabii geleceksiniz. Hele oturalım da.

- Öğretmen bey! Murat dayının bir derdi var.Sizinle görüşmeğe geldik.

- Efendim, bizim Osman var ya. Başıma dert oldu. Koca oğlan oldu, hali çocuk gibi davranıyor. Bir müddet başını alıp şehre gitti. Sonra, kısa bir zaman gelip, köyde kaldı. Tekrar pirelendi. Bu kez “Ben Ankara’ya gideceğim” diye tutturdu. Ne yaptıkça, caydıramadık. Üç dört yıl gezdi, dolaştı. Şimdi, tekrar geldi. Diyor ki “Bana biraz para bul, yumurtacılık yapacağım.” Durumu muhtara açtım. Fakat muhtar da oğlanı koruyor. Size geldik öğretmen bey bize bir akıl ver.

- Murat dayı, önce sakın ol. Osman’ın dedikleri benim de aklıma yattı. Sakın

¹⁷ *İlköğretim Dergisi*, C. 9, S. 175-177, s. 2316

bana da kızma...

- Size hiç kızarmıyım. Ama şu oğlan beni öldürecek.

- Muhtar! Murat dayı biraz sinirli. Osman hakkında bana bilgi verir misin?

- Öğretmen bey, Osman yeğenim olur. Yiğit ve mert bir delikanlı. Osman'ın bu duruma gelmesinin sebebi babasıdır. İlkokuldan sonra Osman okumak istedi. Fakat babası bir türlü razı olmadı. "Ben Osman'ımı, yanımdan ayıramam" diye çocuğu okutmadı. Osman da arzusuna kavuşmayınca aylarca dağda bayırda gezindi, durdu. Önceleri korktuk, Osman'ın durumundan ... Bir gün, Osman'ı yanıma alıp, şehre götürdüm... O günden beri, Osman şehre alıştı. Köye gelmez oldu. Fakat bunda, Osman'ın tek kabahati yok. Bütün bunlar Murat dayının yüzünden oldu.

- Anlattıklarına teşekkür ederim. Şimdi karar vermeden bir de Osman'la görüşeyim. Ne dersiniz?

- Siz bilirsiniz öğretmen bey.

- Öyleyse, biz gidelim Murat dayı. Öğretmen bey, Osman'la görüşün de.

- Bir ara Osman'ı bana gönderin, olmaz mı? İki birden:

- Olur, öğretmen bey.

Muhtar ve Murat dayı ayrıldıktan sonra düşündüm kendi kendime. Osman, ilkokul sıralarında iken ne büyük emeller beslemişti, küçücük kafasında... Hepimizin, çocukken düşündüğümüz gibi. Özellikle ilkokulda çok sorarlardı: "Oğlum, büyüyünce ne olacaksın?" Hep yüksekte atardık. "Doktor", ya da "Mühendis olacağız." derdik. Küçük memuriyete itibar etmezdik. Hele çiftçi olacağım diyenlere, alaylı alaylı bakardık. Osman da, okumuş olsaydı iyi kötü; kendine, cemiyete ve köyüne yararlı bir fert olabilirdi. Ne yazık ki cahil babanın yüzünden, Osman okuyamamıştı. Bunun benzeri köylerde çoktur. Özellikle anne ve babalarının ya da mali imkansızlıklar yüzünden okuyamayan on binlerce çocuk... Birden kapı çalındı:

-Buyrun.

25 yaşlarında esmer, şehir kıyafetli, bir genç içeri girdi. Selam verdikten

sonra:

-Ben, Murat dayının oğlu Osman; beni istemişsiniz öğretmenim.

-Gel otur, Osman. Köyde seni hiç görmedim, ama iyi anlattılar.

- Neyi iyi anlatırlar ki, bilmem. Ben okumamış bir zavallıyım.

- Böyle konuşma Osman. İlkokulu bitirmişsin, okuduğunu anlıyorsun; iyiyi kötüden ayırmasını da biliyorsun. Ya hiç okuyamayanları düşündün mü?

- Ne çıkar öğretmenim. İlkokuldan sonra, okuyamamanın ne demek olduğunu, benden iyi bilirsiniz. Hani, kuluçkalı bir tavuğun altına, ördek yumurtası koyarlar. Cıvcivler biraz büyüyünce; bir su gördüklerinde, kendilerini hemen suya atarlar. Fakat zavallı ana tavuk, yüzme bilmediği için; suyun kenarında çırpınıp durur. Benim durumum da, tıpkı ana tavuk gibi.

- Hiçbir zaman karamsar olma. Bundan sonra, kendine bir yön tayin edebilirsin.

- Benim de niyetim öyle. Fakat, babam bana imkan vermiyor.

- Sen hiç üzülme. Muhtar her şeyi anlattı bana.

- Şehirde birkaç esnafla görüştim. Civar köylerden toplayacağımız yumurtaları onlara göndereceğim. Onlar yumurta başına bana bir miktar kar verecekler.

- Osman! Köylerden toplayacağın yumurtaları hiç bekletmeden şehre göndermelisin. Sonra yumurtalarını diğerlerinden ayırabilmen için de bir lastik mühür yaptırmalısın. Bu mühürle bütün yumurtalarını mühürlesin. Mühüre köyün adını yazarsan çok iyi olur. Şehirde kısa bir zamanda, senin yumurtaların tanınmış olur.

- Dediğiniz çok doğru. Bunu kısa bir zamanda hemen yapacağım. Ya babam?

- Sen babanı bana bırak. Haydi seninle köy kahvesine gidelim. Onları orada bulabiliriz.

Köy kahvesine girdiğimizde muhtar ile Murat dayıyı, yan yana bulduk. Ben

onların yanına gittim. Osman başka masaya oturdu.

Murat dayıyı ikna etmek kolay oldu. Muhtarla ben Osman'a durumu işaretle bildirdik. Osman'ın yüzü gülüyor, sevincinden uçuyordu, sanki.

Osman kısa zamanda, yumurtacılığı geliştirdi.

Murat dayı da hayatından memnun, Osman'ın her dediğini yapıyordu.

Bizim köyün yumurtaları, şehirden şehire ün salmaya başlamıştı, böylece her şey yoluna girmişti.¹⁸

6. Köy Enstitüsü Öğretmenlerinin Vazife Şuuru Durmayan İş

Cumhuriyetle beraber doğan yapıcı kuvvet, cins koşu atları gibi mesafe katettikçe gelişiyor, açılıyor ve durmadan sırtındaki en ağır işleri kuruculuğa, güzelleştiriciliğe doğru uçuruyor.

Tuttuğunu koparan, yapıştığını başaran, düşündüğünü yapan bu kuvvet, yeni neslin iradesidir. O, eskilerin müstemleke elbisesi giydirdiği memleketin hürriyetini fethetti. Yoksulluğun ızdırabını gemledi, bakımsızlığın harabeleri üstünde insana yaşama hevesi veren abideler kurdu. Yurdun yeşeren, dirileşen, güzelleşen parçaları göz açıp kapayıncaya kadar genişliyor. Durmayan işin tılsımlı kuvveti güneşin ışığı gibi boş bulduğu her yeri dolduruyor, ısıtıyor. canlandırıyor. Kuruyor ve yapıyor.

Ben bir bataklık ortasında cennet kurabilmenin hazlarını “Yeni hızla köye doğru” adlı kitabımda demetlemiştim. Ona bir sap çiçek daha ekmek istiyorum.

“İş” e çullanan “Güç” ün mecmuamızın küçük hacmine yaraşacak küçük bir misalini bir iki çizgi halinde göstermek hevesimle evvelki dolgun tecrübeden istediğim doygunluğu henüz almadığı mı da anlatmak istiyorum. Çünkü: “Durmayan İş” koştukça acıkıyor.

Kursumuzun bir sürü işi arasında bir de inşaat davamız var. Yanlış anlaşılmasın! Münakasa kanunlarının müdahale ettiği “İhaleli” inşaat işlerinden değil; kendi kuvvetimizle kendi zekamızla ve kendi imkanlarımızla görülecek inşaat işleri...

¹⁸ *İlköğretim Dergisi*, C. 31, S. 539, s. 29

İşe yeni başladığımız zaman tamire muhtaç sandalyeler, yeniden yapılacak yemek masaları, yıkılacak harap binalar, tanzim edilecek bahçe, ekilecek tarla, sıva, badana, temizlik gibi bir yığın ve bin bir çeşit işle vakit geçirmeden hemen icap eden düzeni verirken bir samanlık ve ahır yapmaya başladık. Program harici fakat muhakkak bir zaruretin ortaya attığı işler arasında bu devre içinde başarmaya mecbur olduğumuz iki öğretmen evi ile bir büyük binanın inşası kararını, yeri, malzemesi bakımından kafamızda pişiriyorduk.

Önce iki öğretmen evi meselesini ele aldık. Kurulacak yeri tayin ettik. Hemen malzemesini hesapladık: 130 metre mikabı taş, 65 bin tuğla, 100 torba çimento, çeşitli ve bir sürü de kereste.. Elimizde kireçten başka birşey yok. Pardon! asıl sermayeyi unuttum: Planlar .. fakat bu da eksik. Çatı ve döşeme detayları yok.

Şimdi hesabı beraber yapalım: 22,45 metre uzunlukta, 8 60 metre genişlikte ikişer daireli iki ev kuracağız. Plan eksik, malzeme yok. ..

Size belki ters gelecek ama aziz okuyucularım işin doğrusu şu: Bu yokluk bizim irademizin bileği taşıdır ve inanın ki, her şeyi hazır bir işin yapılışında, bizim yokluğu göğüsleyişimizden aldığımız müstesna zevki bulmaya imkan yok.

Neyse, biz anlatacağımız şeye dönelim: Yan yana sıraladığım bu esaslı eksiklerin müfredatı içinde bizi asıl korkutan taş meselesi.. Çünkü işe başladığımız zaman ilk önce o lazım. Diğerleri bizim ya emeğimizle tuğla kesme, kereste biçme ve yont- ma gibi “a canım, madem ki para ve kredi buluyorsunuz.. tutun iki kamyon, taşıtın taşlarınızı ..” Fakat mesele hiçte böyle kolayca sarılıp bohçalanacak kadar basit değil.. Bir defa bu seneki inşaat programımızın tahakkuku için 700 m³ taş lazım. Bunlara birer buçuk lira nakliye ücreti koyarsanız 1050 lira eder. Bu para bizim kursun rayicine göre iki tane evin inşa masrafıdır. Halbuki biz şimdiye kadar en güç, en ümitsiz şartlar karşısında bile ucuzluk ve sürat yolunda bir derecelik inhiraf bile yapmadık. Gene yapmayacaktık, yapamazdık ta ... Bu çok mükemmel bir ananenin iflası demek olurdu. Kaldı ki bu muazzam taş yekününün civar köyler halkı imece ile bir hamlede (geçen sene olduğu gibi) taşıyacaklardı. Onlar “Hele kömüşlerimizin dışı yeşile dokunsun bir yol” diye bizi zaruri bir intizar devresine sokmuşlardı. Şimdi arap saçı düğümünü evvela göstereyim ve sonra da çözeyim :

Demek ki, taş muhakkak taşınacak. Fakat beklemek lazım. Halbuki öbür tarafta hemen başlanması bizce lazım binalar da taş isteyecekler. Eğer bunu para ile naklettirsek evvela bizim ucuzluk prensibini yıkacağız, sonra da “Kurs para ile taş taşıtıyormuş” haberi arayıcı fişeği gibi etrafı dolaşacak ve bizim imece usulü de suya düşecek.

Biz bu mülahazaları yaparken işe başlamıştık bile. Planın tatbikına geçildi. Binaların ip iskelesi kuruldu. Kazmalar toprakta işlemeye başladı. Sakın

bu ihtiyatsızlığımıza verilmesin ve denmesin ki:

“Henüz meselenin bütünü halledilmedi ki.. bakalım

bir defa baştan sona kadar her şeyi temin edin de

ondan sonra başlayın!” Hayır bizim metotta böyle intizar ve tereddüt yok. Kazmanın keskin dişinin toprağa ilk geçişi, bir bütünü kazanmanın yeminidir.

Plan; temel için ilk hizmetini gördükten sonra genç bir mühendis arkadaşın resmi mesaisi dışındaki zamanına musallat oldu. Öbür taraftan hemen taş işinin en yakın, en kolay hal yoluna girildi. Evvela bizim yıktığımız bir sürü kerpiç ahırların hiç derin olmayan temellerine sokulduk. Köstebek gibi bir iki gün oralarda dolaştıktan sonra şöyle otuz kırk m³ moloza yakın taşını çıkarttık.

Hamleler arka arkaya dizildi: “Nafianın işleri çok yüklü. Oradan ümidi kes” dediler.

Belediyeye koştum. Bize dar zamanımızda birçok defalar yardıma koşan fütursuz reisi “Kamyonumuzu sattık” diye cevap verdi. Çaresiz yine nafiaya yöneldik.

Enerjik, nafia müdürünü verdiği izahatı dinledikten sonra ona hak verdim. Fakat bizim iş gene ortada kalmıştı. Bir gediğe daha hücum: “Acaba bu işi nafianın iş tatili zamanında yapamaz mıyız? Mesela gece ya da bir pazar günü..”

Bu samimi iş yapma arzusunun akla gelmeyen kıvranımları karşısında enerjik ve iyi kalpli nafia Müdürü, iş adamlarına yaraşır hükmünü veriyor:

“Bu pazara üç kamyon sabah sabah hazırdır. Sizin de işiniz görülsün. Benzini sizden ha!”

Nafia dairesinden uçar gibi fırlıyorum. Kafamın içinde bağdaş kuran bu derdin kurşun gibi ağırlığından kurtulup ferahlıyorum.

Kursta millet boyuna temel kazıyor. Artık korkarak “Kolay gelsin” yerine gözlerim gözlerinin içine bakarak “Yaşayın delikanlılar!. Binanın yarısını yaptık demektir.” diye onları şevklendiriyorum. Yüzlerindeki istifham; hep taş işinin etrafında çörekleniyor. “O da oldu.” deyince kazmalar daha hızla işliyor ve daha büyük toprak parçaları koparıyor.

Günlerden cumartesi. Gökteki bulutlar birbirinin üstüne yığılmış, boşlukta yer bulamamışlar sanki de toprağa inmişler gibi.. Basık tepelere sürünüyor ve bize “Fena haberi” haykırıyorlar: “Yağmur

Olacağız!”

Yalancı çıkmadılar. İki saat sonra bir gürültü, bir şakırtı. Sel gövdeyi sürükleyecek. Yağdı, yağdı. Bu yağmur; kursta ne kadar canlı varsa hepsinin içine yağıyordu.. Herkes üzüntü içinde. Yüzler, havanın somurtkanlığında geçti. Öyle ya .. Günlerden beri uğraşıp hallettiğimizi sandığımız iş gürültüye gidiyordu. Vaziyet şu:

Taş ocağı; kurstan 8 km uzakta. Bunun beş Km si şosa, üç km si ham yol kamyonlar çamur bozası haline gelmiş yolda imkan yok yürüyemezler.

Bütün ümitlerimiz yarına kaldı. “Yazdır, bir rüzgar, bir güneş toprakları asfaltlaştırır” diyorduk. Eminim ki pazar sabahı eğitimci, öğretmenler, şefler ..kim varsa gözlerini açtıkları zaman ilk defa göğe baktılar ve tabii tıpkı benim gibi onların da gönülleri kapandı.

Gök yüzünün dünden alıştığımız koyu kurşuniliği daha çok esmerleşmiş. Nerede ise yağmur ha başladı, ha başlayacak. Akşamdan hazırladığımız otuz tane gönüllü delikanlı sabahın beş buçuğundan beri şose üzerinde kamyonları bekliyor .. Saat on. Hala hiçbir ses seda yok. Şehir telefon hattını yerinden oynatıyoruz. Pazar .. herkesin tatil günü... Ve galiba haftanın parça parça biriken uykuları bu gününün

sabahına eklenmiş.. Biz gün gitti diye hayıflanırken şehir daha uyuyor...

Eğitim Şefi Cemal Öncel'le bir arabaya atlıyor,

Kastamonu yolunu tutuyoruz. "Bu iş beklemekle telefonla halledilebilecek gibi değil, kendimiz meşgul olalım!" diyoruz. Yarı yolda bir kamyon.Geciktiği saatlerin zamanını top yekün kazanmak ister gibi bize doğru uçuyor. Hemen duruyor, işaret veriyoruz.

Şoför:

- İki ,kamyon daha çimentosunu boşaltıyor.İnebolu'dan gece birde geldik diyor.

- Biz bu gecikmenin verdiği üzüntüden hemen kendimizi sıyrıyoruz. Arsız hayalim, tatlıya üşüşen arılar gibi hemen hevenkleniyor, gizli malalarıyla saniyede kafa tasımın içine binaları oturtuveriyorlar.

Artık ilk taş kamyonunu istikbale hazırlanmak üzere içimiz rahat kursa dönüyoruz. Herkes işinin başında. Bende sağı solu dolaştıktan sonra kursa bir kamyonetin ne kadar lazım olduğunu izah için deliller arıyor, bunun şifahi formülü ile meşgul oluyor, arkadan da müsveddesine başlıyorum. Yazımı tam bitirmek üzere iken pencere önünde bir işle uğraşan Zühtü Seren:

-Geliyorlar! diye yerinden fırladı. Ben de tabii yaylandım. Pencereye koştum. Arka arkaya iki kamyon zikzak yapa yapa yaklaşıyorlar.

Kursun içi karıştı. Herkes kapıya doğru koşuyor. Ben de bunların arasında fazla süratten nefes darlığına uğruyorum.

A?.. bizim taş yüklü sandığımız kamyonlar boş. Ne kadar kurmuşuz meğer...

Nafianın baş makinisti diyor ki:

- Kamyonların taş ocağına çıkmasına imkan yok. Bu iş bugün kalacak! Kafama balyoz yemiş gibi birden sersemledim. Fakat ilk şaşkınlığı atlatır atlatmaz da kafamı işletmeye başladım.

- Bu iş olur oğlum.. Hele dur. Şöyle yakışır bir çare arayalım. Baş makinist, benim bu halimi mantıksız bulmuş ve sinirlenmiş olacak ki acı acı güldü, böyle şeylerden hiç anlamayan bir adamı kandırmak için girişilen beyhude zahmeti bile ihtiyar etmedi, sadece kafasını sertçe kaykıldı.

Ben ürkütmemek, kızdırmamak için sesime olanca halaveti verdim ve en yumuşak taraftan da kelema ağaz eyledim:

- Doğru.. Kamyonlar çamurlu yollardan imkanı yok çıkamazlar. Acaba şöyle pratik bir çare bulamaz mıyız ne dersin?.

-Vallahi bunun çaresi yok gibi.. Üç kilometrelik ham yoldan bunlar sabahtan akşama kadar bile çıkamazlar.

- Peki, gel şu kamyonları ham yollardan yürütelim.

- Nasıl? Kamyonları uçurtacak mıyız?

Saldığı kahkahayı yanda bırakan şu teklifim, etrafımızda ki öğretmen ve eğitimden halkasını birden kaynaştırdı:

- Kamyonların yürüyemediği yerlerde işi bizim sırtlarımız görsün ..

Taraftarlar yerlerinden zıplayarak haykırdılar:

- Tamam! Böyle yapalım.

Ben işi izah ettim:

- Kamyonlar, taş ocaklarına düzgün yolda sokulabildikleri kadar sokulurlar. Biz burada iki yüz kişiden fazlayız. Ham yolla taş ocağı arasındaki bir kilometreden fazla tarla yolunda, kamyon yerine iki yüz insan çalışır.

- Vallahi bilmem! Üç kamyonu taş yetiştirebilir misiniz? Üç kamyon düz yolda 40 dakikada bir sefer yaparlar. Bir sefer içinde tam on metre mikabı taş lazım Bu sırtla taşınır mı?

Kalabalık halkanın verdiği cevap çok keskin, çok coşkun oldu:

- Taşırız biz, yetiştiririz!

Söze tekrar karıştım:

-İşin kolayı var. Bir prova yaparız, bakarız.

İş bizim dediğimiz gibi yürürse üç kamyonu da çalıştırırız. Yok söktüremezsek bir kamyon bırakırsınız... İşin bu tarafı tavına gelirken karşımıza bir zor yokuşu daha çıktı:

- Ya kursun ham yolunu ne yapacağız?

Verdiğim cevap işi tamamladı:

- Kamyonlar toprak yolu sökemedikleri yerde taşı boşaltırlar. Biz oradan da kursa taşırız.

Güçlükler bizi ürkütmüyordu. Her çetin sebep ve engel, bizim yapmağa karar verdiğini mutlaka başaracak hamlemiz karşısında iskambil kağıdı gibi yere seriliyordu.

İşte seferin ilk hazırlıklarını, kampananın telaşlı vuruşları süratle ilan etti. Çamaşırlarını yıkayan eğitmenler işlerini bırakarak derhal toplanmaya başladılar. Mühim şeye intizar ediyorlardı.. Onlara şöyle hitap ettim:

- Delikanlılar! Siz hazır bir yurt buldunuz. Geçen sene burasını kurmak için arkadaşlarınız canlarını dişlerine takarak çalıştılar. Şimdi hemen yemeklerinizi yiyeceksiniz. Doğru taş ocağına .. Kamyonlara taş yetiştireceğiz. Bana geçen seneki çocukları aratmayın. Göreyim sizi haydi bakalım!

Herkes on dakika içinde yemeğini yedi. Fakat tam bu sırada yağmur da başladı. Buna rağmen açık yük kamyonlarına genyeler yüklendi. Eğitmenler fırladılar.

Baş makinist:

- Yağmur da yağıyor. Bu iş olmaz ya dur bakalım! diye ümitsizce kendi kendine mırıldanıyordu.

Bizim delikanlılar türkülerine kamyonların hareketinden evvel başladılar. Kendi kendime:

- Bu insanlarla ne yapılmaz? Dağları deviririz diye konuştum.

İşte taş ocağındaki manzara:

Üç kamyon, kumlu yolun sonunda mevzi aldılar. Bu sakat işin mağlubiyetine intizar ediyorlar. Dağınık insan kümeleri dik yokuşu tırmanıyorlar ve bir kararın sonunu fethetmeye gidenler gibi hızlı dik yürüyorlar. Hayır koşuyorlar...

Bir hücum kıtasında bulunmadım. Fakat en dar zamanda süngü taarruzuna kalkmış bölüklerin resimlerini gördüm. Hikayelerini okudum. Yirmi dakika sonra sırtlarında ağır birer taşla inen kalabalık uzak bir ümide taarruz eder gibi hırslı ve diri koşuyorlardı .. Kamyonların dolması on dakikadan fazla sürmedi. Birinci sefer yapılmıştı bile. Artık eğitmenler, taşları depo ettikten sonra bir tepeyi aşan şosada kamyonların gelişini gözetlemek için bile vakit buluyorlardı. Herkes keyifli.. Ve kamyonlar bilmem kaçınıcı seferi yapıyorlar .

Hararetli bir münakaşa ...

- Bu kamyonları bu ham yolda yürütürüz .

Tepeye bile çıkartırız... Böyle vakit kaybediyoruz .

Genyeler, iki araba, kazmalar, kürekler... bir intizar devresinde yolu ıslah için çalışıyor.

Uysal şoföre yalvarıyorlar:

- Vallahi bir dirhem benzin harcatmayız. Sen yalnız he! de.. Biz onu omuzlarımızda taşırız da yine çıkartırız.

Kamyon homurdanıyor...Ham yolda derin bir çukur kazarak yürüyor.Millet bağıyor:

- Ha gayret! İşte geliyoruz. Tamam!...

Artık iş kolaylaştı. Taşlar kamyonlara doğrudan doğruya ocaktan yükleniyor. Eğitmenlerin keyiflerini görmeyin! Gelin beraberce şu koca taşın başında müşteri arayan eğitmene kulak misafiri olalım:

- Var mı sallayacak? (Sallamak, kaldırıp yüklemek,manasında kullanılıyor)

Öte taraftan iki yağız delikanlı koşuyor, yapıyorlar taşa... İşte Karakurt' un

ta belinin üstüne koydular. Biraz daha yukarıya sırtının üstüne koymaya çabalarlarken Karakurt:

-Bırakın terazilerim ben onu ... diye artık onlara iş bırakmıyor. (Terazilemek, yerinde şöyle bir silkinip taşı sırtının üstünde muvazeneye almak manasında kullanılıyor).

Artık kamyonlar, eğitimleri almak için son seferlerini yapacaklardı. Baktım, kamyonlardan birine yine taş yüklüyorlardı . Hemen müdahale ettim:

-Bırakın oğlum! Atlayın da gideceğiz. İş paydos artık... Hemen itiraz ettiler:

- Biz yaya yürüyeceğiz. Bir kamyon taş gitsin. Kar, kardır.

Bu karardan döndürmenin imkansız olduğunu biliyordum. Sustum. Akşama kadar çalıştıktan sonra kendilerinin binecekleri yere taş yükletmekte yep yeni bir hevesle uğraşan yiğit eğitimlerimi gururla seyrettim.

Saniyelerin ziyanını bile hesap eden kurs, programını bir defa daha kurtarmıştı. Dönerken zeki bir öğretmen bugünün hadisesini ince bir izahla renklendirdi:

- Bugün çok çetin bir imtihan olduk. Çamur oldu, yağmur yağdı, soğuk çıktı. Fakat bunlar bizi yolumuzdan döndüremedi. Bakın şimdi her taraf günlük güneşlik.Ve şimdi biz vazifemizi yapmanın şevkiyle evelerimize dönüyoruz.¹⁹

C. GAZETELERDEN HABERLER

1. Ulus Gazetesi “Baş Öğretmenin Dersi”

Falih Rıfkı Atay'ın “Baş Öğretmenin Dersi” adlı makalesi Ulus gazetesinde şu şekilde yayınlanmıştır. “Uzun müddet vekilliklerde bulunan bir dostumuz, İnönü'den işitmiş olduğunu söyleyerek nakletti. Geçen harpte orduda iken, askerlerini açıkta yatırmak zorunda kalsa dahi, mektep işgal ettirmemiş! Başöğretmen ve başöğretmenin “Ulus”ta ve bazı gazetelerde pazar günü çıkan yazısını okuduğum vakit bu fıkra hatırıma geldi. O, milli kalkınmanın temeli okumak ve öğrenmek

¹⁹ *İlköğretim Dergisi*, C. 2, S. 22, s. 27-30

olduğuna, cehaletten kaybettiğimize, geri kaldığımıza, bütün asil ve güzel vasıflarımızın cehaletten verimsizleştiğine inandığından beri herkesi inandırmak için çırpınmıştır. Yazısının her satırında hala bu çırpınmayı görüyoruz. Çünkü hali anlamayanlar ve kavramayanlar vardır.

Tarafsız ve savaşçı hemen her memlekette milli müdafaa tek mil milli ve mali kaynakları smrdğu bu ikinci dünya harbi devrinde, yalnız Türkiye’de maarif masrafları ve faaliyetleri hemen hemen onunla eşit bir ehemmiyet almıştır. Eğitim ve ğretim bakımından şark Müslüman milletlerinin ilerisinde olmakla beraber, garp milletlerinin en gerisinde bulunan bir memleketi bir asrın onda biri içinde bir okur yazarlar yurdu haline getirmek ve bunun şartlarını ve imkanlarını hazırlamak. Türk tarihinde İnönü devrine bir altın ağ şerefi verecektir. İşin bu edebiyat tarafını biz ve bizim gibi bir okları alabildiğine ssleyebiliriz. Fakat İnönü hepimizi, resmi bir vazifesi olanları ve olmayanları, daha katı hakikatler üstünde durup düşünmeye çağırmaktadır.

İlk katı hakikat, bugünkü emeklerimizin bile tam verimini almamış olmamızdır. İlkokula girenlerden pek azı okulu bitirmektedir. Toplamda her yıl bir artış varsa da bu bizi memnun etmekten henüz uzaktır. Vatandaşa çocuğunu diploma alıncıya kadar okutmanın zaruri olduğunu anlatacağız. Aklımızı, nutkumuzu, kanuni salahiyetlerimizi bu uğurda kullanacağız. İdare ve maarif başında bulunanlar bu nispeti artırdıkları kadar vazifelerinde muvaffak olmuş sayılacaklardır.

Bundan başka on yıl içinde Türk köylerini okul yapıları, ğretmen evleri ve atölyelerle donatacağız. Her okulun bir toprağı olacaktır. Başlangıçta bunun nasıl mümkün olacağının bir türlü kestiremeyenlerden bazıları kendilerinden daha ciddi faaliyet istendiği zaman imkansız sandıklarını nasıl yapabildiğini bizzat tecrübe etmişlerdir. Davanın yapılıp yapılmayacağını tartışmak için değil mutlak yapılacağına inanarak ele alacağız. Milli kalkınma meselelerinde tereddütlü ve şüpheli unsurların bize bir gün bile kaybettirmelerine müsaade edemeyiz.

Hayat hakkı, bir çağın ilerleme şartları içinde yaşamaya layık olmak demektir. Layık olmaktan başka hiçbir vasıta ile bir millet istiklalini devam ettiremez. İnönü bizi hakiki hürriyete götüren yolu göstermektedir. Sancağı altında,

Kuvai Milliye seferberleri ruhu ile imanı ile ve şevki ile çarpışalım. Kurtulmak için yenmiş olduklarımızı kurtuluşa hak kazanmak için yenecek olduklarımızdan daha çetin ve amansızdı.”²⁰

2. Vatan Gazetesi “Bir Kuvvet Aşısı”

Ahmet Emin Yalman’ın “Bir Kuvvet Aşısı” adlı makalesi Vatan gazetesinde şu şekilde yayınlanmıştır. “İsmet İnönü, İlköğretim mecmuasının son çıkan nüshasına ilköğretim davamıza dair bir makale yazmıştır. Bu makale, Anadolu Ajansı vasıtasıyla yurttan yayınlanmış, bütün günlük gazetelerin sütunlarına geçmiştir. Ve okur yazar vatandaşların büyük kısmı tarafından ilgiyle okunmuştur.

İsmet İnönü’nün yazdığı makale, bir memleketin mukadderatı bakımından mühim bir ileri adımı, bir dönüm noktasıdır. Gelecek nesiller, bunu böylece karşılayacaklardır. Yayınının, dünya tarihinde yepyeni bir devrin açılmak üzere olduğu bir dakikaya tesadüf etmesi ayrıca dikkate layıktır.

Okuyucularım, bu sözleri belki de ilk bakışta mübalağalı bulacaklar ve işin içinde bir huluskarlık gayreti bulunduğunu sanacaklardır. İçlerinden bazıları da belki dudak bükeceklerdir. Biraz sabretsinler. Bu sözlerden ne kastettiğimi etraflı bir şekilde anlatmaya çalışacağım. O zaman umarım ki, ilk hislerini değiştireceklerdir.

İnönü’nün tarihi hizmetlerinden ve bugünkü mevkiinden ileri gelen türlü türlü yüksek ünvanları vardır. Fakat bir memlekette herkes için ve her zaman için en yüksek ünvan “Vatandaş” ünvanıdır. Bu sıfat; mevkiin yarattığı mesafeleri ortadan kaldırır. Bütün vatandaşları müşterek mukadderatlarına ait davaları beraberce düşünen müsavi bir kütle haline koyar. Her Türk vatandaşı; bu yüksek sığata layık olduğunu; yurdun müşterek davalarına canlı bir bağıllık göstermekle ispat etmeye mecburdur.

İşte İlköğretim mecmuasında çıkan makalesiyle İsmet İnönü yurdun en esaslı davası için yüreği yanan ve duygularını diğer vatandaşlara da aynı hararetle geçirmek için çırpan bir Türk vatandaşı mevkiinde görüyoruz. Bu canlı alaka ve seçilen ifade şekli içimizi ısıtıyor ve yakınlık ve ferahlık hisleri yaratıyor.

²⁰ *İlköğretim Dergisi*, C. 9, S. 162-163, s. 2127

Meseleyi tahlil edince görüyoruz ki ortadaki mesele, yalnız bir ilköğretim davasından ibaret değildir. İnönü aynı zamanda bir Şef ve bir Türk akıncısı sıfatıyla da ortaya çıkmıştır. Muayyen vazifeleri muayyen usullerle ve muayyen bir süratle görmeye alışan idari bünyeye birdenbire öyle yeni vazifeler veriyor. Öyle bir zihniyet, öyle bir sürat, öyle bir yürekten kopma alaka, anlayış ve inanış istiyor ki bünye bu vazifelerin altından kalkmak için baştan aşağı tadiller geçirmeye, verimsiz faaliyetlerine, kırtasi gidişlerine ve zahiri cilacılık meyillerine veda etmeye mecbur kalacaktır.”²¹

3. Tanin Gazetesi “Kurtuluş Yolu”

Hüseyin Cahit Yalçın’ın “Kurtuluş Yolu” adlı makalesi Tanin gazetesinde şu şekilde yayınlanmıştır. “Milli Şefin ilköğretim mecmuasında çıkan makalesi harp dağdağaları içinde bunalmış insanların gözü önüne nurlu bir hakikat serdi. Bugünkü harp bir hayat ve memet harbidir. Fakat muvakkattir, pek yakında bitecektir. Bunun dışında daha büyük ve daha daimi her günlük hayat harbi vardır ki asıl onu kazanmak lazımdır. Milli Şef umumi dünya buhranından hissemize düşen zorluklar ve mahrumiyetler içinde Türk vatanının bekasına ve selametine taalluk eden bu esaslı davayı bir dakika bile gözden uzak tutmadığını onun mesut bir neticeye varması için çalışmaktan, düşünmekten ve didinmekten geri kalmadığını göstermekle umum vatanın sonsuz şükranlarına ve minnettarlığına hak kazanmıştır.

Harp sonrası teessüs edecek yeni nizam düşünülürken, milletlerin hakimiyeti üzerine dayanan hürriyet, tahsil ve terbiye meselelerine en mühim mevki ayrılıyor. İçeride ve dışarıda hür yaşamak isteyen Türkiye’nin en ehemmiyet vereceği, en çok emek sarf edeceği gaye milletin fikri seviyesini, bilgisini ve manevi kudretini yükseltmek olabilir.

Hürriyet rejimi ekseriyet rejimidir. Ekseriyet cahil ve gafil olursa hürriyet işe yaramaz bir lüksten ibaret kalır. İlk tahsil ekseriyet hükümetinin temel taşıdır. Bu davayı halletmemiş olan bir milletin yarınki dünyada yeri, itibari ve sözü olamaz. İlk tahsile ait istatistikler ve meseleler arasında Milli Şefin neden bu kadar uğraştığını anlamak için bu hakikati hatırlamak iktiza eder.

²¹ *İlköğretim Dergisi*, C. 9, S. 162-163, s. 2128-2129

Milli Şef, vatanın kurtarılmasında kudretli bir ordu derecesinde hizmet edecek ilk tahsil teşkilatının ehemmiyetini göze çarptırırken, idare mekanizması arasında bile tesadüf ettiği ihmalleri, kayıtsızlıkları ve anlayış eksiklerini ıstırap çeken bir kalbin bütün samimiyeti ile açığa vurmuştur. Milli Şefin memleketin en hayati meselesini ele almış olduğunu görmek, yapılan ve yapılacak işleri anlamak hepimizi bu vazifenin azametiyle karşılaştırdığı kadar kalplerimize ferahlık ve itminan da telkin ediyor.

Bu memlekette ilk tahsil meselesi namına mevcut zorluğun on sene içinde ortadan kalkacağı ana kadar hayırlı semerelerin çoğalacağı hakkında artık hiç şüphe kalmamıştır. Fakat bu öyle bir iştir ki hepimizin hissemize düşen vazifeyi Milli Şefin lüzum gösterdiği heyecan, iman ve aşk ile benimsememize ihtiyaç vardır. Meseleyi Milli Şefin makalesine istinat ederek şöyle özetleyebiliriz.

1. Her şeyden evvel mevcut ilkökul öğrencilerinin devamını temin etmek. Çünkü ilkökulların birinci sınıflarına giren çocukların sayısı ile son sınıflı bitirmeye muvaffak olanların sayısı arasında % 65'ten fazla bir noksan göze çarpıyor. Demek oluyor ki bu günkü mevcut okullarımızdan bile tam verim alamıyoruz. Bu noksanın telafisi için Milli Şefin pek müteessir bir lisan ile ifade ettiği şikayetler bütün alakalı idare şefleri tarafından ihmal edilmesi imkansız bir emir ve ihtar hizmetini göreceğini ümit ederiz.

2. Köylerde ve kasabalarda okul binaları temin etmek. Okul olmazsa tahsilden bahsedilemez. Şehirlerde okulların inşasını temin için Milli Şefin bahsettiği vergi eminiz ki en memnuniyetle ödenen bir borç telakki olunacaktır.

3. İlk tahsilin gelişmesi ve bütün milleti kucaklaması davası ki meselenin bel kemiğini teşkil ediyor. Bunun hal çaresini Cumhuriyet hükümeti Köy Enstitüleri usulünde bulmuştur. Senelerden beri bunlara verilen emeğin semereleri bu sene alınmaya başlanacaktır. Köylerde bu sene sonbahara kadar 1750 ve gelecek sene 3000 okul binası yapılacak ve muallimleri temin edilmiş bulunacaktır. Bu muazzam ve planlı gayret 10 sene içinde bizi ümmiliğe karşı açılmış harpte zafere kavuşturacaktır.

Türk milleti Milli Şefinin irşat ve ihtarlarına hareketini uydurarak vazifesini onun istediği intizam ve mükemmeliyet ile candan ifa ettiği gün, medeniyet ve insanlık işinde muvaffakiyetlerin en büyüğünü kazanmış olacaktır.”²²

D. TARIM EĞİTİMİ

1. İneklerin Bakım ve Beslenmesi Eğitimi

Memleketimizin hayvan varlığı büyük bir maddi toplamı gösterir. Çiftçilerimizin yan gelirini teşkil eden hayvancılığın içerisinde, inek besiciliği önemli bir yer tutar. Yerli Kara, dediğimiz ve Orta Anadolu Bölgesinin karakteristik inek ırkı, bu gün hala hem etinden, hem de sütünden faydalandığımız bir hayvandır. Doğu Anadolu Bölgesinde ise Doğu Kırmızısı, dediğimiz inek ırkı daha çok beslenmektedir.

Beslediğimiz hayvan ne olursa olsun ondan bir gelir beklemek asıl amaçtır. İneklerden de hem etinden ve hem de sütünden faydalanmak ve verdiğimiz yemi boşa atıp, heder etmemek için bazı kuralları göz önünde tutup, tekniğin ispatladığı tecrübelerden de yararlanmamız gerekir.

İnek besleyip, bol süt alabilmek için işe nereden başlayalım? Önce, bol süt veren bir inek ırkını seçmeliyiz. Çorak bir tarlaya ne kadar iyi tohum atarsak atalım, bol mahsul kaldıramayacağımıza göre, gelişigüzel seçilmiş bir ineğe de ne kadar bol yiyecek verirsek verelim, beklediğimiz sütü alamayız.

İneğimizi seçtikten sonra, hayvanın hem yaşaması için, hem de vereceği sütü meydana getirebilmesi için ihtiyacı olan yemi ona vermemiz gerekir. Ayrıca, doğuma 1, 5 - 2 ay kala da yavrunun ananın yemine ortak olacağını bilerek, anaya verilen yaşama yemi 1/3 oranında artırılır.

Süt verimi buzağılama ile birlikte başladığına göre; bir yıl içerisinde inekten sağlam bir buzağı ve bol süt almalıyız. Bunun için de bazı noktalara dikkat etmek gerektir.

²² *İlköğretim Dergisi*, C. 9, S. 162-163, s. 2132

İneğin doğurmasına 60 gün kala sütünü kurutmalıdır. Yani sütünü sağmayıp, bunun hayvanın vücudunda kullanmasını sağlamalıdır. Böylece hem buzağının iyi gelişmesi sağlanır ve hem de ineğin gelecek sağım devresi için hazırlanmasına, vücudun onarılmasına fırsat verilmiş olur. Sütün kurutulması birdenbire yapılmaz. Sağım adedi yavaş yavaş azaltılıp, araları uzatılarak uygulanır. Gerekirse yem de azaltılır. İneklerde bu sütün kurutulmasını emniyete almak için de 60 günlük süre içerisinde 2 kez, birer haftalık sürelerde anaya kesif yem verilmez. Kesif yem çeşitli daneler ya da bu danelerin karışımları ve küspelerdir. Sonra bu iki hafta dışında kalan 6 hafta içinde de hayvanlar zayıflık durumlarına göre kesif yemlerle beslenir. Doğuma bir hafta kala ise mutlaka kesif yem vermemek gerektir.

Şayet, elimizde mısır, arpa ve ayçiçeği küspesi varsa; % 35 arpa, % 35 mısır ve % 30 ayçiçeği küspesi koyarak iyi bir karışım yapılabilir. Zayıf ineklere bu karışımdan günde 4 kilografa kadar ve besili ineklere 2 kilogram günlük yemlerine karıştırılarak verilmelidir. Bu devrede hayvan ne kadar iyi beslenirse, 60 gün sonra hayvan bize yemin karşılığını kat kat süt olarak verecektir.

Doğumla başlayan ve bir hafta süren süte, ağız sütü denir. Bunu buzağıya bol bol içirmelidir. Sağıma başlamadan önce ineklerin memeleri sıcak suya batırılıp sıkılmış bir bezle silinir. Masaj yapılarak kan dolaşımı ve sütün memelere inmesi sağlanır. Günde 12 kilografa kadar süt veren inekler iki, 12'den fazla süt veren inekler 3 kez sağılmalıdır.

Sağmal ineklerin beslenmesinde esas iyi kuru ot ve iyi mera olmalıdır. Şayet, ineklerimize günde 6 kilogram iyi kuru ot, yonca ya da mera da 25 kilogram yeşil ot yedirebiliyorsak bu takdirde 300 kilogram canlı ağırlığındaki bir ineğin hem yaşama ve hem de günlük 2 kilogram süt verimi için yeteri kadar yemi vermiş oluruz. Bundan fazla alacağımız her kilo süt için yeni yem eklemeliyiz.

Tuz inekler için çok önemlidir. Yemliklerinde ve otlak yerlerinde süreli olarak tuz bulundurulmalıdır. İneklerin yanında su da bulundurmak ve günde iki kez su içmelerini sağlamalıdır.

İneklere ot, yonca ya da meradaki otlamaya ek olarak, vereceğimiz kesif yemler, verdikleri süt miktarına göre hesaplanır. Yani 10 kg. süt veren inekle, 6 kilogram süt veren ineğe aynı yemi verirsek 6 kilogram veren ineğe boşuna 4 kilogram süt için yem masrafı yapmış oluruz.²³

2. Yumurtlayıcı Tavukların Seçilmesi Eğitimi

Tavukçulukta kazanç sağlamak, yalnız iyi bir cins seçmek ve iyi beslemekle olmaz. Seçilen cinsler arasında dejenere olmuş, yumurtlayıcı ırk karakterinden kaybetmiş tavuklara her zaman için rastlamak mümkündür. Öyleyse iyi bir besleyici, genel olarak yumurtlayıcı tavukların ne gibi özellikler gösterdiğini bilmek zorundadır. Aksi halde hem emeği, hem de parası boşa gider.

Yumurtlamayan tavukların sürüden seçilmesine ayıklama diyoruz. Ayıklamada en çok üzerinde durulan ve bilinmesi gerekli konular şunlardır:

a) İbik ve Sakalların Durumu: Yumurtlayan bir tavuğun ibiği büyük olur. Rengi parlak, koyu kırmızı ve üzeri nemliymiş gibi görünür. Gergin bir haldedir. Yumurtlamayan bir tavuğun ibiği ise; küçük ve büzülmüş, renksiz, soluk, kuru sert bir görünüştür. İbiklerdeki bu özellikler aynen sakallarda da bulunur ve yumurtlayan tavuklarla, yumurtlamayan tavuklarda anlatılan şekilde farklılık gösterir.

b) Gözlerin İriliği, Parlaklığı ve Canlılığı: Yumurtlayan bir tavukta gözler iri ve belirlidir. Böyle bir tavuğa bakıldığı zaman çatık ve parlak gözleri fark edilir. Halbuki yumurtlamayan hayvanlarda gözler küçük, adeta göz çukuru içersine gömülmüş bir şekildedir. Bakışlar sönük ve gözlerdeki parlaklık yerine donukluk gelmiştir.

c) Vücut Büyüklüğünün İncelenmesi: İyi yumurtlayan bir tavukta hacim itibariyle vücut büyük olur. Yumurtlayıcı tavuklar fazla yem yerler ve bu yemi daha çok yumurta verimleri için kullanırlar. Bu bakımdan, yani fazla yumurta yapabilmeleri için vücutları hacimli, iri olmalıdır. Ancak bu hususta bazen yanlışlar olabilir. Çünkü iri görünüş yağlılıktan da ileri gelebilir. Böyle tavuklarda

²³ *İlköğretim Dergisi*, C. 31, S. 536, s. 28

yumurtaya yaramazlar ve sürüden ayıklanırlar. Yumurtlayan her tavukta karın dediğimiz bacakların ardında kalan ve geriye de içine alan kısım büyük olur. İyi görünüşe bu da tesir eder. Yumurta yönünden karnın büyüklüğünü incelemede önce yumurta kemiklerinin bir birinden açık olup olmadığına bakılır. Bu kemikler gerinin sağlı sollu iki kenarında bulunanlar ve yay şeklinde yapıları dolayısıyla yumurta yapan tavuklarda araları açık olur. Yumurtlamayanlarda ise kapalıdır. Yumurtlayan tavuklarda bu açıklığa 3 parmak girebildiği halde, yumurtlamayanlarda ancak 1 parmak sığabilmektedir.

Bunların haricinde elle yoklama suretiyle, tüylerinde ren açılma haliyle ve tüy dökümüyle de tavuklar sürüden ayıklanırlar.²⁴

3.Yonca Yetiştirilmesi Eğitimi

Yurdumuzda çiftçilerimiz tarafından iyi tanınmasına rağmen, sağladığı faydalar pek iyi bilinmemektedir. Yoncanın yaşından ve kurusundan tüm hayvanlarımız faydalanabilir. Çok kuvvetli bir ot olduğu için, at besiciliğinde, sığırlarda, koyunlarda, hatta tavukçulukta besin maddesi olarak kullanılmaktadır. Dedelerimiz yonca için “Kopmuş bağırsakları birleştirir” diyerek bunun yararını anlatmışlardır. Dünya ülkelerinin çoğu da yoncayı bizden alarak üretmişlerdir.

Yonca, bir kez ekilmekle 8-10 yıl bol ot verir. Biçme ve sulamadan başka da bir bakım istemez. Yerine göre bir yazda 5-8 kez kesilip, otu alınabilir. Hem besleyici ve hem de lezzetli bir ot olduğu için hayvanlar severek yerler. Hayvanların kemiklerini irileştirip, çabuk semirtir. Yaş veya kuru olsun, etin, sütün artmasını sağlar.

Yoncanın otundan sağlanan bu yararlarından başka, toprağın vasfını iyileştiren bir büyük iyiliği daha vardır. Derine inen kökleri ile toprağı havalandırır ve gevşetir. Köklerine tespit ettiği havanın serbest azotu sebebi ile de toprağımızı gübrelemiş gibi oluruz. Bir yoncalığın 3 yılda havadan alıp toprağına verdiği kuvveti, hayvan gübresi ile karşılaştırırsak dekara 15 araba ahır gübresi vermek gerekir.

²⁴ *İlköğretim Dergisi*, C. 31, S. 534, s. 26

a) Yetiştiği Yerler:

Memleketimizin hemen her yerinde yetişebilir. Sahil bölgelerimizden yaylalara, ova ve dağlık bölgelere kadar ekilmeye müsaittir. En iyi randıman alınan iklim karakteri ise havası kurak ve sıcak olup da sulanabilen bölgelerdir. Orta Anadolu Bölgesinde yetiştirilen yonca tohumu ile, Doğu Bölgemizde yetiştirilen yonca tohumu arasında fark vardır. Buradaki fark, bölge karakterine uygun, denenmiş ve en iyi sonuç alınmış eşitleri ayırmaktır.

b) Toprağı:

Buğdayın iyi yetiştiği derin, kuvvetli toprakları sever. Kökleri derinlere çok indiği için, ekildiği toprağın kalınlığı en az bir metre olmalıdır. Tabanda durgun suyu olan yani taban suyu yüksek topraklarda iyi sonuç vermez ve ömrü de kısa olur. Genel bir tanım yapmak gerekirse, üstte bir iki karış kuvvetli topraktan sonra kumlu, zayıf bir tabaka ve tekrar onun altında kuvvetli bir tabaka geliyorsa, bu yonca için en iyi toprak demektir. Çünkü üstteki iyi topraktan aldığı kuvvetle kumlu tabakayı geçer ve yine iyi toprağa işleyebilir.

c) Yonca Yerinin Hazırlanması:

Toprağı hazırlarken tarladaki yabani otları iyi temizlemelidir ki, geçen yonca filizi rahatça byyebilsin. Toprak derin krizme edilir ve bir süre beklenir. Yabani ot tohumları görülünce yine bir sürüm yapılarak bu otlar toprağa kapatılır. Sürüm ile lmeyen, derin köklü ayrık gibi yabani otlar ise çapa ile sklerek toplanır. Bundan sonra da tarla iyice düzlenir. Parsellere ayrılıp sulanarak tava getirilir. Tırmıkla düzeltildikten sonra da ekim yapılır.

d) Ekim Zamanı:

Ege ve Akdeniz kıyılarında sonbaharda, Orta Anadolu ile Kuzey ve Kuzey Doğu Anadolu'da ise ilkbaharda ekilir.

e) Ne Kadar Tohum Ekilir?

Dekara elle serpmeye olarak 3-3,5 kilogram, ekim makineleri ile 1,5-2 kilogram ekilir.

f) Tohumun Temini:

Çarşıdan veya bulduğumuz yerlerden gelişigüzel tohum alıp, ekmek doğru değildir. Kusküt dediğimiz ve yoncayı boğan otları karışık bulunan tohumluğu alırsak, bu hiçbir işe yaramaz. En doğrusu Tarım Teşkilâtına başvurarak tohumluk istemektir. Memleketimizde Zirai Donatım Kurumunun torbalarla satılan tohumlukları, bölge özelliklerine göre çiftçimize satılmaktadır. Sonra Orta Anadolu Bölgesinde ekilen çeşidi, Doğu'da ekemeyiz bunun yerine yerli çeşit dediğimiz yoncayı elemeliyiz.

g) Ekim Nasıl Yapılır?

İyi hazırlanmış toprak tavındayken ekim yapılır. Tavda değilse parseller sulanarak tava getirilir. En iyi ekim, makine ile yapılandır. Ekim makinesinde sıra aralığı bir karış yani 20 santim ve ekim derinliği de 1,5-2 parmağı geçmeyecek şekilde ayar edilir. Ekim makinesi yoksa aynı aralık ve derinlikte çizgi tahtası ile çizgi çizip, elle ekim yapılmalı ve tırmığın tersi kapatmalıdır. Serpme ekim iyi olmaz. Çünkü bu çeşit ekimden sonra tohumu kapatmak için kara sapan, tırmık, sürgü gibi aletler kullanmak gerekir. Kara sapanla kapatmada tohumun çoğu derine gider, çıkmaz. Tırmıkla ise hepsi kapanmaz. Sürgü ile de tohumların toplanması ihtimali vardır. Bu mahzurlar göz önüne alınarak serpme ekim mecburiyeti olan yerlerde daha dikkatli ekim yapılır.

Ekimden sonra yağmur yağar, toprak kaymak bağlarsa, böyle bir durumda çapa ile toprağın kaymağını kırmalıdır. Sıra aralarında çıkan yabancı otlar toplanırsa, yonca başlangıçta daha çabuk büyür.

Yonca ekildiği yıl mümkün olduğu kadar az biçilir. Çünkü ekimi izleyen ilk yaz mevsimine "Kökleşme yazı" denilir. Biçimi çok geciktirmek de doğru olmaz. Genel olarak, genç yoncanın onda biri çiçek açınca biçilmelidir.

Biçilen yoncaları tahtadan yapılmış kurutma sehpaalarına sererek kurutmalıdır. Kurutma gölge bir yerde yapılır. Güneşte kuruyan yoncaların körpe yaprakları kavrulur ve küçülür. Bu şekilde de en kıymetli gıda boşa gider. Gölgede kuruyan yoncalar, daha sonra serin bir zamanda alttan hava alabilecek şekilde yığılmalıdır.

h) Yoncanın Sulanması

Yoncayı biçilmeden bir hafta önce ve biçildikten hemen sonra sulamak gerekir. Yani her biçim için iki defa sulanmalıdır. Verilecek su miktarı toprağına göre değışir. Fazla killi topraklarda çok, kumlu topraklarda ise az, fakat sık su vermelidir. Genel olarak, her sulamada toprağın en az bir karış derinliğıne su işlemiş olacaktır. Fazla su ile toprak çamur hale getirilmez. Çünkü yoncanın su isteğı kadar havalanma isteğı de mühimdir. Bazı yerler az, bazı yerler fazla su alırsa, bu kez de yoncanın bir kısmı biçime gelir, Su almayan yerler biçime gelmemiş olurlar.

Sulama zamanını daha iyi tayin etmek için, yoncaların tepelerindeki yeşil çiçek tomurcuklarına bakılır. Bu tomurcuklar görülmeye başlanınca sulanır ve bir hafta sonra da çiçeklerin onda biri açınca biçilir ve hemen bir su daha verilir.

Kıştan önceki son biçimde, yazın yapıldığı gibi, derin olarak değil de santim kadar yukarıdan biçilir. Bu suretle kıştan sonraki ilk yaz da yonca erken sürmek için kuvvetli kalmış olur. Kışı sert geçen yerlerde son biçimi yeni filiz verecek kadar erken yapmamaya dikkat etmelidir. Çünkü kışın bu körpe filizler donabilir.

ı) Bakım İşleri:

Sulamadan başka, yoncanın bir de çapa işi vardır. Biçimden sonra toprak tavında iken yapılan çapama çok faydası vardır. Geniş yoncalıklarda el çapası masraflı olur. Sıra aralarına ilkbaharda yapılan çapa çok yararlı olur. Sonbaharda da yonca üzerine iyi çürümüş gübre atılırsa kışı iyi geçirir.²⁵

4. Kavak Yetiştirilmesi Eğitimi

Kavak ağacı, yalnız kerestecilik ve odun İhtiyacı için yetiştirilmez. Bu gün tarıma uygun olmayan topraklarda, rüzgar erozyonuna karşı, sel yataklarının ıslahı, sulama kanal ve hendeklerinin muhafazası ve bozuk ormanların düzeltilmesi gibi çeşitli faydalar sebebi ile kavak yetiştiriciliğı büyük bir önem kazanmıştır.

²⁵ *İlköğretim Dergisi*, C. 31, S. 53. , s. 28-29

a) Kavak Çeşitleri

Memleketimiz için iktisadi kıymeti olan başlıca kavak çeşitleri şunlardır.

(1) **Ak Kavaklar:** Yaprakların ak yüzleri ve sürgünleri sık beyaz tüylerle örtülüdür. Tomurcuklar üzerinde de beyaz tüyler görülür. Bolca kök sürgünü verirler. Kurağa ve tuza dayanıklıdırlar.

(2) **Titrek Kavaklar:** Yaprakları küt kenarlı ve yuvarlakçadır. Tomurcukların görünüşü kurudur. Daha ziyade orman ağacı olarak dikilirler. Memleketimizdeki miktarı gittikçe azalmaktadır. Her çeşit toprakta yetişebilirler.

(3) **Yapışkan Kavaklar:** Yaprakları küt kenarlı olup, tomurcukları yapışkan ve keskin bir kokuya sahiptir. Kolaylıkla çelikten üretilirler.

(4) **Kara Kavaklar:** İktisadi kıymeti en yüksek kavak grubudur. Kerestesinden faydalanılır. Kolaylıkla çelikten üretilirler.

b) İklim:

Kavak türleri iklim bakımından zorluk göstermezler. Fakat Selvi kavak gibi bazı çeşitler, sıcak yerlerden daha çok yüksek rakımlı ve serin yerlerde daha iyi büyümekte olduklarından bazı çeşitlere has özellikleri dikkate almak gerekir.

c) Toprak:

Kavaklar iyi havalandırılan, gevşek, besin maddelerince zengin, hafif kireçli, milli derin topraklardan hoşlanırlar. Bu bakımdan sıkı balçık toprakları asit reaksiyonla durgun su bulunan topraklar veya kuru, fakir, sık topraklar elverişli değildir. Bataklıklarda kavaklık tesis etmek zorunluğuna varsa, drenaj dediğimiz hendek açmadan ve birkaç kez toprak işlenmesinden sonra burayı kavaklık olarak tesis edebiliriz.

Buna mukabil sık sık su taşmalarına uğrayan, nehir veya akarsu kenarındaki araziler kavaklık tesisi için uygundur. Kavak uzun süre su altında kalmaya dayanıklıdır.²⁶

²⁶ İlköğretim Dergisi, C. 31, S. 538 , s. 26

d) Kavakların Üretilmesi:

(1) Tohumla Üretme: Kavak ağaçlarında, dişi ve erkek ağaçlar ayrı ayrıdır. Tohumun bulunması için, her iki cinsin bir arada bulunması gerekir. Tohumlar çok kısa zamanda çimlenme güçlerini kaybederler. Kavak ağaçları 10 yaşından sonra tohum bağlarlar. 40 yaşında en çok tohum verirler. Tohumlar bir iki gün içerisinde çimlenme güçlerini kaybettiklerinden ve tohumla üretme tatbikatta pek uygulanmadığından, bunun üzerinde daha fazla durmayacağız.

(2) Çelikle Üretme: Kavakçılıkta en çok kullanılan bir usuldür. Çeliklere, dal veya gövde, köklü veya köksüz olduklarına göre çeşitli isimler verilir ve değişik yetiştirme usulleri uygulanır.

(a) Dal Ve Gövde Çelikleri: Gövde çelikleri, fidanlıklarda yetiştirilen 1 yıllık fidanların toprak seviyesinden kesilmesiyle elde edilirler. Dal çelikleri ise yaşlı ağaçların üst kısımlarının bir senelik sürgünlerinde kesilen dal parçalarıdır. Her ikisi de normal çelik ve sırık diye boylarına ve kullanılış yerlerine göre ayrılırlar. Normal çelikler, modern kavakçılığın konusudur.

(b) Normal Çelik: Üretmek amacı ile üzerinde 3-5 tomurcuğu bulunan ve 20-25 cm. uzunluk ve 1-2,5 cm. çapında, 1 veya 2 yıllık gövde ve dal parçalarıdır. Bu çeliklere, dal veya gövdenin üst kısımlarından alındığı takdirde tepe tomurcuğunu ihtiva ederse baş çeliği, orta kısımlardan alınırsa ayak çeliği denir.

Bas çeliklerinin bir üstünlüğü de fidanların doğrudan doğruya sürerek düzgün gövdeler meydana getirmesidir. Fakat genellikle iyi olgunlaşıp, büyüyemezler, zayıf fidanlar teşkil ederler. Bu bakımdan ayak çeliklerinin artığı olan baş çelikleri, ancak iyi odunlaşmış oldukları takdirde kullanılmalıdır.

Fidanların gövdelerinden çelik elde edilmesi halinde, alt kısımlarında genellikle tomurcuk yani göz bulunmaz. Sürgün uçları ise iyi odunlaşmadığı için bunların yalnız orta kısımlarından elde edilen ayak çeliklerinin kullanılması uygun olur.

(c) **Sırk Çeliği:** Doğrudan doğruya yaşlı ağaçların bir yıllık sürgünlerinden kesilmiş 1-2, 5 m. uzunluğundaki dal veya gözde parçalarıdır. Bunlar icabında fidanlıkta yetiştirilmeyip doğrudan dikim sahalarına dikilirler.

(d) **Köklü Çelikler:** Bunlar zor köklenen kavak türlerinin, kök sürgünleri vasıtasıyla üretilmeleri halinde kullanılan köklü kök sürgünü çelikleri ile, bazı fidanlıklarda yetiştirilen bir yıllık fidanların, mevsim sonunda hemen kök boğazının üstünden kesilerek elde edilen ve üzerinde 2-3 tomurcuk bulunan köklü çeliklerdir. Bu yolla dikilen kavaklar çok güzel büyüme gösterirler.²⁷

e) Kavakların Dikimi:

Dikimde en önemli hususlar arasında; toprağın işlenmesi, kavakların amaca göre dikim şekillerinin düzenlenmesi, amaca uygun aralık ve mesafelerin verilmesi ile iyi kaliteli fidan kullanılması ilk planda gelir.

(1) **Toprağın İşlenmesi:** Kavaklık tesis edilecek saha yaz veya sonbahar aylarında derince sürülerek, kesekleri dağıtılır. Toprağın oturması için de bir süse o şekilde bırakılır. Sonbaharda dikim yaparsak toprak yazın ilkbaharda dikim yapılacaksa toprak sonbaharda işlenir.

(2) **Dikim:** Fidan dikiminden bir süre önce çukurların açılması gerekir. Çukurları açmadan önce de dikim amacına göre, fidanlara verilecek aralık ve mesafeler işaretlenir. Sık dikim her bakımdan zararlı olup kavakların gereği şekilde büyümelerine mani olur.

Bu gün kenar yani çit olarak veya rüzgar perdesi amacı ile dikilecek selvi kavaklarda 1-1,5 m. ve melez kavaklarda ise 2-3 m. aralık ve mesafe uygundur.

Kerestelik kavak dikimlerinde 6X6, 6X7, 6X8, 7X7 m.lik aralık ve mesafeler kullanılır.

f) Kavakların Bakımı:

Tutmayan fidanların yerleri boş bırakılmayıp, ertesi sene yenileri dikilir. Başta azotlu gübreler olmak üzere, fosforlu ve potaslı gübreler büyümeyi ça-

²⁷ *İlköğretim Dergisi*, C. 31, S. 538 , s. 26-27

buklaştırmak için kullanılırlar. Şayet kavaklığımız diğer gübrelenen bitkilerin yanında ise onlara verdiğimiz gübreden kavaklar da faydalanır.

Bundan başka yılda 2-3 kez sürüm yapılır. Birincisi ilkbaharda otlar henüz çıkmışken, ikincisi temmuz başlarında rutubetin muhafazası için ve üçüncüsü eylül başlarında yani sonbahar yağmurlarının başlamasından önce toprağın yağmuru iyice emmesi amacıyla yapılmalıdır.

g) Sulama: Kavak sathi köklü olduğu için, taban suyu 1,5-2 metreden daha derinde ise, sulama sık sık yapılır. Çok sık sulamada, toprak daimi ıslak bulunduğundan kök çürüklüğü de yapabilir. Normal bir toprakta sulama seyrek ve sürüm ile birlikte yapılmalıdır.

h) Budama: İlk yıllarda ak dallar kesilmez. Aradan Ayıklama yapılır. Asıl budama ikinci yılda başlar. Kavaktan beklediğimiz sonuca göre çeşitli budama usulleri vardır. Asıl gaye, gövde üzerinde fazla dallar bırakmayıp bunları kesmek ve gövde de kalmış budaklı kısımları ayıklamaktır.²⁸

5. Fidan Dikimi Eğitimi

Fidan dikimine geçmeden önce toplu bir bahçe kurmak isteyenler için bazı önemli hususları açıklayalım.

Meyve bahçesi kuracağımız topraktan alınacak numuneler bölge tarım teşkilatına götürülerek tahlili yaptırılır. İklima, toprağa uygun meyve ağaçları seçerek, toprağı fidan dikimine hazırlarız.

Dikilecek fidan seçimi yapılırken, bunların kendine kısır olabileceği de düşünülerek, birkaç çeşidin bir arada olmasına dikkat ederiz. Kendine kısır çeşit demek, meyve bağlaması için çiçeklerinin diğer dölleyici çeşitler tarafından döllemeleri gerekmektedir.

Bundan sonra bahçe yerinde fidanları ne şekilde dikeceksek, buna göre yerlerini işaretleriz. Düz, taban arazilerde fidanları üçgen veya dörtgen şekillerinde dikebiliriz. Bayır, yamaç yerlerde ise fidanları arazinin eğrileri boyunca dikmek,

²⁸ *İlköğretim Dergisi*, C. 31, S. 538 , s. 227

hatta teraslı duruma getirmek uygun olur. Dikimde, fidanlar arasında bırakılacak aralıklar da önemlidir. Fidanların çeşidine, toprağın durumuna, sulama ve gübreleme imkânlarına göre bu aralıklar değişir. Bir elma bahçesi kurmak için en uygun ölçü şudur: 10 ar metre ara ile elma fidanlarını dikeceğiz. Aralarına yani her beş metreye de şeftali dikeceğiz. Elma ağacı 6-7 yıl sonra meyve vermeye başlayacak fakat şeftali ikinci yıldan itibaren meyve vereceği için bu kadar zaman beklemeden şeftalinin meyvesinden faydalanacağız. Elma ağacı meyve vermeye başladığı yıldan itibaren de şeftali verim çağını doldurmuş olacağından sökerek burasını elma bahçesi olarak elimizde tutacağız.

Şimdi sırasıyla bir fidanı nasıl dikeceğimizi görelim.

1 Daha önce işaretlediğimiz yerlere çukurlan açarız. Çukurların çapı 120 cm. ve derinliği 70 cm. olmalıdır. Üstten ve alttan çıkan topraklar ayrı ayrı konur. Fidanı dikip, çukuru kapatırken üstten çıkan toprak alta gelir. Çukurun dibini kabartır ve yanmış çiftlik gübresini de toprağa karıştırırız.

2 Fidanlar yerine dikmeden tepe vurma dediğimiz, belirli bir uzunluktan keseriz. Elma 120 cm. ve şeftali 90 cm. uzunlukta tepesinden kesilirler.

3 Köklerde ve dallarda budama yaparız. İnce köklerin uçlarından ve yaralı yerlerinden kesilirler. Dal budaması ise ağaca vereceğimiz şekile göre olur. Kademeli yan dallı bir şekil vereceksek, karşılıklı ve gövde boyunca giden dört beş dal seçilip bırakılarak diğerleri dipten kesilirler. İlerde bu dallar üzerinde balık kılıçığı şeklinde diğer dalların büyümesine müsaade edilir.

4 Dikimden önce çukurun tam ortasına uç kısmı yakılmış diki sokulur.

5 Dikim, dikme tahtası ile yapılıyorsa fidan yerleri tespit edilerek, çukurun ortasına yerleştirilir. Fidan toprağa tam oturmaz. 4-5 parmak kadar yukarıda tutulur.

6 Fidanın kök kısmının yan, alt ve üst taraflarına iyice yanmış çiftlik gübresi karıştırılmış toprak serpilir. Arada boşluk kalmasın diye sıkıca bastırılıp çiğnenir.

7 Çukur toprakla tamamen doldurulur. Fidanın boğaz ve aşî noktaları kapatılmaz ve derine düşürülmez.

8 Dikilen fidanın çevresine sulama yalağı açılır.

9 Fidanlara birer diki verilir ve bir iple veya rafya ile fidana bağlanır. Böylece bakımı yapılan fidanın büyümesi beklenir.²⁹

6. Ay Çiçeğı Yetiştirme Eğitimi

Ayçiçeğinin menşei Orta Amerika, daha doğrusu Meksika ve Peru'dur. 16.ncı asrın sonlarında İspanya'ya, buradan Fransa'ya ve diğer Avrupa memleketlerine yayılmıştır. Kellelerinin güneşe doğru döndüğünden, ayçiçeğinin adına "Güne bakan" veya "Gündöndü" de denilir.

Memleketimizde geniş anlamda tarıma girmesi son 25-30 yıl içersinde olmuştur. Trakya bölgesine yerleşen muhacir vatandaşlarımızın arazilerine ettikleri ayçiçeğı, kısa bir süre sonra, yağ bitkisine olan ihtiyaca paralel olarak tüm Anadolu'ya yayılmıştır. Tarımın kolaylığı, her çeşit tarlada yetişmesi, yağının en basit yağhanelerde bile çıkarılabilmesi, sapının yakacak olarak kullanılması gibi, çeşitli faktörler, ayçiçeğinin önemini bir kat daha artırmıştır.

a) Toprağın Hazırlanması

Ayçiçeğı yazlık bir bitki olduğu için toprağının zamanında sürümü gereklidir. Yurdumuzun ayçiçeğı ekilen sahil bölgelerinde ilkbahar ve yaz aylarında yağış çok kıt ve düzensizdir. Bu sebeple toprağı ilkbaharda sürmek yanlış olur ve topraktaki rutubeti kaçırmaktan başka bir işe yaramaz. Fakat ayçiçeğı kurağa karşı çok dayanıklı bir bitki olduğundan bazı çiftçilerimizi yanıltmaktadır. Birçok çiftçiler ayçiçeğinin bu özelliğine güvenerek tarlayı hiç önceden hazırlamadan, ilkbaharda pulluk altına ekerler ve üstelik ekim zamanının geçmiş olduğunu da dikkate almazlar. Haliyle, sonunda iyi mahsul alamadıkları için kabahati de yağmurun azlığına verirler.

²⁹ *İlköğretim Dergisi*, C. 31, S. 533 , s. 27

Bunun için bu yerlerde tarlaları sonbaharda sürüp hazırlamalıdır. Çok kurak bölge ise ayçiçeği ekimine ayrılacak tarla daha yaz sonunda, üzerindeki mahsul kalkar kalkmaz sürülmelidir. İlkbaharda da sadece tırmık çekmek uygun olur. Ekimi pullukla yapacaksa, burada dikkat edilecek en önemli husus şudur: Sonbahar sürümünün çaprazına olarak bir dolu, bir boş veya bir dolu, iki boş olarak pullukla ekmelidir. Ancak bu usul ekimi ilkbaharda çok erken, yani- mart başlarında tamamlanmalıdır. Ekim gecikirse ilkbahar yağmurlarından fayda sağlanamaz. Havalar ısınır ve pullukla altı üstüne gelen toprak rutubetini hemen kaybeder.

b) Ekim Nöbeti

Ayçiçeğini memleketimizde bir sıra gözetmeksizin üst üste aynı tarlaya ekenler çoktur. Oysaki ayçiçeği hububattan birkaç misli fazla besin maddesi tüketir. Arka arkaya ayçiçeği ekimi tarlayı tamamen sömüreceği gibi ondan sonra ekeceğimiz bitkilerden de iyi mahsul alınmaz. Ancak ayçiçeğinin topraktan kaldırmış olduğu potasyum ve fosforlu maddelere ihtiyacı az olan bitkiler ekme veya gübreleme suretiyle bir nöbet sırası gözetmek gerekir.

Ayçiçeğinin başlıca düşmanı orabaş denilen “Canavar otu” dur. Bu parazit, bu gün Trakya’da ki ayçiçeği ekim sahasını oldukça azaltmıştır. Hem canavar otu ile mücadele için hem de kazançlı bir mahsul kaldırmak amacı ile aynı tarlaya 3-4 yıl geçmeden ayçiçeği ekmemelidir.

c) Gübrenmesi

Toprak çeşidine göre verilecek gübre çeşit ve miktarları değişmektedir. Ayçiçeğinin topraktan tükettiği başlıca besin maddelerinin potasyum ve fosfor olduğu dikkate alınır, bölge özelliğine ve toprak durumuna göre dekara atılacak miktar azalır, çoğalır. Gübre verme imkanı olmayan yerlerde ise daha önce aynı pancar, patates gibi çapa bitkileri ekilmesi ve bunların yanına ayçiçeği ekilmesi uygun olur. Dekara; 15-20 kg. Amonyum Sülfat, 40-50 kg. Süperfosfat ile 20-25 kg. Potasyum Sülfat karıştırılarak verilebilir.

d) Ekim Aralığı

Gelişigüzel, yani serpmeye ekim tavsiye edilmez. Çok seyrek de tarladan tam olarak istifadeyi azalttığı için en uygun mesafeyi vermek gerekir.

Genel olarak toprağın zenginliği, yılın yağışlı geçip geçmediğine göre, ayarlanacak sıra arası ve sıra üzeri mesafeleri şu şekilde tavsiye edebiliriz. Sıra araları 70 ve 80 santim; sıra üzerleri de 30-40-50 santim olabilmektedir.

e) Ekim Zamanı:

Ayçiçeğinden iyi mahsul kaldırmak için ekim zamanının çok büyük önemi vardır. İlkbahar'da mümkün olduğu kadar erken ekim yapmak şarttır. Trakya, Marmara ve Orta Anadolu Bölgesinde yapılan tecrübelerle göre ayçiçeği ekimini mart ayı başından mart ayı ortasına kadar tamamlamak gerekir.

f) Tohumluk:

Ayçiçeği çeşitleri tohum karakterine göre iki gruba ayrılır: a. Yemeklik çeşitler. Tohumları iri, yağ miktarı az, şekli uzunca ve genellikle siyah çizgilidirler. b. Yağlık çeşitler. Ufak, kısa ve tumbul daneli, beyaz, kirli, alaca, boz veya siyah danelidirler.

Memleketimizde daha çok yağlık çeşitlerinin tarımı önde gelmekte olup, son yıllarda çerez olarak da tüketimi önem kazanmaya başlamıştır.

Ayçiçeği çeşitlerini karışık olarak aynı tarlaya ekersek, bunlar kolaylıkla birbirlerini döylediklerinden çeşitlerin safiyeti kaybolur. Buna göre saf bir çeşidimiz varsa ve bunu muhafaza etmek istiyorsak, diğer çeşitlerden çok uzakta yetiştirmek doğru olur.

Bölgemize uygun çeşitte tohumluk sağlamak istersek, en yakın tarım teşkilatına başvurarak tavsiye edilen çeşitleri ekmek gerekir. Bu suretle hem iyi mahsul almış ve hem de para eden çeşidi yetiştirmiş oluruz. Dekara; 1,5-2 kg. tohumluk hesap edilir.

g) Bakım:

Ayçiçeği tohumları çimlenerek toprağın üzerinde gördüğü zaman sık dikilenleri varsa bunları seyreltme, dip doldurma ve yabancı otların tapalanarak yok edilmesi işlerini yapmalıdır. Sık dikilen bitkiler ve aralarda çıkan yabancı otlar topraktaki gıdayı alarak, asıl bitkinin beslenmesine engel olurlar.

Bu işlere başlamak için ayçiçeği 4-5 parmak olunca hemen tarlayı dolaşarak sık çıkmış ayçiçeği bitkilerini ve aynı zamanda çapa ile temizlenemeyecek derecede kaynaşmış yabancı otları el ile söküp atmalıdır.

Seyreltmeden sonra tarla otlanmaya başlamışsa hemen çapa yapmalıdır. Çapa yaparken, dip doldurmayı da ihmal etmemelidir. Dip doldurmaktan amacımız, ayçiçeği rüzgarların etkisi ile yatabilir, kökünden ayrılabilir. Buna engel olmak için çapa ile bir miktar toprak çekilerek dipleri doldurulur.

Tarladaki yabancı otların çıkması daha sonraları da devam ederse çapa işine de ikinci ve üçüncü kez devam edilir. Bu arada canavar otu görülürse, bunun da tohum bağlamasına meydan vermeden imha etmelidir.³⁰

7. Asma Çubuklarının Dikim Usulleri Eğitimi

Köklü ya da köksüz çubukların tarlaya dikilmesinde çeşitli usuller vardır.

a) Adi Usul:

Sürülmüş bir tarlaya herhangi bir yer hazırlanmadan asmadan henüz kesilmiş çelikleri elle 10-20 cm. kadar toprağa bastırmaktan ibarettir.

Yanlış olan bu usulle dikilen çeliklerden pek azı köklenebilir. Yarıdan fazlasının köklenmediği görülürse diğerlerinin de sökülmesi gerekir.

Her nasılsa köklenebilmiş olanların da, salabilecekleri boğaz kökleri toprağın üst tabakalarına yayılır. Bunlar kuraklığa pek az dayanabildiklerinden böyle bağların sulanmaları da gereklidir.

³⁰ *İlköğretim Dergisi*, C. 31, S. 540, s. 26-27

b) Kümbet Usulü:

Hazırlanmış tarla üzerinde 15-20 cm. ya da daha fazla genişlikte, 80-100 cm. boyunda ve 20-25 cm. derinlikte çukurlar açılır. Çubuğun dipten 60-80 cm.lik kısmı çukurun dibine düz olarak yatırılır. Bir ucu bükülüp topraktan dışarı çıkarılır ve çukur toprakla doldurulur. İleride birisi sökülüp kaldırılmak üzere bir çukura, bazı yerlerde karşılıklı iki çelik birden dikilir.

Bu usulde birincinin sakıncalarından başka toprak yüzüne yakın ve yaygın kök vermek gibi büyük bir kusur daha vardır. Toprak yüzüne yakın, sıcaklıktan faydalanmak zorunluğu olan, soğuk ve nemli memleketlerde böyle dikim yapılabilir. Fakat yurdumuzda bunu sağlayacak hiçbir yer ve sebep yoktur.

Boğaz kökleri kuraklığa dayanma ve beslenme bakımlarından dikine derinlere giden esaslı kökler gibi gövdelerini dahi besleyemezler.

Yanlamasına yatan çubuğun boğum şişkinliklerinden yahut boğum aralıklarından beliren kökler, daima toprak yüzüne yakın yayılır ve derine gitmezler. Bu dikim tarzında çeliğin dibinden derinlere gidebilecek kökler meydana gelemez.

c) Kazık Usulü:

4-5 cm. kalınlıkta demir ya da ağaçtan bir kazığı çeliğin dikileceği yere çakarak, açılan deliğe çeliği dikmekten ibarettir. Kazık sokulduktan sonra yan taraflara doğru sallanarak deliğin ağzı genişletilip çıkarılır. Çelik, iki gözü topraktan dışında kalacak şekilde deliğe yerleştirilir ve etrafı az nemli ince toprakla doldurulur. Yan tarafları bulamaç halinde çamurla sıvanarak, doldurulur ve ayrıca sulanır.

Killi, killi kumlu ve kireçli ağır topraklarda bu usul tatbik edilemez. Fena tarafı kazığın baskısı ile açılan deliklerin kenarlarının sertleşmesi ve dikine bir künk halini almasıdır. Bu borunun az çok sertleşen kenarı genç köklerin yayılıp toprağa girmesini engeller. Ayrıca çeliğin yarısından fazla gömülü kısmı bu oyulmuş künk içinde askıda ve boşta kalır.

Kumsal arazide oyuğun içine dökülen bulamaç ve su ile ince nemli toprak, çeliğin bütün uzunluğunca toprakla temasını sağlar. Dikilen çeliklerden bazıları iyi kök salsalar bile bu kütüklerin etrafında fena köklendikleri için cılız kalmış kütüklerde meydana gelir.

Hele çimlendirilmemiş çeliklerin ağır ve killi arazide bu usulle dikimleri çubuklardan birçoğunun tutmamasına da sebep olur. Bu usul yalnız kuruluş masrafını azaltırsa da fayda gibi görünen bu nokta uzun müddet yaşayıp bol mahsul vermesi beklenen bir bağın kurulması sırasında düşünmeye bile değmez.

d) Hendek Usulü:

Bu ve bundan sonrakiler tavsiye edilebilecek teknik dikim usulleri arasında sayılırlar.

Bu usulde çelikler; 25-40 cm. genişlik ve derinlikte bel, sapan ya da pullukla açılmış dümdüz hendeklerin kenarlarına ya da ortasına dikilirler. Çubuklar dikildikten sonra hendek yarıya kadar toprakla doldurulur. Çeliklerin dipleri sıkıştırılır ve sulanır. Su çekilince, çelikler tepeleri kapanıncaya kadar toprakla örtülür.

Bu usulde, öncekilerin sakıncaları görülmez. Özellikle fakir topraklarda sıkça dikilmesi gereken çeşitlerin dikiminde ve ileride sulanacak bağların kurulmasında hendek usulü çok uygundur. Bu usul masraflı da değildir.

Yalnız hendek usulünün, Orta ve Doğu Anadolu'da kullanılan fakat başka esaslara dayanan hatalı bir şekli daha vardır. (Yarma) denilen ve çubuğu çok derin açılmış hendeğin dibine yerleştirdikten sonra büyüdükçe yıldan yıla toprakla örterek bir kaç yılda hendeği doldurmaktan ibaret olan bu usul tavsiyeye şayan değildir. Çünkü kışın, ilkbaharda ve yazın su verilen bağlara uygulanan bu usulde kütükler 8-10 sene sonra yüksek bir kümbetin sırtına yükselmiş ye çevresinde yalnız boğaz meydana gelmiş olur.

Yüksek kümbetler üzerine dalları yayılmış olan kütükler, bu durumları yüzünden kuvvetli kışlarda, soğuk hava tabakalarının etrafını sarıp onları dondurmasına karşı durabilir ve bağ, yılın çeşitli mevsimlerinde bol miktarda sulanabilir.

Ancak Puşta, Baran vs. gibi adlar verilen bu yetiştirme biçiminde kütükler dikine giden ana kökten mahrum kalır ve daima boğaz kökleri ile yaşarlar.

e) Kirizme Usulü:

Tarla, kirizme edilirken meydana çıkan hendeklere, çeliklerin o sırada dikilmesidir. Çelikler ya dikine, ya da çeliğın dibinden 5-10 cm. bir kısmın, işlenmiş taraftaki toprağın içine doğru dik olarak sokulup dikilir. Artan kısmı yukarıya doğru dikleştirilir ve yine kirizme sırasında toprakla örtülür.

Bu usulde çelik, bütün uzunluğunca toprakla çok sık birleşmiş olacağından, işlenmiş ve kabartılmış olan toprak içinde kökler kolayca gelişirler. Aynı zamanda küçük parçalarda yapılacak olan kirizme sırasında çelikler de dikilmiş olur. Fakat geniş ölçüdeki bağ dikimlerinde kirizme çok masraflı olduğundan bu usul genel bir dikim usulü sayılamaz.

f) Çukur Usulü:

Bu usulde çeliğın dikileceğı yere yaz sonlarında yahut sonbaharda kürek ya da belle 40-50 cm. hatta mümkünse daha geniş ve hiç olmazsa 60-70 cm. derinliğinde çukurlar açılır. O sırada toprağın üst tabakası bir tarafa, taban kısmı başka bir yere konur. Çukurlar bütün kış açık bırakılır. İlkbaharda dikim zamanı gelince çukurun yüzünden çıkmış olan toprak dibe atılır. Bir kürek kadar da yanmış ahır gübresi katılarak karıştırılır.

Çelikler köksüz ise çukurun dibindeki toprak, köstebek yuvası gibi kabartılarak ortası sivriltilir. Çelik, iki gözü toprak hizasının üstünde kalacak şekilde, yanı başına ve daima bir tarafına 80-100 cm. uzunluğunda bir kazık, taban toprağına kadar saplanarak yerleştirilir.

Bundan sonra, çukurun yanı başında bekleyen dipten çıkmış toprağın yarısı çukura doldurulur ve yarım gaz tenekesi de su dökülür. Suyun çekilmesi beklenir ve kalan toprak yığını da doldurulmakla beraber çukurun etrafındaki işlenmiş toprak çapa ile çekilerek çeliğın açıktaki iki gözü örtülür ve büyükçe bir köstebek yuvası meydana getirilir.

Kümbetlerin çevresi yalak haline çevrilerek yağın yağmur sularının, çukur çevresinde birikmeleri sağlanır.

Köklü çelik dikilecekse; çukurun önce dibine üstten çıkmış toprağın hepsi doldurulmaz. Atılacak toprak, üzerine çelik dikildiği zaman, köklerin yayılacağı kadar azaltılır ve yine gübre atılıp karıştırılır. Ortası köstebek yuvası gibi kabartılıp tümsek yapılır. Çeliğin kökleri bu kümbetin üzerine yayılarak yerleştirildikten sonra, yüzden çıkmış toprağın, dışarıda kalan kısmı köklerin üzerine atılır ve o sırada kazık da saplanır. Kazıklar çelik dikilen yerleri belirtir ve yazın çapa sırasında, henüz sürmemiş olanların zedelenmelerini, genç sürgünlerin de rüzgarlı bölgelerde kırılmalarını önler.³¹

D.ŞARKILAR VE ŞİİRLER

Okullarda öğrencilerin derslerden sıkıldıklarında dinlendirme, rahatlatma adına öğretmenlerin yaptıkları etkinlikleri içermekte. Bu etkinlikler içinde şarkılar ve şiirler yer almaktadır.

1.Şarkılar

Köy Enstitüleri

Kemalizmin oklarının birleştiği ufuktan,
Köyleri nura boğdu, doğdu bir ay, bir güneş.
Yirmi oldu bugün sayıları hiç yoktan,
Tanrının yarattığı güneşe aya bir eş.

³¹ *İlköğretim Dergisi*, C. 31, S. 537, s. 26-27

Orda kafa, göz işler, vücut işler, el işler.
İnsanlar milletleşir, topraklar vatanlaşır.
Bilgi kibri eritir, neşe kederi dişler.
İş, zeka, inan, güven birbiriyle anlaşır.

Sarı benizli çocuk rengini ondan alır,
Çehreler berraklaşır, ağlayan gözler güler.
İnsanlık ideali orda kıvılcımlanır,
Asillik soysuzluğun kapısını sürgüler.

Ey köylümün çocuğu, varsa birkaç gün ömrün
Koş, gel, bu eve sokul, burada insan can bulur.
Bu evlerde yaşayan ölürse eğer bir gün
Bir kuru toprak olmaz tarihte yaprak olur.³²

A.ÖZKUCUR (Yüksek Köy Enstitü Öğrencilerinden)

Yurt Sevgisi

Severim yurdumu, candan ileri
Canımda ondandır, kanımda ondan.
Ne vardır dünyada bundan ileri,
Hiçbir üstün yoktur benim yurdundan...

³² *İlköğretim Dergisi*, C. 9, S. 162-163, s. 2131

Borcumsa büyüktür, unutmam bir an,
Çalışıp ödemek isterim her an,
Kaybetmemeliyim küçük bir zaman,
Şüphe edilmesin bu imanımdan.

Lafla olmaz, ama vatanperverlik,
Fedakarlık ister, ulus severlik,
Düşünmem bol para, genişçe dirlik,
Yerinde vermeli kendi canımdan.

Bir Edison olmak, bir Pastör olmak,
Onlar gibi büyük ve bir şey bulmak,
Cihanın dilinde öyle anılmak,
Nesiller ün alsın benim adımdan.³³

Cemal ATAÇ

Bayrak Marşı

Gün gibi parla sen şanlı sancak,
Yurdumun şerefi sensin ancak,
Sen yapa uğruna biz gideriz,
Yoluna can feda ederiz...

³³ *İlköğretim Dergisi*, C. 5, S. 100, s. 1279

Sen yaşı, uğruna biz gideriz,
Yoluna can feda ederiz.
Aşığız rengine, ta ezelden geçeriz.
Senin için her emelden korkmayız.
Gelse de biz ecelden
Selamlar sana ey bayrağım.³⁴
Muhtar ATAMAN

Asker Şarkısı

Süngülerin gölgesidir türbemiz,
Ağlamasın ak saçlı analar,
Gider gider, bir gün elbet döneriz,
Dönmesek de ardımızda bu yurt var.

Bir ufuktan bir ufuğa bir adım,
Türk askeri çelik siper hudutta.
Bayrağımızı öz kanımla boyadım.
Düşman gözler görmez olur bu yurttta.

Güzelliğın hakikaten kuluyuz,
Doğruluktur ülkümüzün rehberi.
İstiklalin hakka aşık diliyiz.

³⁴ *İlköğretim Dergisi*, C. 5, S. 99, s. 1259

Ölsek bile parolamız: İleri...³⁵

Suat TAŞER

Köy Enstitüleri Marşı

Karanlıkla cengimiz var,

Savaşalım arkadaşlar

Kafamızla, kolumuzla

Eriyecek dağlar taşlar.

Cennet vatan, bakır toprak

Mahsul dolsun kucak kucak

Gün doğuyor ufuklardan,

Baharlar bizi bekliyor.

Cennet vatan, bakır toprak

Çiçek dolsun kucak kucak.³⁶

Fuat KORAY

³⁵ *İlköğretim Dergisi*, C. 5, S. 96, s. 1220

³⁶ *İlköğretim Dergisi*, C. 7, S. 127-128, s. 1699

2. Şiirler

Ankaralı Aşık Ömer'in İlköğretim Destanı

Halktan ayrı düşmek yolun çıkmazı
Başta halkı düşünüyor Devletim
Halk için halk için kanun söz yazı
Bulmuş gerçek yolu Cumhuriyetim

Mektup kitap dua hepsi yeniden
Harf, yazı ve imla hepsi yeniden
Efendi, bey, ağa hepsi yeniden
Başladı milletçe bir ilköğretim.

Işıksız demektir bilgisiz diyar,
Olmaz bilgisizin bahtı dahi yar
Bilgi ister ak sakallı ihtiyar
Bilgi ister saçı bitmemiş yetim.

Çocuk okulundur sen elini çek
Yazamayan bir iş edemeyecek
Okumayan kaz da güdemeyecek
Diyecek zindandır günüm saatim.

Çürüme bilmeyen tek ambar bilgi
Çökme bilmeyen tek itibar bilgi
Cenneti açan tek anahtar bilgi
Kim der çilingirle açmak niyetim.

De ki ilk yazıyı icat eden Türk
Viranı bilgiyle abat eden Türk
Kölesi okusa azat eden Türk
Bilgiyle yeniden artsın kıymetim.

Sen iç pişkinliğin dış hamlığınla
Hem görgün hem toprak adamlığınla
Okuyup çıktın mı tamamlığınla
Haklısın dersin ben eşsiz milletim

Çocuğa öğrenmek fırsatını ver
Sırtta çanta yoksa var demek semer
Allah diyor bir yaz bin şükret Ömer
Okumak yazmak en büyük nimet.³⁷
Aşık Ömer (Kısaltılmıştır)

³⁷ *İlköğretim Dergisi*, C. 9, S. 164-165, s. 2157

Köyden Gelen Ses

Yüzlerce yıl bakımsız kalan gür bir toprağım,
Artık yeşerecektir, benim de, bahçem bağıım,
Yakında bereketten bir tufan olacağım,
Bu sevinci bütün yurt bayramlarla anacak.

Gözlerim görmeyecek hiçbir yerde tek yıkık,
Tasayı, yorgunluğu yurt ateşinde yaktık,
Bana doğru geliyor, her taraftan bin ışık,
Varlığım inkılabın nurunda yıkanacak.

Her konuşma başında “Köy” olur ilk hecemiz,
Bize yardımlaşmayı öğretti imecemiz,
Yurt davası içinde gündüz oldu gecemiz,
Bütün gözler, gönüller bu ateşle yanacak.

Birlikte gülüyoruz, durmaksızın ve ileri ...

Uzattıyor elini, yurdun Ulu Önderi,

Yarın Cumhuriyet’in eşsiz büyük eseri,

Köy içinde köylüyle, böyle tamamlanacak.³⁸

Ali Rıza ÜLGEN (Ortaokul Türkçe Öğretmeni-Akşehir)

³⁸ *İlköğretim Dergisi*, C. 5, S. 89, s. 1104

Türkiye Haritası

Palmiyeler cenneti Mersin,

Anamur muz sarısı.

Pamukların rengi vurmuş göklerine,

Çukurova'm bembeyaz, yemyeşil, sapsarı,

Çukurova'm masmavi.

Erciyest'en bakar vatana Anadolium

Şafak kızılığında başaklar,

Fındık rengince zengin, Trabzon'um, Ordu'm ..

Kömür karasında, bembeyaz,

Zonguldak'ım.

İzmir'den gelir sesi efelerin,

Üzümce yeşil, İncirce olgun.

Gönlümce çağıldar suları Antalya'nın,

Onsekiz Mart, Onsekiz Mart diye haykırır,

Çanakkalem.., Boğazlarım,

Güneş ufuktan şimdi doğar

Samsun'um.

Soğuk pınarlarca hatıralar Anadoliumda,

Mevlana ululuğunda Konya,

Niğde, elma sarısı Gümüşhane.

İşte Allahuekber, işte Kars,
Avcısı, kayakçısı, kol kola dağlarında,
İnsan Türk ola da Yarabbi,
İçmeye buralardan tas tas.

Doğuda Malazgirt kahramanı Van,
Nemrut bembeyaz, Süphan kocaman,
Ve bir göl uzanır eteklerinde,
Van bembeyaz, Van masmavi,
Van kocaman.

Sırtını dayamış adını verdiği dağa,
Düşman hudutlarınca kocaman Ağrı...
Gelinlik duvak üstünde karlar,
Sis bir tül başına,
Kurban olsam bu yurdun her taşına.

Adını senden almış yeşil ey Bursa,
Neye yeşillendin bilmem ki?
Sen yeşil ... Uludağ beyaz,
Açıkçası Bursa,
Sende garip bir his var.
Aşıksın Uludağa.

Ankara Ankara güzel Ankara
Atamı bağına basan Ankara.
Selam sana yurdumun her köşesinden.
Sana portakal getirdim Mersin'den,
Anamur'dan muz,
Pamuk getirdim Çukurova'dan,
Dokuyasın,
Kopmaya bağlarımız.

Bar gürlüğünde selamı var Dadaşın,
Adım adım dolaştım vatanı,
Edirne'den Ardahan'a Kars'a,
Her yerde sen esersin,
Her yürekte sen,
Tek deyişli Ankara,
Atam diyor Milletim.

Nerdesin İstanbul, nerdesin?
Dolmabahçe'de mi?
Göklere açılan minareler de mi?
Nedim'in kasidesinde mi?
Yahya Kemal'de mi?
Nerdesin?

Anladım İstanbul anladım,
Ben yolumu şaşırılmış,
Allah'ın cennetine gelmişim,
Halbuki sen,
Yer yüzündesin.

Her köşesi başka güzel vatanımın,
İzmir de efe türküleri ninni olmuş,
Kuzu otlatmışım çayırlarında Hoşot'un,
Bir fikir başağı gibi gelişmişim,
Anadolu bozkırlarında,
Çukurova bana yaşamayı öğretmiş,
Gün gelecek ben de omzumda tüfeğim,
Nöbet bekleyeceğim hudutlarında,
Bugün kalemle çizdiğim haritanı,
Yarın süngümle çizeceğim.³⁹
Ergun EVREN (Kısaltılmıştır)

Öğretmen

Yükseldikçe Allah'a iman dolu hür sesin,
Sen, vatan toprağıyla yoğrulmuş abidesin ...
Öyle bir abidesin ki, nur saçar meşalen,
Sensin yedi, iklim beş kıtaya hükmeden ...

³⁹ *İlköğretim Dergisi*, C. 20, S. 392, s. 13

Öyle bir kuvvetsin ki, arzun mihveri sende,
Öyle bir menbasın ki, ilmin cevheri sende ...
Karşında dize gelir en kuvvetli ordular,
Sen yapar, sen yıkarsın bu ruh ancak sende var ...
Sensin karanlıkları güneşe kavuşturan,
Veren sensin beşere dağlar gibi heyecan ...
Senden alır nurunu şu koskoca kainat,
Hayat seninle başlar, sendedir bütün hayat ...
Vakfedersin ömrünü nesillerden nesile,
Yorulmaz çalışırsın son nefesinde bile ...
Varlıklara varlıksın, aşıksın hürriyete,
Bütün ruhlar yıkanır o mübarek elinde ...
Sen ilahlar gibi tertemiz bir ruh taşırsın,
Fakat onlardan daha üstün Allah'a yaklaşırsın.
Çünkü sende bulunmaz ne azamet, ne gurur,
Sende yalnız insanlık, insaniyet bulunur ...
Öyle bir abidesin ki nur saçar meşalen,
Sensin yedi iklim, beş kıtaya hükmeden.
Sormasınlar ihtiyar kürede kimsin? Nesin?
Sen vatan toprağıyla yoğrulmuş abidesin ...⁴⁰
Ata GÖRGÜL

⁴⁰ *İlköğretim Dergisi*, C. 25, S. 469, s. 9

Ata'ya İnanç

Ben yoktum sen yaşarken
Gözlerini görmedim ama
Görüşünü bilirim.
Bizler yok olacağız zamanla
Sen duracaksın
Biz bakacağız
Sen göreceksin
Biz soluyacağız
Sen yaşayacaksın
Çünkü sen anlarda değil,
Zamanlardasın.
Dikenler serecekler yolumuza
Açlıklar gözyaşları kanlar
Biz karşı duracağız
Sen yeneceksin
Çünkü fal değilsin
Çünkü gerçeksin.
Ben yoktum sen öldüğünde
Sana nasıl ağlanır bilmem
Var desem ağlasam ayıp
Yok desem ağlasam

İşte içimdesin.⁴¹

Süreyya Eryaşar

⁴¹*İlköğretim Dergisi*, C. 31, S. 534, s. 3

SONUÇ

Cumhuriyet ilan edilmişti. Türk milleti için artık yeni bir dönem başlıyordu. Ülke kalkınması adına çeşitli düzenlemeler yapılıyor ihtiyaçlar tespit ediliyordu. Yetiyecek yeni nesillerin Cumhuriyete ve bağımsızlığa sahip çıkacak bilinçte olması hedefleniyordu. Geçmişini bilen, geleceğine güvenle bakan, ülke sorunlarına duyarlı, milli bütünlüğe sadık, bağımsızlığını koruyabilecek, kendi işlerini halledebilecek potansiyele sahip bireylerle ülkenin kalkınacağı biliniyordu. İşte bu hedeflere ulaşmak için Maarif Vekaleti ilköğretim davasını ele almıştır. İlk önce Osmanlı İmparatorluğunda ki eğitim çalışmalarını incelemiş ve şu bilgilere ulaşmıştır. Osmanlı İmparatorluğunda İlk öğretim çalışmaları incelenmiş ve şu bilgilere ulaşılmıştır. II. Sultan Mahmut 1824'de ilköğretimin her vatandaş için bir ödev olduğuna dair ferman çıkarmıştır. Ancak ferman İstanbul'da dahi uygulanamamıştır. İlköğretim mahalle mekteplerinde yapılmıştır. Burada eğitimi caminin imamı yapmıştır. Çocuklara dini sürelerle bilgiler öğretmiştir. 1839' da Takvimi Vaka-i' de çıkan bir haberin ardından Maarif Vekaleti mahalle mektepleri yerine İstanbul' da iki rüştiye açmıştır. Bu ilköğretim adına atılan ilk esaslı adımlardan birisi olmuştur. Açılan okullarda başarı sağlamak için Türkiye'de ilk defa 1848' de "Darümuallimin" adıyla öğretmen okulu açılmıştır. 1853'te Selanik, Bursa, Konya vb. yerlerde okulun şubeleri açılmıştır. 1869'da Saffet Paşa'nın ilk Maarif Nazırlığı zamanında bütün maarif teşkilatını içine almak üzere bir "Maarif Umumiye Nizamnamesi" hazırlanmıştır. Bu nizamnameye göre kurulacak olan sübyan ve rüştiye okulları bugünkü ilköğretim esasını teşkil etmiştir. İlköğretim başlangıçta 4 yılı sübyan ve 4 yılı da rüştiye olmak üzere iki safhaya ayrılmıştır. Sonraları iptidai ve rüştiye adını alan bu okulların öğretim süresi 3'er yıl olarak kararlaştırılmış ve sübyan okullarına 6-10 yaşındaki kızlarla 7-11 yaşındaki erkeklerin devamı zorunlu olmuştur. Yine bu nizamnameye göre köylerde ve mahallelerde sübyan, 500 haneyi aşan kasabalarda ise rüştiye açılması kararlaştırılmıştır. Bu okulların işletilmesi mahalli idarelere ve onların mali imkanlarına bırakılmıştır. Okulların haftalık ders programı 24 saatten oluşmuştur. Anadil, tarih, coğrafya, hesap, din, Arapça, Acemce ve eşya dersleri okutulmuştur. Beden eğitimi, elişleri, müzik ve fen bilgisi dersleri

okutulmamıştır. II. Meşrutiyetten sonra İstanbul Öğretmen Okulu yeniden kurulmuş ve taşralarda da öğretmen okulları açılması kararlaştırılmıştır. Ayrıca devlet bütçesine ilköğretim için az da olsa bir tahsilat konmaya başlanmıştır. Okulların müfredat programına resim, eliş, müzik gibi derslerle tabiata bilgisi ve eşya dersleri de konmuştur. Meşrutiyetçiler 1913'te Tedrisatı İptidaiye Kanunu Muvakkati ile ilk tahsili mecburi ve parasız yapacaklarını ifade etmişlerdir. 1913-1914 yılında imparatorlukta okuyan öğrenci sayısı 41.895'i kız olmak üzere toplam 233.279 iken Cumhuriyetin ilanı sıralarında bu sayı 336.061'e çıkmıştır.

Cumhuriyet yönetiminin amacı insanların sorumluluk sahibi, haklarını özgürlüklerini ve vazifelerini bilen bireyler olmasını sağlamak olmuştur. Bu amaca ulaşmak için yapılan araştırma ve çalışmaların ardından yeni bir müfredat programı belirlenmiştir. Ülkede ki okuryazar oranının şehirlere ve köylere dağılımı tespit edilmiştir. Okuma yazma bilmeyenlerin yüzde sekseninin köylerde olması nedeniyle eğitim faaliyetlerine köylerde ağırlık verilmiştir. Anayasanın 87. maddesinde yazılı olan *“Kadın erkek bütün Türkler ilk öğretimden geçmek ödevindedirler. İlk öğretim devlet okullarında parasızdır.”* hükmü uygulanmaya çalışılmıştır. Bunun için kanunlar çıkarılmıştır. Okul, eğitmen ve öğretmen sayıları artırılmıştır. İlköğretim, orta öğretim, teknik öğretim, yüksek öğretim, mesleki ve teknik öğretim, güzel sanatlar akademisi ve devlet konservatuarlarının sayıları artırılmıştır. Kütüphanelere eserler kazandırılmış, müzelere tadilat yapılarak koruma altına alınmıştır. 1937'de Köy Eğitmenleri Kanunu çıkarılmıştır. Çocukları ve köyün yetişkinlerini hayata hazırlamak amacıyla Köy Öğretmen Okulları açılmış ardından bu okullar Köy Enstitülerine dönüştürülmüştür. Yapılan faaliyetler sadece okuma yazma öğretmekle kalmamış köylünün ihtiyacını karşılayabilecek çeşitli kurslar açılmıştır. Köy Enstitüsü mezunu öğretmenlerden beklenen performansı almak için maaşlarında ve sosyal haklarında iyileştirmeler yapılmıştır. Ayrıca öğretmenlere köyde geçimine destek ve köy halkına örnek olması için araziler verilmiştir. Halka ilk öğretimin önemini anlatmak için devletin imkanları seferber edilmiştir. Bu sorunu çözmek için kongreler düzenlenmiştir. Okullarda öğrenci devamsızlıklarını önlemek için ceza kanunları çıkarılmıştır. Köy, kasaba ve şehirlerde okul sayıları artırılmıştır. Okullarda okutulan kitaplar hakkında yarışmalar düzenlenmiş en iyileri tespit

edilmiştir. Köyün şartlarına göre ders saatlerinde düzenlemeler yapılarak öğrencilerin devamı sağlanmıştır. Devlet Konservatuarında milli musiki ve sahne eğitimi çalışmaları geliştirilmiştir. İlk öğretimi kalkındırmak için okullarda dil, tarih ve ahlak eğitimine çok önem verilmiştir. Köy öğretmenleri yetiştirmek için yurdun on altı yerinde ziraata elverişli yerlerde Eğitim Kursları açılmıştır. İlk Öğretim Müfettişlerinin masrafları Özel İdareden alınmış devlet bütçesine verilmiştir. Köy enstitülerinin faaliyetleriyle yurdun dört bir yanında hem okur yazar oranı artmış hem de köy kalkınması sağlanmıştır.

Köy Enstitüleri her zaman millete hizmet etme bilinciyle çalışmıştır. Bu amaçla köy enstitüleri insanları yaptıkları işte başarılı olması gibi bir gaye etrafında toplamış, köylü ile okulu kaynaştırmış, yeni nesli çevresine duyarlı olmaktan kurtarmıştır. İnsanların birlik içinde mutlu ve başarılı olarak yaşamalarını sağlamıştır. Ayrıca yurdun farklı yerlerinde eğitim yaparak bölgesel bir faaliyet olmadığını göstermiştir. Yeni nesle okuma bilincini kazandırmış, gelecekteki zaferlerin eğitimle olacağını öğretmiştir. Mustafa Kemal Atatürk; “ *Bir millet eğitim ordusuna sahip olmadıkça savaş meydanlarında ne kadar parlak zaferler elde ederse etsin o zaferin sonuçlar vermesi ancak eğitim ordusuyla mümkündür.*” diyerek bu konuyu en güzel şekilde açıklamıştır.

Köy Enstitüleri ilköğretimi kalkındırma projesi olarak ülkede ki okuryazar oranını kısa bir sürede artırmıştır. Köylerde okullar açılmış, öğretmenler yetiştirilmiş, yetiştirilen öğretmenler ihtiyaç olan okullarda görevlendirilmiş, köyün geçeri için okuma odaları, kızları için nakış kursları, kadınları için terzilik kursları, erkekleri için ziraat kursları açılmıştır. Bütün bunlar geçici bir heves olarak değil gerçekten inanılarak büyük şevkle yapılmıştır. Esas olan ülke kalkınmasına katkıda bulunmak gelecek nesillere daha güzel günler bırakmak olmuştur.

17 Nisan 1940'ta Köy Enstitüleri kurulmuş daha önce var olan dört Köy Öğretmen Okulu Kızılçullu, Çifteler, Gököy ve Trakya Köy Öğretmen Okulu Köy Enstitüsüne çevrilmiştir. Kars, Kayseri, Kocaeli, Malatya, Trabzon, Samsun, Seyhan ve Isparta 'da yeni Köy Enstitüleri açılmıştır.

Enstitü sayısı 1948’de 21’e çıkarılmıştır. Enstitüler bölge esasına göre kurulmuştur. Her enstitü üç ya da dört ilden sorumlu olmuştur. Bu illerin köylerinde eğitimcilerin yetiştirdiği öğrencilerden seçilerek Köy Enstitülerine öğrenci alınmıştır. Enstitünün adı ise kendisine en yakın köyün adı olarak belirlenmiştir. Köyün adının verilmesi ile halka bunun yerli bir faaliyet olduğu anlatılmaya çalışılmıştır. Köy öğretmeni vazife aldığı köyde okul ve kurslarla ilgilenmiş, köy halkını yetiştirmeye çalışmıştır. Köy Enstitüsü mezunlarından öğretmen ve müfettiş yetiştirmek için bölge okullarında Yüksek Köy Enstitüsü açılmıştır. Burada üç yıl eğitim yapılmıştır.

Köy Enstitüleri, ilköğretim davasını büyük oranda kaldırmıştır. Köylerde ve şehirler de okuryazarlık oranı artmış, cumhuriyete ve getirdiği yeniliklere sahip çıkmış, ülke sorunlarına duyarlılık kazanılmış, yapılan işlerde daha başarılı olunmuş ve köylü ile okul arasındaki soğukluk giderilmiştir. 1923-1924 Eğitim-Öğretim yılında 5.062 olan resmi okul sayısı 1948-1949 Eğitim-Öğretim yılında 15189’a, 341.941 olan öğrenci sayısı 1.460.469’a ve 10.238 olan öğretmen sayısı da 29.629’a ulaşmıştır. Kısacası o dönemin şartlarına göre ülke eğitimde ciddi bir kalkınma sağlanmıştır.

Köy Enstitüleri 1953’te kapatılmıştır. Okullarda yapılan karma eğitim eleştirilmiş, öğretmenler komünist olarak nitelendirilmiş, enstitü de verilen iş eğitiminin bilimsel eğitimle bağdaşmadığı savunulmuş ve okullarda ki eğitim programı değiştirilmiştir. Uygulama ile öğretmen çalışmalarının uyuşmadığı ve bu durumun okulun eğitimine zarar verdiği anlaşılmış temelleri 1935’te atılan 17 Nisan 1940’ta açılan Köy Enstitüleri 1953’te kapatılmıştır. 1954’te ise Köy Enstitüleri ilköğretim okullarıyla birleştirilmiştir.

Köy Enstitüleri kapatıldıktan sonra okullardaki eğitim programı değiştirilmiştir. Ancak eğitim-öğretim faaliyetleri ve genel kültür faaliyetleri devam etmiştir. Eğitim-öğretim faaliyetleri ilköğretimde çocuk eğitimi problemi, öğretmen eğitimi problemi ve köyde eğitim-öğretim meselesi olarak ele alınmıştır. Çocuk eğitimi; çocukların karakter eğitimi ve okul eğitimi olarak iki bölüme ayrılmıştır. Çocukların karakter eğitiminde onları disiplin altına alma üzerinde durulmuştur. Çocukların nasihat dinlemek yerine yaşayan modellerden daha çok etkilendiği

anlatılmıştır. Sorunları dinlenen, sorularına cevap verilen, çevresinden şiddet görmeyen, serbestçe oyun oynamasına izin verilen ve yanlış yaptığında dışlanmadan seviyeli bir şekilde uyarılan çocukların demokratik davranış geliştirecekleri ifade edilmiştir. Böylece çocukların toplumda saygın bireyler olarak yer alacakları söylenmiştir. Çocukların okul eğitimi meselesinde ise onların başarılarını artırmak için ilk önce okulu ve öğretmeni sevmesi gerektiği ifade edilmiştir. Okulu ve öğretmenini seven çocukların kendilerini daha iyi ifade edebildikleri ve derslerde daha istekli olduğu söylenmiştir. Ayrıca çocukların zeka seviyelerinin ve bireysel farklılıklarının olacağı unutulmaması gerektiği anlatılmıştır. Çocukların başarısızlık nedenlerinin araştırılması, okuma zevkinin geliştirilmesi ve boş zamanın değerlendirilmesi hakkında öğretmenin bireysel çalışmalar yapmasının faydalı olacağı anlatılmıştır.

Öğretmen eğitimi; öğretmenin ders öğretim teknikleri, öğretmenin meslek bilincinin geliştirilmesi meselesi ve başarılı öğretmen uygulamaları olarak üç başlıkta ele alınmıştır. Ders öğretim tekniklerinde öğrencinin okuduğunu anlama becerisinin kazandırılması ve anladığını kendi ifadeleriyle yazabilmesi becerisi üzerinde durulmuştur. Ayrıca dil, tarih, ahlak, hayat bilgisi, matematik, coğrafya ve beden eğitimi derslerinin öğretimi anlatılmıştır. Öğretmenin meslek bilincini geliştirmek için öğretmenlik mesleği hakkında bilgilendirmeler yapılmıştır. Yurdun farklı yerlerinde çalışan öğretmenlerin anıları hatıraları ilköğretim dergisinde yayınlanmıştır. Başarılı öğretmen uygulamalarında ise yurt içinde ve yurt dışında uygulanmış eğitim faaliyetleri ilköğretim dergisinde paylaşılmıştır. Bu konular arasında okullarda disiplin olayları, otorite, sınıf öğretmenin görevleri, ders gezilerinin önemi, öğretmen toplantıları, öğrenci devam meseleleri gibi ortak konular ele alınmış çözüm önerileri paylaşılmıştır.

Genel kültür faaliyetleri ise aktüalite, köy öğretmen anıları, gazetelerden eğitim haberleri, tarım faaliyetleri, şarkılar ve şiirler olarak beş bölüme ayrılmıştır. Aktüalite bölümünde öğretmenlerin okullarda karşılaşılabilecekleri bulaşıcı hastalıklar, tiyatrolarda yapılabilecek makyaj, köylülerin tarlada çalışma yöntemleri gibi konular yer almıştır. Öğretmen anılarında çekilen sıkıntılar ya da yaşanan güzel

olaylar anlatılmıştır. Gazete haberlerinde Maarif Vekaletinin yapmış olduğu çalışmalarına yer verilmiştir. Tarım faaliyetlerinde öğretmenlerin bilgisiyle köy hayatına katkı sağlayacak faaliyetleri anlatılmıştır. İneklerin bakımı, tavukların seçimi, yoncanın ekimi gibi konularda bilgilendirmeler yapılmıştır. Şarkılar ve şiirler bölümünde ise memleket ve yurt konuları işlenmiş, derslerde öğretilebilecek nitelikte olmasına özen gösterilmiştir.

Kısaca 1939-1966 yılları arasında eğitim adına ciddi çalışmalar yapılmıştır. Savaştan yeni çıkmış bir millet olarak eğitim adına hızlı bir kalkınma yaşanmıştır. Günümüzde ailesine ve milletine karşı duyarsız olan, televizyon yayınlarını ezberleyen ancak ders hakkında en küçük yorumu dahi yapamayan, okuduğunu anlamayan, anladığını yorumlayamayan, geçmişle utanan, gelecek adına hiçbir ideali olmayan, günü birlik hayaller ve heyecanlar peşinde koşan, gayesiz boş bir şekilde yetişen bazı çocuklarımızı düşünürse o günün şartlarına göre çok doğru tespitlerin yapıldığı ve uygulanmaya çalışıldığı görülmektedir. Ayrıca o yıllarda yapılan eğitim sisteminin günümüzde yapılandırıcı eğitim olarak uygulanması da çalışmaların önemini ortaya koymaktadır.

KAYNAKLAR

- İlköğretim Dergisi*, C. 1, S. 4, s. 62
- İlköğretim Dergisi*, C. 1, S. 5, s. 70
- İlköğretim Dergisi*, C. 1, S. 6, s. 91
- İlköğretim Dergisi*, C. 1, S. 7, s. 100-101
- İlköğretim Dergisi*, C. 1, S. 11, s. 171
- İlköğretim Dergisi*, C. 1, S. 12, s. 181-182
- İlköğretim Dergisi*, C. 1, S. 38, s. 312
- İlköğretim Dergisi*, C. 2, S. 22, s. 27-30
- İlköğretim Dergisi*, C. 2, S. 23, Birinci Teşrin 1939, s. 46
- İlköğretim Dergisi*, C. 2, S. 23, Birinci Teşrin 1939, s. 47
- İlköğretim Dergisi*, C. 2, S. 23, Birinci Teşrin 1939, s. 48
- İlköğretim Dergisi*, C. 2, S. 23, Birinci Teşrin 1939, s. 50
- İlköğretim Dergisi*, C. 2, S. 23, Birinci Teşrin 1939, s. 51
- İlköğretim Dergisi*, C. 2, S. 23, Birinci Teşrin 1939, s. 53
- İlköğretim Dergisi*, C. 2, S. 23, s. 58
- İlköğretim Dergisi*, C. 2, S. 24, s. 69
- İlköğretim Dergisi*, C. 2, S. 24, İkinci Teşrin 1939, s. 70
- İlköğretim Dergisi*, C. 2, S. 24, İkinci Teşrin, s. 71
- İlköğretim Dergisi*, C. 2, S. 24, İkinci Teşrin, s. 72
- İlköğretim Dergisi*, C. 2, S. 24, İkinci Teşrin 1939, s. 73
- İlköğretim Dergisi*, C. 2 S. 24, İkinci Teşrin 1939, s. 71-73
- İlköğretim Dergisi*, C. 2, S. 24, s. 74
- İlköğretim Dergisi*, C. 2, S. 24, s. 75
- İlköğretim Dergisi*, C. 2, S. 24, s. 76
- İlköğretim Dergisi*, C. 2, S. 24, s. 77
- İlköğretim Dergisi*, C. 2, S. 24, s. 78
- İlköğretim Dergisi* C. 2, S. 24, İkinci Teşrin, s. 70-78
- İlköğretim Dergisi* C. 2, S. 24, İkinci Teşrin 1939, s. 77-79
- İlköğretim Dergisi*, C. 2, S. 24, s. 87

İlköğretim Dergisi, C. 2, S. 24, s. 91
İlköğretim Dergisi, C. 2, S. 24, İkinci Teşrin 1939, s. 93
İlköğretim Dergisi, C. 2, S. 24, Birinci Teşrin, s. 94
İlköğretim Dergisi, C. 2, S. 25, s. 102
İlköğretim Dergisi, C. 2, S. 25, s. 107
İlköğretim Dergisi, C. 2, S. 26, s. 113
İlköğretim Dergisi, C. 2, S. 27, İkinci Teşrin 1939, s. 130-131
İlköğretim Dergisi, C. 2, S. 29, Birinci Kanun 1939, s. 162-163
İlköğretim Dergisi, C. 2, S. 31, s. 204
İlköğretim Dergisi, C. 2, S. 31, s. 205
İlköğretim Dergisi, C. 2, S. 31, s. 206
İlköğretim Dergisi, C. 2, S. 32, s. 219
İlköğretim Dergisi, C. 2, S. 33, s. 226-227
İlköğretim Dergisi, C.2, S.35, s.258
İlköğretim Dergisi, C. 2, S. 37, s. 299
İlköğretim Dergisi, C. 2, S. 38, s. 309-311
İlköğretim Dergisi, C. 2, S. 39, s. 322-323
İlköğretim Dergisi, C. 2, S. 40, s. 339
İlköğretim Dergisi, C. 2, S. 40, Şubat 1940, s. 340-341
İlköğretim Dergisi, C. 4, S. 61, s. 700
İlköğretim Dergisi, C. 4, S. 61, s. 701
İlköğretim Dergisi, C. 4, S. 61, s. 703
İlköğretim Dergisi, C. 4, S. 61, s. 708
İlköğretim Dergisi C. 4, S. 61, s. 709
İlköğretim Dergisi, C. 4, S. 61, s. 710
İlköğretim Dergisi, C. 4, S. 61, s. 719
İlköğretim Dergisi, C. 4, S. 61, s. 721
İlköğretim Dergisi, C. 4, S. 61, s. 722
İlköğretim Dergisi, C. 4, S. 61, s. 726
İlköğretim Dergisi, C. 4, S. 62-63, s. 732-733
İl İlköğretim Dergisi, C. 4, S. 62-63, s. 734

İlköğretim Dergisi, C. 4, S. 62-63, s. 736
İlköğretim Dergisi, C. 4, S. 62-63, s.736-737
İlköğretim Dergisi, C. 4, S. 62-63 s. 738
İlköğretim Dergisi, C. 4, S. 64-68, s. 776-777
İlköğretim Dergisi, C. 4, S. 73, s. 842
İlköğretim Dergisi, C. 4, S. 74, s. 868
İlköğretim Dergisi, C. 4, S. 77, s. 916
İlköğretim Dergisi, C. 4, S. 76, s. 900
İlköğretim Dergisi, C. 4, S. 78, s. 922
İlköğretim Dergisi, C. 4, S. 78, s. 923
İlköğretim Dergisi, C. 4, S. 78, s. 924
İlköğretim Dergisi, C. 4, S. 80, s. 954
İlköğretim Dergisi, C. 4, S. 91, s. 1140
İlköğretim Dergisi, C. 4, S. 99, s.1260
İlköğretim Dergisi, C. 5, S. 83, s. 992
İlköğretim Dergisi, C. 5, S. 84, s. 1026
İlköğretim Dergisi, C. 5, S. 82, s. 987-988
İlköğretim Dergisi, C. 5, S. 86, s. 1054
İlköğretim Dergisi, C. 5, S. 86, s. 1056
İlköğretim Dergisi, C. 5, S. 87, s. 1066
İlköğretim Dergisi, C. 5, S. 87, s. 1070
İlköğretim Dergisi, C. 5, S. 87, s. 1071-1072
İlköğretim Dergisi, C. 5, S. 87, s. 1074
İlköğretim Dergisi, C. 5, S. 88, s. 1092
İlköğretim Dergisi, C. 5, S. 89, Temmuz 1941, s. 1096
İlköğretim Dergisi, C. 5, S. 89, s. 1104
İlköğretim Dergisi, C. 5, S. 89-90, s. 1108
İlköğretim Dergisi, C. 5, S. 89, s. 1098-1099
İlköğretim Dergisi, C. 5, S. 90, s. 1115-1118
İlköğretim Dergisi, C. 5, S. 91, s. 1128
İlköğretim Dergisi, C. 5, S. 91, s. 1128-1129

İlköğretim Dergisi, C. 5, S.91, s. 1131
İlköğretim Dergisi, C. 5, S. 92, s. 1148
İlköğretim Dergisi, C. 5, S. 93, Eylül 1941, s. 1160
İlköğretim Dergisi, C. 5, S. 93, s. 1161
İlköğretim Dergisi, C. 5, S. 93, s. 1169-1171
İlköğretim Dergisi, C. 5, S. 94, s. 1184-1186
İlköğretim Dergisi , C. 5, S. 94, Eylül 1941, s. 1998
İlköğretim Dergisi, C. 5, S. 95, s. 1192-1193
İlköğretim Dergisi, C. 5, S. 95, s. 1194
İlköğretim Dergisi, C. 5, S. 96, s. 1217
İlköğretim Dergisi, C. 5, S. 96, s. 1220
İlköğretim Dergisi, C. 5, S. 96, s. 1221
İlköğretim Dergisi, C. 5, S. 97, s. 1227
İlköğretim Dergisi, C. 5, S. 97, s. 1228
İlköğretim Dergisi, C. 5, S. 97, s. 1229
İlköğretim Dergisi, C. 5, S. 97, s. 1233
İlköğretim Dergisi C. 5, S. 97. s. 1234
İlköğretim Dergisi, C. 5, S. 98, s. 1240-1241
İlköğretim Dergisi, C. 5, S. 98, s. 1245
İlköğretim Dergisi, C. 5, S. 99, s. 1265
İlköğretim Dergisi, C. 5, S. 99, s. 1259
İlköğretim Dergisi, C. 5, S. 100, s. 1276
İlköğretim Dergisi, C. 5, S. 100, s. 1279
İlköğretim Dergisi, C. 5, S. 100, s. 1284
İlköğretim Dergisi, C. 7, S. 121, s. 1618-1619
İlköğretim Dergisi, C. 7, S. 121, s. 1620
İlköğretim Dergisi, C. 7, S. 121, s. 1621
İlköğretim Dergisi, C. 7, S. 121, s. 1625
İlköğretim Dergisi, C. 7, S. 121, s. 1627
İlköğretim Dergisi, C. 7, S. 121, s. 1640
İlköğretim Dergisi, C. 7, S. 123-124, s. 1646

İlköğretim Dergisi, C. 7, S. 123-124, s. 1651
İlköğretim Dergisi, C. 7, S. 123-124, İkinci Kanun 1943, s. 1640
İlköğretim Dergisi, C. 7, S. 123-124, İkinci Kanun 1943, s. 1641
İlköğretim Dergisi, C. 7, S. 125-126, s. 1673-1674
İlköğretim Dergisi, C. 7, S. 125-126, s. 1675-1676
İlköğretim Dergisi, C. 7, S. 125-126, s. 1677
İlköğretim Dergisi, C. 7, S. 125-126, s. 1678
İlköğretim Dergisi, C. 7, S. 125-126, s. 1680
İlköğretim Dergisi C. 7, S. 125-126, s. 1681
İlköğretim Dergisi, C. 7, S. 125-126, s. 1684
İlköğretim Dergisi, C. 7, S. 127-128, s. 1697
İlköğretim Dergisi, C. 7, S. 127-128, s. 1699
İlköğretim Dergisi, C. 7, S. 131-132, s. 1744
İlköğretim Dergisi, C. 7, S. 131-132, s. 1745
İlköğretim Dergisi, C.7, S.137-138, s.1783
İlköğretim Dergisi, C. 7, S. 139-140, s. 1855
İlköğretim Dergisi, C. 7, S. 139-140, s. 1856
İlköğretim Dergisi, C. 8, S. 141-142, s. 1881-1882
İlköğretim Dergisi, C. 8, S. 141-142, s. 1883-1884
İlköğretim Dergisi C. 8, S. 143-144, s. 1889

İlköğretim Dergisi, C. 8, S. 143-144, s. 1891-1892
İlköğretim Dergisi, C. 7, S.143-144, s.1895
İlköğretim Dergisi, C. 8, S. 151-152, s. 1995
İlköğretim Dergisi, C. 8, S. 151-152, s. 2000
İlköğretim Dergisi, C. 8, S. 151-152, s. 2001
İlköğretim Dergisi, C. 8, S. 153-154, Nisan-Mayıs 1944, s. 2025
İlköğretim Dergisi, C. 8, S. 155-156, s. 2044
İlköğretim Dergisi, C. 8, S. 155-156 s. 2045
İlköğretim Dergisi, C. 8, S. 155-156 s. 2046
İlköğretim Dergisi C. 8, S. 167-168, s. 2217

İlköğretim Dergisi, C. 9, S. 162-163, s. 2121
İlköğretim Dergisi, C. 9, S. 162-163, s. 2124
İlköğretim Dergisi C. 9, S. 162-163, s. 2125
İlköğretim Dergisi, C. 9, S. 162-163, s. 2127
İlköğretim Dergisi, C. 9, S. 162-163, s. 2128-2129
İlköğretim Dergisi, C. 9, S. 162-163, s. 2131
İlköğretim Dergisi, C. 9, S. 162-163, s. 2132
İlköğretim Dergisi C. 9, S. 162-163, s. 2139
İlköğretim Dergisi, C. 9, S. 162-163, s. 2142
İlköğretim Dergisi, C. 9, S. 162-163, s. 2143
İlköğretim Dergisi C. 9, , S. 164-165, s. 2151
İlköğretim Dergisi, C. 9, S. 164-165 s. 2152
İlköğretim Dergisi, C. 9, S. 164-165, s. 2156
İlköğretim Dergisi, C. 9, S. 164-165, s. 2157
İlköğretim Dergisi, C. 9, S. 164-165, s. 2168
İlköğretim Dergisi , C. 9, S. 166, s. 2187
İlköğretim Dergisi, C. 9, S. 166, s. 2188
İlköğretim Dergisi, C. 9, S. 166, s. 2189
İlköğretim Dergisi, C. 9, S. 166, s. 2190
İlköğretim Dergisi, C. 9, S. 166, s. 2194
İlköğretim Dergisi, C. 9, S. 166, s. 2195
İlköğretim Dergisi, C. 9, S.169-170, s. 2245-2246
İlköğretim Dergisi, C. 9, S. 169-170, s. 2250-2252
İlköğretim Dergisi, C. 9, S. 171-174, Ocak-Mart 1945, s. 2266
İlköğretim Dergisi, C. 9, S. 171-174, Ocak-Mart 1945, s. 2267
İlköğretim Dergisi, C. 9, S. 171-174, s. 2276
İlköğretim Dergisi, C. 9, S. 171-174, s. 2277-2279
İlköğretim Dergisi, C. 9, S. 171-174, s. 2280
İlköğretim Dergisi, C. 9, S. 171-174, s.2281
İlköğretim Dergisi, C. 9, S. 171-174, s. 2282
İlköğretim Dergisi, C. 9, S. 171-174, s. 2283

İlköğretim Dergisi, C. 9, S. 171-174, s. 2284
İlköğretim Dergisi, C. 9, S. 175-177, s. 2316
İlköğretim Dergisi, C. 9, S. 175-177, s. 2317
İlköğretim Dergisi, C. 9, S. 175-177, s. 2318
İlköğretim Dergisi, C. 9, S. 175-177, s. 2319
İlköğretim Dergisi, C. 9, S. 175-177, s. 2320
İlköğretim Dergisi, C. 9, S. 175-177, s. 2321
İlköğretim Dergisi, C. 9, S. 178-180, s. 2362
İlköğretim Dergisi, C. 9, S. 178-180, s. 2363
İlköğretim Dergisi, C. 9, S. 178-180, s. 2364
İlköğretim Dergisi, C. 9, S. 178-180, s. 2375
İlköğretim Dergisi, C. 9, S. 287-288, s. 3750
İlköğretim Dergisi, C. 9, S. 289-290, s. 3772
İlköğretim Dergisi, C. 15, S. 283, s. 3697
İlköğretim Dergisi, C. 15, S. 284-286, s. 3714
İlköğretim Dergisi, C. 15, S. 284-286, s. 3716
İlköğretim Dergisi, C. 15, S. 284-286, s. 3718
İlköğretim Dergisi, C. 15, S. 289-290, s. 3773
İlköğretim Dergisi, C. 15, S. 289-290, s. 3777
İlköğretim Dergisi, C. 15, S. 289-290, s. 3778
İlköğretim Dergisi, C. 15, S. 289-290, s. 3779
İlköğretim Dergisi, C. 15, S. 293-294, s. 3820-3821
İlköğretim Dergisi, C. 15, S. 293-294, s. 3827-3828
İlköğretim Dergisi, C. 15, S. 293-294, s. 3829-3830
İlköğretim Dergisi, C.15, S. 295-296, s. 3847
İlköğretim Dergisi, C. 15, S. 295-296, s. 3847-3848
İlköğretim Dergisi, C.15, S. 295-296, s. 3852
İlköğretim Dergisi. C. 15, S. 297-298, Haziran 1950, s. 3882
İlköğretim Dergisi, C. 15, S. 297-298, Haziran 1950, s. 3883
İlköğretim Dergisi, C. 15, S. 297-298, Haziran 1950, s. 3884

İlköğretim Dergisi, C. 15, S. 297-298, Haziran 1950, s. 3885
İlköğretim Dergisi, C. 15, S. 297-298, Haziran 1950, s. 3886
İlköğretim Dergisi, C. 15, S. 297-298, s. 3866-3887
İlköğretim Dergisi, C. 2, S. 299-300, s. 3896
İlköğretim Dergisi, C. 15, S. 299-300, s. 3901
İlköğretim Dergisi, C. 20, S. 379, s. 5
İlköğretim Dergisi, C. 20, S. 379, s. 8
İlköğretim Dergisi, C. 20, S. 380, s. 15
İlköğretim Dergisi, C. 20, S. 384, s. 2-3
İlköğretim Dergisi, C. 20, S. 385, s. 2
İlköğretim Dergisi, C. 20, S. 385, s. 3-4
İlköğretim Dergisi, C. 20, S. 385, s. 9
İlköğretim Dergisi, C. 20, S. 390, s. 9
İlköğretim Dergisi, C. 20, S. 391, s. 2
İlköğretim Dergisi, C. 20, S. 392, s. 13
İlköğretim Dergisi, C. 25, S. 468, s. 2
İlköğretim Dergisi, C. 25, S. 453, s. 12
İlköğretim Dergisi, C. 25, S. 457, s. 3-4
İlköğretim Dergisi, C. 25, S. 459, s. 8
İlköğretim Dergisi, C. 25, S. 459, s. 12-14
İlköğretim Dergisi C. 25, S. 460, s. 1-4
İlköğretim Dergisi, C. 25, S. 460, s. 3- 4
İlköğretim Dergisi, C. 25, S. 460, s. 5
İlköğretim Dergisi, C. 25, S. 462, s. 3-4
İlköğretim Dergisi, C. 25, S. 462, s. 5
İlköğretim Dergisi, C. 25, S. 462, s. 5-6
İlköğretim Dergisi, C. 25, S. 462, s. 8
İlköğretim Dergisi, C. 25, S. 462, s. 11-12
İlköğretim Dergisi, C. 25, S. 462, s. 15
İlköğretim Dergisi, C. 25, S.463, s. 6-7
İlköğretim Dergisi, C. 25, S. 464, s. 2

İlköğretim Dergisi, C. 25, S. 464, s. 3
İlköğretim Dergisi, C. 25, S. 465, s. 3
İlköğretim Dergisi, C. 25, S. 466, s. 5
İlköğretim Dergisi, C. 25, S. 467, s. 2-3
İlköğretim Dergisi, C. 25, S. 469, s. 9
İlköğretim Dergisi, C. 25, S. 470, s. 2-4
İlköğretim Dergisi, C. 25, S. 471, s. 12
İlköğretim Dergisi, C. 25, S. 472, Haziran 1960, s. 2
İlköğretim Dergisi, C. 25, S. 472, s. 3
İlköğretim Dergisi, C. 25, S. 478, s. 9
İlköğretim Dergisi, C. 31, S. 532, s. 6
İlköğretim Dergisi, C. 31, S. 533, s. 6-7
İlköğretim Dergisi, C. 31, S. 533, s. 27
İlköğretim Dergisi, C. 31, S. 534, s. 3
İlköğretim Dergisi, C. 31, S. 534, s. 19
İlköğretim Dergisi, C. 31, S. 534, s. 26
İlköğretim Dergisi, C. 31, S. 534, s. 30-31
İlköğretim Dergisi, C. 31, S. 535, s. 6
İlköğretim Dergisi, C. 31, S. 536, s. 10
İlköğretim Dergisi, C. 31, S. 536, s. 18
İlköğretim Dergisi, C. 31, S. 536, s. 28
İlköğretim Dergisi, C. 31, S. 536, s. 28-29
İlköğretim Dergisi, C. 31, S. 537, s. 7
İlköğretim Dergisi, C. 31, S. 537, s. 16-17
İlköğretim Dergisi, C. 31, S. 537, s. 26-27
İlköğretim Dergisi, C. 31, S. 538, s. 14
İlköğretim Dergisi, C. 31, S. 538, s. 15
İlköğretim Dergisi, C. 31, S. 538, s. 16-19
İlköğretim Dergisi, C. 31, S. 538, s. 26
İlköğretim Dergisi, C. 31, S. 538, s. 26-27

İlköğretim Dergisi, C. 31, S. 538 , s. 28
İlköğretim Dergisi, C. 31, S. 539, s. 6
İlköğretim Dergisi, C. 31, S. 539, s. 7
İlköğretim Dergisi, C. 31, S. 539, s. 16-17
İlköğretim Dergisi, C. 31, S. 539, s. 18-19
İlköğretim Dergisi, C. 31, S. 539, s. 29
İlköğretim Dergisi, C. 31, S. 539, s. 30-31
İlköğretim Dergisi, C. 31, S. 540, s. 24
İlköğretim Dergisi, C. 31, S. 540, s. 26-27

EKLER

Hasanoğlan Köy Enstitüsü

Köy Okulu

Köy Okulu Öğrencileri

Köy Okulunda İş ve Ziraat Faaliyetleri

Köyde Tarım

Okul Çağındaki Köy Çocukları

17 Nisan 1940'ta Köy Enstitülerinin Açılışı

Bahçelievlerde Çocuk Kütüphanesi

Okul İnşaatı

Güzel Sanatlar Akademisinde Sergi

Gezici Başöğretmenler